

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
KARARLARI IŞIĞINDA

**TÜRKİYE'DE
ZORUNLU
MÜDAFİLİK SİSTEMİ
ve UYGULAMA
SORUNLARI**

Av. Volkan GÜLTEKİN

2013

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

Genel Yayın Sıra No: 228
2013/09
ISBN No: 978-605-5316-56-3
Yayıncı Sertifika No:12457

•

İstanbul Barosu Yayınları
İstiklal Cd. Orhan Adli Apaydın Sk.
1. Baro Han Beyoğlu / İstanbul
Tel: (0216) 427 37 22 (pbx) / Faks: (0216) 427 05 49
dergi@istanbulbarosu.org.tr

•

Baskı
Ege Reklam ve Basım Sanatları San. Tic. Ltd.Şti.
Esatpaşa Mah. Ziyapaşa Cad. No: 4 / 1
347047 Ataşehir - İSTANBUL
Tel: (0216) 470 44 70 Faks: (0216) 472 84 05
www.egebasim.com.tr

•

Ağustos 2013
Birinci Basım

•

Bu kitap İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararı ile
üç bin adet basılmıştır.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
KARARLARI IŞIĞINDA

TÜRKİYE'DE ZORUNLU MÜDAFİLİK SİSTEMİ ve UYGULAMA SORUNLARI

Av. Volkan GÜLTEKİN

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

İstiklal Cd. Orhan Adli Apaydın Sk. 1. Baro Han Beyoğlu / İstanbul
Tel: (0216) 427 37 22 (pbx) / Faks: (0216) 427 05 49
dergi@istanbulbarosu.org.tr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
I. BÖLÜM	
GİRİŞ	15
II. BÖLÜM	
II. Zorunlu Müdafilik Sistemi'nin Türkiye' deki Tarihsel Gelişimi	19
III. BÖLÜM	
III. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları' nda Zorunlu Müdafilik Sistemi' nin Değerlendirilmesi	29
III.a.AİHM Kararları Işığında Zorunlu Müdafilik Sistemi'nin Uygulama Ölçütleri	29
III.b.Kişinin Kendisini Bizzat Savunmasının Öncelikli Hakkı Olduğuna Dair AİHM Ölçütleri	31
III.c.Müdafi Görevlendirmesinde Şüpheli Ve Sanığın Tercihi ve Sözleşmeci Devletlerin Görevlendirme Usullerine Dair AİHM Ölçütleri	32
III.d.AİHM Kararları Işığında Soruşturma Aşaması İçin Müdafi Yardımı Ölçütleri	33
III.e.AİHM Kararları Işığında Kovuşturma Aşaması İçin Müdafi Yardımı Ölçütleri	36
III.f.AİHM Kararları Işığında Kanun Yolları Aşaması İçin Müdafi Yardımı Ölçütleri	37
III.g.AİHM Kararları Işığında Disiplin Yargılamalarında Müdafi Yardımı Ölçütleri	41
III.h.Zorunlu Müdafilik Görevinin İhmali Halinde Sözleşmeci Devletlerin Sorumluluğu	42
III.1.Zorunlu Müdafilik Görevi İçin Müdafie Sözleşmeci Devletler Tarafından Ödenen Ücretin Bu Yardımdan Yararlanan Sanıktan Tahsil Edilmesi	45
III.i.Zorunlu Müdafilik Görevi Kapsamında Görevlendirilen Müdafie Ücret ve Masraf Verilmeksizin Görev Yaptırılması	46

IV. BÖLÜM

IV. Uygulamada Zorunlu Müdafilik Sistemi: 48

V. BÖLÜM

V. Yargıtay Uygulaması Açısından Zorunlu Müdafilik..... 107

VI. BÖLÜM

VI. Sistemin Mevcut Sorunları ve Çözüm Önerileri 113

VI.a.Sistemin Mevcut Sorunları 113

VI.b.Mevcut Yargılama Kültüründen Kaynaklı Sorunlar
ve Çözüm Önerileri 114

VI.c.TBB ve Barolar Yapısal Durumlarından Kaynaklı Sorunlar
ve Çözüm Önerileri 122

VI.d.Zorunlu Müdafilik Sistemi Ve Yoksulluk İlişkisi İle Yoksullar
Açısından Savunma Hakkının Etkin Kılınması İçin
Çözüm Önerileri 132

VI.e.Müdafî Ücreti, Belirlenme Ve Ödenme Usulü İle
Çözüm Önerileri 133

VI.f.Hizmet İçin Öngörülen Masrafın, Hizmetin Sonuna Doğru
Ödenmesi ve Masrafın Gerçekçi Olmaması 144

VII. BÖLÜM

VII. Sonuç 156

Kaynakça Ve Elektronik Ağ Adresleri 159

Mahkeme Kararları Dizini 165

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Av.	: Avukat
BM	: Birleşmiş Milletler
Bkz	: Bakınız
bs.	: Baskı
CMUK	: 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
CMK	: 271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
CMK Merkezi	: Baro bünyesinde CMK Uygulama Araştırma Eğitim Merkezi
DKÖ	: Demokratik Kitle Örgütü
GVK	: 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu
Havana Kuralları	: B.M. Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler İçeren Havana Kuralları.
İHAS	: İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme
İhtiyari Müdafilik	: CMK 150/1. m. uyarınca şüpheli veya sanığın talebi ile görevlendirilen müdafiliktir
m.	: Madde
PVSK	: Polis Vazife Ve Selahiyeti Kanunu
s.	: Sayfa
SK	: Sayılı Kanun
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
S.S.Ç.	: Suça Sürüklenmiş Çocuklar
TBB CMUK Yönetmeliği	: Türkiye Barolar Birliği 3842 Sayılı Kanun (CMUK) İle İlgili Yönetmelik

TCK	: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
vd	: ve devamı
vb	: ve benzeri
Yakın Ataması	: Müdafî talebinin Baroya şüpheli veya sanığın yakınları tarafından bildirilmesi halinde şüpheli veya sanığa yapılan müdafî görevlendirilmesi işlemi.
Zorunlu Müdafîlik	: CMK 150/3. m. uyarınca şüpheli veya sanığın talebi aranmaksızın görevlendirilen müdafîliktir
Zorunlu Müdafîlik Yönetmeliği	: Ceza Muhakemesi Kanunu Gereğince Müdafî ve Vekillerin Görevlendirilmeleri İle Yapılacak Ödemelerin Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik
Zorunlu Müdafîlik Yönergesi	: İstanbul Barosu CMK Uygulama Araştırma Eğitim Merkezi Yönergesi
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
1086 SK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
1136 SK	: Avukatlık Kanunu
3842 SK	: 3842 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
5018 SK	: 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu
5170 SK	: Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
5320 SK	: 5271 Sayılı Ceza Muhakemesinin Uygulanması Hakkında Kanun
5560 SK	: 5560 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
6183 SK	: 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun

Av. Volkan GÜLTEKİN

1978 doğumlu. Ankara Atatürk Anadolu Lisesi'nden 1996 yılında mezun olduktan sonra Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Lisans, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü' nde İnsan Hakları Hukuku alanında Yüksek Lisansı'nı tamamladı. 2007-2010 yılları arasında, İstanbul Barosu CMK Beyoğlu Bölge Sorumluluğu yaptı. 2006 yılından bu yana Serbest Avukat olarak çalışmaktadır.

ÖNSÖZ

Hukuk uygulamalarının egemen olan zihniyetin iktidarı meşrulaştırıcı bir etken olduğu, tarihsel olarak filozoflar tarafından savaşın devamlılığı sayıyla ileri sürülmüştür. İktidar savaşlarının barışla ve barış zamanı yapılan hukukla son bulmadığı, savaşın kesintisiz olarak bu dönemlerde de hukuk yoluyla devam ettirilerek perdelendiği, hukukun ve iktidarın sözleşmeci olduğu düşüncesinin de bu nedenle tartışılması gerektiği filozoflar tarafından belirtilir. Anayasal güvencede olan temel haklar, uygulama şansı bulamadığında hayatımıza temas edememektedir. Bu iktidar ve haklar savaşının kesintisizliği düşüncesi temelinde akdedilen veya kazanılan hakların mekanizmaya kavuşarak, uygulanabilmesi, görelî bir durum olan adaletin alt sınıflar için en azından görünür veya algılanabilir olmasına olanak sağlayacaktır. Adil yargılanma hakkının teminatlarından ve mekanizmalarından olan savunma hakkının ihtiyaçları ve gerekliliğinin yanında, asıl olarak silahların eşitliği ilkesine uygun olarak yoksul ve yoksun bırakılmışlar için savunmanın sistem kazanması elzemdir. Bu açıdan zorunlu müdafilik sistemi, savunmanın sisteme kavuşması açısından hayati bir noktada yer almaktadır. Savunmanın örgütlülüğünü pekiştiren bu sistemin ülkemizde henüz yetersiz uygulamasının bile kronik ve sahipsiz sorunlar ile işlemez hale getirilmesi, eşitsizlikleri pekiştiren bir duruma kapı açmaktadır.

Bu nedenle bu çalışmada; ülkemizdeki zorunlu müdafilik sisteminin sorunları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarının ölçüt alınması ile değerlendirilerek, çözüm yolları bulunmaya çalışılmıştır. İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Yüksek Lisans bitirme projesi olarak hazırlanan bu çalışmada, danışman hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Barış Erman ile eleştiri ve katkılarından dolayı sayın Yrd. Doç. Dr. Asuman AYTEKİN İNCEOĞLU'na teşekkür ederim. Çalışma da ölçüt olarak, İstanbul Barosu CMK Merkezi'nin istatistiki bilgileri kullanılmıştır. Bu bilgilerin tarafıma sağlanmasında ve her türlü kolaylığın gösterilmesinde İstanbul Barosu Bakan Yardımcısı sayın Av. Mehmet DURAKOĞLU'na soruna dair aynı hassasiyetleri taşıdığımızı tekrar görmüş olmam nedeniyle de teşekkür ederim. TBB uygulamaları açısından Zorunlu Müdafilik sisteminin güncel işleyişine ve sistemin sorunlarına dair göstermiş olduğu ilgiyi şahsıma da sunan, İstanbul Barosu Yönetim Kurulu üyesi sayın Av. Turgay DEMİRCİ'ye teşekkür ederim. İstatistiki bilgileri belirli formlara istediğim şekilde uygulayarak, tarafıma sunan İstanbul Barosu Bilgi İşlem Şefi sayın Dağhan ERSOY'a göstermiş olduğu sabır ve emek için yine teşekkür ederim. Bu bilgilerin kesintisiz olarak tarafıma ulaşması için takibi ve ilgisini esirgemeyen İstanbul Barosu CMK Merkezi Sorumlusu

sayın Av. Emre Çokgezen'e ve CMK Merkezi çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım. Sistemin ve Ceza Yargılamasının tarafımdan idrak edilmesi için tüm tecrübe ve fikirlerini yılları aşan bir sürede aktaran sayın Av. Aynur Tuncel Yazgan' a saygı ve teşekkürlerimi bu çalışma ile sunarım. Zorunlu Müdafilik Sistemi'nin ülkemizde yerleşmesi mücadelesinde yoksullardan yana konum alarak varını yoğunu katan sayın Av. Muhittin Köylüođlu' na, Av. Metin İriz'e, Av. Halil İbrahim Erdoğan'a, Hüsamettin Akbulut'a, Av. Erol Memiş'e, Av. Zeynep Kaya Akdeniz'e, Av. Fazilet Metin'e, Av. Tevfik İcel'e, Av. Murat Nebi Ayhan'a, Av. Arin Manca'ya, Av. Cihat Madran'a, Av. Güçlü Sevimli'ye, Av. Güray Dađ'a ve genç yaşta kaybettiğimiz sistemin emekçilerinden Av. Hakan Karadađ'a vefa ve teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmada ileri sürülen çözüm önerilerinin bir kısmı, cmkavukatları@googlegroups.com adresi ile CMK mail grubu adıyla sitemde görev alan avukatların oluşturduğu mail grubunda, İstanbul Barosu CMK Merkezi tarafından her yıl yapılan CMK Genel Kurulları' nda ve CMK Bölge Toplantıları ile Sorumlular Kurullarında yapılan tartışmalardan oluşmaktadır. Bu açıdan kolektif bir çalışma olduğu söylenebilir. Bu kısımda ismini anamadığım meslektaşlarımın bu nedenle affına sığınıyorum. Hiçbir zaman ideal olamayacak olan ama bu nedenle bir süreç olarak tarifenmesi gereken savunma hakkının sistem kazanması ve bu sistemin yaşatılmasına katkı sunmayı bu çalışmayla dilerim.

Bu çalışma; gece – gündüz, zaman farkı gözetmeden tüm zorluklarına rağmen, Zorunlu Müdafilik Sistemi'nin tarihselliğine ve önemine uygun şekilde görev yapan tüm emektar zorunlu müdafiler ile yoksun bırakılmış, dışlanmış, suça itilmiş veya suça anılmak istenen yoksullara atfedilmiştir.

Kadıköy 26.05.2013
Av. Volkan GÜLTEKİN

I. BÖLÜM

Giriş:

Zorunlu Müdafilik Sistemi (Sistem); İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin¹ (İHAS) Adil Yargılanma Hakkını düzenleyen 6/3(c) m. adaletin selametinin gerektirmesi halinde etkin ve pratik bir savunma hakkının gereği olarak kendisini savunacak maddi gücü olmayanların bir avukat yardımından yararlanabilmesi için sözleşmecı devletlere yüklemiş olduğu pozitif ve aktif sorumluluğun bir sonucu olarak, hukuk yaşamına dahil olmuştur. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Milletlerarası Sözleşmesi' nin 14/3/d m. düzenlemesi de paralel olarak, bu hakkı teminat altına almıştır². Ancak, çalışmamızda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları ışığında inceleme yapılacak olması ve AİHM'in İHAS kapsamında denetleme yapan bir mekanizma olması nedeniyle sadece İHAS'a değinilecektir. Bu şekilde adil yargılanmanın tesis edilebilmesi için geçici özel önlemleri içeren bir sistemle karşılaşıldığı ancak, aynı zamanda sistemin değışen koşulların ve ülkesel uygulama farklılıkların sonucu olarak, hakkın özüne aykırı tezahürlerinin de beraberinde doğduğu incelenen kararlar ışığında söylenebilir. Bu nedenle bu çalışmada, hakkın özüne uygun olarak, bu sistemin işler kılınabilinmesi için AİHM kararları ışığında tariflenen, olması gereken ile Türkiye' deki mevcut uygulaması anlatılacak ve mevcutla olması gereken arasındaki sorunlara çözüm aranacaktır. Türkiye' de sistemin mevcut uygulaması da İstanbul Barosu'nun istatistiki müdafii görevlendirmesi verileri ile değerlendirilerek İstanbul özelinde Sistem'in uygulama sorunları ele alınacaktır.

1 İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (İHAS)
<http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihs/aihs.htm>. (Erişim Tarihi:12.04.2013)

2 Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Milletlerarası Sözleşmesi 14/3/d m.

“(c) Gereksiz bir gecikme olmadan yargılanması;

(d) Yargılanmada hazır bulunması ve kendisini ya doğrudan ya da kendi seçtiği avukat yardımı ile savunması; avukatı yoksa, bu hakkının var olduğunun kendisine bildirilmesi; adaletin gerektirdiği her durumda kendisine bir avukat tayin edilmesi ve böyle durumlarda ödeme yapma olanağı yoksa bu yardımın parasız olarak sağlanması”

<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0589.pdf> (Erişim Tarihi:12.04.2013)

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 2.m. şüpheli veya sanığın ceza yargılamasında savunmasını yapan avukatı; müdafî olarak nitelenebilir.³ 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK)'da özel olarak, müdafî kavramını tanımlamış olmamakla şüpheli veya sanığın savunmanı olarak, avukat yerine müdafî kavramına yer vermiştir. Bu nedenle tüm çalışma boyunca, avukat yerine müdafî kavramı kullanılacaktır. Ayrıca, ücretsiz hukuki yardım kapsamında avukat görevlendirmesi yapılan sistem için de çalışmamızda sözleşmenin 6/3.(c) düzenlemesi kapsamında tüm hukuki yardımcı kapsayan sistemin Adli Yardım Sistemi olarak adlandırılmış olmasına rağmen, konumuz ceza yargılaması alanı içerisindeki ücretsiz hukuki yardım kapsamında müdafî görevlendirmesi olduğundan çalışmada sadece Zorunlu Müdafîlik Sistemi ele alınacak ve kavram olarak da kullanılacaktır. 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu'nun (Av. K.) 176. ve 181. m. arasındaki düzenlemede de ceza yargılamaları için müdafî görevlendirmesi Adli Yardım olarak nitelendirilmektedir⁴. Ancak, Adli

3 04.12.2004 Tarihinde Kabul edilen Resmi Gazete'nin 25673 Sayısı ile 17.12.2004 tarihinde Yayınlanan ve İlan edilen 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/12/20041217.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/12/20041217.htm> (Erişim Tarihi:13.04.2012)

4 19.03.1969 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete'nin 13168 Sayısı ile 07.04.1969 tarihinde yayımlanan 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu'nun (Av. K.) 176-181. m.

“Adli yardımın kapsamı (1)

Madde 176 – (Değişik : 2/5/2001 - 4667/84 md.)

Adli yardım, avukatlık ücretlerini ve diğer yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanlara bu Kanunda yazılı avukatlık hizmetlerinin sağlanmasıdır.

Adli yardım bürosu (2)

Madde 177 – (Değişik : 2/5/2001 - 4667/85 md.)

Adli yardım hizmeti, baro merkezlerinde, baro yönetim kurullarınca avukatlar arasından oluşturulan adli yardım bürosu tarafından yürütülür. Baro yönetim kurulu, ayrıca baro merkezi dışında avukat sayısı beşten çok olan her yargı çevresinde de bir avukatı adli yardım bürosu temsilcisi olarak görevlendirebilir. Büro ve temsilciler, baro yönetim kurulunun gözetimi altında çalışırlar.

Adli yardım istemi (3)

Madde 178 – (Değişik : 2/5/2001 - 4667/86 md.)

Adli yardım istemi, adli yardım bürosuna veya temsilcilerine yapılır. İstek sahibi, isteminde haklı olduğunu gösterdiği delillerle kanıtlamak zorundadır.

Yardım isteminin reddi halinde, ilgilisi yazı veya sözlü baro başkanına başvurabilir. Baro başkanının vereceği karar kesindir.

Adli yardımın yapılışı (4)

Madde 179 – (Değişik : 2/5/2001 - 4667/87 md.)

Adli yardım isteminin kabulü halinde; büro gerekli işlemleri yapmak üzere bir veya birkaç avukatı görevlendirir. Görevlendirilen avukat, görev yazısının kendine ulaşmasıyla, avukatlık hizmetlerini yerine getirmek yükümlülüğü altına girer.

Bu yükümlülük, ilgilinin gerekli belge ve bilgileri isteğe rağmen vermemesi veya vekâletname vermektan kaçınmasıyla sona erer.

Ayrıca görevlendirilen avukat da bu işi yapmaktan çekinmek isterse görevin kendisine bildirildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde o işin tarifede belirlenen ücretini baroya ödemek zorundadır.

Büro, görevlendirilen avukatın işi yürütmesiyle ilgili aşamaları izler.

18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlardaki adli yardıma ilişkin hükümler saklıdır.

Büronun gelir ve giderleri (1)

Madde 180 – (Değişik : 2/5/2001 - 4667/88 md.)

Adli yardım bürosunun gelirleri şunlardır:

a) İki yıl öncesine ait kesin hesap sonuçlarına göre tespit edilen toplam miktarlar esas alınarak 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (1), (2) ve (3) sayılı tarifelere göre alınan harçların yüzde ikisi ile idarî nitelikteki para cezaları hariç olmak üzere para cezalarının yüzde ikisi, (2)

b) Baroya düşecek paylar ile kamu ve özel kurum ve kuruluşlarından, il veya belediye bütçelerinden baroya yapılan yardımlar,

c) Bu amaçla yapılan her türlü bağışlar,

d) Adli yardım görevinden çekilen avukatların yatıracağı ücret,

e) Adli yardımla görevlendirilen avukatın aldığı ücretin yüzde onu ile davadan haklı çıkan adli yardımdan yararlanan kişinin avukat ücretinden başka, yararlandığı kısmın yüzde beşi.

Büronun giderleri şunlardır:

a) Adli yardımla görevlendirilen avukatlara gerektiğinde ödenecek ücretler,

b) Büroda görevlendirilecekler ödenecek ücretler,

c) Büro giderleri ve diğer giderler.

Adli yardım bürolarının gelir ve giderleri büro bütçesinin ayrı bölümlerinde gösterilir. Bu bölümde kalan gelir fazlasının bir sonraki yıla aynen aktarılması zorunludur.

Birinci fıkranın (a) bendine göre hesaplanacak ödenek, Maliye Bakanlığınca her yıl Mart ayının sonuna kadar Türkiye Barolar Birliği hesabına aktarılır. Bu paralar, münhasıran adli yardım için kullanılır ve yılı içinde harcanmayan paralar, ertesi yıla aynen aktarılır. Bu paraların barolar arasındaki dağıtımı ve kullanılmasına ilişkin hususlar, Türkiye Barolar Birliği tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

(Ek fıkra: 28/3/2007-5615/26 md.) Maliye Bakanlığınca iki yıl öncesine ait kesin hesap sonuçlarına göre tespit edilen toplam tutarlar esas alınarak 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (1), (2) ve (3) sayılı tarifelere göre alınan harçların yüzde biri ile idarî nitelikteki para cezaları hariç olmak üzere para cezalarının yüzde biri; her yıl Mart ayının sonuna kadar Türkiye Barolar Birliği adına açılan hesaba aktarılır ve zorunlu müdafî ve vekil görevlendirme ile ilgili carî giderler bu hesaptan ödenir. Bu hesap, münhasıran zorunlu müdafî ve vekil görevlendirme ile ilgili carî giderler için kullanılır ve yılı içinde harcanmayan paralar, ertesi yıla aynen aktarılır. Bu paraların barolar arasındaki dağıtımı, harcanması ve bu hizmet için çalıştırılacak personele ilişkin hususlar, Maliye Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle Adalet Bakanlığı ile Türkiye Barolar Birliği tarafından birlikte çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Yıllık çalışma raporu ve yönetmelik (1)

Madde 181 – (Değişik : 2/5/2001 - 4667/89 md.)

Adli yardım bürosu, çalışmalarını her yıl sonu düzenleyecekleri bir raporla baro yönetim kuruluna bildirir. Raporun bir örneği baroca Türkiye Barolar Birliğine gönderilir.

Adli yardım bürosunun kuruluşu, görevlendirilecek avukatların ve bunlara ödenecek üc-

Yardım sisteminin tüm özel hukuk yargılamalarını da kapsar nitelikte olması ve ceza yargılaması alanına dair avukat görevlendirmesinin kendine has özellikleri nedeniyle Zorunlu Müdafilik Sistemi olarak adlandırılmaktadır. Son olarak da bu sistem içerisinde yapılan müdafî tayini için atama yerine görevlendirme kavramı kullanılacaktır. Bu kavramın seçilmesindeki amaç; ceza yargılamasında müdafî görevlendirilmesinin insan hakları ihlallerinin önlenmesi amacıyla acele olması gereği, müdafî müdahalesinin zorunluluğunun daha belirgin anlatılmasının daha uygun olacağı düşüncesidir.

---

retlerin belirlenmesi, büronun işleyişi, denetimi gibi konular Türkiye Barolar Birliğince çıkarılacak yönetmelikte gösterilir.”

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13168.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13168.pdf> (Erişim Tarihi:12.04.2013)

II. BÖLÜM

II. Zorunlu Müdafilik Sistemi'nin Türkiye' deki Tarihsel Gelişimi;

Sistemin tarihsel gelişiminden önce müdafî kavramını değerlendirmek doğru olacaktır. CMUK'un 137. m. müdafî olarak avukatların yanında dava vekilliği yapmaya yetkili olan kimseleri de saymıştır⁵. Ancak CMK'nın tanımlar başlıklı 2./c. m. ile müdafîinin ancak avukat olabileceği açık olarak düzenlenmiştir. Suçtan zarar görenin devlet olduğu düşüncesinden hareketle Ceza Yargılaması Sistemi'nde ve doktrinde iddia ve savunma görevinin de devlete ait olduğu düşünülmüştür⁶. Burada devlet olarak belirtilen kavramın kamu ya da toplum olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmelidir. Bu düşüncenin nedeni, savunmanın doğru karara ulaşmadaki katkısıdır. Kararın kamusalılığının da bu düşüncede, bu şekilde etkisi olduğu söylenebilir. Müdafîinin hukuki statüsü açısından da doktrinde değişik görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerde müdafîinin sanığın temsilcisi ve yardımcısı olduğu şeklinde ayrıma gidilmiştir. Müdafîinin sanığın yardımcısı olduğunu savunanlar tarafından ceza yargılamasında özel bir çıkarın değil, kamu çıkarının korunmasının amaçlandığı belirtilerek, temsil ilişkisinden bahsedilemeyeceği ve yerine getirilen görevin kamusalılığı dayanak gösterilmekle kanun koyucu tarafından avukat kavramı yerine müdafî kavramının kullanıldığını ileri sürülmüştür⁷. Bu görüşü savunanlar, kanun koyucunun CMK 153/3. m. uyarınca dosyadaki belgeler incelemek ve CMK 201 m. uyarınca da doğrudan

5 04.04.1929 Tarihinde Kabul edilen Resmi Gazete'nin 1172 Sayısı ile 20.04.1929 tarihinde Yayımlanan ve İlân edilen Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu 137 m. "Müdafî avukatlık veya dava vekilliği etmeğe kanuni salahiyeti olan kimselerden intihap olunabilir." <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1172.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1172.pdf> (Erişim Tarihi:12.04.2013)
CMK 2./ c m. "Müdafî: Şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatı,...ifade eder."

6 Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun./Nuhoğlu, Ayşe. "Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku". Beta Yayınları 18. bs. 2010 s.407

7 Centel, Nur/ Zafer, Hamide. "Ceza Muhakemesi Hukuku". Beta Basım Yay. 7. bs. 2010 s. 170. Ünver, Yener/ Hakeri, Hakan "Ceza Muhakemesi Hukuku". Adalet Yay. 5. bs. 2012 S.230., Mahmutoğlu, Fatih Selami/Dursun, Selma. "Müdafîin Yasaklılık Halleri" Seçkin Yay. 2004 bs. s. 18

soru sorma gibi hak ve yetkileri sadece müdafie tanımış olmasını müdafinin sanığın temsilcisi değil de yardımcısı olduğu görüşüne dayanak olarak ileri sürmektedirler⁸. Bu ayrımın dışında bir de müdafinin sanığın temsilcisi hatta yardımcısı da olmadığını, bağımsız bir makam olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır⁹. Müdafinin mahkemenin yardımcısı olduğunu ileri süren görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşe göre de bu görevin zorunluluk kapsamında ya da şüpheli veya sanığın talebi ile gerçekleşmesine göre bir ayrım yapılmaktadır. Müdafilik görevinin zorunluluk kapsamında gerçekleşmesi halinde müdafii sanığın iradesinden bağımsız olduğu, görevin talebe bağlı gerçekleşmesi halinde de müdafii sanığın iradesi ile bağlı olduğu savunulmuştur¹⁰. Müdafiliği bağımsız bir makam olarak gören görüşler ile sanığın yardımcısı olarak görenlerin bu görüşlerine dayanak olarak, müdafilik görevinin kamusal bir görev olmasını ileri sürmüş olmaları sonucu, müdafilikte mecburilik sisteminin uygulanmasını savunmaktadırlar. Bu ayrımların dışında bir de Zorunlu Müdafilik Sistemi içerisinde müdafii görevlendirilme şekline göre; zorunlu veya ihtiyari müdafilik ayrımını savunan görüşler bulunmaktadır¹¹. Bu görüşü ileri sürenler tarafından; şüpheli veya sanığın müdafii aracılığıyla savunulması hususunda tercih yapma olanağına sahip olduğu hallerde görev yapan müdafie ihtiyari müdafii (İhtiyari Müdafii), görevlendirilmesi hususunda şüpheli veya sanığın iradesinin önem taşımadığı hallerde görev ise zorunlu müdafiliğin söz konusu olduğunu savunulmaktadır. Bu görüş doğrultusunda, sanığın talebi üzerine müdafii görevlendirilmesinin yapılmasının İhtiyari Müdafilik

8 Centel, Nur/ Zafer, Hamide s.169. Öztürk, Bahri/Erdem M. Ruhan." Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku" Seçkin Yayınları. 2006 9. bs. s. 310,311.

CMK 153/1 .m. "(1) Müdafii, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir...."

CMK 201. m. "(1) Cumhuriyet savcısı, müdafii veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hakim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerekliğinde ilgililer yeniden soru sorabilir.

(2) Heyet halinde görev yapan mahkemelerde, heyeti oluşturan hakimler, birinci fıkrada belirtilen kişilere soru sorabilir."

9 Kunter/Yenisey/Nuhoğlu s. 408., Ünver/ Hakeri S.231, Erem, Faruk. "Diyalektik Açından Ceza Yargılaması Hukuku" Işın Yayıncılık. bs. 1986, s.168., Kocaoğlu, S.Sinan. "Müdafii" Seçkin Yayıncılık, Şubat-2011 bs. s.81.

10 Centel, Nur. "Ceza Muhakemesi Hukunda Müdafii". Kazancı Matbaacılık. bs. 198, s. 43,44

11 İhtiyari Müdafilik: CMK 150/1. m. uyarınca şüpheli veya sanığın talebi ile görevlendirilen müdafiliklidir.

olduğu ve bu şekilde görev yapacak olan müdafinin CMK 188/1. m¹². uyarınca zorunlu müdafii olarak değerlendirilemeyeceğini, yani müdafinin yokluğunda da kara verilebileceği savunulmaktadır. Bu görüşe göre; müdafinin zorunlu veya ihtiyari olması, şüpheli veya sanığın talebine ya da talebi olup olmadığına bakılmaksızın yani iradesi dikkate alınmadan görevlendirilip görevlendirilmediğine bakılarak belirlenmektedir¹³. Talebe bağlı olarak yapılan görevlendirmenin, sanık ve müdafii ile ilişkinin özgür irade ile kurulmuş bir ilişki olmaması ve müdafii seçiminin bizzat sanık tarafından mevcut sistemde yapılmıyor olmasının da göz önünde bulundurularak İhtiyari Müdafilik olarak bir ayrıma gidilmesinin doğru bir yaklaşım olmadığını düşünüyorum. Ancak, Yargıtay’ da bu görüşü savunarak, İhtiyari Müdafiliği kabul etmekte ve bu görevlendirmelerin olduğu yargılamalarda CMK 188/1 m.’ni uygulamayarak, ihtiyari müdafinin yokluğunda da karar kurulmasını hukuka uygun bulmaktadır¹⁴. Müdafiliğin bağımsız statüde kamusal bir görev olduğunu ve bu nedenle de mecburi olması düşüncesinin daha yerinde olduğunu görüşünü paylaşmaktayım.

Türkiye, 1954 yılında imza koyduğu İHAS’ın en etkili denetim mekanizması olan AİHM’e bireysel başvuru hakkını 1987 yılında, AİHM’in zorunlu yargılama yetkisini de 1990 yılında kabul etmiştir. Anayasa’nın 90. m.’sinin 5170 Sayılı Kanun ile değiştirilmesi sonucunda da uluslar arası antlaşmalar iç hukuk normu haline getirilmiştir¹⁵. Bu değişiklikler kapsamında adil yargılamanın sağlanabilmesi

12 CMK 188. m.” (1) Duruşmada, hükme katılacak hakimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt katibinin ve Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hallerde müdafii hazır bulunması şarttır...”

13 Centel, Nur/ Zafer, Hamide. “Ceza Muhakemesi Hukuku”. Beta Basım Yay. 7. bs. 2010 s. 176-179; Yener Ünver/Hakeri, Hakan. “Ceza Muhakemesi Hukuku”, 5. bs., Adalet Yayınevi, 2012 bs. s. 233-234).

14 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/11-182 E., 2011/201 K. sayılı kararı.
“Yargılama aşamasında CYY’nin 150/1 ve 156. maddeleri uyarınca sanığın istemi üzerine, Baro tarafından görevlendirilen müdafii, zorunlu müdafii konumunda olmaması nedeniyle, aynı Yasa’nın 188/1. maddesi kapsamında, yapılan tüm oturumlarda hazır bulunması zorunluluğu yoktur. Bu madde uyarınca görevlendirilen müdafii, vekaletname ile sanık veya şüpheli tarafından savunma görevi için belirlenen müdafiden herhangi bir farkı bulunmamaktadır. Aksinin kabulü halinde, herhangi bir yasal dayanağı olmamasına karşın şüpheli veya sanığın istemde bulunması nedeniyle kendisine Baro tarafından görevlendirilen müdafie, vekaletname ile seçilen müdafie göre ayrıcalıklı bir konum verilmiş olunacaktır. Bununla birlikte, vekaletname ile belirlenen müdafiden farklı olarak, CYY’nin 150/1. maddesine göre görevlendirilen müdafii görevini yerine getirmediği durumlarda, mahkemece yerine 151/1. maddesi uyarınca başka bir müdafii görevlendirilecektir.” <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>. (Erişim tarihi 12.04.2013)

15 07.05.2004 Tarihinde Kabul edilen Resmi Gazete’nin 25469 Sayısı ile 22.05.2004 tarihinde Yayımlanan ve İlân edilen 5170 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun

için Zorunlu Müdafilik te ülke için zorunlu olmuştur. Zorunlu müdafiliğin bir sistem halini kazanabilmesi ilk olarak CMUK'un 18.11.1992 tarihinde 3842 S.K. ile değiştirilen 135/3 m. ve 138. m. hükümleri ile ülkemizde uygulamaya geçmesiyle mümkün olmuştur¹⁶. Ancak bu tarihten önce de 1879 yılında Osmanlı İmparatorluğu zamanında yayımlanan ve Türkiye Cumhuriyeti zamanında 1929 yılında yürürlükten kaldırılan Usulü-ü Muhakemat-ı Cezaiye Kanunu'nun 249. ve 250. m. uyarınca ağır cezalı suçlarda zorunlu müdafilik kabul edilmiştir. Bu düzenleme uyarınca, sanığın savunmasını yapabilmesi için kendisinin bir müdafii seçebileceği, bunun mümkün olmaması halinde, mahkeme tarafından müdafii görevlendirileceği, müdafinin hazır olmadan yapılan işlemlerin de geçerli sayılmayacağı belirtilmiştir¹⁷. CMUK'un 18.11.1992 tarihinde 3842 S.K. ile değiştirilen 135/3 m. ve 138. m. hükümleri ile değişikliğe uğraması ile de Zorunlu Müdafilik uygulamasının kapsamı; on sekiz yaşını bitirmemiş yahut sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olan şüpheli ve sanıklar için suç ayırımına bakılmaksızın zorunlu olarak ve bunun dışındakilerin talebi halinde öngörülmüştür. CMK'nın 147/c m. ve 150. m. hükümleri ile uygulama yeni düzenlemede de aynen devam ettiril-

"MADDE 7. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90. maddesinin son fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır."

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/05/20040522.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/05/20040522.htm> (Erişim Tarihi: 12.04.2013)

- 16 18.11.1992 Tarihinde Kabul edilen Resmi Gazete'nin 21442 Sayısı ile 01/12/1992 tarihinde Yayımlanan ve İlan edilen 3842 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 13./3 m. ile değişik C.M.U.K 135 m.: Müdafii tayin hakkının bulunduğu, müdafii tayin edebilecek durumda değilse baro tarafından tayin edilecek bir müdafii talep edebileceği ve onun hukuki yardımından yararlanabileceği, isterse müdafiiin soruşturmayı geciktirmemek kaydı ile ve vekaletname aranmaksızın ifade veya sorguda hazır bulunacağı bildirilir; yakınlarından istediğine yakalandığını duyurabileceği söylenir." 15 m. ile değişik C.M.U.K 138 m. "Yakalanan kişi veya sanık müdafii seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse talebi halinde baro tarafından kendisine bir müdafii tayin edilir. Yakalanan kişi veya sanık on sekiz yaşını bitirmemiş yahut sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olur ve bir müdafii de bulunmazsa talebi aranmaksızın kendisine müdafii tayin edilir."

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21422.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21422.pdf> (Erişim Tarihi: 12.04.2013)

- 17 Kunter/Yenisey/Nuhoğlu s. 414, Kocaoğlu,Serhat Sinan. "Tarihsel Perspektifi ile Türk - İslam Hukukunda Savunma Hakkı ve Müdafii". Ankara Barosu Dergisi Nisan-2010 s. 71,72. <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2010-4/2010-4-kocaoğlu-ss.pdf>

miştir¹⁸. Ancak, bu maddenin 3. Fıkrası ile; üst sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır şeklinde yeni bir hükümle zorunlu müdafiliğin alanı genişletilmiştir. Sistemin bu düzenleme ile genellik de kazandığı söylenebilir.

06.12.2006 tarihinde CMK’nın 150/3 m. düzenlemesinin 5560 S.K.’nın 21.m. üst sınır kavramının yerine, alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası öngörülen suçlarla sınırlandırılmasıyla zorunlu müdafilik uygulamasının zorunluluk ve genellik gösteren özelliğini zayıflattığı söylenebilir¹⁹. CMK’nın 5560 S.K. ile değiştirilmesi ile zorunlu müdafilik uygulaması, iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması, teknik araçlarla izlemenin ve kuvvetli şüphe sebeplerinin var olduğu kabul edilerek tutuklamaya yol açabilen 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda (TCK) düzenlenen katalog suçlar açısından olağanüstü soruşturma ve kovuşturma usullerinin alanını genişletirken, bu suçlar için öngörülen cezaların çoğunun alt sınırının beş yılın altında olması nedeniyle zorunlu müdafiliğin alanını bu suçların çoğunluğu açısından uygulanamayacak şekilde daralttığı söylenebilir²⁰.

18 CMK147/c m. Müdafî seçme hakkının bulunduğu ve onun hukuki yardımından yararlanabileceği, müdafîin ifade veya sorgusunda hazır bulunabileceği, kendisine bildirilir. Müdafî seçecek durumda olmadığı ve bir müdafî yardımından faydalanmak istediği takdirde, kendisine baro tarafından bir müdafî görevlendirilir.” 150 m. 1) Şüpheli veya sanık, müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafî görevlendirilir.

(2) Şüpheli veya sanık onsekiz yaşını doldurmamış ya da sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olur ve bir müdafî de bulunmazsa istemi aranmaksızın bir müdafî görevlendirilir.

(3) Üst sınırı en az beş yıl hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.”

19 06.12.2006 Tarihinde Kabul edilen Resmi Gazete’nin 26381 Sayısı ile 19/12/2006 tarihinde Yayımlanan ve İlan edilen 5560 Sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (5560 Sayılı Kanun) “5271 sayılı Kanunun 150 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 150- (1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafî seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafî görevlendirilir.

(2) Müdafî bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafî görevlendirilir.

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

(4) Zorunlu müdafilikle ilgili diğer hususlar, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061219.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061219.htm> (Erişim Tarihi: 12.04.2013)

20 26.09.2004 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete’nin 25611 Sayısı ile 12.10.2004 tarihinde Yayımlanan ve İlan edilen 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)

Suçlamanın gerektirdiği hapis cezasına veya şüpheli veya sanığın on sekiz yaşını bitirmemiş yahut sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olması hali dışında da Zorunlu Müdafiliğin uygulama alanı bulunan haller bulunmaktadır. CMK 91/6 ile 101/3. m. soruşturma aşamasında tutuklama talepli olarak Sorgu Hakimliği'ne sevk edilen şüpheli için müdafî görevlendirilmesinin zorunlu olduğu düzenlemesi ile açıkça düzenlenmiştir²¹. Yine, CMK 102/3. m. ile tutukluluk devamına ilişkin kararların müdafinin görüşünün alınması ile verilebileceği düzenlemesi ile bu aşamada da zorunlu müdafiliğin uygulanması gerektiği düzenlenmiştir²². Gaip ve kaçak sanık için de yapılan yargılamalarda mahkeme tarafından müdafî görevlendirilmesinin talep edilmesi gerektiğini CMK 244/4 ve 247/4. m. ile düzenlemiştir²³. Bunların dışında CMK 74.m. uyarınca da suçu işlediği yönünde kuvvetli şüphe bulunan şüpheli veya sanık için resmi bir kurumdan kusur yeteneğinin araştırılması için rapor alınması için gözetim altına alınmasının gerektirmesi halinde kendisine mahkeme tarafından barodan müdafî görevlendirilmesi istenebileceği düzenlenmiştir²⁴.

Şüpheli veya sanığın kendisinin müdafii seçmiş olduğu davalardan farklı olarak sistem kapsamında zorunlu müdafinin görev almış olduğu davalarda CMK'nın 188/1. ve 289/1-e. m.' leri müdafinin duruşmalarda hazır bulunmasını zorunlu saymıştır²⁵.

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm> (Erişim Tarihi: 12.04.2013)

- 21 CMK 91/6 m." Gözaltına alınan kişi bırakılmazsa, en geç bu süreler sonunda sulh ceza hakimi önüne çıkarılıp sorguya çekilir. Sorguda müdafii de hazır bulunur." 101/3 m. "Tutuklama istenildiğinde, şüpheli veya sanık, kendisinin seçeceği veya baro tarafından görevlendirilecek bir müdafinin yardımından yararlanır."
- 22 CMK 102/3. m. "Bu maddede öngörülen uzatma kararları, Cumhuriyet savcısının, şüpheli veya sanık ile müdafinin görüşleri alındıktan sonra verilir."
- 23 CMK 244/4 m. "Bu işlemler sırasında sanığın müdafii veya kanuni temsilcisi veya eşi hazır bulunabilir. Gerektiğinde, mahkemece barodan bir müdafî görevlendirilmesi istenir." 247/4. m. "Duruşma yapılan hallerde kaçak sanığın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir avukat görevlendirilmesini ister."
- 24 CMK 74. m. "(1) Fiili işlediği yolunda kuvvetli şüpheler bulunan şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığını, akıl hastası ise ne zamandan beri hasta olduğunu ve bunun, kişinin davranışları üzerindeki etkilerini saptamak için; uzman hekimin önerisi üzerine, Cumhuriyet savcısının ve müdafinin dinlenmesinden sonra resmi bir sağlık kurumunda gözlem altına alınmasına, soruşturma evresinde sulh ceza hakimi, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından karar verilebilir.
(2) Şüpheli veya sanığın müdafii yoksa hakim veya mahkemenin istemi üzerine, baro tarafından bir müdafî görevlendirilir...."
- 25 CMK 188. m." (1) Duruşmada, hükme katılacak hakimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt

CMK’nın 156./1 m. ile 150/3. m. yazılı olan hâllerde, müdafî; görevlendirilmesinin; soruşturma evresinde, ifadeyi alan mercii veya sorguyu yapan hâkimin istemi üzerine, kovuşturma evresinde, mahkemenin istemi üzerine, Baro tarafından yapılacağı düzenlemiştir²⁶. Bu düzenleme uyarınca, şüpheli veya sanığın itirazına rağmen müdafî görevlendirilebilmektedir. Müdafînin sanığın temsilcisi olduğu görüşü bu durumu açıklayamamaktadır. Sanığın müdafî seçmemesi halinde, isnad edilen suçlamanın alt sınırının 5 yıldan fazla bir hapis cezasını gerektirmesi halinde sistem kapsamında yapılan zorunlu müdafî görevlendirilmesine sanığın itirazı bu görevlendirmeye engel olamamaktadır. Bu konuda sanığın talebi dışında müdafî görevlendirilmesine ve bu görevlendirmeye sanığın açık itirazı üzerine zorunlu müdafî görevlendirilmesinin dayanağını oluşturan CMK 150/3 m. düzenlemenin Anayasanın 2, 10 ve 36. maddelerine aykırı olduğu iddiası ile Anayasa Mahkemesi’nde açılan iptal davası, müdafî görevlendirilmiş olmasına rağmen, sanığın savunmasını bizzat yapabilme olanağının kısıtlanmadığından bahisle itiraz edilen düzenlemenin savunma hakkı, adil yargılanma hakkı ve hukuk devleti ilkelerine aykırı olmadığını belirtilerek iptal istemi reddedilmiştir²⁷. CMK 151/3,4,5 m. düzenlemesi ile mahkeme tarafından CMK’nın 220. ve 314. m’de sayılan suçlar ile terör suçlarından²⁸ tutuklu ve hükümlü olanlar için

katibinin ve Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hallerde müdafînin hazır bulunması şarttır...”

289/1-e. m. “e) Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması.”

- 26 CMK’nın 156./1 m. “(1) 150 nci maddede yazılı olan hâllerde, müdafî;
- a) Soruşturma evresinde, ifadeyi alan mercii veya sorguyu yapan hâkimin istemi üzerine,
- b) Kovuşturma evresinde, mahkemenin istemi üzerine,
- Baro tarafından görevlendirilir.
- (2) Yukarıda belirtilen hâllerde müdafî soruşturmanın veya kovuşturmanın yapıldığı yer barosunca görevlendirilir.
- (3) Şüpheli veya sanığın kendisinin sonradan müdafî seçmesi halinde, baro tarafından görevlendirilen avukatın görevi sona erer.”
- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/12/20041217.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/12/20041217.htm> (Erişim Tarihi: 12.04.2013)
- 27 Resmi Gazete’nin 27269 Sayısı ile 25/06/2009 tarihinde Yayımlanan ve İlan edilen Anayasa Mahkemesi’ nin 2007/9 Esas, 2009/49 Karar sayılı 12.03.2009 tarihli kararı. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090625.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090625.htm> (Erişim Tarihi: 12.04.2013)
- 28 19.07.2003 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete’nin 25173 Sayısı ile 15.07.2003 tarihinde Yayımlanan ve İlan edilen 4928 Sayılı Kanun’ un 20. m. ile değişik 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 1.m. “Terör; cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin nitelikle-

görevlendirilen zorunlu müdafî hakkında sayılan bu suçlar nedeniyle kovuşturma açılması halinde, tutuklu veya hükümlünün müdafîlik görevinden yasaklanabileceği düzenlenmiştir²⁹. Bu istisna dışında mahkeme tarafından müdafîinin görevine son verilememektedir. Ancak CMK 156/3. m. ile şüpheli veya sanığın kendisine başka bir müdafî seçmesi halinde sistemden görevlendirilen müdafîinin görevinin son bulacağı ve CMUK'un 139. m. düzenlemesi ile de müdafîinin görevinin ancak şüpheli veya sanığın kendisine bir müdafî seçimi ile son bulacağı düzenlenmiştir³⁰. Bu düzenleme ile de şüpheli veya sanığın istemi ile müdafîinin görevinin son bulamayacağını düzenlemiş olduğu düşünülebilir. Bu açıdan bu uygulamanın CMK'nın da düzenlenerek istikrar kazandığı bu şekilde görülmektedir.

CMK 150/4 . m., zorunlu müdafîliğe ilişkin düzenlemelerin TBB'nin de görüşü alınarak hazırlanacak bir yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir³¹. Zorunlu müdafîliğin savunma gibi temel insan hakları

rini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.”

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/07/20030719.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/07/20030719.htm> (Erişim Tarihi: 12.03.2013)

- 29 CMK 151.m., “(3) 149 uncu maddeye göre seçilen veya 150 nci maddeye göre görevlendirilen ve Türk Ceza Kanununun 220 ve 314 üncü maddesinde sayılan suçlar ile terör suçlarından tutuklu ve hükümlü olanların müdafîlik veya vekillik görevini üstlenen avukat, hakkında bu fıkra da sayılan suçlar nedeniyle kovuşturma açılması halinde tutuklu veya hükümlünün müdafîlik veya vekilliğini üstlenmekten yasaklanabilir.

(Ek fıkra: 5353 - 25.5.2005 / m.22) (4) Cumhuriyet savcısının yasaklamaya ilişkin talebi hakkında, müdafî veya vekil hakkında açılan kovuşturmanın yapıldığı mahkeme tarafından gecikmeksizin karar verilir. Bu kararlara karşı itiraz edilebilir. İtiraz sonucunda yasaklama kararının kaldırılması halinde avukat görevini devam ettirir. Müdafîlik görevinden yasaklama kararı, kovuşturma konusu suçla sınırlı olmak üzere, bir yıl süre ile verilebilir. Ancak, kovuşturmanın niteliği itibarıyla bu süreler altı aydan fazla olmamak üzere en fazla iki defa uzatılabilir. Kovuşturma sonunda mahkumiyet dışında bir karar verilmesi halinde, kesinleşmesi beklenmeksizin yasaklama kararı kendiliğinden kalkar.

(Ek fıkra: 5353 - 25.5.2005 / m.22) (5) Görevden yasaklama kararı, tutuklu veya hükümlü ile yeni bir müdafî görevlendirilmesi için derhal ilgili baro başkanlığına bildirilir.

(Ek fıkra: 5353 - 25.5.2005 / m.22) (6) Müdafî veya vekil görevden yasaklanmış bulunduğu sürece başka davalarla ilgili olsa bile müdafîliğini veya vekilliğini üstlendiği kişiyi ceza infaz kurumunda veya tutukevinde ziyaret edemez.”

<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0535.pdf> (Erişim Tarihi: 21.04.2012)

- 30 CMUK 139. m. “Sanık sonradan bir müdafî seçerse evvelce baro tarafından tayin edilmiş müdafîin görevi son bulur.”

- 31 CMK 150/4 m. “Zorunlu müdafîlikle ilgili diğer hususlar, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir”

arasında olan haklardan olması nedeniyle bu hakka ilişkin temel düzenlemelerin yönetmelikle düzenlenmesinin Anayasa’nın 13. m.’ ne aykırılık oluşturacağı doktrinde savunulmaktadır³². Anayasa’nın 13. m. ve İHAS 18.m. ile temel insan hakları metinleri açısından bu görüşün isabetli olduğu düşüncesindeyim³³. CMK ile öngörülen müdafî görevlendirilmesine ilişkin ayrıntılı usul; Ceza Muhakemesi Kanunu Gereğince Müdafî ve Vekillerin Görevlendirilmeleri İle Yapılacak Ödemelerin Usul Ve Esaslarına İlişkin Yönetmelikle (Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği) düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 7. m. ile müdafilik görevinin ne zamana kadar süreceği belirtilmiştir³⁴. Soruşturma ve kovuşturma aşamaların kesin kararlar son bulması, şüpheli veya sanığın kendisine müdafî seçmiş olması veya ölümü gibi nedenlerle müdafilik görevinin son bulabileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemede en dikkat çeken en önemli konu; sistem kapsamında görevlendirilen müdafinin azledilemeyecek olması ve müdafinin görevinin bu sayılan haller dışında son bulamayacak olmasıdır.

Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği’ nin 5. m., görevlendirilecek müdafî yapılacak ödemelerin yargılama giderlerinden sayılacağı ve hizmetten faydalanan şüpheli veya sanığın yargılama sonunda ceza alması hâlinde şüpheli veya sanıktan tahsil edileceğini düzenlenmiştir. Aynı

32 Kunter/Yenisey/Nuhoglu s. XVIII.

33 T.C. Anayasası 13.m. (Değişik: 3/10/2001-4709/2 md.) “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” <http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm> (Siteye Erişim Tarihi 24.04.2012)

İHAS 18.m. “Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.”

34 02.03.2007 Tarihli ve 26450 Sayılı Resmî Gazete’ de Yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanunu Gereğince Müdafî ve Vekillerin Görevlendirilmeleri İle Yapılacak Ödemelerin Usul Ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik (Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği) 7. m. “(1) Müdafî veya vekilin görevi;

a) Soruşturma evresinde; kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kesinleşmesi, yetkisizlik veya görevsizlik kararı, kamu davası açılması hâlinde ise iddianamenin kabulü kararı verilmesi,

b) Kovuşturma evresinde; yargılamanın yapıldığı il veya ilçe dışında yargılamayı gerektirir görevsizlik veya yetkisizlik kararı, esasa ilişkin hükmün kesinleşmesi ya da davanın nakline karar verilmesi,

c) Müdafî, vekil veya kendisine müdafî ya da vekil görevlendirilen kişinin ölmesi,

ç) Kişinin kendisine bir müdafî veya vekil seçmesi,hâllerinde sona erer.

(2) Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince soruşturma ve kovuşturma makamlarının talebi üzerine görevlendirilen müdafî veya vekil azledilemez.”

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/03/20070302.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/03/20070302.htm> (Erişim Tarihi: 12.04.2013)

madde düzenlemesi ile görevlendirmenin Barolar tarafından yapılacağı da belirtilmiştir³⁵.

CMUK'un 138. m. ile CMK'nın 156./1 m.'leri müdafî görevlendirmesinin Barolar tarafından yapılmasını öngörmüşlerdir. Ancak doktrinde görevlendirmenin de mahkeme tarafından yapılmasını savunan görüşler bulunmaktadır³⁶. CMUK'un uygulandığı dönemde görevlendirmenin ancak, soruşturma veya kovuşturma makamlarının talebi ile yapılabilmesi zorunluluğunun bulunmaması nedeniyle, İstanbul Barosu'nun o dönemdeki yönetimleri öncülüğünde, talebin Baroya şüpheli veya sanığın yakınları tarafından bildirilmesi halinde de şüpheli veya sanığa müdafî görevlendirilmesi yapılmış ve bu uygulamaya da yakın ataması (Yakın Ataması) ismi verilmiştir³⁷. Böylece, sistemin işkence ve kötü muamele uygulamalarına engel olmak amacıyla, 18.11.1992 tarihinde 3842 S.K. ile değiştirilen CMUK'un bu düzenlemelerinin şüpheli ve sanık hakları lehine genişletici yorumlanması ile işkence, kötü muamele ve keyfi uygulamaların etkin olarak denetlenmesinde ve önlenmesinde etkili bir araç haline getirildiği söylenebilir. Buna neden olarak da işkence ve kötü muamele uygulamalarının büyük çoğunluğunun soruşturmada kolluk aşamasında meydana gelmesi, bu türden iddialar açısından zan altında bulunan bu makamların talebine bağlı olmaksızın etkili bir hukuki yardımın koşulu olarak şüpheli ve sanıkların yakınlarının talebi veya herhangi bir ihbar ile de müdafî görevlendirilebilmesinin isabetli bir hukuki denetim kurduğu söylenebilir. Ancak, CMK'nın yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2005 tarihi, bu Kanun'un 156. m. ile atama talebinin ancak, soruşturma ve kovuşturmayı yürüten makamlar tarafından yapılabileceği düzenlemesi nedeniyle şüpheli ve sanık hakları açısından da geriye gidişin tarihi olduğu söylenebilir. Bunun sonucu yerleşen uygulama, şüpheli ve sanıklara fiili olarak, Miranda Kurallarının uygulanarak hak hatırlatılmasının yapıp yapılmadığını etkin bir şekilde denetleme olanağını, savunma tarafına vermediğini düşündürebilir³⁸.

35 Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği 5. m. "Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafî seçmesi istenir. Müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, görevlendirilecek müdafî yapılacak ödemelerin yargılama giderlerinden sayılacağı ve mahkûmiyeti hâlinde kendisinden tahsil edileceği hususu hatırlatılarak talep ettiği takdirde barodan bir müdafî görevlendirmesi istenir."

36 Kunter/Yenisey/Nuhoglu, s. 415

37 bkz.11.

38 U.S. Supreme Court *Miranda v. Arizona*, 384 U.S. 436 (1966) 1966 yılında ABD Yüksek Mahkemesi'nin polis tarafından yakalanan ve sorgulanan kişilere sahip oldukları anayasal hakların bildirilmesi zorunlu olduğunu bu kararlar tespit etmiştir.

<http://supreme.justia.com/us/384/436/case.html>. (Erişim Tarihi: 12.04.2013)

III. BÖLÜM

III. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları'nda Zorunlu Müdafilik Sistemi' nin Değerlendirilmesi

III.a. AİHM Kararları Işığında Zorunlu Müdafilik Sistemi'nin Uygulama Ölçütleri

İHAS'ın 6/3/c m. düzenlemesindeki ölçütler, giriş bölümünde kişinin kendisini savunmak veya kendi seçeceği bir müdafinin yardımıyla yaralanmak ve müdafî tutmak için mali olanaklardan yoksun olması ve adaletin selametinin gerektirmesi koşullarının varlığı halinde, mahkemece görevlendirilecek müdafinin para ödemeksizin yardımından yararlanabilmesini düzenlemiş olduğunu tekrar belirtmek AİHM kararlarının incelemesi için gerekmektedir. Bu madde düzenlemesinin sıralaması; kişinin bizzat kendisini savunmasının öncelikli hakkı olduğu, kişinin bu yolu tercih etmemesi halinde müdafii bizzat seçmesinin ve bunun da maddi olanakları açısından mümkün olmaması ve adaletin selametinin gerektirmesi halinde sözleşmeci devlet tarafından müdafî görevlendirilebileceği belirtilmiştir. AİHM, Artico – İtalya kararı ile İHAS'ın 6/3(c) düzenlemesi ile kişilerin bizzat veya bir müdafî yardımı ile etkin ve pratik bir savunma yapabilmelelerinin güvence altına alındığını, bazı durumlarda sözleşmeci devletlerin ücretsiz hukuki yardım sağlama yükümlülüğünde olduğunun öngörülmüş ve bu şekilde savunma hakkını güçlendirilmiş olduğunun altını çizmiştir. Ancak, bu kararlarla ücretsiz hukuki yardımın sağlanması koşullarının belirlenme şekli sözleşmeci devletlere bırakılmış olduğu belirtilmiştir³⁹. Mahkeme şüpheli veya sanığa ücretsiz hukuki yardım sağlanmasının adaletin selameti açısından hangi durumlarda gerektiğini belirli ölçütlerle açıklığa kavuşturmuştur. Mahkemeye

39 Artico – İtalya kararı 6694/74 – 13.05.1980 paragraf 33 <http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/view.asp?action=html&documentId=695301&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649> (Erişim Tarihi: 13.04.2013)
Imbrioscia – İsviçre 13972/88 – 24.11.1993paragraf 37-38.
<http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13972/88&sessionId=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 13.04.2013)

göre adaletin selameti açısından şüpheli veya samığa ücretsiz hukuki yardımın sağlanması için müdafî görevlendirilmesini; şüpheli veya samığın itham edildiğı suçlamanın ciddiliğı, yargılamaya konu hükmün şiddeti ve davanın karmaşıklığı şartlarının her üçünün de bir arada bulunması koşuluna bağlamıştır⁴⁰. Mahkeme davanın karmaşıklığı konusunu, prosedürlerin karmaşıklığını da kapsayacak şekilde değerlendirmektedir. Biba- Yunanistan kararında temyiz başvurusunun karmaşık bir yol olduğunu, başvuruçunun ülkeye kaçak yollardan girmiş ve yakalandığında üzerinde bulunan tüm paralarına el konulmuş olması nedeniyle müdafî tutacak maddi olanakları olmayan yabancı olması ve o ülkenin dilini bilmemesi nedeniyle başvuruçuya ücretsiz hukuki yardım kapsamında talep edilen müdafî yardımının sözleşmecî devlet tarafından sağlanmamış olmasını da sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi açısından ihlal olarak tespit etmiştir⁴¹. Benham – Birleşik Krallık kararında mahkeme, suçlamanın ciddiliğı açısından üç ay hapis cezası öngörülen şikayete ve sulhe tabi bir suçlama ile karşı karşıya olan başvuruçuyu için de ücretsiz hukuki yardım kapsamında müdafî görevlendirilmemiş olmasının sözleşmenin 6/3(c) düzenlemesi açısından ihlali olduğuna karar vermiştir⁴². Bu kararda ihlal tespiti yol açan bir neden de sulhe tabi bir suçta sözleşmecî devletin iç hukukunda sulh prosedürünün karmaşıklığı etken olmasıdır. Mahkeme, hakkında bir suç isnadı bulunan herkesin bir müdafîinin hukuki yardımından yararlanma hakkı olduğunu, bu hakkın da teorik değil pratik ve etkili olabilmesi için bu hakkın kullanımının gereksiz şekil şartların yerine getirilmesine bağlanamayacağını belirtmiştir⁴³. Airey – İrlanda kararında İHAS'ın hakları teorik veya hayali olarak değil, pratik ve etkili bir biçimde güvence altına almayı amaçladığını belirtilmiştir⁴⁴. Mahkeme, Artico – İtalya kararının adil yargılanma

40 Quaranta – İsviçre 12744/87 – 24.05.1991 paragraf.32-36 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=12744/87&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 13.04.2013)

41 Biba – Yunanistan 33170/96 – 26.09.2000 paragraf 27-29-30 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=33170/96&sessionid=93539203&skin=hudoc-fr> (Erişim Tarihi: 13.04.2013)

42 Benhan – Birleşik Krallık 19380/92 - 10.06.1996 paragraf 60-64-<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=19380/92&sessionid=93597398&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 13.04.2013)

43 Lala – Hollanda 14861/89 – 22.09.1994 paragraf 34 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=14861/89&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 13.04.2013)

44 Airey v. İrlanda kararı, 6289/73 – 09.10.1979 paragraf 24 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=695297&portal=hbkm&source=exter>

hakının ihlaline karar verilebilmesi için bu hakkın ihlali nedeniyle bir zararın oluşması şartı aranmamaktadır⁴⁵. Bu kararların ışığında hakların özüne uygun kullanımının güvence altına alınmasının çalışıldığı görülmektedir.

III.b.Kişinin Kendisini Bizzat Savunmasının Öncelikli Hakkı Olduğuna Dair AİHM Ölçütleri

Mahkeme Colozza – İtalya kararında yüz yüze yargılamanın esas, giyabi yargılamanın tali olduğunu belirtmiştir. Bu davada Sistemin giyabi yargılamayı meşrulaştırıcı bir araç olarak kullanılmış olmasının sözleşmenin 6./1 m.'nin genel olarak ihlali niteliğinde olduğunu karar vermiştir. Bu karar da sözleşmecî devletin yüz yüze yargılamanın sağlanması için sanığın bulunması konusunda gerekli çabayı harcamamış olması nedeniyle mahkeme bu sonuca varmıştır⁴⁶. Yüz yüze yargılamanın esas ilke olduğunun altını çizildiği bu karar ışığında kişinin savunma hakkının bizzat kullanmasını öncelikli hakkı olduğu söylenebilir. Mahkeme, Cooke - Avusturya kararında temyiz yargılaması sırasında müdafisi bulunmasına rağmen, başvuruçunun duruşmada hazır bulunma talebinin yargılamayı yapan ulusal mahkeme tarafından kabul edilmemiş olmasının sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi uyarınca ihlal olmadığına karar vermiştir⁴⁷. Ancak, mahkeme bu kararında bir suç ile itham edilen bir kişinin adil yargılama hakkı açısından ilk derece mahkemesindeki duruşmalarda hazır bulunma hakkını da bu kararla tespit etmiştir. Mahkeme, anlamadığı bir dilde yargılanan yabancı bir başvuruçuya ücretsiz hukuki yardım kapsamında müdafî görevlendirilmiş olması ve müdafîine dosyadan suret alma hakkının tanınmış olmasının yanında, başvuruçuya dosyayı görme hakkını tanınmamış olmasının kendisini bizzat savunma açısından sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi uyarınca ihlal olmadığına karar vermiştir⁴⁸. Ceza davasında sanığın duruşmada bulunma-

nalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649 (Erişim Tarihi: 13.04.2013)

45 Bkz 34.Paragraf 35

46 Colozza – İtalya 9024/80 – 12.02.1985 paragraf 27-33 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=9024/80&sessionid=94881099&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 13.04.2013)

47 Cooke- Avusturya 25878/94 – 08.02.2000 paragraf.35 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=COOKE&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 13.04.2013)

48 Kamasinski - Avusturya 9783/82 – 12.19.1989paragraf 66-69-86-88 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=9783/82&sessi>

sının iddianın doğruluğunun sınanması ve adil yargılanma hakkı açısından hayati önemde olduğunu, bu önemin yeniden duruşma yapılan kanun yolu yargılaması bakımından da geçerli olduğu, bununla beraber sanığın yargılamanın her aşamasında etkili şekilde savunma hakkının tanınmış olup olmadığının da aynı önemde olduğu belirtilmiştir⁴⁹. Pobornikoff - Avusturya kararında mahkeme, Cooke - Avusturya kararından farklı olarak, başvurucuya temyiz başvurusundan hemen önce, başka bir müdafî görevlendirilmiş olması ve başvurucunun ömür boyu hapis cezasına mahkum edilmiş olduğu kararın temyiz yargılaması sırasında da bizzat duruşmada bulunarak etkili savunma olanağı verilmemiş olmasının ihlal olduğuna karar vermiştir⁵⁰. Burada bu kararın verilmesinde müdafinin yeni görevlendirilmiş olması ve sanığın dosyayı ve davanın geçirmiş olduğu aşamalarını daha iyi bildiği bilmesi nedeniyle daha etkili bir savunma yapabileceğinin düşünülmesi etkili olmuştur.

III.c.Müdafî Görevlendirmesinde Şüpheli ve Sanığın Tercihi ve Sözleşmeci Devletlerin Görevlendirme Usullerine Dair AİHM Ölçütleri

AİHM, bir suçla itham edilen bir kişinin kendisini bizzat savunmak istememesi halinde, bu kişiye kendi seçeceği bir avukatın hukuki yardımından yararlanması olanağının verilmesi gerektiğini Pakelli – Almanya kararı ile tespit etmiştir⁵¹. Mahkeme, müdafî ile sanık veya şüpheli arasında güven ilişkisinin önemine rağmen, kişinin kendi müdafîini seçme hakkının mutlak olarak kabul edilemeyeceğini, adaletin selametinin sanığa veya şüpheliye ücretsiz hukuki yardım için bir müdafî görevlendirilmesini gerektirdiği durumlarda da bu hakkın bazı sınırlamalara tabi olacağını belirtmektedir. Ancak mahkeme, ücret-

---

onid=93597398&skin=hudoc-en (Erişim Tarihi:13.04.2013)

49 Poitrimol – Fransa 14032/88 – 23.11.1993 paragraf 33-35

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=14032/88&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:13.04.2013)

Lala – Hollanda 14861/89 – 22.09.1994 paragraf 29-34.-<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=14861/89&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:13.04.2013)

50 Pobornikoff – Avusturya 28501/95 – 03.10.2000 paragraf 29-33

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=28501/95&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:13.04.2014)

51 Pakelli – Almanya 8398/78 – 25.04.1983 paragraf 31-<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=8398/78&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

siz hukuki yardım kapsamında müdafî görevlendirilmesi durumunda ulusal mahkemelerin kesinlikle sanığın isteklerine göre hareket etmeleri gerektiğini belirtmiştir. İlgili ve yeterli sebeplere bağlı olarak hakkın sahibinin tercihleri dışında bir müdafî görevlendirilmesinde ise kişinin talepleri bu konuda görmezden gelinebilir⁵². Bu durum, hak sahibinin müdafî yardımını istememesine rağmen de bir müdafîin ücretsiz hukuki yardımının sağlanması için de geçerlidir⁵³. Mahkeme, Mayzıt – Rusya kararında hak sahibin istememesine ve hatta direnmesine rağmen zorunlu müdafî görevlendirmesinin davanın karmaşıklığı ve suçun ciddi nitelikte olması ile etkili bir savunma için gerekli olması halinde olabileceği belirtilmiştir. Tespit edilmesi gereken asıl konunun, kişinin kendi müdafîini seçme hakkının Sistem açısından mutlak olmadığı noktasıdır.

III.d.AİHM Kararları Işığında Soruşturma Aşaması İçin Müdafî Yardımı Ölçütleri

AİHS'in 6/3(c) düzenlemesinde müdafî tutmak için mali olanaklardan yoksun olan kişiler için adaletin selametinin gerektirmesi koşullarının varlığı halinde, mahkeme tarafından müdafî görevlendirileceğini belirtilmiş olması, soruşturma aşaması için bu görevlendirmenin yapılamayacağı anlamına gelmemektedir. Mahkeme, sözleşmecî devletler tarafından zorunlu müdafî görevlendirmesini soruşturma safhasında AİHS'in 6/3(c) düzenlemesi uyarınca ilk başta bir avukatın yardımından şüpheli veya sanığın mahrum bırakılmasının davanın bütünü göz önüne alındığında adil yargılanma ilkesini ciddi şekilde yaralayıp yaralamadığının tespitine bağlı saymıştır⁵⁴. Bu karar da böyle bir durumda adil bir yargılama olup olmadığını tespiti için de yargılamanın soruşturma ile birlikte bir bütün olarak ele alınması gerektiği de ayrıca belirtilmiştir. Müdafî yardımının soruşturma aşamasında belli bir zaman dilimi içerisinde kısıtlanmasının suçu önleme amaçlı olarak makul kabul edilebileceğini, ancak bu durumda dahi bu kısıtlamanın yargılamanın bütüne etkisi üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini

52 Croissant – Almanya 13611/88 – 25.09.1992 paragraf 29-32
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13611/88&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

53 Mayzıt- Rusya 63378/00 – 20.01.2005 paragraf 66-71
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=63378/00&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

54 Imbrioscia – İsviçre 13972/88 – 24.11.1993 paragraf 37-38
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13972/88&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

John Murray – Birleşik Krallık kararında belirtmiştir⁵⁵. Çünkü, yargılamada incelenen olayda başvuru gözüne alındığı andan itibaren ilk 48 saat avukat yardımından mahrum bırakılmış ve bu süre içerisinde müdafisiz olarak ifadesi alınmıştır. Bu kararda mahkeme, ilk kırk sekiz saat içerisinde müdafisi ile görüştürülmeme halini AİHS'in 6/3(c) m. düzenlemesi açısından ihlal olarak tespit etmiştir. Ancak mahkeme, bu kararda avukata erişim hakkının makul sayılabilecek -terör suçları gibi- nedenlerle kısıtlanabileceğini de belirtmiştir. Yalnız bu kısıtlamanın yargılamanın esasını etkileyecek nitelikte olmaması gerektiğini de ihlal tespiti ile karara bağlamıştır. Mahkeme, Brennan – Birleşik Krallık kararında da AİHS'in 6/3(c) m. düzenlemesi açısından şüpheli durumda bulunan kimsenin soruşturmanın ilk aşamalarından itibaren avukat yardımından yararlandırılması gerektiğini düzenlemiş olsa da bu hakkın geçerli nedenlerle kısıtlanabileceğini ve her davada, kısıtlamanın dava sürecinin tamamı göz önüne alındığında şüpheli veya sanığı adil yargılamadan mahrum edip etmediğinin tespitinin önemli olduğuna karar vermiştir⁵⁶. Brennan – Birleşik Krallık kararının sonuç kısmında Murray – Birleşik Krallık karardan farklı olarak ilk 24 saat içerisinde müdafisi yardımından başvuru mahrum bırakılmış olmasının davanın bütününe etkileyen bir konu olarak görmemiş ve ihlal olmadığına karar vermiştir. Ancak, Averill- Birleşik Krallık kararında mahkeme, ilk 24 saat içerisinde başvuru müdafisi yardımından mahrum bırakılmasını, başvuru da müdafisi olmadığından ifade işlemi sırasında susma hakkını kullanmasının yargılamanın ileriki aşamalarında başvuru aleyhine olumsuz kanaate yol açabileceğinden sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi açısından ihlal olarak tespit etmiştir⁵⁷. Mahkeme, ilk 48 saatte müdafisi yardımından mahrum bırakılmayla ilgili olarak Magee- Birleşik Krallık kararında da Averil – Birleşik Krallık karardaki olayın aksine müdafisi erişim hakkının hangi gerekçe ile kısıtlanırsa kısıtlanırsa müdafiden mahrum

55 John Murray – Birleşik Krallık 18731/91 – 08.02.1996 pg.54-55.- <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=695857&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

56 Brennan – Birleşik Krallık 39846/98 – 16.10.2001 paragraf. 45-48. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=801200&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

57 Averill- Birleşik Krallık 36408/97 – 06.06.2000 pg.55-61.-<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=696713&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

kalınan süre içerisinde suçun ikrar edilmiş olduğu bir yargılamada sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi açısından ihlal edildiği kararına varmıştır⁵⁸. Mahkeme, bu kararda ve Brennan – Birleşik Krallık kararında soruşturma aşamasında susma hakkının kullanılmasının aleyhine kanaate yol açacağı düşüncesi ile hareket ederek başvurucunun bu hakkını kullanmaktan vazgeçmesi halinde, müdafî yardımı almadan yapacağı savunmanın hatalı ve aleyhine olabileceğini değerlendirmiştir. Bunun sonucunda sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi içerisinde yer alan adaletin selameti kavramı gereği, her durumda başvurucunun soruşturmanın başlangıç aşamalarından itibaren bir avukatın yardımında yararlanması gerektiği sonucuna varmıştır.

AİHM bu konudaki en güncel kararlarından biri olan Salduz – Türkiye kararının 2007 tarihli 2. Daire kararında özellikle soruşturmanın kolluk aşamasında geçen kısmında başvurucunun müdafî yardımı alamayışının adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olmadığına karar vermiştir⁵⁹. Salduz – Türkiye dosyasına ilişkin verilen bu kararda mahkeme, yargılamanın özelliklerine göre hareket etmiş ve başvurucunun hem İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesinde hem de temyiz aşamasında müdafî tarafından temsil edilmiş olmasını ve ceza kararının çıkmasına sebep olan delilinin sadece gözaltındaki polis ifadesine dayanmadığını tespit etmiştir. Yerel Mahkeme, başvurucunun el yazısının pankarttaki yazı ile aynı olduğunu belirten bilirkişi raporu ile tanıkların Savcı huzurunda alınmış, başvuranın kendilerini eyleme katılmaya çağırıldığı yönündeki ifadeleri de değerlendirmiştir. AİHM, bu davada 2’ ye karşı 5 oyla; başvurucunun gözaltındayken müdafî yardımı alamaması nedeniyle AİHS’in 6/3(c) m.’nin ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu davada AİHM, oybirliğiyle olmak üzere; . sadece savcının yazılı görüşünün başvurana tebliğ edilmemesi nedeniyle AİHS’in 6.1. m.’nin ihlal edildiğine karar vermiştir. Başvurucu, AİHS’in 6/3(c) m. ile ilgili ihlal tespit etmeme gerekçeleri nedeniyle AİHM’in 2. Dairesi’nin bu kararına itiraz etmiştir. AİHM Büyük Dairesi tarafından yapılan incelemede; soruşturma sırasında kolluk aşamasında şüph-

58 Magee- Birleşik Krallık 28135/95 – 06.06.2000 paragraf 41 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=696714&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

59 Salduz Türkiye kararı. 36391/02 – 26.04.2007 paragraf 46-66 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=816018&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

linin müdafie erişim hakkı sağlanmamış olmasının, davanın esasına etki edip etmediği değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirmede, başvurucunun soruşturmanın kolluk tarafından yürütülen aşamasında gözaltındayken verdiği ifadenin mahkum olmasına neden olduğu bu nedenle başvurucunun müdafie erişim hakkına getirilen kısıtlamadan davanın esasının etkilenmiş olduğu sonucuna varmıştır. Bunun sonucunda Büyük Daire; AİHS'in 6/3(c) m. 1. paragrafı ile bağlantılı olarak ihlal edildiği sonucuna oybirliğiyle varmıştır⁶⁰.

III.e. AİHM Kararları Işığında Kovuşturma Aşaması İçin Müdafie Yardımı Ölçütleri

Sistemde AİHM, kovuşturma aşaması için de soruşturma aşaması için belirlemiş olduğu aynı ölçütleri kabul etmektedir. Mahkeme, Lala-Hollanda kararında; üst mahkemede görülen davada başvurucunun yokluğunda duruşmada hazır olan müdafinin duruşmada sadece müvekkilinin neden duruşmada bulunamadığına ilişkin mazeretini bildirmiş olmasının, müdafinin savunma amacıyla duruşmada bulunduğunu anlamına gelmediğini belirtilerek ve müdafinin başvuru-yu duruşmalarda temsil etmesine izin verilmemiş olmasının usulüne uygun davete rağmen mazeret bildirmeksizin duruşmalara katılmayan başvurucunun, müdafii tarafından savunma yapmaktan mahrum bırakılmayacağını, bunun Poitrimol – Fransa kararında olduğu gibi yargılamanın duruşma yapılan her aşamasında geçerli olduğuna karar vermiştir⁶¹. Mahkeme bu kararında giyabi yargılamanın tali, yüz yüze yapılan yargılamanın da esas olduğunu tespit etmiştir. Aslolanın sanığın duruşmalarda hazır olduğu bir yargılama olması gerektiği ve adil yargılamanın ancak bu şekilde tesis edebileceğini mahkeme aynı kararla belirtmiştir. Sanığın hazır olduğu duruşmanın sadece ilk derece mahkemesindeki duruşmalar için değil, tüm kanun yolu aşamalarında gerçekleşen duruşmalar için de silahların eşitliği ilkesinin

60 Salduz - Türkiye 36391/02 - 27 Kasım 2008
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=843647&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C-1166DEA398649> (Erişim Tarihi: 14.04.2013)

61 bkz.44 -.1.2

Poitrimol – Fransa 14032/88 – 23.11.1993 paragraf 33-35

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=14032/88&sessionId=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 14.04.2013)

Lala – Hollanda 14861/89 – 22.09.1994 paragraf 29-34.-<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=14861/89&sessionId=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 14.04.2013)

gereği olarak geçerli olduğu ve dikkat edilmesi gereken hususun bu aşamaların her birinde sanığın etkili bir şekilde savunulup savunulmadığı konusu olduğu mahkemece tespit edilmiştir⁶². Buradaki bir diğer ayırım da mahkeme tarafından Krombach – Fransa kararında yapılmış ve duruşmalarda hazır bulunan başvuruçunun dışında da hazır olmayan/olamayan başvuruçunun da müdafî yardımı alabilmesini, bu duruşmalarda temsil edilebilmesinin etkin bir savunma için zorunlu olduğu belirtilmiştir.⁶³ Fransız Ceza Usul Kanunu'nun 363. m. uyarınca ilk derece mahkemesindeki yargılamada hazır bulunmayan sanığın temyiz hakkı bulunmadığından bahisle temyiz hakkından da mahrum bırakılmasının kanun yolu yargılaması sırasında da savunma hakkından mahrum bırakılmayı beraberinde getirmiş olduğundan AİHM tarafından 6/3(c) düzenlemesinin ihlali olduğuna karar verilmiştir. Mahkemenin bu kararları ile sadece sanık ve şüpheli halklarının garanti altına alınmadığını, aynı zamanda savunma alanının da bağımsızlığının ceza yargılamasını her aşaması için teminat altına alındığını söylenebilir.

III.f. AİHM Kararları Işığında Kanun Yolları Aşaması İçin Müdafî Yardımı Ölçütleri

Mahkeme, kanun yolu yargılaması için kişilerin sözleşmenin 6. m. ile düzenlenen tüm haklardan ve güvencelerden yararlanmasının sağlanmasının sözleşmecî devletlerin yükümlülüğünde olduğunu, bunun da bu yollar tüketilmeden kararların kesinleşmemesi ve yargılamanın devam etmesi nedeniyle adilliğin sağlanması için gerekli olduğunu karara bağlamıştır⁶⁴. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesi ile savcılığın hazır bulunduğu kanun yolu yargılamalarında da silahların eşitliği ilkesinin hayata geçirilebileceği aynı kararda belirtilmiştir. Mahkemenin bu ilkesel belirlemesi ile müdafî atamasının bu kanun yollarındaki yargılamalar için gerekli olup olmadığı konusunda belirli şartların varlığını aramaktadır. Bu şartlar müdafî ataması için mahkemenin belirlemiş olduğu hak sahibinin avukat tutacak maddi olanaklardan yoksun olması, adaletin selameti için yargılamadaki

62 bkz. 34 - 1.2.

63 Krombach – Fransa 29731/96 – 13.02.2001 paragraf 85-90 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=29731/96&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 14.04.2013)

64 Delcourt – Belçika 2689/65- 17.01.1970 paragraf 25-<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=DEL COURT&sessionid=94181435&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 14.04.2013)

suçlamanın ciddiliği, davanın ve prosedürünün karmaşıklığı ilkelerinin hepsinin beraber olarak bulunmasını gerekli kılmaktadır. Pakelli – Almanya kararında; sözleşmeci devletin Ceza Yargılaması Kanunu uyarınca; tüm yargılamaların %10’ unda duruşmalı temyiz yargılaması yapıldığı ve karara konu davada da temyiz yargılamasını duruşmalı olarak yapılmasına karar verildiği, bu durumun suçlamanın ciddiliği ile davanın prosedürün karmaşıklığı açısından yeterli olmasına ve başvurucunun Sistem kapsamında müdafii talebine rağmen, kendisine müdafii görevlendirilmemiş olmasını, başvurucunun ve müdafinin hazır olmadığı bir temyiz duruşması sonrası temyiz itirazları reddedilerek, mahkumiyetin onanmış olması nedeniyle AIHM tarafından adaletin selametinin bu kanun yolu aşamasında da müdafii tayinini gerektirdiği tespiti ile sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesinin ihlali edildiğine karar verilmiştir. Bu kararda mahkeme, başvurucuya müdafii görevlendirilmiş olması halinde duruşma sırasında temyiz itirazlarının daha ayrıntılı ve etkili şekilde açıklanabileceğini bu nedenle etkili savunma için kanun yolu yargılaması aşamasında müdafii görevlendirilmesinin adaletin selameti için gerekli olduğu tespitinde bulunmuştur.⁶⁵ Mahkeme, adaletin selameti açısından Sistem kapsamında müdafii görevlendirilmesi gerekip gerekmediğinin davanın bütünlüğü ile kanun yolu yargılamasının tüm yargılamadaki rolünün değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.⁶⁶ Monnel ve Morris – Birleşik Krallık kararına konu davada her iki başvurucunun kanun yolu başvurusu öncesi talep ettikleri zorunlu müdafii görevlendirmesi, sözleşmeci devlet makamları tarafından reddedilmiştir. Her iki başvurucunun ilk derece yargılaması sırasında Sistem kapsamında müdafileri tarafından savunmaları yapılmıştır. Kanun yolunun tüm aşamaları duruşmasız olarak incelenmiş ve bu incelemelerde savcılık makamı bulunmamıştır. Bu açıdan mahkeme, silahların eşitliği ilkesinin bu davada zarar görmediğini belirtmekle beraber, bu ilkenin daha geniş bir kavram olan adil yargılanma ilkesinin unsurlarından sadece biri olduğunu, başvuru sahiplerini adalete aykırı dezavantajlı şekilde yapılan yargılamanın sırf savcılık makamının olmamasıyla silahların eşitliği ilkesinin yerinde olduğu düşüncesiyle adil olduğunun söylenemeyece-

65 Pakelli – Almanya 8398/78 – 25.04.1983 paragraf 36-40-<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=8398/78&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 14.04.2013)

66 Monnel ve Morris – Birleşik Krallık 9562/81 – 02.03.1987 paragraf 56-70-<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=9562/81&sessionid=94181435&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 14.04.2013)

ğini belirtmiştir. Ancak, bu davada her iki başvurucunun da görevlendirilmiş olan müdafileri tarafından hem ilk derece mahkemesindeki yargılama sırasında hem de kanun yolu başvurusu yapılmadan önce savunma yollarına dair yeterli tavsiye ve desteği almış olmaları nedeniyle kanun yolu yargılaması aşamasında müdafî görevlendirilmemiş olmasının yargılamanın bütünü göz önüne alındığında mahkeme tarafından 6/3(c) m. düzenlemesi açısından ihlal olmadığına karar verilmiştir. Bu davada müdafiler, her iki başvurucuya da kanun yolu başvurularının sonuçları itibari ile başarı şansı olmadığını belirtir ayrıntılı görüşler sunmuşlardır. Mahkeme, adaletin selameti için müdafî görevlendirilmesi için gerekli şartların bu talebin yapıldığı zamanın dışında kanun yolu yargılaması sırasında da olması gerektirdiğini tespit etmiştir.⁶⁷ Twalib – Yunanistan kararına konu davada adaletin selameti açısından, başvurucunun ömür boyu hapsi gerektiren bir suçla itham edilmiş olmasıyla suçlamanın ciddiliği koşulunun, başvurucunun dilini bilmediği bir ülkede yargılanıyor olması ve kanun yolu prosedürünün karmaşıklığının kanun yolu aşaması için de temyiz başvurusu süresi geçmiş dahi olsa müdafî görevlendirilmesi için zorunlu olduğuna mahkeme tarafından karar verilmiştir.⁶⁸ Mahkeme, Pham Hoang – Fransa kararında, başvurucunun temyiz yargılaması için Sistem kapsamında müdafî görevlendirilmesi talebinin sözleşme-ci devlet tarafından görmezden gelinerek müdafî görevlendirmesi yapılmamasının 6/3(c) m. düzenlemesi açısından ihlal olduğuna karar vermiştir. Bu karara konu davada başvurucu, ilk derece mahkemesindeki yargılamada beraat etmiş, ancak, üst mahkeme tarafından beraat kararı bozularak başvurucuya 2.000.000 Frank para cezası verilmiştir. Başvurucunun bu temyiz başvurusu sırasında Sistemden müdafî talebi, iç hukukun temelsiz temyiz nedenlerinde görevlendirme yapılmayacağına dair hükmü nedeniyle reddedilmiştir. Oysa başvurucu, temyiz başvurusunda iç hukukun AİHS'nin 6.1.f. ve 2. f. düzenlemelerine aykırılığı iddiasını ileri sürmek istemiştir. Başvurucunun temyiz yargılaması sonucunda mahkum edilmiş olması ve bu prosedürün karmaşıklığı ile başvurucunun hukuk eğitimi almamış bir kişi olması ve sadece tecrübeli bir müdafinin başvurucunun iç

67 Granger – Birleşik Krallık 11932/86 – 28.03.1990 paragraf 46-48
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=11932/86&sessionid=94181435&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

68 Twalib – Yunanistan 24294/94 – 09.06.1998 paragraf 50-55
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=24294/94&sessionid=94177826&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

hukukun sözleşmeye aykırı olduğuna dair iddialarını öne sürebilecek yeterlilikte olması nedeniyle başvurucuya Sistem kapsamında müdafii tayin edilmemiş olmasının mahkeme tarafından 6/3(c) m. düzenlenmesi açısından ihlal olduğuna karar verilmiştir.⁶⁹ Yine Artico – İtalya kararında kanun yolu yargılaması için görevlendirilen müdafinin de mazeret belirterek görevi reddetmiş olmasına ve bu durumu hem başvurucuya hem de yargılama makamlarına bildirmiş olmasına rağmen başvurucuya yeni bir müdafii görevlendirilmemiştir. Başvurucu da görevlendirilmiş müdafii tarafından hem kendisine hem de yargılama makamlarına görev yapmayacağını bildirilmiş olması nedeniyle yeni bir müdafii görevlendirilmesi yapılması ve bu görevlendirilmeye kadar kanun yolu incelemesinin ertelenmesi talebi sözleşmecii devlet tarafından görmezden gelinmiştir. Başvurucunun müdafisi olmadan kendi çabaları ile yapmış olduğu temyiz itirazlarında, cezasının zamanaşımına uğradığı ısrarla belirtilmiştir. Ancak, kanun yolu mahkemesi tarafından başvurucunun tüm itirazları reddedilmiştir. Bu karardan iki yıl sonra başvuru tarafından yapılan temyiz başvurusu ile zamanaşımı itirazlarının doğru olduğu ve başvurucunun bir yıl on beş gün fazla hapis yatırıldığı tespit edilmiştir. Mahkeme bu kararda kanun yolu yargılaması için müdafii görevlendirilmiş olması halinde başvurucunun zamanaşımına dair itirazlarının daha iyi formülize edilebileceğini, bunun için görevlendirilecek müdafinin nitelikli ve tecrübeli olmasına dahi dikkat edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁷⁰ Görüleceği üzere incelenen tüm kararlarda etkili bir savunma için hangi olanaklarının varlığı gerekiyorsa sözleşmecii devletleri o olanakların sunulması konusunda sorumlu tutmuştur. Bu bölümde incelenen kararların ışığında ilk derece mahkemesindeki yargılamada Sistem kapsamında görevlendirilmiş bir müdafinin yardımının başvurucuya sunulmamış olması halinde dahi, kanun yolu prosedürünün karmaşıklığının tek başına adaletin selameti kapsamında müdafii görevlendirmesi için yeterli olduğu tespiti yapılabilir.

69 Pham Hoang – Fransa 13191/87 – 25.09.1992 paragraf 38-41 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13191/87&sessionid=93597398&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 14.04.2013)

70 bkz. 34. Paragraf - 9,10,11,12, 34, 35, 36 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentid=695301&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=-F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649> (Erişim Tarihi: 14.04.2013)

III.g. AIHM Kararları Işığında Disiplin Yargulamalarında Müdafî Yardımı Ölçütleri

Mahkeme, disiplin yargulamalarında da zorunlu müdafilik uygulamasına gerek olup olmadığı değerlendirmesini tüm adil yargılanma hakkı ve sözleşmenin 6. m. uygulanabilirliği açısından yapmıştır. Engel ve Diğerleri Hollanda kararında; adil yargılanma hakkı ve sözleşmenin 6. m. uygulanabilirliği açısından yaptığı değerlendirmeyi mahkeme; bir suç isnadının olup olmadığı ve kişisel haklar üzerinden bir karar verilmekte olup olmadığı ölçütleri üzerinden yapmıştır.⁷¹ Ancak, suç isnadı ölçütünün tek başına varlığı kişisel haklar üzerinden bir karar verilmekte olup olmadığına denetlenmesini gereksiz kılmaktadır. Bu kararda mahkeme disiplin hukuku ile ceza hukuku ayrımının sözleşmecî devletler tarafından yapılabileceğini, ancak bu ayırmda herhangi bir fiile disiplin suçu nitelmesi yapılmasının ceza hukuku alanına tecavüz anlamında olup olmadığına suçlamaya ve olaylara özgü olarak inceleyeceğini belirtmiştir. Öncelikle mahkeme, disiplin yargılamasına konu suçların daha hafif cezalar öngören suçlar olduğunu tespit etmiştir. Karara konu olayda özgürlükten mahrum bırakılmaya yol açan ilk kararlar, asker olan başvuruculara disiplin subayı tarafından askeri disiplin mevzuatı uyarınca verilmiş idari kararlardır. Suç isnadı açısından da mahkeme, suçlamanın ciddiliği ölçütü açısından bir değerlendirme yaparak, dört başvurucunun da almış oldukları cezalar arasında ayrıma giderek iki günlük ağır göz hapsi ile dört günlük ağır göz hapsini öngören cezalar için adil yargılanma hakkı ve sözleşmenin 6. m. uygulanabilirliği denetimi açısından ihlal oluşturmayacağına karar verilmiştir. Bu cezaların üzerinde olan diğer başvurucuların cezalarının birisinin on iki günlük sıkı göz hapsi ile üç aylık hapis cezaları açısından cezaların ağırlığı açısından adil yargılanma hakkı ve sözleşmenin 6. m. uygulanabilirliği denetimini gerekli kıldığını tespit etmiştir. Mahkeme, sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi açısından yapmış olduğu denetim de ise suçlamaların basit olması nedeniyle başvurucuların kendilerini bizzat savunabileceğini belirtmiştir. Mahkemenin bu sonuca varmasında on iki gün sıkı göz hapsi cezası alan başvurucunun disiplin subayı önündeki yargulamada bir müdafiden yararlanmış olması ile tüm başvurucuların Askeri Mahkeme önündeki yargulamada kendilerinin seçmiş olduğu sivil bir müdafî

71 Engel ve Diğerleri – Hollanda 5100/71 – 08.06.1976 paragraf 80-91 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=2&portal=hbkm&action=html&highlight=5100/71&sessionid=94859373&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 14.04.2013)

tarafından hukuki yardım almış olmaları da etkili olmuştur. Mahkeme, Ezeh ve Connors – Birleşik Krallık kararında da disiplin suçu ve ceza hukukuna giren suçlar nitelemesine dair tartışma yapmış ve suç isnadının sadece belli bir grup insana yapılabilecek olmasının disiplin suçu nitelemesi için yeterli olmadığını, bu suçların aynı zamanda ceza kanunlarında da suç olarak düzenlenmiş olması halinde Engels ve Diğerleri – Hollanda kararında belirtilen ölçütlerle sınılanması gerektiğini belirtmiştir. Suçlamanın niteliği değerlendirmesinde bu suçlamanın yol açacağı cezanın niteliğinin önemli olduğu tespit edilmiştir. Kararda başvuruculardan Ezen hakkında şartlı tahliye memurunu öldürme tehdidinden kırk iki gün, diğer başvurucu Connors hakkında da infaz koruma memuruna saldırmaktan yedi gün infaz süresinin uzatılmasına Cezaevi Müdürü tarafından yapılan disiplin yargılaması ile karar verilmiştir. Bu disiplin yargılamasında yapılan duruşmada her iki başvurucu da Sistem kapsamında müdafii talep etmişse de bu talepleri kabul edilmemiştir. Mahkeme, Cezaevi Müdürü tarafından yapılan disiplin yargılaması sonucunda verilen infaz süresi uzatım kararları dolaylı olarak hürriyeti bağlayıcı nitelikte kararlarının olması nedeniyle ağır sonuçları olan kararlar olarak nitelendirerek, bu disiplin yargılamasında müdafii yardımı almaları sağlanmadan karar verilmiş olmasının adil yargılanma hakkı bağlamında sözleşmenin 6. m. ihlali olduğuna karar vermiştir. Bu nedenle mahkeme, sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi açısından bir değerlendirme yapmaya da gerek görmemiştir.⁷² Gelineen noktada mahkemenin ciddi şekilde özgürlükten mahrum kalmayı doğuracak suçlamalarla karşı karşıya kalınması halinde, disiplin yargılamasının ilk aşamalarında da müdafiden yararlanma hakkının kişilere sağlanması gerektiğini belirtmiş olduğunu söyleyebiliriz.

III.h. Zorunlu Müdafilik Görevinin İhmali Halinde Sözleşmeci Devletlerin Sorumluluğu

AİHS, esas olanın herkesin kendi müdafiiini seçebilme hakkı olduğunu, AİHM'de Artico kararı ile zorunlu müdafilik hizmetinde görevlendirmenin değil, yardımın başat olduğunu öngörmektedir. Mahkeme, Sistem kapsamında bir müdafinin görevlendirilmiş olmasının başvurucuya verilmesi gereken hukuki yardımı kendiliğinden etkili

72 Ezeh ve Connors – Birleşik Krallık 39665/98, 40086/98 – 09.10.2003 paragraf 123-130 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=39665/98&sessionid=94859373&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:14.04.2013)

hale getirmediğini karar altına almıştır⁷³. Bu kararda başvuruçunun müdafii Avukat D.R. atanmış, fakat avukat görev alamayacağını, işlerinin yoğunluğunu gerekçe göstererek mazeret bildirmiştir. Ancak, gerekli yardımı başvuruçuya sunmamış olmasına rağmen, bu müdafii görevde kalmaya devam etmiştir. Bir müdafinin görevlendirilmiş olması nedeniyle başvuruçunun ikinci bir müdafii talebini sözleşmeci devlet ciddiye almamış ve bu şekilde başvuruçuyu etkili bir yardım alamamıştır. Bu nedenle mahkeme, sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi açısından ihlal tespit etmiştir. Bu karar ile müdafinin görevlendirilmesi ile sözleşmeci devletin bu yükümlülüğünden kurtulmadığını, önemli olanın etkili bir hukuki yardımın başvuruçuya sağlanıp sağlanmadığı konusu olduğundan, davada etkili hukuki yardımın sağlanmamış olduğunun açık olması nedeniyle bu durumdan sözleşmeci devleti sorumlu tutmuştur. Ancak, bu kararda mahkeme, Sistem kapsamında görevlendirilen müdafinin her türlü kusuru için sözleşmeci devletlerin sorumlu tutulamayacağını, başvuruçuya savunma hakkını etkili şekilde kullanması için gerekli tedbirlerin sözleşmeci devletler tarafından alınıp alınmadığının olayın özel şartları içerisinde belirlenmesi gerektiğini tespit etmiştir. Mahkeme, Kamasinski – Avusturya kararında, Sistem kapsamında görevlendirilen ilk müdafinin iyi derecede İngilizce bilmediğini ve bu nedenle anlaşmakta güçlük çektiklerini ileri sürerek değiştirilmesi talebini gözeterek, başvuruçuya iyi derecede İngilizce bilen bir müdafii görevlendirilmesi sonrası, bu müdafii de karar aşamasına kadar etkili hukuki yardım sunmadığı iddiasında bulunan başvuruçunun bu iddiası üzerine, kanun yolu aşamasında yine iyi derece İngilizce bilen başka bir müdafii atanmış olması nedeniyle sözleşmeci devletin sorumluluğunu yerine getirdiğine, ve 6/3(c) m. düzenlemesi açısından ihlal olmadığına karar vermiştir⁷⁴. Bu kararda mahkeme, avukatlık mesleğinin bağımsızlığı nedeniyle savunma görevinin layıkıyla yapıp yapılmadığı iddiasının öncelikle başvuruçuyu ile müdafii arasında halledilmesi gereken bir konu olduğunu belirtmiştir. Ancak, mahkeme, görevlendirilen müdafii etkili şekilde başvuruçuyu savunmadığının açık olması halinde sözleşmeci devletlerin müdahale yükümlülükleri olduğunu belirtmiştir. Aynı gerekçe ile sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi açısından ihlal olmadığına mahkemenin karar verdiği Imbrioscia – İsviçre kararında; başvuruçuyu, dilini bilmediği bir ülkede sadece çevir-

73 bkz. 34. Paragraf 33.

74 Kamasinski - Avusturya 9783/82 – 12.19.1989paragraf 66-69-86-88 <http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=9783/82&sessionid=93597398&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:15.04.2013)

men yardımı ile ikisi polis, dördü savcı tarafından olmak üzere toplam altı kez müdafî olmadan sorgulanmıştır. Ancak, bu olayda başvuru önce kendisinin seçtiği bir müdafî haber vermiş, ancak seçmiş olduğu müdafî bildirildiği halde savcılık sorgusunu ikincisine katılmamış, daha sonra görevinden istifa etmiş, bunun üzerine başvuru talebi üzerine görevlendirilen müdafî de görevlendirilmesinden sonra yapılan üç sorgunun ilk ikisine katılmamış ve müdafîsiz yapılan önceki ifade ve sorgu işlemlerine itiraz etmemiştir. Bu olayda başvurucuya etkili hukuki yardımın sağlanmamış olduğu iddialarının açık olmadığı ve bu durumun başvuru tarafından kanıtlanmadığına, ayrıca sözleşmecî devletin de bu konuda sorumlu tutulamayacağı tespiti yapılmıştır⁷⁵. Goddi – İtalya kararında, ilk derece yargılamasında Sistem kapsamında müdafî yardımı alan başvuru, kanun yolu yargılamasının ilk duruşmasına kendi seçmiş olduğu müdafî ile birlikte katılmış olmasına rağmen, devam eden duruşmanın tebligatı ilk derece mahkemesindeki yargılama sırasında görev alan müdafîine yapılmış olması ve o müdafîin de duruşmaya katılmamış olması nedeniyle karar duruşması sırasında Sistem kapsamında bir müdafî daha görevlendirilmiştir. Bu görevlendirmenin nedeni de bir duruşmaya katılmayan müdafîinin müdafîlik görevinin düşeceğini belirleyen İtalyan Yargıtay'ın yerleşik içtihadıdır. Ancak, bu olayda başvuru seçmiş olduğu müdafîi duruşma gününün kendisine bildirilmemesi nedeniyle başvuru da cezaevinden getirilmemesi nedeniyle temyiz mahkemesinin karar duruşmasında hazır olamamışlardır. AİHM, başvuru seçmiş olduğu müdafîine duruşma gününün bildirilmemiş olmasının pratik ve etkili bir savunmadan başvuru mahrum bırakılmasına neden olduğu tespitini yapmıştır. Bu karar duruşması için de Sistem kapsamında görevlendirilen müdafîi de başvuru ile hiç görüşmeden ve dosyayı okuma ve çalışma şansı bulmadan duruşmaya çıkmış, ancak etkili ve pratik bir savunma için mahkemedeki süre talep etmemiştir. İşte bu şartlarda başvuru ve kendi seçmiş olduğu müdafîinin hazır olmadığı sadece son görevlendirilen müdafîinin hazır bulunduğu duruşmada hakkında verilen mahkumiyet kararının artırılmasına karar verilmiştir. AİHM, bu kararında temyiz mahkemesindeki son duruşması için görevlendirilen müdafîinin etkili bir savunma yapmamış olması konusunda, adaletin dağıtımında vicdanının sesine göre yer alan serbest bir mesleğin mensubu olan müdafîinin savunma şekli konusunda görüş beyan etme hak ve yetkisinin olmadığını belirtmiştir.

75 Imbrosia – İsviçre 13972/88 – 24.11.1993 paragraf 37-38
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13972/88&sessionId=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi:15.04.2013)

Ancak, başvurucunun kendi seçmiş olduğu müdafisinin bulunmasına rağmen, bu müdafie duruşma gününün bildirilmemiş olması nedeniyle yeniden Sistem kapsamında görevlendirilen müdafie avukatlık mesleğinin bağımsızlığı ilkesine saygı çerçevesinde, müdafinin etkili hukuki yardım sunabilmesi için kendisine mahkeme ve savcılık tarafından uygun ortamın sağlanması gerektiğinin, bunun için de görevlendirmenin çok yeni olması nedeniyle savunma için yeterli bir süre verilmesi için duruşma gününün ertelenmesine kendiliğinden karar vermesi gerektiğini belirtmiş ve 6/3(c) m. düzenlemesi açısından ihlal tespiti yapmıştır⁷⁶.

III.1.Zorunlu Müdafilik Görevi İçin Müdafie Sözleşmeci Devletler Tarafından Ödenen Ücretin Bu Yardımdan Yararlanan Sanıktan Tahsil Edilmesi

Tüm sistemin değerlendirilmesi halinde şüpheli ve sanıklara belli şartların var olması halinde, talebi olmaksızın müdafie görevlendirilenin sözleşmeci devletlerin yükümlülüğünde olduğu açıktır. Bu yükümlülük hak sahibinin itirazına rağmen, yerine getirilecek önemde bir yükümlülüktür⁷⁷. Croissant – Almanya kararına konu davada başvurucunun kendi seçmiş olduğu iki müdafie ve kendisinin de avukat olmasına rağmen, sözleşmeci devlet tarafından başvurucuya üçüncü bir müdafinin görevlendirilmesinin, adaletin selameti için gerekli olduğuna AİHM tarafından karar verilmiştir. Daha doğrusu; üçüncü müdafinin tüm itirazlara rağmen görevlendirilmiş olmasının ve yargılama sonunda ceza almış olan başvurucudan bu müdafie ödenen ücretin haksız çıkmış olması nedeniyle talep edilmiş olmasının mahkeme tarafından adil yargılanma hakkının ihlali olmadığına karar verilmiştir. Mahkeme, başvurucuya müdafie görevlendirilmesini, Ordu Adli Yardım Sistemi’ne katkı sağlanması koşuluna bağlamış olması ve bu ödemeyi kabul etmeyen başvurucu için askeri yargılama makamları önünde yapılan yargılamada katkı sağlamamış olan başvurucuya müdafie görevlendirmesi yapılamayarak, yargılama yapılmasının adil yargılanma hakkını ihlali olmadığına karar verilmiştir⁷⁸.

76 Goddi – İtalya 8966/80 – 09.04.1984 paragraf 22, 30-32 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=8966/80&sessionid=93597398&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 15.04.2013)

77 Croissant – Almanya 13611/88 – 25.09.1992 paragraf 29-32 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13611/88&sessionid=93410897&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 15.04.2013)

78 Morris – Birleşik Krallık 38784/97 – 26.02.2002 bölüm 3 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=38784/97&sessionid=92962404&skin=hudoc-en> (Erişim Tarihi: 15.04.2013)

Bu iki örnek kararın, sistemin özü itibari ile zorunlu olarak görevlendirilmiş olan müdafî için ödenmiş olan ücretin AİHM tarafından her haksız çıkan sanıktan tahsiline uygun görüldüğü sonucuna varılmasına yol açtığını söylemek güçtür. Çünkü; ilk olayda başvuru görevlendirilen müdafîinin ücretini ödeyebilecek durumda bir mali durumu ifade eden bir meslek mensubu olarak avukattır. İkinci başvurucu da yine belirli bir mali güce sahip bir meslek mensubu olarak bir subaydır. Bu nedenle her iki başvurucu da haksız çıkmış olmaları ve görevlendirilen zorunlu müdafiler için ödemede bulunabilecek mali güçtedirler. AİHM'in, mali gücü olanlardan bu ücretlerin geri istenebilmesine karşı bir yaklaşımı bulunmamaktadır. Ancak, AİHM, sözleşmedeki hakların teorik ve hayali değil, fiilen pratik ve gerçek olmasını öngörmektedir. Bu nedenle mali gücü olmayanlardan bu ücretin tahsilinin savunmanın etkinliğini zarara uğratacağı düşüncesindedir⁷⁹. Görevlendirilen müdafî için ödenmiş olan ücretin hepsinin mi veya bir kısmının mı haksız çıkmış olan sanıktan tahsili sorunun çözümü de savunma hakkının etkinliği açısından ayrı bir değerlendirme konusudur. Ancak, asıl önemli olanın sözleşmenin ruhuna ve hakkın özüne uygun kullanımında savunma hakkının etkinliği açısından mali güç ölçütünün nasıl belirleneceği konusu olduğu söylenebilir. Çünkü; AİHM, düzenleyici işlemlerin pozitif yükümlülüklerine uygun olarak sözleşmecî devletler tarafından yapılması gerektiğini yerleşik içtihatlarında özellikle vurgulamaktadır.

III.i.Zorunlu Müdafîlik Görevi Kapsamında Görevlendirilen Müdafî Ücret ve Masraf Verilmeksizin Görev Yaptırılması

AİHM, Van Der Muselle – Belçika kararında Sistem kapsamında görevlendirilen müdafîye bu görev için ücret ve masraf verilmemesinin sözleşmenin zorla çalıştırma yasağını düzenleyen 4. m. düzenlemesinin ihlali olmadığına karar vermiştir. Bu karara konu davada; başvuru Van Der Muselle, Antwerp Barosu Stajyer Avukatıdır. Sistem kapsamında kendisine yapılan bir görevlendirmeyi, yaptırımla karşılaşma ihtimali nedeniyle kabul etmek zorunda bırakılmış olmasının ve bu görevlendirme nedeniyle de görevlendirildiği kişinin mali gücü olmaması nedeniyle kendisine ücret ve masraflarının ödenmemiş olmasının zorla çalıştırma yasağını düzenleyen sözleşmenin 4. m.'nin ihlali iddiası ile başvuruda bulunmuştur. Mahkeme, İHAS'ın 4. m.'nin zorla çalıştırma ve zorunlu çalışmayı düzenlememiş olması

79 B.k.z. 37. Artico – İtalya kararı 6694/74 – 13.05.1980 paragraf 33

nedeniyle başvurucunun zorla çalıştırma yasağına ilişkin iddialarını Uluslar arası Çalışma Teşkilatı’ nın (ILO) Zorla ve Zorunlu Çalışma Hakkında 29 Numaralı Sözleşmesi atfıyla incelemiştir. Bu sözleşmenin 2. m. uyarınca; zorla veya zorunlu çalışma; kişinin ceza tehdidi altında yapması istenen ve bu kişinin kendi iradesi ile yerine getirmediği her türlü çalışma ve hizmet olarak tanımlanmıştır. Ayrıca aynı düzenlemede bu çalışmanın bunaltıcı olması gerektiği de belirtilmiştir. Kararda incelenmiş olan olayda, başvurucu stajyer avukatıdır, stajyer avukatların staj süresince avukatlık mesleğine kabulleri ve mesleği öğrenmeleri için ücretsiz olarak belirli işleri yapmaları ve Adli Yardım Bürosu tarafından verilen belirli davaları takip etmeleri istenmiştir. Bu dava işlerin takibi sonucu stajyer avukatlar, baroya kabul edilmektedirler. Mahkeme, bu işleyiş nedeniyle başvurucunun bu işin yapılmasında rızası olduğunu tespit etmiştir. Başvurucu, Adli Yardım Bürosu’nun vermiş olduğu davanın takip edilmemesi halinde, stajının bitiminde baroya kabul edilmeme ihtimali olduğunu ve bunun bir ceza tehdidi oluşturduğunu ileri sürmüştü, ancak mahkeme, bu durumun bir ceza tehdidi olmadığını tespit etmiştir. Bu tespitine de dayanak olarak mahkeme, staj döneminde bu türden davaların stajyer avukatlar tarafından takip edilmesinin istenmesi ile onlara tecrübe kazandırılmış olmakta ve bu sayede ün kazanmakta olduklarını bu durumun da başvurucunun lehine olduğunu belirtmiştir. Başvurucuya yüklenen ücretsiz hukuki yardım kapsamındaki işlerin de bütün staj döneminde takip etmiş olduğu tüm davaların beşte birini oluşturduğundan bunaltıcı, orantısız ve katlanılamayacak bir çalışma olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, başvurucunun itiraz etmiş olduğu yükümlülüğün sözleşmenin 6/3(c) m. düzenlemesi ile tanımlanan bir hakkın güvencesi olduğunu, bu güvencenin sosyal dayanışma kapsamında makul sayılamayacak bir yükümlülük olmadığını belirtmiştir. Bu kararda da görüleceği üzere; ücretsiz hukuki yardım kapsamında yapılması gereken tüm görevler sözleşmeciler devletlerin teminatında olduğu kadar, Baroların da teminatında kabul edilmektedir⁸⁰. Ancak bu ön kabul, Artico-İtalya kararında AİHM’in özellikle belirttiği gibi sözleşmedeki hakların teorik değil, pratik ve uygulanabilir olması ile etkinliği etkilememelidir.

80 Van der Muselle – Belçika kararı 8919/80 – 23.11.1983 paragraf 32-41
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=92962404&skin=hudoc&action=request> (Erişim Tarihi: 15.04.2013)

IV.BÖLÜM

IV.Uygulamada Zorunlu Müdafilik Sistemi

CMK ve Av. K., tüm avukatlar için bu sistem içerisinde görev alma yükümlülüğü getirmektedir. Ancak, her Baro, bu sistemi farklı uygulamaktadır. İstanbul Barosu bu sistemi, tüm avukatlara bir yükümlülük olarak değil, sistemde görev alacak olan avukatların kaydoldukları ayrı bir sicil oluşturarak uygulamaktadır. Oluşturulan ayrı bir sicile kaydolabilmenin şartı olarak da meslek içi bir eğitim zorunluluğu bulunmaktadır. Bu meslek içi eğitimden geçen avukatların sicile kaydolup, ev veya büro adreslerine göre görev alacakları bir bölgelelin belirlenmesi sonrası, bu sicile kayıtlı avukatlar, Baro tarafından görevlendirilmektedirler. Bu uygulama, kaynağını Av.K.'nın 176.-181. m. uyarınca, adli yardımla ilgili usul ve esasları düzenleyen Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği'nden almaktadır. Bu yönetmeliğin 4. m. ile her baro bünyesinde yeterli avukattan oluşan Adli Yardım Merkezleri ile bu hizmetin verilebileceği düzenlemiştir⁸¹. Yönetmelik haricinde İstanbul Barosu CMK Uygulama Araştırma Eğitim Merkezi Yönergesi'nin (Zorunlu Müdafilik Yönergesi) 2.m. ile Baro bünyesinde CMK Uygulama Araştırma Eğitim Merkezi'nin (CMK Merkezi) kurulması düzenlenmektedir. CMK Yönergesi'nin 5.m. ile ayrı bir CMK Sicil kaydı oluşturulacağı ve 7/1.ve 23. m. düzenlemesi ile Baro bünyesinde genel sicilden ayrı olarak Sicilin ve çalışma bölgelerini oluşturulması düzenlenmiş ve tüm İstanbul, yirmi iki ayrı bölgeye ayrılmıştır⁸². Bu düzenlemeler uyarınca, İstanbul Barosu tarafından

81 Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği 4. m. "Her baro merkezinde, baro yönetim kurulu tarafından belirlenip görevlendirilecek, yeterli sayıda avukattan oluşan bir adli yardım bürosu kurulur. Baro yönetim kurulu ayrıca, baro merkezi dışında, avukat sayısı beşten fazla olan her yargı çevresinde bir avukatı, adli yardım bürosu temsilcisi olarak görevlendirebilir. Gerektiğinde, yeteri kadar temsilci yardımcısı da görevlendirilir."
http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/yonetmelikler/2012/adli_yardim_yon.pdf (Erişim Tarihi: 16.04.2013)

82 İstanbul Barosu CMK Sorumlular Kurulu tarafından hazırlanan ve 20.04.2008 tarihinde İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararı ile kabul edilen İstanbul Barosu CMK Uygulama Araştırma Eğitim Merkezi Yönergesi' nin 2. m.: Bu yönerge ile İstanbul Barosu bünyesinde kurulan "CMK Uygulama, Araştırma, Eğitim Merkezi"nin kuruluşu,örgütlenmesi, görev, yetki, çalışma usul ve esasları ile düzenlenmektedir.

genel avukat sicillerinden ayrı olarak, bu sistemde görev almak isteyen avukatlardan oluşan ayrı bir sicil oluşturulmuştur.

Özellikle köylerin merkezlere uzaklığı gözetilerek CMK 91/1f.1.c m. ile yakalanan kişinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için öngörülen on iki saatlik zorunlu süre düzenlenmiştir. Bu zorunlu süre, kanun kapsamında 24 saatlik gözaltı süresine dahil değildir. Bu da gözaltı süresi içerisindeki soruşturma işlemlerinin denetimi üzerine kurulu ceza yargılaması denetim mekanizmalarını ve Sistemin uygulanmasının, on iki saatlik bu zorunlu süre içerisinde yetersiz bıraktığı söylenebilir. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için öngörülen on iki saatlik zorunlu süre içerisinde şüpheli için hak hatırlatmalarının yapılıp yapılmadığı ve dolayısıyla zorunlu olan durumlar haricinde de para ödemeksizin bir müdafinin hukuki yardımından yararlanmak isteyip, istemediği sorularak, müdafii görevlendirilebilmesi için gerekli talebin alınıp alınmadığı haller ile bu sürenin kötüye kullanılıp kullanılmadığı yine denetlenememektedir⁸³. Bu sürenin, şehirlerde yürütülen soruşturmalarda kötüye kullanılmakta olduğu ve en çok hak ihlalinin de bu zaman zarfında gerçekleştiği günümüzdeki uygulamalarla söylenebilir. Kişilerin şüpheliliklerinin başladığı andan itibaren kötü muamele ve işkencenin tespiti ve önlenmesi açısından, Sistemin

5. m.: CMK Sicili : Merkez bünyesinde kayıtlı, meslek içi eğitim almış, müdafii, vekil, müşahit olarak görev alabilecek tüm avukatları,

7/1.m.: 1-CMK sicilini düzenlemek ve çalışma bölgelerini oluşturmak”.

23m.: “CMK uygulamasında görev almak isteyen avukatların, meslek içi eğitim seminerlerine katılması zorunludur.

Eğitim seminerlerine katılarak CMK uygulamalarında görev alma hakkını elde eden avukatlar, Servis tarafından CMK Siciline kaydedilirler.

(Değişik,25.03.10-15/20)Sicile kayıt hakkını elde eden avukat, eğitim seminerinden geçtiği yıl için ilk bölge toplantısına katılması aranmaksızın görev alabilir.

Konut ve işyeri değiştirilmesi hallerinin dışında, haklı nedenler hariç olmak üzere, avukatlar görev aldıkları bölgeleri iki yıl dolmadıkça değiştiremezler.”

.<http://www.istanbulbarosu.org.tr/Document.asp?Konu=302&DocumentIndex=cmuk/ic-yonetmelik.htm> (Erişim Tarihi: 16.04.2013)

83 25/05/2005 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete'nin 25832 Sayısı ile 01/06/2005 tarihinde Yayınlanan ve İlân edilen 5353 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun' un 8. m. ile değişikliğe uğrayan CMK'nın 91. m.

“...Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre on iki saatten fazla olamaz.”

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601.htm> (Erişim Tarihi: 16.04.2013)

de etkisiz bırakıldığı söylenebilir. Kaldı ki, soruşturma işlemleri sırasında kötü muamelenin tespiti halinde, buna engel olmaya çalışan müdafiler de ya bundan nasibini almakta ya da kolluk tarafından tutulan tutaklarla TCK'nın 265. m.' de düzenlenen Görevi Yaptırmamak İçin Direnme suçlaması ile karşı karşıya kalabilmektedirler⁸⁴. Bu da savunmanın alanının daraltılmasına neden olmaktadır.

CMK 156. m. düzenlemesine rağmen, Zorunlu Müdafilik Yönergesi'nin 24. m. düzenlemesi Yakın Ataması açısından Baroyu görevli adlemiştir⁸⁵. Ancak, yapılacak görevlendirmelerin hangi ödenekten karşılanacağı tartışmaları nedeniyle bu düzenleme, henüz hayata geçirilememiştir. 1990 tarihli B.M. Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler İçeren Havana Kuralları'nın (Havana Kuralları) başlangıç bölümünde yer alan herkesin bağımsız hukukçuların sağladığı adli hizmetlere etkili bir biçimde ulaşma hakkına sahip olduğu ilkesinin yanında Av.K.'nin 76. m. hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak Baroların ve Avukatların görevleri arasında sayılmıştır⁸⁶. Bu düzenlemelerle soruşturma aşamasında işlemlerin dışında tutulmaya çalışılan ve hukuki denetim yapmasından rahatsız olunan müdafinin etkinlik alanının Yakın Atamasını hayata geçirilmesi ile genişleyeceği ve bu sayede ceza yargılamasında silahların eşitliği ilkesinin yerine getirilebileceği söylenebilir.

84 5237 S.K.'nin 265. m. Görevi yaptırmamak için direnme Madde 265 (1) Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun yargı görevi yapan kişilere karşı işlenmesi halinde, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Suçun, kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.

(4) Suçun, silahla ya da var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

85 CMK Yönergesi) 24. m." Soruşturma evresinde, suç ile ilgili olarak kendilerini şüpheli konumuna sokabilecek uygulama ve işlemlerin icrası ile birlikte, kişilerin bir avukatın hukuki yardımından yararlanma hakkı doğar. Buna bağlı olarak da Baronun müdafii atama yetki ve görevi doğmuş sayılır."

86 B.M. Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler İçeren Havana Kuralları (Havana Kuralları) http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/avukatlik_kanunu/AvK_Eylul_Ekim_2011.pdf (Erişim Tarihi: 16.04.2013)

CMUK uygulaması zamanında, İstanbul Barosu’nun, 01.01.2000 ile 01.06.2006 tarihleri arasında yakın talebi uyarınca, yapmış Yakın Atamaları;

01.01.2000 - 01.06.2006 tarihleri arasında gelen yakın talepleri			
Karakol	Savcılık	Sorgu	Mahkeme
4638	1201	142	1761
Toplam	7742		
Gelen Talep Sayısı	967506		
Yakın Talep Sayısı	7742		
GT/YT	0,80%		

Bu bilgilere göre, İstanbul Barosu tarafından yapılan Yakın Atamaları, tüm görevlendirmelerin %0,80’ ini oluşturmaktadır. Bu kadar düşük bir oranla dahi, karakollara ve savcılıklara, o soruşturma makamlarının talebi olmadan yapılan görevlendirmelerle müdafilerin girebilmesinin bu şekilde sağladığını söyleyebilir.

CMUK’un 18.11.1992 tarihinde 3842 S.K. ile değişmesi ile sistemde görev alacak olan müdafilere ödenecek ücret ve masrafların kaynağı da belirlenmiştir⁸⁷. Böylece CMUK 146. m. değişikliği ile yargı harçları ile para cezalarının bir önceki kesin hesabı nazara alınarak %15’i yılı içinde Maliye ve Gümrük Bakanlığınca TBB hesabına aktarılarak, müdafilere ödenmesi için ayrılacağı belirtilmiş ve ödeme organı olarak da TBB gösterilmiştir. Sistem için yapılan bu harcama-

87 146. m. “Baro tarafından tayin edilen müdafie, görevin ifasından doğan masraflar hariç avukatlık ücret tarifesinden ayrı olarak bu tarifinin hazırlanmış yöntemine göre tespit edilecek ücret ödenir. İleride yargılama giderleri ile mahkûm olan sanıklardan müdafie ödenen ücreti ödeyebilecek durumda olanlara Türkiye Barolar Birliğinin rücu hakkı vardır.

492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (1) ve (3) sayılı tarifelere göre alınan yargı harçlarının % 15’i ve İdarî nitelikteki para cezaları hariç olmak üzere para cezalarının % 15’i bir önceki yıl kesin hesabına göre tespit edilen toplam miktar esas alınarak yılı içinde Maliye ve Gümrük Bakanlığınca Türkiye Barolar Birliği hesabına aktarılır. Birinci fıkraya göre ödenecek ücretler bu hesaptan karşılanır.

Türkiye Barolar Birliği tarafından barolar arasında yapılacak dağıtımın usul ve esasları Barolar Birliğince çıkarılacak yönetmelikte gösterilir.”

ların hizmet alıcılarından durumu iyi olanlardan tahsili için de yine CMUK 146. m. değişikliği ile TBB'ye rücu hakkı tanınmıştır. Türkiye Barolar Birliği, 3842 Sayılı Kanun ile İlgili Yönetmeliği' nin (TBB CMUK Yönetmeliği) 5. m. müdafilerin sistem kapsamındaki görevleri sırasındaki konaklama ve yol gibi sair masraflarının da bu ödenekten karşılanacağı düzenlenmiştir⁸⁸. Bu düzenleme, CMK değişikliği sonrası, 5320 S.K.' nin 13. m. düzenleme ile de korunmuştur⁸⁹. Ancak, 5560 S.K. 30. m. ile 5320 S.K.' nin 13. m. değişikliği ile harçlardan ve para cezalarından %15 oranındaki bedelin TBB'ye oradan da sistemde görev alan müdafilere aktarılmasına son verilerek, ödemenin kaynağı olarak Adalet Bakanlığı gösterilmiş ve bu konudaki yönetmelik yapma yetkisi de Adalet Bakanlığı' na tanınmıştır⁹⁰. Önceki madde ile ödeneğin kaynağı Maliye ve Gümrük Bakanlığı eliyle Devlet Hazinesi olarak belirtilmişken, bunun yerine yeni düzenleme ile Adalet Bakan-

88 Türkiye Barolar Birliği 3842 Sayılı Yasa (CMUK) İle İlgili Yönetmelik 5. m.2.f. "Barolar müdafii olarak atanan avukatlara ücret ve görevin yapılması için taşıt ve konaklama giderleri gibi gerekli giderleri bu ödenekten öderler." http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/yonetmelikler/cmuk.aspx (Erişim Tarihi: 16.04.2013)

89 23.03.2005 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete'nin 25772 Mükerrer Sayısı ile Yayımlanan ve İlan edilen 5320 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununun 13. m. "(1) Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince, soruşturma ve kovuşturma makamlarının istemi üzerine Baro tarafından görevlendirilen müdafii ve vekile, görevin ifasından doğan masraflar hariç avukatlık ücret tarifesinden ayrı olarak bu tarifenin hazırlanış usulüne göre tespit edilecek ücret ödenir. İleride yargılama giderleri ile mahkûm olan sanıklardan müdafii ve vekile ödenen ücreti ödeyebilecek durumda olanlara Türkiye Barolar Birliğinin rücu hakkı saklıdır.

(2) 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (1) ve (3) sayılı tarifelere göre alınan yargı harçlarının %15'i ve idarî nitelikteki para cezaları hariç olmak üzere adli para cezalarının %15'i, bir önceki yıl kesin hesabına göre tespit edilen toplam miktar esas alınarak, yılı içinde Maliye Bakanlığınca Türkiye Barolar Birliği hesabına aktarılır. Birinci fıkraya göre ödenecek ücretler bu hesaptan karşılanır.

(3) Türkiye Barolar Birliği tarafından barolar arasında yapılacak dağıtımın esas ve usulleri Türkiye Barolar Birliğince çıkarılacak yönetmelikte gösterilir.

(4) Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca uzlaştırma işlemi giderlerinden olup uzlaştırıcıya ödenecek ücret de, birinci fıkra uyarınca tespit edilecek ücret tarifesinde ayrıca gösterilir."

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050331m1.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050331m1.htm> (Erişim Tarihi: 16.04.2013)

90 5320 S.K.' nin 30. m. ile değişik 5320 S.K. 13. m. "(1) Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince soruşturma ve kovuşturma makamlarının istemi üzerine baro tarafından görevlendirilen müdafii ve vekile, avukatlık ücret tarifesinden ayrı olarak, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü de alınarak Adalet ve Maliye bakanlıkları tarafından birlikte tespit edilecek ücret, Adalet Bakanlığı bütçesinde bu amaçla yer alan ödenekten ödenir. Bu ücret, yargılama giderlerinden sayılır.

(2) Bu madde uyarınca yapılacak ödeme ve uygulamaya ilişkin usul ve esaslar Türkiye Barolar Birliğinin görüşü de alınmak suretiyle Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."

lığı bütçesi gösterilmiştir. Bu değişiklikle ücret ve masraf ödemesine ilişkin TBB ve Baroların devre dışı bırakıldığı söylenebilir. Daha da önemlisi, ödemenin kaynağının Devlet Hazinesi yerine Adalet Bakanlığı bütçesi olarak gösterilmiş olmasıyla TBB ve Baroların mali bağımsızlığına da bu görevlendirmeler açısından son verilerek, silahların eşitliği ilkesine aykırı olarak, savunmanın iddia tarafının ve yürütmenin denetimine sokulmuş olduğu söylenebilir. Değişikliğe gerekçe olarak da devletin sistemden dolayı mali yükünün karşılanamaz düzeyde artmış olması gösterilmiştir. Bu gerekçenin ileri sürülmesinde; TBB tarafından ödemelerin yapıldığı zamanda sistemin işleyebilmesi için gerekli şekilde rücu mekanizmasını çalıştırılarak, mali durumu iyi olan hizmet alıcılarından TBB ve Barolar tarafından tahsilat yapılmamış olması da gösterilebilir. 5320 S.K. 13. m. Değişikliğinde müdafilere ödenen ücretin yargılama giderlerinden sayılacağı da bir yenilik olarak getirilmiştir. CMUK’un 146. m. ile avukatlık ücretinin yargılama gideri dışında tutulmuş olmasına rağmen, Zorunlu Müdafiler için ödenen ücretin yargılama giderinden sayılması hakkın kullanımını zayıflatır niteliktedir. Müdafiler için ödenen ücretlerin CMK’nın 324. m. ile düzenlenen yargılama giderlerinden sayılacağı Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan Zorunlu Müdafilik Yönetmeliğinin 5. m. ile de kanun değişikliğine uygun hale getirilmiştir⁹¹. Bu değişikliğin

91 Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği 5. m.” (1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafii seçmesi istenir. Müdafii seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, görevlendirilecek müdafie yapılacak ödemelerin yargılama giderlerinden sayılacağı ve mahkûmiyeti hâlinde kendisinden tahsil edileceği hususu hatırlatılarak talep ettiği takdirde barodan bir müdafii görevlendirmesi istenir

(2) Şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malûl veya sağır ve dilsiz ise ya da hakkında alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı soruşturma ya da kovuşturma yapıyorsa istemi aranmaksızın barodan bir müdafii görevlendirmesi istenir. Ancak bunun için şüpheli veya sanığın müdafinin olmaması şarttır.

(3) İkinci fıkrada sayılan hâllerde kovuşturma aşamasında sanığa iddianamenin tebliği için çıkarılan çağrı kâğıdına ayrıca “tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde müdafii bulunup bulunmadığını bildirmesi, bildirimde bulunmadığı takdirde barodan bir müdafii görevlendirmesinin isteneceği, görevlendirilen müdafie ödenecek ücretin yargılama giderlerinden sayılacağı ve mahkûmiyeti hâlinde kendisinden tahsil edileceği” hususunu hatırlatan meşruhat verilir. Sanığın tutuklu olması hâlinde Ceza Muhakemesi Kanununun 176 ncı maddesinin üçüncü fıkrası gereğince yapılan işlemler sırasında yukarıda belirtilen meşruhat hatırlatılır. Sanık tarafından bildirimde bulunulmadığı, tebligat yapılamadığı veya tutuklu sanığın müdafii olmadığını bildirmesi hâlinde duruşma günü beklenmeksizin barodan bir müdafii görevlendirmesi istenir.

(4) Vekili bulunmayan mağdur, şikâyetçi veya katılanın talep etmesi hâlinde, barodan bir vekil görevlendirmesi istenir.

(5) Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince mağdur veya suçtan zarar gören için zorunlu olarak vekil görevlendirilmesi gereken hâllerde istemi aranmaksızın barodan bir vekil görevlendirmesi istenir. Ancak bunun için mağdur veya suçtan zarar görenin vekilinin olmaması şarttır.

bir sonucu da ödenen ücretin tahsili konusunda karar verme hak ve görevi TBB' den Adalet Bakanlığı' na vermiş olmasıdır. Kanunla yargılama gideri olarak düzenlenememiş olan sistemden görevlendirilen müdafî ücreti; yargılama gideri olarak Zorunlu Müdafîlik Yönetmeliği ile sayılmıştır. Yapılan değişiklikler, devletin sisteme bakışının parayı veren el olması nedeniyle sadece maliyet hesabı üzerinden şekillenmekte olduğunu da koymaktadır.

CMK 324/2. m. hüküm ve kararda yargılama giderlerinin kimlere yükleteceğini düzenlemektedir. CMK 231/5. ve devamı maddelerinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geriye bırakılması halinde, CMK 325/2. m. düzenlemesi uyarınca zorunlu müdafîlik ücreti dahil olmak üzere, yargılama giderleri de sanığa yüklenmektedir⁹².

(6) Müdafî veya vekil görevlendirilmesi; soruşturma evresinde ifadeyi alan merci veya sorguyu yapan hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından barodan talep edilir.”

92 “231. Madde.- (1) Duruşma sonunda, 232 nci maddede belirtilen esaslara göre duruşma tutanağına geçirilen hüküm fıkrası okunarak gerekçesi ana çizgileriyle anlatılır.

(2) Hazır bulunan sanığa ayrıca başvurabileceği kanun yolları, mercii ve süresi bildirilir.

(3) Beraat eden sanığa, tazminat isteyebileceği bir hal varsa bu da bildirilir.

(4) Hüküm fıkrası herkes tarafından ayakta dinlenir.

(Ek fıkra: 5560 - 6.12.2006 / m.23) (5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, (Değişik ibare: 5728 - 23.1.2008 / m.562) “iki yıl” veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder.

(Ek fıkra: 5560 - 6.12.2006 / m.23) (6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

gerekir.(Ek cümle: 6008 - 22.7.2010 / m.7) “Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.”

(Ek fıkra: 5560 - 6.12.2006 / m.7) (7) Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkum olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez.

(Ek fıkra: 5560 - 6.12.2006 / m.23) (8) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tabi tutulur. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü

Ancak CMK 223 m. ile hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararları hüküm olarak sayılmamıştır. Hakkında hükmün açıklanmasının geriye bırakılmasına karar verilen sanık, beş yıllık denetim süresi içerisinde kasten bir suç işlemediğinde veya denetim tedbirlerine uygun davranmış olma koşuluyla geri bırakılma kararı ortadan kaldırılarak, davanın düşmesine karar verilir. Bu şartlara uygun hareket eden sanığın düşmeye ilişkin hükümler uyarınca, CMK 325/1. m. düzenlemesi ile hakkında yargılama giderlerine hükmedilememesi gerekirken, kanun koyucu sistematik gözetmeden bir düzenlemeye gitmiştir. Çünkü; CMK 325/1 m. düzenlemesi ile ancak, cezaya veya

kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine,

karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanasını durur.

(Ek fıkra: 5560 - 6.12.2006 / m.23) (9) Altıncı fıkranın (c) bendinde belirtilen koşulu derhal yerine getiremediği takdirde; sanık hakkında mağdura veya kamuya verdiği zararı denetim süresince aylık taksitler halinde ödemek suretiyle tamamen gidermesi koşuluyla da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir.

(Ek fıkra: 5560 - 6.12.2006 / m.23) (10) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

(Ek fıkra: 5560 - 6.12.2006 / m.23) (11) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işleme- si veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenек yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkumiyet hükmü kurabilir.

(Ek fıkra: 5560 - 6.12.2006 / m.23) (12) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı- na itiraz edilebilir.

(Ek fıkra: 5560 - 6.12.2006 / m.23) (13) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuştur- mayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

(Ek fıkra: 5560 - 6.12.2006 /) (14) Bu maddenin hükmün açıklanmasının geri bırakıl- masına ilişkin hükümleri, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlarla ilgili olarak uygulanabilir. (Değişik 14. fıkra: 5728 - 23.1.2008 / m.562) (14) Bu maddenin hük- mün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümleri, Anayasa'nın 174 üncü madde- sinde koruma altına alınan inkılap kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak uygulanmaz.

Sanığın yükümlülüğü

325. Madde- (1) Cezaya veya güvenlik tedbirine mahkum edilmesi halinde, bütün yargıla- ma giderleri sanığa yüklenir.

(2) Cezanın ertelenmesi halinde de birinci fıkra hükmü uygulanır. (Değişik 2. fıkra: 5560 - 6.12.2006 / m.27) (2) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve cezanın ertelenmesi hallerinde de birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Yargılamanın değişik evrelerinde yapılan araştırma veya işlemler nedeniyle giderler meydana gelmiş olup da, sonuç sanık lehine ortaya çıkmış ise, bu giderlerin sanığa yük- lenmesinin hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında mahkeme, bunların kısmen veya ta- mamen Devlet Hazinesine yüklenmesine karar verir.

(4) Hüküm kesinleşmeden sanık ölürse, mirasçılar giderleri ödemekle yükümlü tutulmaz- lar.

güvenlik tedbirlerine mahkum olanlar hakkında yargılama giderlerinden sorumluluk doğabileceği belirtilmektedir. Bunun yanında CMK 234/3.m. ve 239/2.m. düzenlemesi uyarınca katılan mağdura zorunlu olarak görevlendirilen vekil için yapılacak ödemeler ile 18 yaşından küçük mağdurların tanık olarak dinlenmeleri hallerinde, bu dinlemelerin bilirkişilik hükümleri çerçevesinde ancak, teknik uzmanlar refakatinde yapılabileceğini düzenleyen CMK 236/5. m. düzenlemeleri nedeniyle bilirkişilere ödenecek ücretler, yargılama gideri olarak kabul edilecek ve CMK 324/1. m. düzenlemesi uyarınca haksız çıkması halinde soruşturma veya kovuşturmada zorunlu müdafilikten faydalanan mali gücü olmayan sanıktan tahsili söz konusu olacaktır⁹³. Bu belirtilen sakıncaların giderilmesi için Çankırı 1. Asliye Ceza Mahkemesi' nin 2011/141 E. sayılı dosyası ile Hakim Ömer Faruk Eminağoğlu tarafından, Anayasa Mahkemesi' ne 10.12.2012 tarihinde itiraz başvurusu yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi tarafından da başvuru, görüşülmesi kabul edilerek, esastan incelenmeye alınmıştır⁹⁴. Bu ça-

93 “ 234.Madde - (1) Mağdur ile şikayetçinin hakları şunlardır:

3. Vekili yoksa, baro tarafından kendisine bir avukat görevlendirilmesini isteme, 3. (Değişik: 5793 - 24.7.2008 / m.40) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

Mağdur ile şikayetçinin dinlenmesi

236.Madde- (1) Mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde, yemin hariç, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır.

(2) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(3) Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır.

Mağdur ile şikayetçinin davete uymamaları

239. Madde- (1) Mağdur veya suçtan zarar gören, davaya katıldığında, mahkemeden istemesi halinde baro tarafından bir avukat görevlendirilir. (Değişik 1. fıkra: 5793 - 24.7.2008 / m.41) (1) Mağdur veya suçtan zarar gören davaya katıldığında, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteyebilir.

(2) Mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk, sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede akıl hastası olması halinde avukat görevlendirilmesi için istem aranmaz.”

94 “Hâkim, parasız adalet için dava açtı”

“Çankırı 1. Asliye Ceza Mahkemesi, parası olmayanlara ücretsiz avukatlık hizmeti sağlanmasını engelleyen düzenleme ile baroları bütçe yönünden Adalet Bakanlığı'na bağımlı kılan düzenlemelerin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Anayasa Mahkemesi, iptal başvurularını kabul ederek esastan görüşmeye karar verdi. Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, maddi durumu kötü olan sanıklara devlet avukatlık hizmeti sağlıyor. Ancak sanık davayı kaybederse avukatlık ücretini ödemek zorunda. Çankırı 1. Asliye Ceza Mahkemesi hâkimi ve eski YARSAV

lişmanın yayına hazırlanması sırasında, basında çıkan bu haber sayesinde, gözden kaçırılan zorunlu müdafî ücretleri ile yargılama giderine ilişkin yukarıdaki sakıncalar, sayın hakimin yerinde başvurusu ve gerekçeleri sayesinde bu çalışmamızda yer almıştır. Bu nedenlerle sistemden görevlendirilen zorunlu müdafî/vekil için ödenen ücretin yargılama giderleri kapsamında sayılarak tahsili konusu değerlendirmeye muhtaçtır. Croissant- Almanya kararı ile AİHM, görevlendirilen müdafî için yapılan ödemelerin iadesinin maddi gücü olması şartı ile hizmet alıcılarından tahsil edilebilmesinin, sözleşmenin ihlali olmadığına karar vermiştir. Sistem kapsamında müdafiden yaralananların haksız çıkmaları halinde, mali gücüne bakılmaksızın bu yargılama giderlerinin hizmet alıcılarından tahsil edileceği düzenlemelerde bu şekilde kendine yer bulmuştur. Bu değişikliklerin de sistemin etkinliğinin daraltılmasına yol açan etkenlerden biri olduğu söylenebilir.

Zorunlu müdafiliğin alanının kısıtlanmasında, sadece devletin artan mali yük gerekçesi değil, Sistemi, kendi iş alanları için daraltıcı bir mekanizma olarak gören, Sistemin ceza avukatlığını öldürdüğüne dair eleştiri ve kampanyalarda bulunan ceza avukatlarının da neden olduğu söylenebilir⁹⁵. Ancak, durum, sistemin uygulandığı günden bugüne iddia edildiği gibi olmamıştır. İstatistiki bilgilere göre; 2005

Başkanı Ömer Faruk Eminağaoğlu, önüne gelen bir dava nedeniyle, avukatlık ücretinin sanığa yükletilmesine olanak veren düzenlemenin iptali için Anayasa Mahkemesi’ne başvurdu. Başvuruda Türkiye’de, İnsan Hakları Sözleşmesi’ne aykırı şekilde maddi durumu iyi olmayanlar için ücretsiz avukat hakkı bulunmadığı belirtildi. Hâkim Eminağaoğlu, başvuru dilekçesinde, avukatlık ücretinin yargılama gideri sayılması gerektiğini vurguladı:

Elektrik parasını da alın!

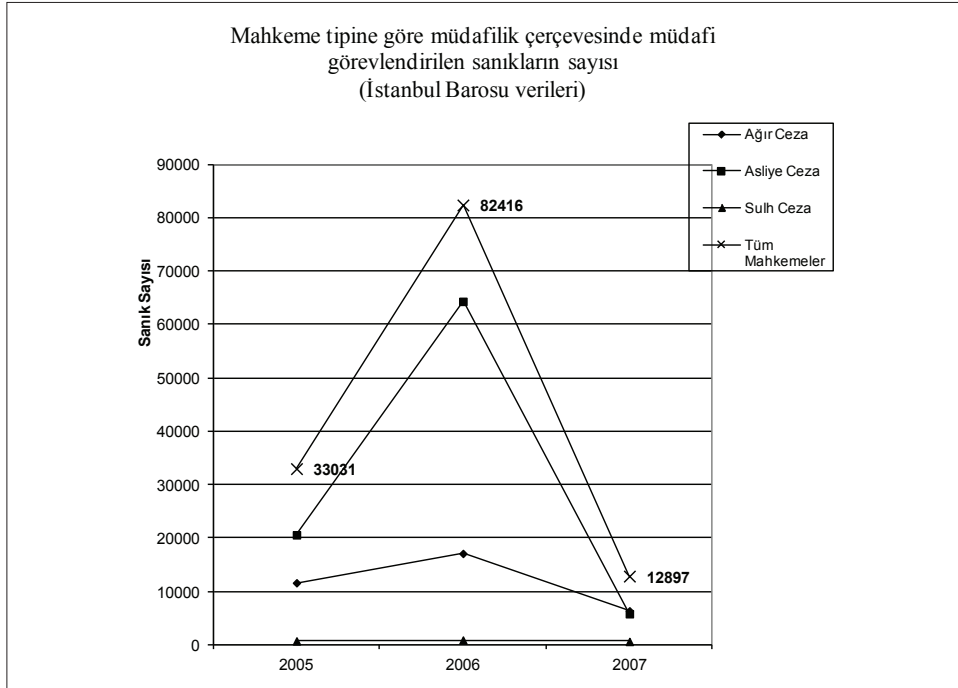
“Kendisini savunmayacak durumda olduğu için mahkemenin istemi üzerine görevlendirilen müdafî ve vekil ücretlerinin sanığa yükletilecek olması, müdafî ve vekil görevlendirmeyi gerekli kılan düşünce ile bağdaşmamaktadır. Bu durum soruşturma ve kovuşturmada yine (zorunlu olarak) yer alan savcı ve yargıç maaşlarının da orantısız olarak yargılama giderlerine katılmasının ileri sürülmesinden farklı değildir. Mahkemeden içeriye sanık olarak adım atmak, bu zorunlu masrafları peşinen sanığa yüklemek sonucu da doğurmalıdır. Sanığa yüklenmeyen neredeyse bir elektrik gideri kalmaktadır.”

Eminağaoğlu, baroların bütçe bağımsızlığını engelleyen düzenlenmenin de iptalini istedi. Avukatı olmayan kişiler için atanan avukatların ücretlerini Hazine karşılıyordu. Ancak 2006’dan bu yana Hazine, avukat ücretlerini doğrudan Adalet Bakanlığı’na aktarıyor. Barolar parayı Adalet Bakanlığı’ndan alıyor.”

<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1122913&CategoryID=77> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

95 Av. Güneş Gürseler, Türkiye Barolar Birliği Genel Sekreteri, Ceza Muhakemesi Yasası Kapsamında Baro Tarafından Müdafî Ve Vekil Görevlendirilmesinde Yaşanılan Sorunlar Ve Çözümleri Üzerine Değerlendirme Ya da “bedava ceza avukatlığı” Eylül 2005, Sf. 7. http://www.barobirlik.org.tr/calisma/duyuru/belgeler/2005_86_bedava_ceza_avukatligi.doc (Erişim tarihi: 16.04.2013)

ile 2007 yılları arasında İstanbul Ceza Mahkemeleri'nde ceza yargılamasının hiçbir aşamasında bir müdafî yardımından faydalanmayanların oranı, tüm şüpheli ve sanıkların % 89.2'sini oluşturmuş, yine ceza yargılamasının en az bir aşamasında, bir müdafî yardımından yararlanan tüm şüpheli ve sanıkların % 10.5'dir. Ceza yargılamasındaki tüm şüpheli ve sanıkların % 2.8' i, sadece Sistem kapsamında barodan görevlendirilen müdafinin yardımından yararlanmıştır. Ceza yargılamasının en az bir aşamasında, bir müdafî yardımından yararlanan % 10.5'lik kısmın, %6.0'sının sadece özel müdafisi olmuş ve bunların sadece, % 0.7' si, hem özel müdafisinin, hem de Barodan görevlendirilen müdafisinin yardımından yararlanmıştır⁹⁶. 2007 yılı verilerine göre, İstanbul ceza mahkemelerinde yargılanan tüm sanıkların 35' te bir oranında müdafisi olduğunu görülmektedir.

Bu tablo, İstanbul Barosu verileri ışığında İstanbul' daki yargılama sayıları baz alınarak hazırlanmış ve CMK'da 5560 S.K. değişikliği

96 Jahic/Kalem/Elveriş, Mahkemede Tek Başına İstanbul Mahkemelerinde Müdafiliğin Erişilebilirliği İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Kasım 2007, 1.bsk., s. 46, 48.

sonrası, 19.12.2006 tarihinden itibaren sistemin uygulanma alanının ne oranda daraldığını göstermesi için önemli bir çalışmadır⁹⁷. Bu bilgilerin büyük çoğunluğu, 19.12.2006 tarihinden öncesine ait bilgilerdir. Bu tarihte, 5560 S.K. ile daraltılmasından önce de daha geniş uygulama alanı olmasına rağmen, sistemin, yüzde olarak yetersiz bir oranda uygulama şansı bulmuş olması, AİHM ölçütlerine ve hakkın özüne uygun olarak, etkili bir savunma için çok yetersiz olduğu söylenebilir. Bu çalışma ile de zorunluluk ölçütünün, alt sınırının beş yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçlarla sistemin ceza ölçütü üzerinden sınırlandırılması sonrası, talep kuralının da sağlıklı işletilmediğini gösterildiği tespiti yapılabilir.

İstanbul Barosu CMK Servisi’ nin 2012 yılı itibari ile görevlendirme istatistiklerine ilişkin tablolar aşağıda görülmektedir⁹⁸. Bu görevlendirmelere ilişkin sayıların oluşumu tabloların altında tartışılacaktır.

97 Jahic Galma, Elveriş İdil, TBB Dergisi 90 Sayı Eylül-Ekim 2010 S. 173, Müdafiliğe İlişkin bir Değerlendirme: Değişen Kanunlar, Değişmeyen Sonuç

98 İstanbul Barosu CMK Servisi 2011 ve 2012 Mayıs ayına kadar olan dönem için yapılmış olan müdafî görevlendirme sayılarına ilişkin kayıtlar.

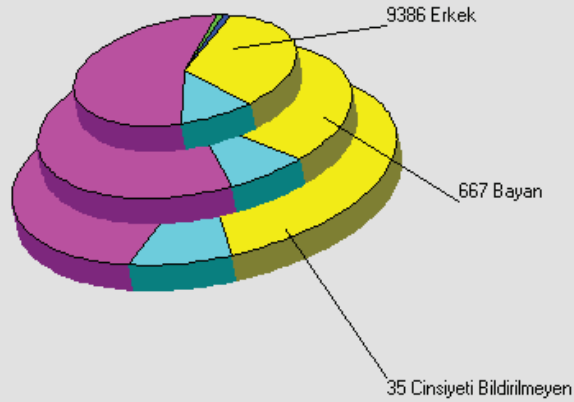
16.05.2012 - 1/1

01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

SORGU HAKİMLİĞİ**YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI**

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 10.088 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	1			1
12 - 15 Yaş Arası	89	8		97
60 Yaşından Büyük	96	8		104
18 - 25 Yaş Arası	3.139	208	15	3362
15 - 18 Yaş Arası	955	52	3	1010
25 - 60 Yaş Arası	5.106	391	17	5514
Toplam	9.386	667	35	10.088

21.05.2012 - 1/4

01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

SORGU HAKİMLİĞİ

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında isnat edilen 9.813 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
HIRSIZLIK	4.515
KASTEN YARALAMA	807
SAHTECİLİK	676
UYUŞTURUCU MADDE SATMA	538
DOLANDIRICILIK	435
YAĞMA	339
GÖREVLİ MEMURA MUKAVEMET	264
SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA	220
ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI	216
CİNSEL SALDIRI	192
FUHUŞ	152
TEHDİT	129
KİŞİYİ HÜRRİYETİNDEN YOKSUN KILMA	122
SUÇ TANIMI YOK	115
MALA ZARAR VERME	109
8136 S.K.M. (ATEŞLİ SİLAHLAR VE BICAKLAR KANUNU)	105
TAKSİRLE ÖLDÜRME	77
UYUŞTURUCU MADDE BULUNDURMA	68
CİNSEL TACİZ	60
TAKSİRLE YARALAMA	59
FIRAR	57
BİLİŞİM SUÇLARI	50
KASTEN ÖLDÜRME	43
GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI/İNSAN TİCARETİ	37
1567 S.K.M (TÜRK PARASININ KIYMETİNİ KORUMA KANUNU)	33

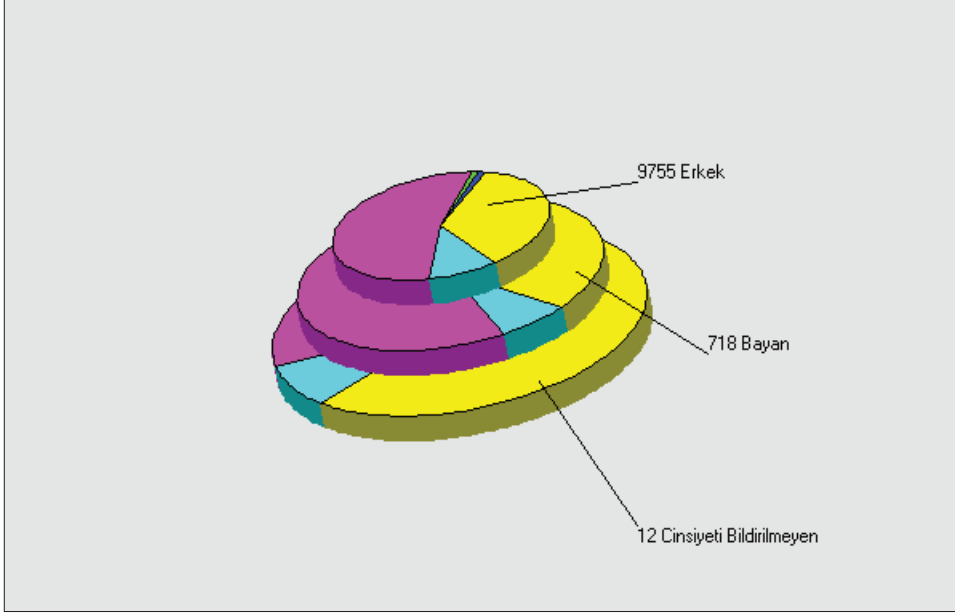
06.02.2013 -1/1

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

SORGU HAKİMLİĞİ**YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI**

01/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 10.485 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	2			2
12 - 15 Yaş Arası	86	6		92
60 Yaşından Büyük	104	13		117
18 - 25 Yaş Arası	3.407	214	7	3628
15 - 18 Yaş Arası	966	51	1	1018
25 - 60 Yaş Arası	5.190	434	4	5628
Toplam	9.755	718	12	10.485

99 Bu istatistiki çalışmada, soruşturma aşamasın için şüpheli yerine sanık kavramının kullanılmış olması hatadır. Bu istatistiki verilerin İstanbul Barosu Bilgi İşlem Servisinden olduğu gibi alınmış olması nedeniyle tablodaki bu hataya tarafımdan müdahale edilememiştir.

06.02.2013 - 1/4

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

SORGU HAKİMLİĞİ

1/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 10.237 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

<u>Suç Türü</u>	<u>Adedi</u>
HIRSIZLIK	4.976
KASTEN YARALAMA	759
UYUŞTURUCU MADDE SATMA	548
DOLANDIRICILIK	544
SAHTECİLİK	482
YAĞMA	299
GÖREVLİ MEMURA MUKAVEMET	236
TEHDİT	212
CİNSEL SALDIRI	202
ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI	200
FUHUŞ	155
KİŞİYİ HÜRRİYETİNDEN YOKSUN KILMA	131
TAKSİRLE YARALAMA	115
CİNSEL TACİZ	106
MALA ZARAR VERME	94
TAKSİRLE ÖLDÜRME	94
6136 S.K.M. (ATEŞLİ SİLAHLAR VE BICAKLAR KANUNU)	87
SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA	87
SUÇ TANIMI YOK	75
FİRAR	73
KASTEN ÖLDÜRME	61
KAMU MALINA ZARAR VERMEK	59
KASTEN ÖLDÜRMEYE TEŞEBBÜS	52
GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI/İNSAN TİCARETİ	50
BİLİŞİM SUÇLARI	48
HAKARET	39
UYUŞTURUCU MADDE BULUNDURMA	39
GÖREVLİ KÖTÜYE KULLANMA	38
KONUT DOKUNULMAZLIĞINI BOZMA	34
EZİYET	28
ÇOCUKLARIN CİNSEL İSTİSMARI	27
5607 S.K.M. (KAÇAKÇILIK)	25

06.02.2013 - 2/4

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

SORGU HAKİMLİĞİ

1/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 10.237 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
UYUŞTURUCU KULLANMA	25
AİLE FERTLERİNE KARŞI KÖTÜ MUAMELE	24
RÜŞVET	17
ŞANTAJ	17
İFTİRA	16
KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KANUNU	14
SİLAH TEŞHİRİ	14
EMNİYETİ SUİSTİMAL	11
4926 S.K.M. (KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNU)	9
EMRE AYKIRI DAVRANIŞ	9
KİMLİĞİ HAKKINDA YALAN BEYANDA BULUNMAK	9
BOZULMUŞ/DEĞİŞTİRİLMİŞ GIDA VE İLAÇ TİCARETİ	8
TİCERET HİLE KARIŞTIRMA	7
AİLE YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜ İHLAL	6
KİŞİLERİN HUZUR VE SÜKUNUNU BOZMA	6
4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASI KANUNUNA MUHALEFET	5
AİLE HUKUKUNDAN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜĞÜN İHLALİ	5
RESMİ MERCİLERİ İĞFAL	5
5846 S.K.M. (FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU)	4
DİLENCİLİK	3
HAYASIZCA HAREKETLER	3
İRTİKAP	3
KARŞILIKSIZ YARARLANMA	3
MÜHÜR BOZMA	3
SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ	3
1567 S.K.M (TÜRK PARASININ KIYMETİNİ KORUMA KANUNU)	2
GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE SOKULMASI	2
KAVGADA SİLAH ÇEKME	2
SUÇ UYDURMA	2
TEHLİKELİ MADDELERİN İZİNSİZ OLARAK BULUNDURULMASI	2
YASAK BÖLGEYE GİRME	2
ZİMMET	2

06.02.2013 - 3/4

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

SORGU HAKİMLİĞİ

1/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 10.237 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
2911 S.K.M. (TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜŞLERİ KANUNU)	1
560 S.K.M.	1
5816 S.K.M. (ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR)	1
ÇOCUK TESLİMİNE MUHALEFET	1
ENERJİ HIRSIZLIĞI	1
EVLENME MAKSADI İLE KAÇIRMA	1
HALKI RAHATSIZ EDEN HAREKETLER	1
HİLELİ İFLAS	1
İNTİHAR	1
KALPAZANLIK	1
KUMAR OYNANMASI İÇİN YER VE İMKAN SAĞLAMA	1
ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİNİ İHLAL	1
REŞİT OLMAYANLA CİNSEL İLİŞKİ	1
SAVCILIK SUÇ DUYURUSU	1
SLOGAN ATMA	1
SÖVME	1
SUÇU VE SUÇLUYU ÖVME	1
TAAHHÜDÜ İHLAL	1
YALAN TANIKLIK	1
Toplam	10.237

Sorgu Hakimliği aşaması, şüphelilerin tutuklama talebi ile nöbetçi hakimliğe sevk edildiği aşamadır. Bu aşama için 2011 yılı itibari ile zorunlu müdafii görevlendirilmesine ilişkin yapılan görevlendirmelerin yine yoğun olarak hırsızlık ve kasten yaralama gibi müdafii görevlendirilmesi için zorunluluk bulunmayan yani alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası öngörülmemiş olan suçlara ilişkin olmasının, yine şüphelilerin nitelikleri ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. 2011 yılı yapılan 10.088 toplam görevlendirmenin 1.108’inin suça sürüklenmiş çocuklar için olduğu görülmektedir. Sorgu aşamasındaki tüm şüpheliler Suça Sürüklenmiş Çocuklar (S.S.Ç.¹⁰⁰) için yapılan

100 03.07.2005 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete’nin 25876 Sayısı ile 15.07.2005 tarihinde yayımlanan ve İlan edilen 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

görevlendirmelerin oranı; %10 civarındadır. S.S.Ç.'lerin dışında yapılan görevlendirmeler; 8.980' dir. Tüm görevlendirmeler içerisinde, 988 görevlendirmenin uyuşturucu madde satma, bulundurma (bu iki suç, büyük oranda sistem içinde kalmaktadır.), kasten öldürme, yağma, vb. gibi alt sınırı beş yılın üzerinde hapis cezası öngören suçlar için olduğu görülmektedir. Suçun niteliği ile S.S.Ç.'lerin için yapılan görevlendirmelerin tüm görevlendirmelerden düşülmesi halinde, ortaya çıkan 8.980 sayısı ile müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan; 988 görevlendirmenin kaçta kaçının S.S.Ç.'ler için olduğunun bilinmemesi bize ileriki aşamalarda talebe bağlı görevlendirme için yeterli veriyi verememektedir. Müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan, 988 görevlendirmenin, bu aşamadaki tüm suçların toplamı olan 9.813 suç içerisindeki oranının %10 olduğu tespit edilebilmektedir. Bu aşamadaki tüm suçların sayısı, sadece baroya bildirilmiş suçlar açısından bilinebildiğinden, görevlendirmelerin kaçta kaçının müdafî görevlendirmesi için zorunlu olan suçlar bakımından yapılmış olduğu bilgisine bu sayılar üzerinden ulaşılabilmiş olması açısından önemlidir.

Sorgu aşaması için 2012 yılı itibari ile zorunlu müdafî görevlendirilmesine ilişkin yapılan görevlendirmelerin yine yoğun olarak hırsızlık ve kasten yaralama gibi müdafî görevlendirilmesi için zorunluluk bulunmayan yani alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası öngörülmemiş olan suçlara ilişkin olmasının, yine şüphelilerin nitelikleri ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. 2012 yılı yapılan 10.485 toplam görevlendirmenin 1.112'sinin suça sürüklenmiş çocuklar için olduğu görülmektedir. Sorgu aşamasındaki tüm şüpheliler içinde S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin oranı; %10 civarındadır. S.S.Ç.'lerin dışında yapılan görevlendirmeler; 9.373'tür. Tüm görevlendirmeler içerisinde 1.004 görevlendirmenin uyuşturucu madde satma, bulundurma (bu iki suç büyük oranda sistem içinde kalmaktadır.), kasten öldürme, yağma, vb. gibi alt sınırı beş yılın üzerinde hapis cezası öngören suçlar için olduğu görülmektedir. Suçun niteliği ile S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin tüm görevlendirmelerden düşülmesi halinde ortaya çıkan 9.373 sayısı ile müdafî görevlendirmesi için suç

"Madde 3.- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

2. Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu....ifade eder."

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715.htm>, (Erişim Tarihi: 28.04.2013)

bakımından zorunlu olan; 1.004 görevlendirmenin kaçta S.S.Ç.’ler için olduğunun bilinmemesi yine bize ileriki aşamalarda kullanım için talebe bağlı görevlendirme için yeterli veriyi verememektedir. Müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan, 1.004 görevlendirmenin, bu aşamadaki tüm suçların toplamı olan 10.237 suç içerisindeki oranının %10 olduğu tespit edilebilmektedir. Bu aşamadaki tüm suçların sayısı, sadece baroya bildirilmiş suçlar açısından bilinebildiğinden, görevlendirmelerin kaçta kaçının müdafî görevlendirmesi için zorunlu olan suçlar bakımından yapılmış olduğu bilgisine bu sayılar üzerinden ulaşılabilmemiş olması açısından önemlidir.

Bu aşama için 2011 ve 2012 verilerine göre; toplam görevlendirmenin kaçta kaçının suça sürüklenmiş çocuklar için yapılmış olduğunun bir öneminin olmadığı gibi, geriye kalan görevlendirmelerin suç tipine ya da talebe bağlı şekilde bu aşama için ayrıma tabi tutulmasına, CMK 91/6 ve 101/3 m. düzenlemelerinin Sorgu Hakimliği sırasında müdafî bulundurmaya zorunlu tutan düzenlemesi nedeniyle gerek yoktur¹⁰¹. Bu veriler, bize aslında S.S.Ç.’lerin, toplam ceza yargılamasındaki şüpheli/sanıklara oranına ilişkin sağlıklı bilgi vermesi açısından önemlidir. S.S.Ç.’lerin toplam şüphelilere oranı; 2011 yılı verilerine göre; %10.9 civarındadır. 2012 yılı verilerine göre ise bu oranın %10.6 civarında olduğu görülmektedir. Her iki yıl için verilerin değerlendirilmesinde, tüm şüpheliler içerisinde S.S.Ç.’lerin oranının, %10 civarında olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda, S.S.Ç.’lerin 2011 ve 2012 yılı verilerine göre toplam şüphelilere oranı olarak ortaya çıkan %10 oranı, diğer aşamalarda değerlendirilmelerde; müdafî görevlendirmelerinin CMK 91/6 ve 101/3 m. düzenlemelerinin Sorgu Hakimliği sırasında tüm şüpheliler için müdafî bulundurmaya zorunlu tutan düzenlemesi nedeniyle kaçta kaçının talebe bağlı olarak yapılmış olduğu konusunda bize sağlıklı fikir vermesi açısından önemlidir. Bu nedenle Sorgu Hakimliğine ilişkin veriler en başta değerlendirilmiştir.

101 CMK 91/6 m. Gözaltına alınan kişi bırakılmazsa, en geç bu süreler sonunda sulh ceza hakimi önüne çıkarılıp sorguya çekilir. Sorguda müdafî de hazır bulunur. 101/3.m. Tutuklama istenildiğinde, şüpheli veya sanık, kendisinin seçeceği veya baro tarafından görevlendirilecek bir müdafîin yardımından yararlanır.

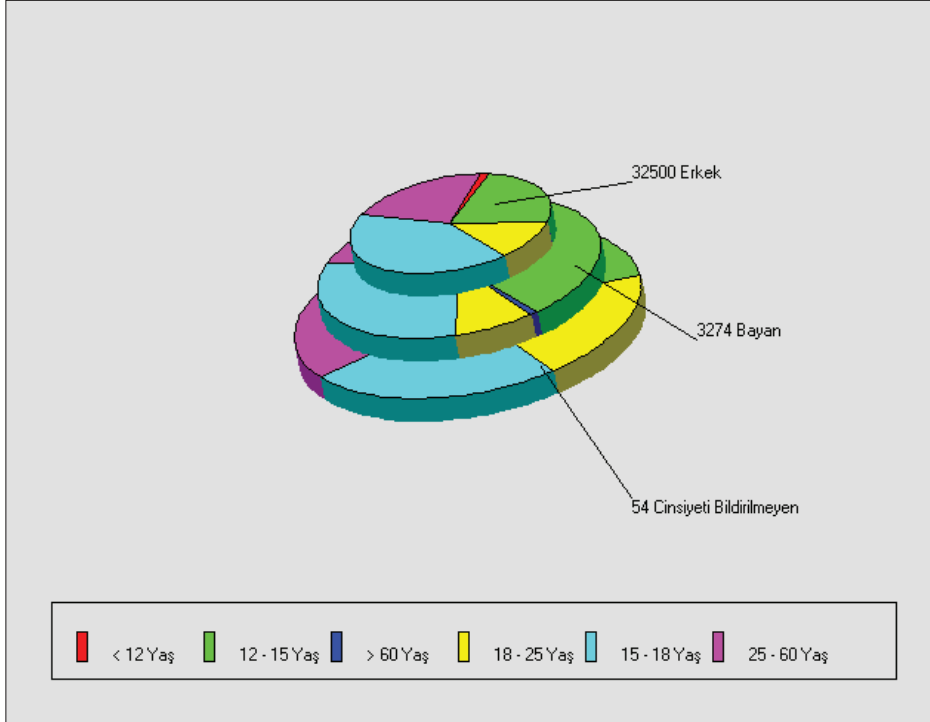
16.05.2012 - 1/1

01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ-CİNSİYET GRUPLARI

KARAKOL**YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI**

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 35.828 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	446	80		526
12 - 15 Yaş Arası	7.498	1.097	10	8605
60 Yaşından Büyük	166	26		192
18 - 25 Yaş Arası	3.626	284	10	3920
15 - 18 Yaş Arası	13.590	997	13	14600
25 - 60 Yaş Arası	7.174	790	21	7985
Toplam	32.500	3.274	54	35.828

21.05.2012 - 1/5

01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

KARAKOL

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında isnat edilen 37.870 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

<u>Suç Türü</u>	<u>Adedi</u>
HIRSIZLIK	10.372
KASTEN YARALAMA	5.871
UYUŞTURUCU MADDE BULUNDURMA	4.148
UYUŞTURUCU MADDE SATMA	2.085
YAĞMA	1.900
SAHTECİLİK	1.107
SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA	1.002
TEHDİT	943
UYUŞTURUCU KULLANMA	825
MALA ZARAR VERME	759
6136 S.K.M. (ATEŞLİ SİLAHLAR VE BICAKLAR KANUNU)	751
ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI	728
DOLANDIRICILIK	723
GÖREVLİ MEMURA MUKAVEMET	616
KİŞİYİ HÜRRİYETİNDEN YOKSUN KILMA	476
TAKSİRLE YARALAMA	418
KASTEN ÖLDÜRME	394
CİNSEL SALDIRI	355
CİNSEL TACİZ	302
SUÇ TANIMI YOK	288
PASAPORT KANUNA MUH.	268
HAKARET	255
4926 S.K.M. (KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNU)	232
2911 S.K.M. (TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜŞLERİ KANUNU)	219
5607 S.K.M. (KAÇAKÇILIK)	217

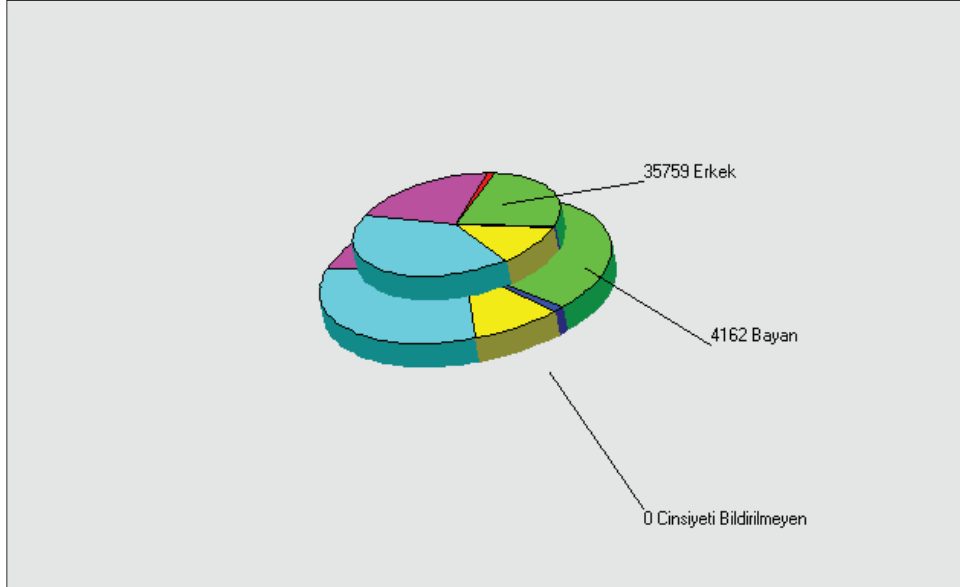
06/02/2013 - 1/1

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ-CİNSİYET GRUPLARI

KARAKOL**YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI**

01/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 39.921 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	436	67		503
12 - 15 Yaş Arası	8.755	1.333		10088
60 Yaşından Büyük	174	49		223
18 - 25 Yaş Arası	3.979	384		4363
15 - 18 Yaş Arası	14.567	1.292		15859
25 - 60 Yaş Arası	7.848	1.037		8885
Toplam	35.759	4.162		39.921

102 Bu istatistiki çalışmada, soruşturma aşaması için şüpheli yerine sanık kavramının kullanılmış olması hatadır. Bu istatistiki verilerin İstanbul Barosu Bilgi İşlem Servisinden olduğu gibi alınmış olması nedeniyle tablodaki bu hataya tarafımdan müdahale edilememiştir.

06.02.2013 - 1/5

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

KARAKOL

1/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 40.262 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
HIRSIZLIK	10.986
KASTEN YARALAMA	6.050
UYUŞTURUCU MADDE BULUNDURMA	5.623
UYUŞTURUCU MADDE SATMA	2.433
YAĞMA	1.796
UYUŞTURUCU KULLANMA	1.118
SAHTECİLİK	1.060
TEHDİT	952
DOLANDIRICILIK	948
ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI	913
MALA ZARAR VERME	658
GÖREVLİ MEMURA MUKAVEMET	639
SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA	633
6136 S.K.M. (ATEŞLİ SİLAHLAR VE BICAKLAR KANUNU)	571
KİŞİYİ HÜRRİYETİNDEN YOKSUN KILMA	448
TAKSİRLE YARALAMA	441
SUÇ TANIMI YOK	426
KASTEN ÖLDÜRME	414
CİNSEL SALDIRI	388
HAKARET	329
CİNSEL TACİZ	287
5607 S.K.M. (KAÇAKÇILIK)	253
FUHUŞ	233
AİLE FERTLERİNE KARŞI KÖTÜ MUAMELE	231
EMNİYETİ SUİSTİMAL	192
KAMU MALINA ZARAR VERMEK	157
BİLİŞİM SUÇLARI	156
KİMLİĞİ HAKKINDA YALAN BEYANDA BULUNMAK	135
2911 S.K.M. (TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜŞLERİ KANUNU)	132
ÇOCUKLARIN CİNSEL İSTİSMARI	126
GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI/İNSAN TİCARETİ	122
GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE SOKULMASI	104

06.02.2013 - 2/5

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

KARAKOL

1/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 40.262 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
TAKSİRLE ÖLDÜRME	95
RÜŞVET	94
KONUT DOKUNULMAZLIĞINI BOZMA	86
ŞANTAJ	72
4926 S.K.M. (KAÇAKCILIKLA MÜCADELE KANUNU)	71
SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ	70
KASTEN ÖLDÜRMEYE TEŞEBBÜS	69
KAVGAYA KATILMA	67
REŞİT OLMAYANLA CİNSEL İLİŞKİ	56
KİŞİLERİN HUZUR VE SÜKUNUNU BOZMA	55
4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASI KANUNUNA MUHALEFET	47
SUÇ UYDURMA	43
5846 S.K.M. (FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU)	38
GÖREVI KÖTÜYE KULLANMA	30
PASAPORT KANUNA MUH.	26
POLİS SÜSÜ VERMEK	21
İFTİRA	20
KUMAR OYNANMASI İÇİN YER VE İMKAN SAĞLAMA	18
ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİNİ İHLAL	17
HALKI RAHATSIZ EDEN HAREKETLER	15
SUÇU VE SUÇLUYU ÖVME	15
İRTİKAP	14
TEFECİLİK	14
İNTİHAR	13
YASAK BÖLGEYE GİRME	13
KUMAR	11
SLOGAN ATMA	11
HAYASIZCA HAREKETLER	10
KALPAZANLIK	10
KARŞILIKSIZ YARARLANMA	10
556 S.K.M. (MARKALAR KANUNU)	9
SAVCILIK SUÇ DUYURUSU	8

06.02.2013 - 3/5

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

KARAKOL

1/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 40.262 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
1567 S.K.M (TÜRK PARASININ KIYMETİNİ KORUMA KANUNU)	7
2918 S.K.M. (KARAYOLLARI TRAFİK KANUNU)	7
EMRE AYKIRI DAVRANIŞ	7
MÜHÜR BOZMA	7
AİLE YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜ İHLAL	6
DELİLLERİ YOK ETMEK	6
ORMAN YASASINA MUHALEFET	6
RESMİ MERCİLERİ İÇFAL	6
TEHLİKELİ MADDELERİN İZİNSİZ OLARAK BULUNDURULMASI	6
ÇOCUK TERKİ	5
ENERJİ HIRSIZLIĞI	5
VERGİ YASASINA MUHALEFET	5
3167 S.K.M (ÇEK KANUNU)	4
AFİŞ ASMA	4
CEZAEVİNE YASAK EŞYA SOKMAK	4
DİLENCİLİK	4
EVLENME MAKSADI İLE KAÇIRMA	4
FİRAR	4
KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KANUNU	4
SİLAH TEŞHİRİ	4
YALAN TANIKLIK	4
ZEHİRLENME	4
ZİMMET	4
AİLE HUKUKUNDAN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜĞÜN İHLALI	3
ÇOCUK DÜŞÜRME	3
EVDEN KAÇMA	3
İCRAİ REZALET	3
KAVGADA SİLAH ÇEKME	3
YASAK YAYIN BULUNDURMA	3
ÇALIŞMA HÜRRİYETİNİ ENGELLEME	2
ÇOCUK DÜŞÜRME VE ÖLDÜRME	2
GÜRÜLTÜYE NEDEN OLMA	2

06.02.2013 - 4/5

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

KARAKOL

1/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 40.262 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

<u>Suç Türü</u>	<u>Adedi</u>
HAKKI OLMAYAN YERLERE TECAVÜZ	2
HİLELİ İFLAS	2
İŞ VE ÇALIŞMA HÜRRİYETİNİ İHLAL	2
ORGAN/DOKU TİCARETİ	2
TİCERET HİLE KARIŞTIRMA	2
ADLIYENİN MANEVİ ŞAHSIYETİNİ ALENEN TAHKİR	1
BİRDEN ÇOK EVLİLİK, HİLELİ EVLENME, DİNSEL TÖREN	1
ÇOCUK TESLİMİNE MUHALEFET	1
EZİYET	1
HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ	1
İŞKENCE	1
SALDIRGAN SARHOŞLUK	1
SÖVME	1
YENİ DOĞAN ÇOCUĞU ÖLDÜRME	1
Toplam	40.262

Kolluk/Karakol aşaması için 2011 yılı itibari ile zorunlu müdafii görevlendirilmesine ilişkin yapılan görevlendirmelerin yoğun olarak hırsızlık ve kasten yaralama gibi müdafii görevlendirilmesi için zorunluluk bulunmayan, yani alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası öngörülmemiş olan suçlara ilişkin olmasını, yine şüphelilerin nitelikleri ile birlikte değerlendirilmesi gerektirmektedir. 2011 yılı yapılan 35.828 toplam görevlendirmenin 23.731' inin suça sürüklenmiş çocuklar için olduğu görülmektedir. Karakol aşamasındaki tüm şüpheliler içinde S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin oranı; %66 civarındadır. Geriye 12.097 görevlendirme kalmaktadır. Tüm görevlendirmeler içerisinde 8.527 görevlendirmenin uyuşturucu madde satma, bulundurma (bu iki suç büyük oranda sistem içinde kalmaktadır.), kasten öldürme, yağma gibi alt sınırı beş yılın üzerinde hapis cezası

öngören suçlar için olduğu görülmektedir. Suçun niteliği ile S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin tüm görevlendirmelerden düşülmesi halinde ortaya çıkan 12.097 sayısı ile müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan; 8.527 görevlendirilenin kaçta kaçının S.S.Ç.’lerin için olduğunun bilinmemesi bize talebe bağlı görevlendirme için yeterli veriyi verememektedir. Müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan, 8.527 görevlendirilenin bu aşamadaki tüm suçların toplamı olan 37.870 suç içerisindeki oranının %22.5 olduğu tespit edilebilmektedir. Bu aşamadaki tüm suçların sayısı, sadece baroya bildirilmiş suçlar açısından bilinebildiğinden, bu sayılar üzerinden de görevlendirmelerin kaçta kaçının müdafî görevlendirmesi için zorunlu olan suçlar bakımından yapılmış olduğu bilgisine ulaşılamamaktadır. Ancak, S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin diğer tüm görevlendirmelere oranı, Sorgu Hakimliği aşamasındaki görevlendirmelere ilişkin yapmış olduğumuz değerlendirmede %10 olarak tespit edilmişti. Bu oran ile kolluk aşamasındaki S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin sayısı olan 23.731’inin %10 olarak kabul edilmesi halinde, kolluk aşamasındaki toplam şüpheli sayısının tahmini olarak; 237.310 olması gerekir. Bu sayı, içerisindeki baroya bildirilen suç niteliği açısından müdafî görevlendirmesinin zorunlu olan suçların sayısı olan 8.527’ sinin oranlanması halinde; %3.59 oranına ulaşılmaktadır. Bu da tüm şüpheliler açısından kolluk aşamasında müdafî yardımı içerisinde zorunlu müdafî görevlendirme oranının 2011 yılı için, oranında %3.59 oranında olduğunu ortaya koymaktadır.

Kolluk/Karakol aşaması için 2012 yılı itibari ile zorunlu müdafî görevlendirilmesine ilişkin yapılan görevlendirmelerin yine yoğun olarak hırsızlık ve kasten yaralama gibi müdafî görevlendirilmesi için zorunluluk bulunmayan yani alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası öngörülmemiş olan suçlara ilişkin olmasını, yine şüphelilerin nitelikleri ile birlikte değerlendirilmesi gerektirmektedir. 2012 yılı yapılan 39.921 toplam görevlendirilenin 26.450’sinin suça sürüklenmiş çocuklar için olduğu görülmektedir. Karakol/Kolluk aşamasındaki tüm şüpheliler içinde S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin oranı; %66 civarındadır. Bu oran, 2011 yılı verileri ile elde edilen oranla aynıdır. S.S.Ç.’ler dışında yapılan görevlendirmeler; 13.471’ dir. Tüm görevlendirmeler içerisinde 10.337 görevlendirilenin uyuşturucu madde satma, bulundurma (bu iki suç büyük oranda sistem içinde kalmak-

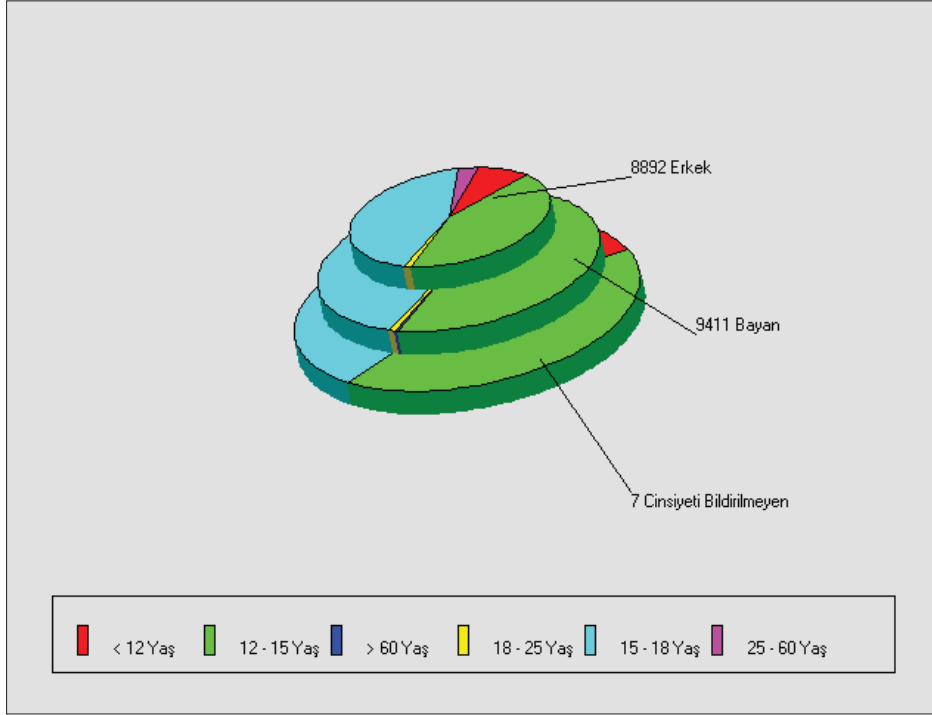
tadır.), kasten öldürme, yağma, vb. gibi alt sınırı beş yılın üzerinde hapis cezası öngören suçlar için olduğu görülmektedir. Suçun niteliği ile S.S.Ç.' ler için yapılan görevlendirmelerin tüm görevlendirmelerden düşülmesi halinde, ortaya çıkan; 13.471 sayısı ile müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan; 10.337 görevlendirmenin kaçta kaçının S.S.Ç.' ler için olduğunun bilinmemesi yine bize talebe bağlı görevlendirme için yeterli veriyi verememektedir. Müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan, 10.337 görevlendirmenin, bu aşamadaki tüm suçların toplamı olan; 39.921 suç içerisindeki oranının %25.8 olduğu tespit edilebilmektedir. Bu aşamadaki tüm suçların sayısı, sadece baroya bildirilmiş suçlar açısından bilinebildiğinden, bu sayılar üzerinden de görevlendirmelerin kaçta kaçının müdafî görevlendirmesi için zorunlu olan suçlar bakımından yapılmış olduğu bilgisine ulaşamamaktadır. Ancak, S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin diğer tüm görevlendirmelere oranı, Sorğu Hakimliği aşamasındaki görevlendirmelere ilişkin yapmış olduğumuz değerlendirmede %10 olarak tespit edilmişti. Bu oran ile kolluk aşamasındaki S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin sayısı olan 26.450'sinin %10 olarak kabul edilmesi halinde kolluk aşamasındaki toplam şüpheli sayısının tahmini olarak 264.500 olması gerekir. Bu sayı içerisindeki Baroya bildirilen suç niteliği açısından müdafî görevlendirmesinin zorunlu olan suçların sayısı olan 10.337' sinin oranlanması halinde; %3.90 oranına ulaşılmaktadır. Bu da tüm şüpheliler açısından savcılık aşamasında müdafî yardımı içerisinde zorunlu müdafî görevlendirme oranınının 2012 yılı için, oranında %3.90 oranında olduğunu ortaya koymaktadır.

01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ-CİNSİYET GRUPLARI

KARAKOL**YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI**

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 18.310 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	811	630	1	1442
12 - 15 Yaş Arası	3.764	4.281	3	8048
60 Yaşından Büyük	24	26		50
18 - 25 Yaş Arası	87	78		165
15 - 18 Yaş Arası	3.876	4.228	3	8107
25 - 60 Yaş Arası	330	168		498
Toplam	8.892	9.411	7	18.310

103 Bu istatistiki çalışmada, soruşturma aşamasın için mağdur yerine sanık kavramının kullanılmış olması hatadır. Bu istatistiki verilerin İstanbul Barosu Bilgi İşlem Servisinden olduğu gibi alınmış olması nedeniyle tablodaki bu hataya tarafımdan müdahale edilememiştir

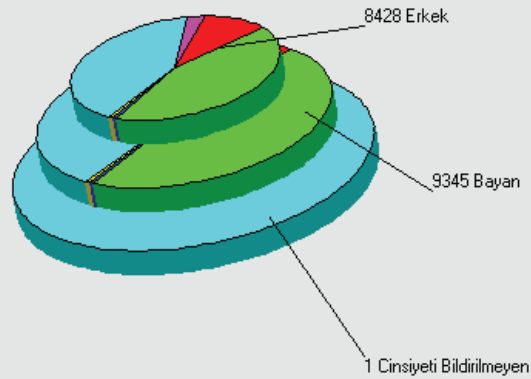
06.02.2013 - 1/1

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ-CİNSİYET GRUPLARI

KARAKOL**YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI**

01/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 17.774 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	930	754		1684
12 - 15 Yaş Arası	3.672	4.445		8117
60 Yaşından Büyük	55	33		88
18 - 25 Yaş Arası	74	71		145
15 - 18 Yaş Arası	3.435	3.817	1	7253
25 - 60 Yaş Arası	262	225		487
Toplam	8.428	9.345	1	17.774

Kolluk/Karakol aşaması için mağdur vekilliği görevlendirmesi için de toplam 2011 yılında 18.310 görevlendirme içerisinde 17.597’sinin sadece çocuk mağdurlar için yapılmış olduğunu, yani zorunluluk kapsamında görevlendirme yapılmış olduğunu tespit etmek mümkündür. Bu görevlendirme de toplam görevlendirmenin %96.10 oranındadır. 2012 yılında ise 17.774 görevlendirme içerisinde 17.054 görevlendirmenin sadece çocuk mağdurlar için yapılmış olduğunu, yani zorunluluk kapsamında görevlendirme yapılmış olduğunu tespit etmek mümkündür. Bu görevlendirme de toplam görevlendirmenin %95.90’ını oranındadır. Bu tespitle, çocuk mağdurlar dışındaki diğer mağdurlara mahkemelerde de haklar konusunda yeterli aydınlatmanın yapılmadan kağıt üzerinde bu zorunlu aşamanın geçildiği fikrini bize vermektedir.

16.05.2012 - 1/1

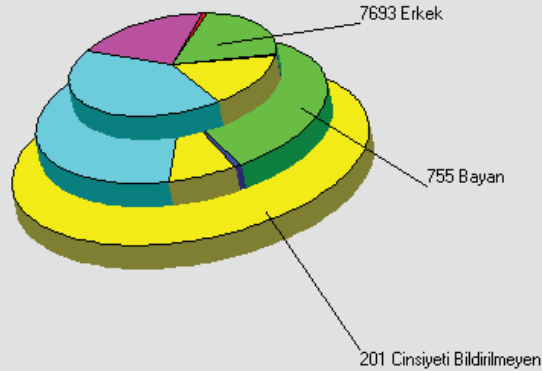
01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ-CİNSİYET GRUPLARI

SAVCILIK

YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 8.649 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	44	6		50
12 - 15 Yaş Arası	1.648	285	3	1936
60 Yaşından Büyük	30	5		35
18 - 25 Yaş Arası	1.197	54	185	1436
15 - 18 Yaş Arası	3.185	311	9	3505
25 - 60 Yaş Arası	1.589	94	4	1687
Toplam	7.693	755	201	8.649

■ < 12 Yaş
 ■ 12 - 15 Yaş
 ■ > 60 Yaş
 ■ 18 - 25 Yaş
 ■ 15 - 18 Yaş
 ■ 25 - 60 Yaş

21.05.2012 - 1/4

01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

SAVCILIK

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında isnat edilen 8.298 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
HIRSIZLIK	1.527
KASTEN YARALAMA	1.439
UYUŞTURUCU MADDE SATMA	571
YAĞMA	551
UYUŞTURUCU MADDE BULUNDURMA	542
SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA	381
ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI	299
TAKSİRLE YARALAMA	260
TEHDİT	245
FIRAR	223
SUÇ TANIMI YOK	180
UYUŞTURUCU KULLANMA	179
KASTEN ÖLDÜRME	177
MALA ZARAR VERME	172
HAKARET	164
SAHTECİLİK	147
CİNSEL SALDIRI	132
DOLANDIRICILIK	101
BİLİŞİM SUÇLARI	84
GÖREVLİ MEMURA MUKAVEMET	83
KİŞİYİ HÜRRİYETİNDEN YOKSUN KILMA	83
6136 S.K.M. (ATEŞLİ SİLAHLAR VE BICAKLAR KANUNU)	76
CİNSEL TACİZ	58
KASTEN ÖLDÜRMEYE TEŞEBBÜS	56
KAMU MALINA ZARAR VERMEK	41

06.02.2013 - 1/1

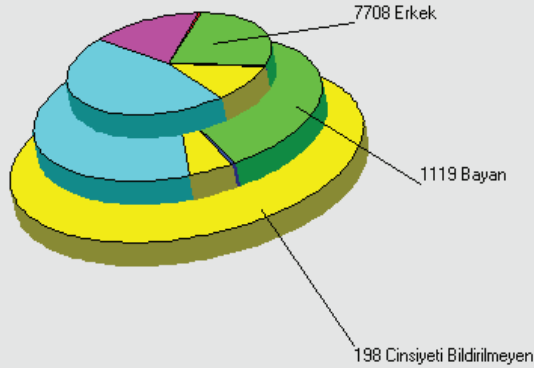
01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ-CİNSİYET GRUPLARI

SAVCILIK

YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

01/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 9.025 sanik için müdafî ataması yapılmıştır. Sanik yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	30	7		37
12 - 15 Yaş Arası	1.971	426	1	2398
60 Yaşından Büyük	27	4		31
18 - 25 Yaş Arası	803	53	193	1049
15 - 18 Yaş Arası	3.573	507	2	4082
25 - 60 Yaş Arası	1.304	122	2	1428
Toplam	7.708	1.119	198	9.025

104 Bu istatistiki çalışmada, soruşturma aşamasın için şüpheli yerine sanık kavramının kullanılmış olması hatadır. Bu istatistiki verilerin İstanbul Barosu Bilgi İşlem Servisinden olduğu gibi alınmış olması nedeniyle tablodaki bu hataya tarafımdan müdahale edilememiştir.

06.02.2013 - 1/4

01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

SAVCILIK

01/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 8.667 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
KASTEN YARALAMA	1.779
HIRSIZLIK	1.768
UYUŞTURUCU KULLANMA	619
YAĞMA	465
UYUŞTURUCU MADDE SATMA	453
UYUŞTURUCU MADDE BULUNDURMA	351
HAKARET	265
TAKSİRLE YARALAMA	264
TEHDİT	232
SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA	212
ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI	205
MALA ZARAR VERME	177
CİNSEL SALDIRI	171
KASTEN ÖLDÜRME	160
SUÇ TANIMI YOK	140
SAHTECİLİK	130
CİNSEL TACİZ	113
DOLANDIRICILIK	102
KİŞİYİ HÜRRIYETİNDEN YOKSUN KILMA	91
BİLİŞİM SUÇLARI	84
6136 S.K.M. (ATEŞLİ SİLAHLAR VE BICAKLAR KANUNU)	73
FİRAR	68
GÖREVLİ MEMURA MUKAVEMET	62
KAMU MALINA ZARAR VERMEK	52
KASTEN ÖLDÜRMEYE TEŞEBBÜS	46
KİŞİLERİN HUZUR VE SÜKUNUNU BOZMA	43
SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ	37
EMNİYETİ SUİSTİMAL	36
5607 S.K.M. (KAÇAKÇILIK)	35
2911 S.K.M. (TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜŞLERİ KANUNU)	26
FUHUŞ	22
GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMA	22

06.02.2013 - 2/4

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

SAVCILIK

01/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 8.667 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
AİLE FERTLERİNE KARŞI KÖTÜ MUAMELE	21
GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE SOKULMASI	19
İFTİRA	19
KİMLİĞİ HAKKINDA YALAN BEYANDA BULUNMAK	19
GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI/İNSAN TİCARETİ	18
KAVGAYA KATILMA	17
KONUT DOKUNULMAZLIĞINI BOZMA	17
ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİNİ İHLAL	17
ÇOCUKLARIN CİNSEL İSTİSMARI	16
REŞİT OLMAYANLA CİNSEL İLİŞKİ	15
RÜŞVET	15
SUÇ UYDURMA	15
ZİMMET	14
ŞANTAJ	12
TAKSİRLE ÖLDÜRME	10
5846 S.K.M. (FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU)	9
BİRDEN ÇOK EVLİLİK, HİLELİ EVLENME, DİNSEL TÖREN	8
EMRE AYKIRI DAVRANIŞ	7
556 S.K.M. (MARKALAR KANUNU)	6
TEHLİKELİ MADDELERİN İZİNSİZ OLARAK BULUNDURULMASI	6
TİCERET HİLE KARIŞTIRMA	6
İRTİKAP	5
ORMAN YASASINA MUHALEFET	5
YALAN TANIKLIK	5
4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASI KANUNUNA MUHALEFET	4
4926 S.K.M. (KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNU)	4
AİLE YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜ İHLAL	4
HAKSIZ ARAMA	4
KARŞILIKSIZ YARARLANMA	4
SUÇU VE SUÇLUYU ÖVME	4
AYRIMCILIK	3
CEZAEVİNE YASAK EŞYA SOKMAK	3

06.02.2013 - 2/4

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

SAVCILIK

01/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 8.667 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

<u>Suç Türü</u>	<u>Adedi</u>
HAYASIZCA HAREKETLER	3
İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA	3
RESMİ MERCİLERİ İĞFAL	3
SLOGAN ATMA	3
ÇOCUK TESLİMİNE MUHALEFET	2
ENERJİ HIRSIZLIĞI	2
EVDEN KAÇMA	2
VERGİ YASASINA MUHALEFET	2
ÇOCUK DÜŞÜRTME	1
DELİLLERİ YOK ETMEK	1
EVLENME MAKSADI İLE KAÇIRMA	1
GÜRÜLTÜYE NEDEN OLMA	1
HAKKI OLMAYAN YERLERE TECAVÜZ	1
İNTİHAR	1
İŞKENCE	1
KAVGADA SİLAH ÇEKME	1
MAL BEYANINDA BULUNMAMAK	1
MÜHÜR BOZMA	1
MÜSADERE	1
YASAK BÖLGEYE GİRME	1
ZEHİRLENME	1
Toplam	8.667

Savcılık aşamasında sistemden 2011 yılı itibari ile zorunlu müdafî görevlendirilmesine ilişkin yapılan görevlendirmelerin yoğun olarak hırsızlık ve kasten yaralama gibi müdafî görevlendirilmesi için zorunluluk bulunmayan yani alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası öngörülmemiş olan suçlara ilişkin olmasını yine şüphelilerin nitelikleri ile birlikte değerlendirilmesini gerektirmektedir. 8.649 toplam görevlendirmenin 5.491'inin suça sürüklenmiş çocuklar için olduğu görülmektedir. Savcılık aşamasındaki tüm şüpheliler içinde S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin oranı; %63.4 civarındadır. S.S.Ç.'ler

dışında yapılan görevlendirmeler; 3.158'dir. Tüm görevlendirilmelerin 1.897 tanesinin uyuşturucu madde satma, bulundurma (bu iki suç büyük oranda sistem içinde kalmaktadır.), kasten öldürme, yağma vb. gibi alt sınırı beş yılın üzerinde hapis cezası öngören suçlar için olduğu görülmektedir. Suçun niteliği ile S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin tüm görevlendirmelerden düşülmesi halinde ortaya çıkan 1.261 görevlendirme, bize talebe bağlı görevlendirme için yeterli veriyi verememektedir. Suçun niteliği ile S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin tüm görevlendirmelerden düşülmesi halinde ortaya çıkan 1.261 sayısı ile müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan; 1.897 görevlendirilenin kaçta kaçının S.S.Ç.'ler için olduğunun bilinmemesi bize talebe bağlı görevlendirme için yeterli veriyi verememektedir. Müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan, 1.897 görevlendirilenin, bu aşamadaki tüm suçların toplamı olan 8.298 suç içerisindeki oranının %22.8 olduğu tespit edilebilmektedir. Ancak, S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin diğer tüm görevlendirmelere oranı, Sorğu Hakimliği aşamasında yapmış olduğumuz değerlendirmede %10 olarak, tespit edilmişti. Bu oran ile savcılık aşamasındaki S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin sayısı olan 5.491'in %10 olarak kabul edilmesi halinde savcılık aşamasındaki toplam şüpheli sayısının tahmini olarak, 54.910 olması gerekir. Bu sayı içerisindeki baroya bildirilen suç niteliği açısından müdafî görevlendirmesinin zorunlu olan suçların sayısı olan 1.897 sinin oranlanması halinde; %3.45 oranına ulaşılmaktadır. Bu da tüm şüpheliler açısından savcılık aşamasında müdafî yardımı içerisinde zorunlu müdafî görevlendirme oranının 2011 yılı için, %3.45 olduğunu ortaya koymaktadır.

Savcılık aşamasında sistemden 2012 yılı itibari ile zorunlu müdafî görevlendirilmesine ilişkin yapılan görevlendirmelerin yine yoğun olarak hırsızlık ve kasten yaralama gibi müdafî görevlendirilmesi için zorunluluk bulunmayan yani alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası öngörülmemiş olan suçlara ilişkin olmasını yine şüphelilerin nitelikleri ile birlikte değerlendirilmesini gerektirmektedir. 9.025 toplam görevlendirilenin 6.517'sinin suça sürüklenmiş çocuklar için olduğu görülmektedir. Savcılık aşamasındaki tüm şüpheliler içinde S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin oranı; %72.2 civarındadır. S.S.Ç.'ler dışında yapılan görevlendirmeler; 2.508'dir. S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin oranının 2012 yılı içinde %9 oranında artmış olduğu gözlenmektedir. Tüm görevlendirilmelerin 1.494 tanesinin uyuş-

turucu madde satma, bulundurma (bu iki suç büyük oranda sistem içinde kalmaktadır.), kasten öldürme, yağma vb. gibi alt sınırı beş yılın üzerinde hapis cezası öngören suçlar için olduğu görülmektedir. Suçun niteliği ile S.S.Ç.’ler için yapılan zorunlu görevlendirmelerin tüm görevlendirmelerden düşülmesi halinde, ortaya çıkan 1.014 görevlendirme, bize talebe bağlı görevlendirme için yeterli veriyi verememektedir. Suçun niteliği ile S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin tüm görevlendirmelerden düşülmesi halinde ortaya çıkan 1.014 sayısı ile müdafi görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan; 1.494 görevlendirmenin kaçta kaçının S.S.Ç.’ler için olduğunun bilinmemesi bize talebe bağlı görevlendirme için yeterli veriyi verememektedir. Müdafi görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan, 1.494 görevlendirmenin, bu aşamadaki tüm suçların toplamı olan 9.025 suç içerisindeki oranının %16.5 olduğu tespit edilebilmektedir. Ancak, S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin diğer tüm görevlendirmelere oranı Sorgu Hakimliği aşamasında yapmış olduğumuz değerlendirmede %10 olarak tespit edilmişti. Bu oran ile savcılık aşamasındaki S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin sayısı olan 6.517’sinin %10 olarak kabul edilmesi halinde, savcılık aşamasındaki toplam şüpheli sayısının tahmini olarak 65.170 olması gerekir. Bu sayı içerisindeki baroya bildirilen suç niteliği açısından müdafi görevlendirmesinin zorunlu olan suçların sayısı olan 1.494.’ ün oranlanması halinde; %2.29 oranına ulaşılmaktadır. Bu da tüm şüpheliler açısından savcılık aşamasında müdafi yardımı içerisinde zorunlu müdafi görevlendirme oranının 2012 yılı için, oranında %2.29 oranında olduğunu ortaya koymaktadır.

Bilgi Üniversitesi çalışmasında Ceza Yargılamasının tüm aşamalarındaki müdafi yardımı içerisinde zorunlu müdafi görevlendirme oranının 2005 ile 2007 yılları arasında tüm şüpheli ve sanıkların %2.8’ si oranında olduğunu ve İstanbul Ceza Mahkemeleri’nde ceza yargılamasının hiçbir aşamasında bir müdafi yardımından faydalanmayanların oranının tüm şüpheli ve sanıkların % 89.2’si oranında tespit edilmiş olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Çalışmanın yayınlandığı tarihten 2012 yılına kadar olumlu bir değişikliğin olmadığı, oranların aynı olduğunu göstermektedir.

Soruşturma aşamaları için buraya kadar incelenmiş olan istatistikî bilgilerin AİHM’nin soruşturma aşamasında zorunlu müdafilik için belirlemiş olduğu ölçütlerle yorumlanması halinde; öncelikle John

Murray-Birleşik Krallık kararında belirtilmiş olduğu gibi soruşturma aşamalarının yargılamanın bütününe etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Savcılık makamının ve en önemlisi de kolluğun donanımlı ve çok güçlü olduğu bir sistemde, gelir adaletsizliğinin sonucu olarak vatandaşların eğitim seviyelerinin düşüklüğü, kanunların ve yargılama dilinin anlaşılır olmadığı iddiaları ile savcının kovuşturma aşamasındaki konumunun birlikte değerlendirilmesi halinde; Türkiye’de soruşturma aşamasının ağırlıklı olarak, yargılamanın tümünü önemli ölçüde etkilemekte olduğu söylenebilir.

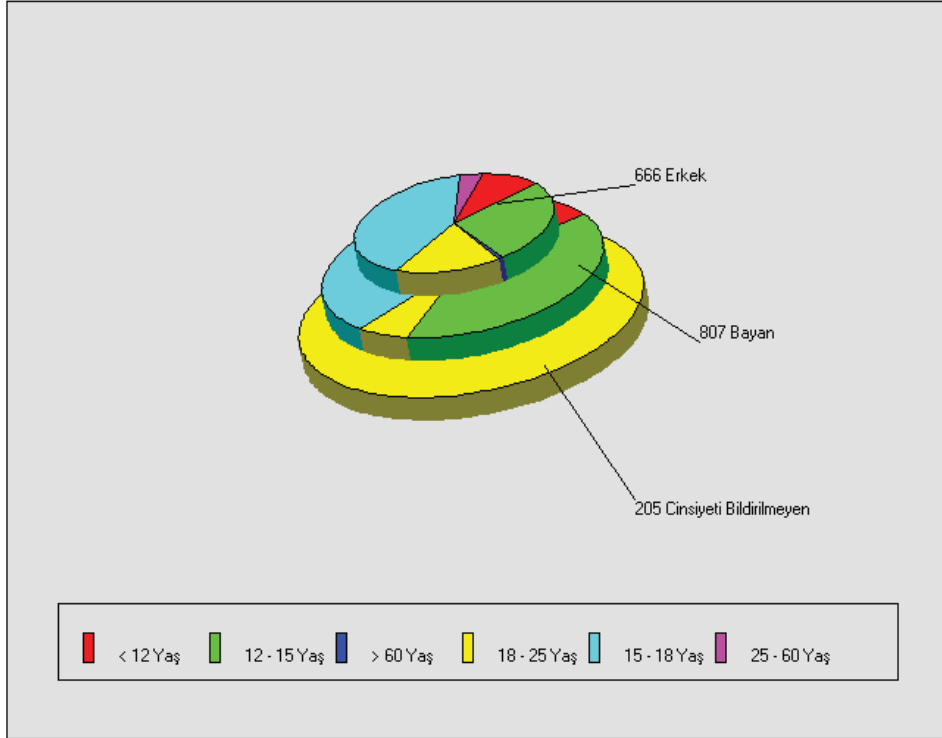
01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

SAVCILIK

YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 1.678 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	70	94	1	165
12 - 15 Yaş Arası	177	322		499
60 Yaşından Büyük	5			5
18 - 25 Yaş Arası	114	52	201	367
15 - 18 Yaş Arası	273	315	3	591
25 - 60 Yaş Arası	27	24		51
Toplam	666	807	205	1.678

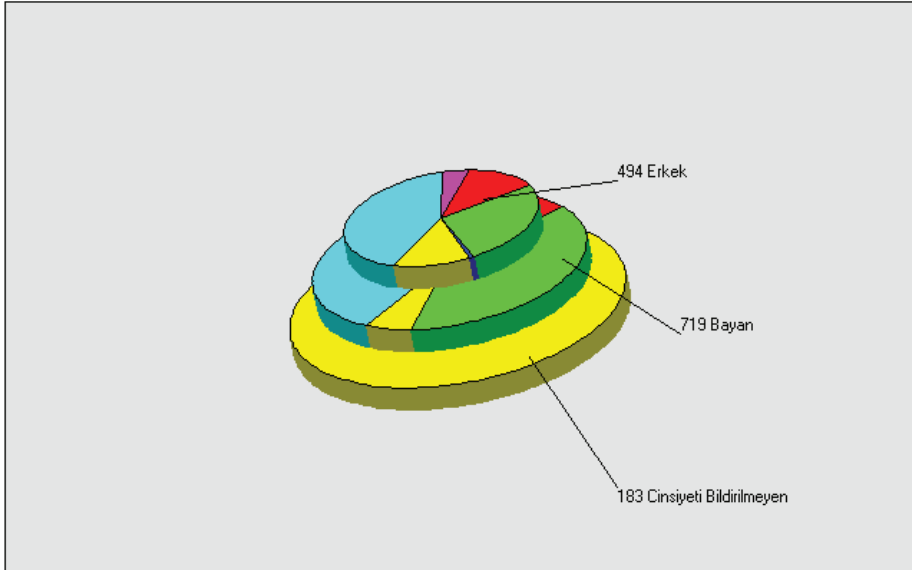
06 - 1/1

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

SAVCILIK**YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI**

01/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 1.396 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	66	77		143
12 - 15 Yaş Arası	130	279		409
60 Yaşından Büyük	4	1		5
18 - 25 Yaş Arası	63	42	180	285
15 - 18 Yaş Arası	207	299	3	509
25 - 60 Yaş Arası	24	21		45
Toplam	494	719	183	1.396

105

105 Bu istatistiki çalışmada, soruşturma aşamasın için mağdur yerine sanık kavramının kullanılmış olması hatadır. Bu istatistiki verilerin İstanbul Barosu Bilgi İşlem Servisinden olduğu gibi alınmış olması nedeniyle tablodaki bu hataya tarafımdan müdahale edilememiştir

Savcılık aşaması için mağdur vekilliği görevlendirmesi için de toplam 2011 yılında 1.678 görevlendirme içerisinde 1.255’ inin sadece çocuk mağdurlar için yapılmış olduğunu, yani zorunluluk kapsamında görevlendirme yapılmış olduğunu tespit etmek mümkündür. Bu görevlendirme de toplam görevlendirmenin %74.79 oranındadır. 2012 yılında ise 1.396 görevlendirme içerisinde 1.061 görevlendirme nin sadece çocuk mağdurlar için yapılmış olduğunu, yani zorunluluk kapsamında görevlendirme yapılmış olduğunu tespit etmek mümkündür. Bu görevlendirme de toplam görevlendirmenin %76’sı oranındadır. Bu tespitle, çocuk mağdurlar dışındaki diğer mağdurlara mahkemelerde de haklar konusunda yeterli aydınlatmanın yapılmadan kağıt üzerinde bu zorunlu aşamanın geçildiği fikrini bize vermektedir.

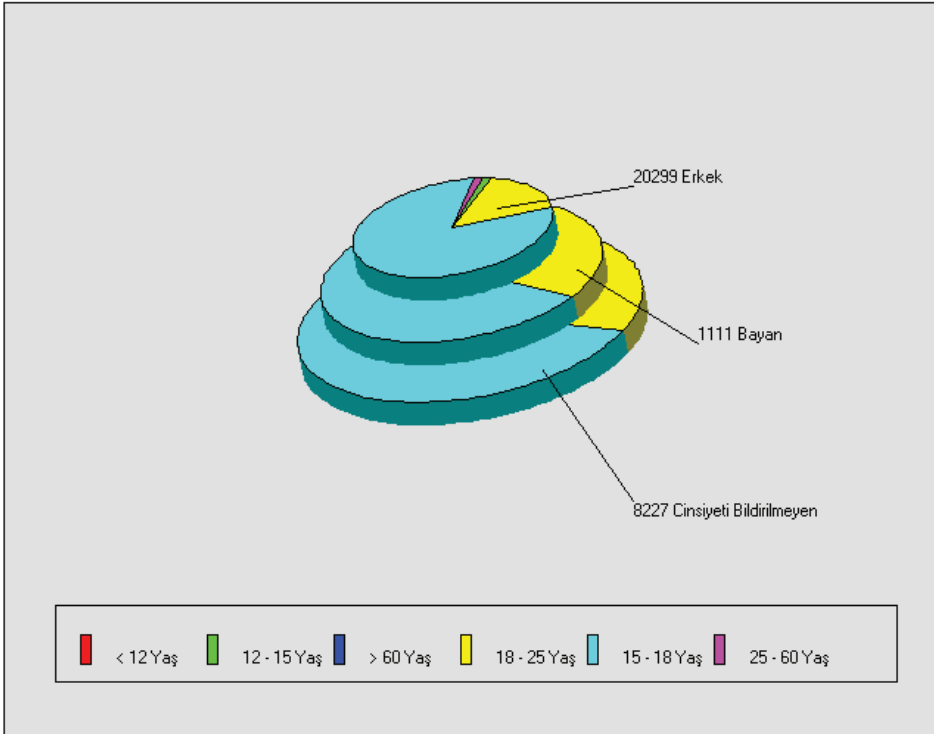
16.05.2012 - 1/1

01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

MAHKEME**YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI**

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 29.637 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	11			11
12 - 15 Yaş Arası	308	21	2	331
60 Yaşından Büyük	18	2	2	22
18 - 25 Yaş Arası	3.369	320	2.305	5994
15 - 18 Yaş Arası	16.270	747	5.912	22929
25 - 60 Yaş Arası	323	21	6	350
Toplam	20.299	1.111	8.227	29.637

21.05.2012- 1/4

01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

MAHKEME

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında isnat edilen 29.722 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
HIRSIZLIK	6.403
KASTEN YARALAMA	4.382
YAĞMA	2.770
UYUŞTURUCU KULLANMA	2.581
SUÇ TANIMI YOK	2.440
UYUŞTURUCU MADDE SATMA	2.241
UYUŞTURUCU MADDE BULUNDURMA	798
CİNSEL SALDIRI	795
MALA ZARAR VERME	724
KASTEN ÖLDÜRME	707
SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA	598
ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI	592
SAHTECİLİK	535
HAKARET	464
TEHDİT	432
8138 S.K.M. (ATEŞLİ SİLAHLAR VE BICAKLAR KANUNU)	413
KİŞİYİ HÜRRİYETİNDEN YOKSUN KILMA	335
DOLANDIRICILIK	245
KAMU MALINA ZARAR VERMEK	231
GÖREVLİ MEMURA MUKAVEMET	197
TAKSİRLE YARALAMA	179
KASTEN ÖLDÜRMEYE TEŞEBBÜS	162
KONUT DOKUNULMAZLIĞINI BOZMA	151
FIRAR	93
CİNSEL TACİZ	89

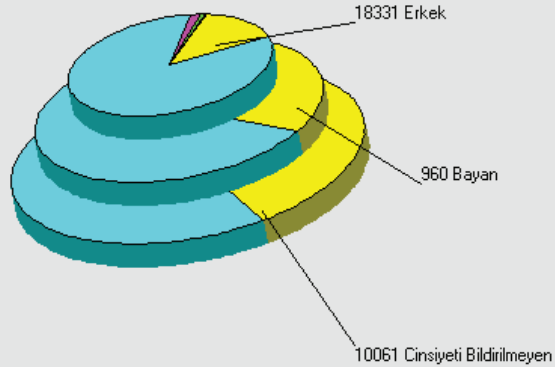
06.02.2013 - 1/1

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

MAHKEME**YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI**

01/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 29.352 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	12		3	15
12 - 15 Yaş Arası	168	10	4	182
60 Yaşından Büyük	19	3	7	29
18 - 25 Yaş Arası	2.673	276	3.845	6794
15 - 18 Yaş Arası	15.120	628	6.201	21949
25 - 60 Yaş Arası	339	43	1	383
Toplam	18.331	960	10.061	29.352

06.02.2013 - 1/4

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

MAHKEME

1/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 29.357 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
HIRSIZLIK	6.424
KASTEN YARALAMA	4.504
YAĞMA	3.117
UYUŞTURUCU KULLANMA	2.453
SUÇ TANIMI YOK	2.362
UYUŞTURUCU MADDE SATMA	1.173
UYUŞTURUCU MADDE BULUNDURMA	1.030
CİNSEL SALDIRI	814
KASTEN ÖLDÜRME	807
ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI	662
SAHTECİLİK	636
MALA ZARAR VERME	602
HAKARET	589
SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA	462
TEHDİT	458
KİŞİYİ HÜRRIYETİNDEN YOKSUN KILMA	407
6136 S.K.M. (ATEŞLİ SİLAHLAR VE BICAKLAR KANUNU)	301
DOLANDIRICILIK	254
TAKSİRLE YARALAMA	200
KASTEN ÖLDÜRMEYE TEŞEBBÜS	193
KAMU MALINA ZARAR VERMEK	182
GÖREVLİ MEMURA MUKAVEMET	145
KONUT DOKUNULMAZLIĞINI BOZMA	136
FİRAR	123
4926 S.K.M. (KAÇAKCILIKLA MÜCADELE KANUNU)	104
CİNSEL TACİZ	95
EMNİYETİ SUİSTİMAL	75
2911 S.K.M. (TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜŞLERİ KANUNU)	73
SUÇ EŞYASININ SATIN ALINMASI VEYA KABUL EDİLMESİ	69
İFTİRA	64
FUHUŞ	56
GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI/İNSAN TİCARETİ	55

06.02.2013 - 2/4

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

MAHKEME

1/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 29.357 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
ZİMMET	55
ORGAN/DOKU TİCARETİ	53
ENERJİ HIRSIZLIĞI	52
KİŞİLERİN HUZUR VE SÜKUNUNU BOZMA	50
BİLİŞİM SUÇLARI	48
1567 S.K.M (TÜRK PARASININ KIYMETİNİ KORUMA KANUNU)	41
GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMA	34
ŞANTAJ	33
SUÇ UYDURMA	29
VERGİ YASASINA MUHALEFET	29
ORMAN YASASINA MUHALEFET	27
EMRE AYKIRI DAVRANIŞ	26
5607 S.K.M. (KAÇAKÇILIK)	25
TAKSİRLE ÖLDÜRME	22
AİLE FERTLERİNE KARŞI KÖTÜ MUAMELE	18
SUÇU VE SUÇLUYU ÖVME	18
5846 S.K.M. (FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU)	17
REŞİT OLMAYANLA CİNSEL İLİŞKİ	17
2918 S.K.M. (KARAYOLLARI TRAFİK KANUNU)	14
556 S.K.M. (MARKALAR KANUNU)	13
CEZAEVİNE YASAK EŞYA SOKMAK	11
RÜŞVET	8
HAYASIZCA HAREKETLER	7
3167 S.K.M (ÇEK KANUNU)	6
GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE SOKULMASI	6
İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA	6
YALAN TANIKLIK	6
AİLE HUKUKUNDAN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜĞÜN İHLALİ	4
BİRDEN ÇOK EVLİLİK, HİLELİ EVLENME, DİNSEL TÖREN	4
İRTİKAP	4
MÜHÜR BOZMA	4
ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİNİ İHLAL	4

06.02.2013 - 3/4

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARA İSNAT EDİLEN SUÇLAR

MAHKEME

1/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında isnat edilen 29.357 adet suç dökümü aşağıda sıralanmıştır.

Suç Türü	Adedi
TEHLİKELİ MADDELERİN İZİNSİZ OLARAK BULUNDURULMASI	4
DELİLLERİ YOK ETMEK	3
KUMAR	3
AİLE YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜ İHLAL	2
ÇOCUK TERKİ	2
GÜRÜLTÜYE NEDEN OLMA	2
İHKAK-I HAK/KENDİLİĞİNDEN HAK ALMA	2
İŞ VE ÇALIŞMA HÜRRİYETİNİ İHLAL	2
KİMLİĞİ HAKKINDA YALAN BEYANDA BULUNMAK	2
MAL BEYANINDA BULUNMAMAK	2
SİLAH TEŞHİRİ	2
YASAK BÖLGEYE GİRME	2
5253 S.K.M (DERNEKLER KANUNU)	1
5816 S.K.M. (ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR)	1
5816 S.K.M. (İSTİKLAL MARŞINA SAYGISIZLIK)	1
ÇALIŞMA HÜRRİYETİNİ ENGELLEME	1
ÇOCUK DÜŞÜRTME	1
ÇOCUKLARIN CİNSEL İSTİSMARI	1
EVDEN KAÇMA	1
EVLENME MAKSADI İLE KAÇIRMA	1
EZİYET	1
KARŞILIKSIZ YARARLANMA	1
KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET	1
SAVCILIK SUÇ DUYURUSU	1
TEFECİLİK	1
Toplam	29.357

Kovuşturma aşamasında sistemden 2011 ve 2012 yıllarında zorunlu müdafî görevlendirilmesine ilişkin yapılan taleplerinin yoğun olarak hırsızlık ve kasten yaralama gibi müdafî görevlendirilmesi için zorunluluk bulunmayan yani alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası öngörülmemiş olan suçlara ilişkin olmasının yine şüphelilerin nitelikleri ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. 2011 yılı yapılan 29.637 toplam görevlendirmenin 23.271'inin suça sürüklenmiş çocuklar için olduğu görülmektedir. Kovuşturma aşamasındaki tüm şüpheliler içinde S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin oranı; %78.5 civarındadır. S.S.Ç.'ler dışında yapılan görevlendirmeler; 6.366'dır. Tüm görevlendirmeler içerisinde 6.678 görevlendirmenin uyuşturucu madde satma, bulundurma (bu iki suç büyük oranda sistem içinde kalmaktadır.), kasten öldürme, yağma, vb. gibi alt sınırı beş yılın üzerinde hapis cezası öngören suçlar için olduğu görülmektedir. . Bu 6.678 görevlendirmeye suç tanımı yok şeklinde tanımlanan 2.440 suç için yapılan görevlendirme dahil edilmemiştir. Belki de bu suçlar içinde de görevlendirmenin zorunlu olduğu suçlar bulunabilir. Suçun niteliği ile S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin tüm görevlendirmelerden düşülmesi halinde ortaya çıkan 6.366 görevlendirme ile müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan; 6.678 görevlendirmenin kaçta S.S.Ç.'ler için olduğunun bilinmemesi bize talebe bağlı görevlendirme için yeterli veriyi verememektedir. Müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan, 6.678 görevlendirmenin, bu aşamadaki tüm suçların toplamı olan 29.722 suç içerisindeki oranının %22.4 olduğu tespit edilebilmektedir. Bu aşamadaki tüm suçların sayısı, sadece baroya bildirilmiş suçlar açısından bilinebildiğinden, bu sayılar üzerinden de görevlendirmelerin kaçta kaçının müdafî görevlendirmesi için zorunlu olan suçlar bakımından yapılmış olduğu bilgisine ulaşılammaktadır. Ancak S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin diğer tüm görevlendirmelere oranı, Sorgu Hakimliği aşamasındaki görevlendirmelere ilişkin yapmış olduğumuz değerlendirmede %10 olarak tespit edilmişti. Bu oran ile kovuşturma aşamasındaki S.S.Ç.'ler için yapılan görevlendirmelerin sayısı olan 23.271'inin %10 olarak kabul edilmesi halinde, savcılık aşamasındaki toplam şüpheli sayısının tahmini olarak 232.710 olması gerekir. Bu sayı içerisindeki baroya bildirilen suç niteliği açısından müdafî görevlendirmesinin zorunlu olan suçların sayısı olan 6.678' sinin oranlanması halinde; %2.86 oranına ulaşılmaktadır. Bu da tüm şüpheliler açısından kovuşturma aşamasında müdafî yardımı içerisinde zorun-

lu müdafî görevlendirme oranının 2012 yılı için, %2.86 olduğunu ortaya koymaktadır.

Yine 2012 yılı yapılan 29.352 toplam görevlendirmenin 22.146’sının suça sürüklenmiş çocuklar için olduğu görülmektedir. Kovuşturma aşamasındaki tüm şüpheliler içinde S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin oranı; %75.4 civarındadır. S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin oranının 2012 yılı içinde %3 civarından düşük olduğu gözlenmektedir. S.S.Ç.’ler dışında yapılan görevlendirmeler; 7.206’dır. Tüm görevlendirmeler içerisinde 6.379 görevlendirmenin uyuşturucu madde satma, bulundurma (bu iki suç büyük oranda sistem içinde kalmaktadır.), kasten öldürme, yağma, vb. gibi alt sınırı beş yılın üzerinde hapis cezası öngören suçlar için olduğu görülmektedir. Bu 6.379 görevlendirmeye suç tanımı yok şeklinde tanımlanan 2.362 suç için yapılan görevlendirme dahil edilmemiştir. Belki de bu suçlar içinde de görevlendirmenin zorunlu olduğu suçlar bulunabilir. Suçun niteliği ile S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin tüm görevlendirmelerden düşülmesi halinde ortaya çıkan 7.206 görevlendirme ile müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan; 6.379 görevlendirmenin kaçta kaçının S.S.Ç.’ler için olduğunun bilinmemesi yine bize talebe bağlı görevlendirme için yeterli veriyi verememektedir. Müdafî görevlendirmesi için suç bakımından zorunlu olan, 6.379 görevlendirmenin, bu aşamadaki tüm suçların toplamı olan 29.357 suç içerisindeki oranının %21.7 olduğu tespit edilebilmektedir. Bu aşamadaki tüm suçların sayısı, sadece baroya bildirilmiş suçlar açısından bilinebildiğinden, bu sayılar üzerinden de görevlendirmelerin kaçta kaçının müdafî görevlendirmesi için zorunlu olan suçlar bakımından yapılmış olduğu bilgisine ulaşamamaktadır. Ancak, S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin diğer tüm görevlendirmelere oranı, Sorgu Hakimliği aşamasındaki görevlendirmelere ilişkin yapmış olduğumuz değerlendirmede %10 olarak tespit edilmiş olduğundan, kovuşturma aşamasındaki S.S.Ç.’ler için yapılan görevlendirmelerin sayısı olan 22.146’sının %10 olarak kabul edilmesi halinde, savcılık aşamasındaki toplam şüpheli sayısının tahmini olarak, 221.460 olması gerekir. Bu sayı içerisindeki baroya bildirilen suç niteliği açısından müdafî görevlendirmesinin zorunlu olan; suçların sayısı olan 6.379’unun oranlanması halinde; %2.88 oranına ulaşmaktadır. Bu da tüm şüpheliler açısından kovuşturma aşamasında müdafî yardımı içerisinde zorunlu müdafî görevlendirme oranının 2012 yılı için, %2.88 olduğunu ortaya koymaktadır.

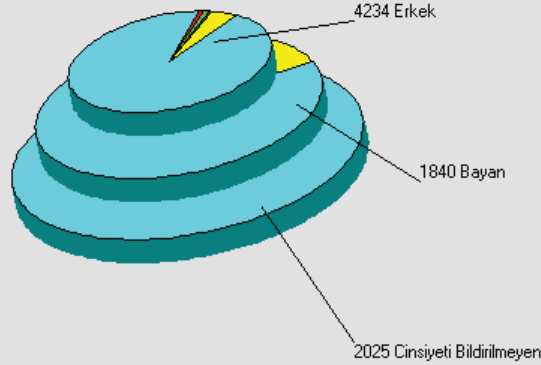
01/01/2011 - 31/12/2011 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ-CİNSİYET GRUPLARI

MAHKEME

YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

01/01/2011 ve 31/12/2011 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 8.099 sanık için müdafî ataması yapılmıştır. Sanık yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	27	15		42
12 - 15 Yaş Arası	43	29	1	73
60 Yaşından Büyük	7	3		10
18 - 25 Yaş Arası	195	216	150	561
15 - 18 Yaş Arası	3.957	1.574	1.872	7403
25 - 60 Yaş Arası	5	3	2	10
Toplam	4.234	1.840	2.025	8.099

106

106 Bu istatistiki çalışmada, soruşturma aşamasın için mağdur yerine sanık kavramının kullanılmış olması hatadır. Bu istatistiki verilerin İstanbul Barosu Bilgi İşlem Servisinden olduğu gibi alınmış olması nedeniyle tablodaki bu hataya tarafımdan müdahale edilememiştir

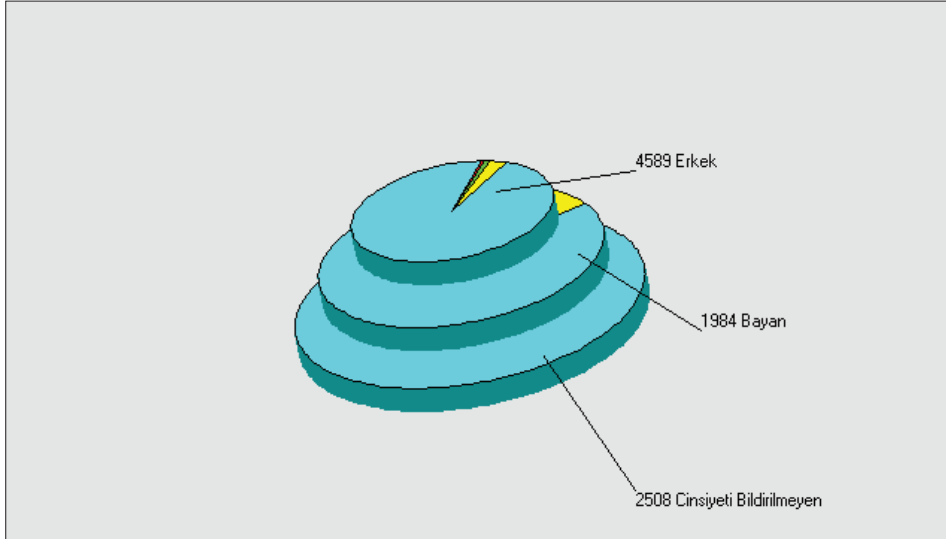
06.02.2013 - 1/1

01/01/2012 - 31/12/2012 TARİHLERİ ARASINDA SANIKLARIN YAŞ-CİNSİYET GRUPLARI

YAŞ - CİNSİYET GRUPLARI

01/01/2012 ve 31/12/2012 tarihleri arasında İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından toplam 9.081 sanik için müdafî ataması yapılmıştır. Sanik yaş ve cinsiyetleri grupları aşağıda sunulmuştur.

Yaş Grubu	Erkek Sanık Sayısı	Bayan Sanık Sayısı	Cinsiyeti Bildirilmeyen Sanık Sayısı	Toplam
12 Yaşından Küçük	16	10	2	28
12 - 15 Yaş Arası	39	54	2	95
60 Yaşından Büyük	4	6		10
18 - 25 Yaş Arası	136	170	87	393
15 - 18 Yaş Arası	4.388	1.738	2.417	8543
25 - 60 Yaş Arası	6	6		12
Toplam	4.589	1.984	2.508	9.081

Kovuşturma aşaması için mağdur vekilliği görevlendirmesi için de toplam 2011 yılında 8.099 görevlendirme içerisinde 7.518' inin sadece çocuk mağdurlar için yapılmış olduğunu, yani zorunluluk kapsamında görevlendirme yapılmış olduğunu tespit etmek mümkündür. Bu görevlendirme de toplam görevlendirmenin %92.82 oranındadır. 2012 yılında ise 9.081 görevlendirme içerisinde, 8.666 görevlendirmenin sadece çocuk mağdurlar için yapılmış olduğunu, yani zorunluluk kapsamında görevlendirme yapılmış olduğunu tespit etmek mümkündür. Bu görevlendirme de toplam görevlendirmenin %95.43'ü oranındadır. Bu tespitle çocuk mağdurlar dışındaki diğer mağdurlara mahkemelerde de haklar konusunda yeterli aydınlatmanın yapılmadan kağıt üzerinde bu zorunlu aşamanın geçildiği fikrini bize vermektedir.

Kovuşturma aşaması için yapılan görevlendirmelerin ne kadarının kanun yolları aşaması için yapıldığı bilgisinin istatistiki bilgilerde bulunmaması nedeniyle bu aşama, özel olarak değerlendirilememiştir. Tüm değerlendirmelerde kullanılan istatistiki bilgiler içerisinde mağdur taraf için görevlendirilen vekillerin sayıları da yer almaktadır. Ancak, tüm mağdur vekili görevlendirmelerinin hemen hemen hepsinin çocuk mağdurlar için olması nedeniyle bu durum, şüpheli ve sanıkların talebine bağlı müdafî görevlendirmesinin eksikliğine ilişkin değerlendirmelerimizi etkileyememektedir.

İstanbul Barosu tarafından bilgisayar ortamında görevlendirme kayıtların tutulmaya başlandığı 2000 yılından 2012 yılına kadar olan yıllara göre tüm görevlendirme sayıları;

	Karakol	Savcılık	Sorgu	Mahkeme
2000 YILI	3939	7097	2365	13533
2001 YILI	7311	9644	2707	15236
2002 YILI	12771	11294	2648	14604
2003 YILI	16821	14017	3214	12443
2004 YILI	16140	13132	3562	15837
2005 YILI	37541	22783	8715	45246
2006 YILI	57211	30191	12933	116185
2007 YILI	31805	8279	5474	32252
2008 YILI	31896	6911	6426	21793
2009 YILI	16829	3510	3416	18529
2010 YILI	32466	5884	6763	24994
2011 YILI	44700	7906	8111	33131
2012 YILI	43142	7341	7791	29037
Toplam	352572	147989	74125	392820 ¹⁰⁷

Bu tablodan da sistemin 19.12.2006 tarihinden sonra, 5560 S.K. ile ne oranda daraltılmış olduğu görülebilmektedir.

30.11.2012 tarihi itibari ile İstanbul Barosu kayıtlarına göre Sistemde görev alan müdafilerin yıllara ve yaşa göre yapılmış istatistiki bilgileri aşağıdadır.

	Kadın	Erkek	Toplam
22 - 25 yaş arası	35	23	58
25 - 30 yaş arası	565	536	1101
30 - 35 yaş arası	716	912	1628
35 - 40 yaş arası	384	653	1037
40 - 45 yaş arası	196	335	531
45 - 50 yaş arası	133	132	265
50 - 55 yaş arası	37	67	104
55 - 60 yaş arası	22	40	62
60 - ? yaş arası	29	48	77
Bilinmiyor	29	60	89
Genel Toplam :	2146	2806	4952

CMK Sicilindeki müdafilerin yıllara göre sayıları	
0 Yılı	601
2001 Yılı	775
2002 Yılı	912
2003 Yılı	1158
2004 Yılı	1419
2005 Yılı	1901
2006 Yılı	2388
2007 Yılı	2484
2008 Yılı	3068
2009 Yılı	3426
2010 Yılı	3878
2011 Yılı	4385
2012 Yılı	4952

Bu bilgilere göre bu sistem içerisinde İstanbul’ da görev alan müdafilerin toplamı; 30.11.2012 tarihi itibari ile 4952’dir. Ancak, bu sayının faal olarak bu görevi yapan avukatların sayısını vermesi açısından sağlıklı olmadığı söylenebilir. Buna neden de sisteme kayıtlı olan müdafilerin hemen hepsinin faal olarak görev alanlardan oluşmamasıdır. Bu sayı, sicile kayıtlı müdafilerin sayısını vermektedir. Ancak şu veya bu nedenle artık görev almayan müdafiler de hala sicilde kayıtlı olduğundan faal olarak görev alan müdafilerin sayısının bu sayının altında olduğu söylenebilir.

İstanbul Barosu bünyesinde CMK Siciline kayıtlı olarak sistemde yer alan avukatların yaşlarına göre bir değerlendirme yapılması halinde, sistemde 30.11.2012 tarihi itibari ile görev alan 4608 müdafinin 2463 tanesinin 22 ile 35 yaşı arasında olduğu ve dolayısıyla meslekte 10 yılını doldurmamış müdafiler olduğu tespitinde bulunulabilir. Verilen sayılar içerisindeki müdafilerin kaçta kaçının sicile hangi yaşta kaydolduğunun bilinmemesi ile müdafilerin ne kadar zamandır sistemde görev aldıkları tespit edilememektedir. Sicile kayıt, Zorunlu Müdafilik Yönergesi’ nin 23. m. uyarınca 5 günlük mesleki bir eğitim sonrası edinilen sertifika ile olabilmektedir¹⁰⁸. Yine, 5 günlük eğitim, genelde bağlı çalışan avukatlar tarafından işyerlerinden izin alınmadığı için, ancak kendi bürolarını açtıkları zamanda fiiliyatta mümkün olabilmektedir. Avukatlar tarafından kendi bürolarını açma aşamasının ise genelde belli bir süre, bir avukatın yanında bağlı çalışması ile mesleki güven edinilmesi sonrası olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, istatistiki verilerde, sistemde görev alan müdafilerin en yoğun yaş aralığının 30-35 ve 35-40 yaş olması ile de anlaşılmaktadır. Ancak, bu yaşa kadar da bağlı çalışmış olan müdafilerin genelde, ceza yargılaması alanında çalışmamış olmaları, İstanbul Barosu CMK Uygulama, Araştırma, Eğitim Merkezi bünyesinde eğitici olarak, görev almam nedeniyle tarafımdan gözlemlenmiştir. Sistemde görev alan müdafilere ilişkin verilerin, faal olarak görev alan müdafilerin sayısını net olarak vermemesi nedeniyle ileri yaşlardaki müdafilerin halen faal olarak sistemde görev alıp almadıkları bilinmemektedir.

108 Zorunlu Müdafilik Yönergesi 23. m. “CMK uygulamasında görev almak isteyen avukatların, mesleki eğitim seminerlerine katılması zorunludur.

Eğitim seminerlerine katılarak CMK uygulamalarında görev alma hakkını elde eden avukatlar, Servis tarafından CMK Siciline

kaydedilirler.

(Değişik.25.03.10-15/20) Sicile kayıt hakkını elde eden avukat, eğitim seminerinden geçtiği yıl için ilk bölge toplantısına katılması aranmaksızın görev alabilir.

Konut ve işyeri değiştirilmesi hallerinin dışında, haklı nedenler hariç olmak üzere, avukatlar görev aldıkları bölgeleri iki yıl dolmadıkça değiştiremezler.”

Ancak, genelde, müdafilerin, bürolarını yeni açtıkları yıllarda, müvekkil portföyü oluşana kadar ilk birkaç yıl sistemde görev alıp, daha sonra sicilde kayıtlı bulunsalar bile faal olarak artık maddi ihtiyaçları kalmamış olması nedeniyle görev almadıkları gözlemlenmektedir. Bu açıklamalarımız ışığında, verilerin değerlendirilmesinde, genelde, sistemde görev alan müdafilerin ceza yargılaması alanında tecrübeli oldukları söylenemez. Müdafilerin sicile kayıt zamanının hemen mesleğin başlarında olmadığı tespiti ile yapılacak bir değerlendirmede; 10 yılın altında kıdemi olan müdafilerin de ceza yargılaması açısından daha tecrübesiz oldukları sonucuna varılabilir.

Zorunlu Müdafilik Yönergesi ile bölgelere göre görevlendirme esasının kabul edilerek, İstanbul' un yirmi iki bölgeye ayrılması ile sistemde görev alan müdafilerin dağılımı aşağıdaki gibi olmuştur.

Bölge	Müdafî Sayısı
Bakırköy	967
Kadıköy	607
Şişli	547
Fatih	436
Kartal	380
Üsküdar	285
Beyoğlu	249
Küçükçekmece	246
Ümraniye	197
Büyükçekmece	188
Gaziosmanpaşa	157
Pendik	111
İstanbul(250.Md'ye Göre Yetkili)	89
Eyüp	86
Sarıyer	53
Beykoz	42
Sultanbeyli	47
Tuzla	34
Silivri	25
Şile	8
Çatalca	4

4759 - 30.11.2012 tarihine göre ortaya çıkan bu dağılım, görev yoğunluğuna göre değil, sistemde görev alan müdafilerin büro veya ev adreslerine göre yapmış oldukları bölge seçimine göre ortaya çıkmıştır.

V. BÖLÜM

Yargıtay Uygulaması Açısından Zorunlu Müdafilik

Şüpheli veya sanıklara görevlendirilen müdafilerin yargılamalara etkilerini incelemek açısından Yargıtay kararları önemli kaynaklardır. Yargıtay soruşturma aşamasında görevi yapmaktan kaçınan müdafilerin eyleminin zorunlu müdafilik sisteminin ruhuna aykırı olması nedeniyle suç olduğuna karar vermiştir¹⁰⁹. YCGK, CMK 150. m. düzenlemesinin altını çizerek, alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçlama kapsamında yapılan bir yargılamada, CMK 188/1 m. düzenlemesi uyarınca, zorunlu müdafiliğin kabul edildiği hâllerde, müdafinin hazır bulunmasının şart olduğundan bahisle karar duruşması da dahil, tüm duruşmalarda hazır bulunmasının kanuni zorunluluk olduğu ve bu nedenle müdafinin hazır bulunmadığı duruşmada karar açıklanmasını hukuka aykırı olduğuna karar vermiştir¹¹⁰. Bu karara uygun olarak Yargıtay başka bir kararında; CMK

109 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2003/4-220 E., 2003/242 K. sayılı 07.10.2003 tarihli kararı: “Baro tarafından yasal düzenlemelere uygun biçimde müdafii olarak görevlendirildikleri ve bu görevlerinin sona ermesini gerektirecek yasal koşullar da bulunmadığı halde, Baro Yönetim Kurulunun bir meslektaşlarına yönelik davranışı duyurma ve protesto amacı ile aldığı, “kolluk aşamasında CMUK gereği zorunlu müdafilik hizmetlerinin durdurulmasına” ilişkin kararına destek amacıyla hareket eden sanıkların, kolluk tarafından arandıklarında iletişim imkanlarını ortadan kaldırmak ya da çağırılı reddetmek suretiyle kolluk aşamasındaki zorunlu müdafilik görevlerini yerine getirmemek şeklindeki eylemleri, Avukatlık Yasasının 62. maddesi aracılığı ile TCY’nın 230. maddesinde öngörülen görevi savsama suçunu oluşturur.” <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

110 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2011/3-174 E., 2011/266 K. sayılı 13.12.2011 tarihli kararı: “Uyuşmazlık, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan yargılanan sanığa zorunlu müdafii atanmasının gerekip gerekmediğiyle zorunlu müdafii atanıp savunması da müdafii huzurunda alındıktan sonra, hükmün müdafinin yokluğunda kurulmasının bozma nedeni yapılabileceğinin belirlenmesine ilişkindir. Yerel mahkemece hükmün kurulduğu tarih itibarıyla sanığa müdafii atanması zorunlu olup, zorunlu müdafinin yokluğunda hüküm kurulması CMK’nın 188/1 inci maddesine uygun düşmemekte ve hukuka kesin aykırılık hallerinden birini oluşturmakta ise de; yürürlüğe giren Yasa ile yapılan değişikliklerle sanığa isnat edilen suçun zorunlu müdafii atanması gereken suçlar kapsamından çıkarılması ve yargılama yasalarına dair hükümlerin derhal uygulanacak olması dikkate alındığında, olayda sanık hakkında zorunlu müdafii atanması koşullarının da ortadan kalktığı görülmektedir. Bu bağlamda, zorunlu müdafinin yokluğunda hüküm kurulması isabetsizliğinden bahisle verilen bozma kararının gereğinin yerine getirilmesi ve oluşan hukuka aykırılığın telafisinin olanaklı olmadığı ve yerel mahkemece yürürlükteki yasal

188/1 m. uyarınca sanıklar müdafinin duruşmada hazır bulunarak görevini yapmaya zorlanması, bunun mümkün olmaması halinde CMK 150/3 m. uyarınca, yeniden zorunlu bir müdafii görevlendirilmesi yoluna gidilmesi gerektiğine karar verilmiştir¹¹¹. Bu karara rağmen, YCGK; zorunlu müdafilik kapsamında olan suçlamalar açısından yapılan bir yargılamada, sanığın sorgusunun müdafisi olmadan yapılmış olmasını, ileriki aşamalarda zorunlu müdafii görevlendirilmesi yapılması ile ek savunma hakkı tanınmış ve ilk savunmaları ile sanığın sonraki savunmalarının aynı olması nedeniyle savunma hakkı

düzenlemelere göre artık müdafinin yokluğunda da karar verilebilecek olduğu gözetildiğinde, bu yönde yapılacak bozma yargılamanın uzamasına sebep olacaktır. Kaldı ki, inceleme konusu olayda sanık, müdafii atanmasının zorunlu olduğu dönemde müdafii huzurunda yasal ve yeterli şekilde savunmasını yapmış bulunduğundan, savunma hakkının kısıtlandığından da söz edilemeyecektir.” <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

111 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2011/11-30 E., 2011/101 K. sayılı 17.05.2011 tarihli kararı “Anayasal düzeni ortadan kaldırmak suçunda; uyuşmazlık; Anayasal düzeni ortadan kaldırmak suçundan hükümlülüklerine karar verilen sanıklar hakkında görevlendirilen zorunlu müdafileri olmaksızın hüküm kurulmasının olanaklı olup olmadığı belirlenmesine ilişkindir. Alt sınıın beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren Anayasal düzeni ortadan kaldırmak suçundan yargılanan sanık için 5271 Sayılı CMK’nın 150/3. görevlendirilen zorunlu müdafii hazır olmaksızın duruşma yapılarak hüküm tefhim edilmesi yasaya aykırıdır.”

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 1996/8-74 E., 1996/116 K. sayılı 28.05.1996 sayılı kararı

Yasa koyucu; kendilerini yeterince, hukuken gerekli ve güvenli biçimde savunamayacakları görüşüyle, on sekiz yaşından küçüklere, sağır veya dilsizlere ya da kendilerini savunamayacak derecede malul olanlara zorunlu müdafii atanması gerektiğini benimserken; onların savunmalarının sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi ve korunmaları gerektiği anlayışından hareket etmiştir. Artık, evrensel hukuk ilkeleri ve ülkemizin imzalayarak kabul ettiği İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin de benimsediği üzere; yargılamada sanığın en önemli hakkı savunma hakkıdır. Bu hak hiçbir kısıtlamaya tabi tutulmadan ferdi savunmayı sağlayacak biçimde korunmalıdır. Müdafii atanması ile sorun çözümlenmiş sayılmaz. Atanan müdafii görevini yapmazsa, yapmaya zorlanmalı veya CYUY’nin 141. maddesi uyarınca yerine yenisi atanmalı ve böylece savunma gerekli ve yeterli ölçüde yapılarak; küçük sağır veya dilsiz ya da kendisini savunamayacak derecede malul olan; usul hukukunun öngördüğü tüm güvenilirlik sağlanarak korunmalıdır. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2011/633 E., 2011/2463 K. sayılı 20.04.2011 tarihli kararı Adam öldürme suçlarından sanıklar Mehmet A. ve yaşı küçük sanık Misbah A.’ın yargılanması sırasında; CMK’nın 188/1 maddesi uyarınca sanıklar müdafinin duruşmada hazır bulunarak görevini yapmaya zorlanması, katılmadığı oturumlardaki bilgi, belge ve işlemlere karşı savunma yapmaya davet edilmesi, gerektiğinde CMK’nın 150/3 maddesi uyarınca yeniden zorunlu bir müdafii görevlendirilmesi yoluna gidilerek savunmalarında oluşan boşluk ve kısıtlılığın giderilmesi gerektiği düşünülmeden, müdafii hazır bulundurulmaksızın sanık Mehmet A.’ın bozma kararına karşı savunmasının alınması ve her iki sanığın müdafilerinin hazır bulunmadığı celsede hüküm kurulması suretiyle savunma hakkının kısıtlanması.”

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

açısından hukuka aykırı bulmamıştır¹¹². Yine basından edindiğimiz bilgiye göre zorunlu müdafilik kapsamındaki bir suçla ilgili yapılan bir yargılamada Yargıtay tarafından vekaletnameli müdafiiin çekildiği, başka bir müdafiiin savunmayı üstlenmediği, sanığın bulunamadığı ve zorunlu müdafiden haberdar edilemediğinden bahisle CMK 150/3. ve 188/1.m. uygulanmasının savunma hakkının yargılamanın sürdürülmesi önünde kötüye kullanılarak, engel teşkil edeceği kabulü ile sanığa bir müdafii görevlendirilmeden hüküm kurulmuş olmasının savunma hakkının ihlali olarak değerlendirilmemiştir¹¹³. Ancak, Yargıtay’ın bu kararının AİHM’in etkin ve pratik bir savunma hakkı sağlanmadan yargılama faaliyetine devam edilemeyeceği yönündeki yaklaşımına aykırı olduğu tespitinde bulunulabilir.

Görevlendirilmiş zorunlu müdafii ile sanığın küçük olması şartıyla iradelerinin çelişmesi halinde, asil sanığın yerine müdafiiin iradesinin geçerli sayılacağına Yargıtay tarafından karar verilmiştir. Aynı şekilde, mağdur ile vekilin iradesinin çelişmesi halinde de vekilin iradesine üstünlük tanınacağı kabul edilmiştir¹¹⁴. Yargıtay’ın bu kararı, CMK

112 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/11-128 E., 2010/153 K. sayılı 15.06.2010 tarihli kararı

“Uyuşmazlık, kendisine sonradan bir avukat atanmış olsa bile, yargıldığı nitelikli dolandırıcılık suçundan mahkeme huzurunda avukatsız olarak sorgusu yapılmış bulunan sanığın, savunma hakkının kısıtlanmış sayılıp sayılmayacağına ilişkinidir. Her ne kadar, sanığın savunmasının alındığı tarihte yürürlükte bulunan 5271 sayılı CMK uyarınca üst sınırı 5 yıldan fazla ceza gerektiren nitelikli dolandırıcılık suçundan yargılanmakta olan sanığın kendi isteğine bakılmaksızın müdafii huzurunda sorgulanması zorunlu ve somut olayda bu zorunluluğa uyulmamış olması usule aykırı ise de; daha sonradan usulüne uygun olarak müdafii tayin edilmiş ve hiçbir aşamada savunmasını değiştirmeyen sanığın, ek savunmasını müdafii huzurunda yapmış, esas hakkındaki mütalaya karşı diyecekleri ile son sözünü de müdafiiinin hazır bulunduğu oturumda dile getirmiş olması karşısında; sorgu sırasında yapılmış bulunan usule aykırı işlemin telafi edilmiş olduğu ve savunma hakkının da kısıtlanmadığı kabul edilmelidir.”

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

113 Yargıtay 9. Ceza Dairesi’ nin 14.02.2012 tarihli kararı:

“Anayasal düzeni zorla değiştirmeye çalışmak suçundan yargılanan sanık hakkındaki yargılamada...vekaletnameli avukatın çekildiği, başka bir vekilin savunmayı üstlenmediği, sanığın bulunamadığı ve zorunlu müdafiden haberdar edilemediği böylesi durumlarda yargılamanın sürdürülmesine savunma hakkının kötüye kullanılması suretiyle engel olunacağı gözetildiğinde; sanığa bir müdafii atamadan hüküm kurulmuş olmasının savunma hakkının ihlali olarak değerlendirilmeyeceği anlaşılmış, tebliğnamedeki bu hususlara ilişkin görüşlere itibar edilmemiştir şeklinde karar kurulmuştur.” <http://www.samanyoluhaber.com/gundem/Yargitaydan-Balyoza-emsal-olacak-karar/764595/> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

114 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2006/1-131 E., 2006/46 K. sayılı 30.06.2006 tarihli kararı

“Uyuşmazlık, zorunlu müdafii ile küçük sanıkların iradelerinin kanun yoluna başvurma konusunda çelişmesi halinde, bunlardan hangisine itibar edileceği noktasında toplanmaktadır. CMK’nın 150. maddesine göre, şüpheli veya sanık 18 yaşını doldurmamış ya da sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olur ve bir müdafii de bu-

261. m. düzenlemesine aykırı olmasının yanında BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi' nin ruhuna ve 3. m.'ne uygundur¹¹⁵. Doktrinde de müdafinin lehe olmak koşulu ile şüpheli veya sanığın iradesine aykırı davranabileceği savunulmaktadır¹¹⁶.

YCGK'nın bir kararında, kendisine müdafî görevlendirildiğinden haberi olmayan sanığın yokluğunda verilen karar, zorunlu müdafî tebliğ edilmiş ve bu karardan sanığın haberdar olması üzerine, süresi geçtikten sonra sanık tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay, müdafî görevlendirilmesinden haberdar edilmeyen sanığın müdafîine yapılan karar tebliğinin temyiz süresinin başlatmayacağına karar vermiştir¹¹⁷.

lunmazsa istemi aranmaksızın müdafî görevlendirilir. Kural olarak müdafîin yasa yoluna başvurması veya bu başvurudan vazgeçmesi, asilin iradesine tabidir. Ancak yukarıdaki madde uyarınca kendisine zorunlu müdafî tayin edilenler ile müdafîin kanun yoluna başvurma veya bu başvurudan vazgeçme konusunda iradeleri çelişirse, bu durumda asilin değil, müdafîin iradesi geçerli sayılır. Somut olayda, temyizden vazgeçen sanıklar 18 yaşından küçüktür. Bu durumda sanıkların vazgeçme iradelerine itibar edilemez. Sanıklar müdafîinin temyiz talebi nedeniyle kararın temyizen incelenmesi gerekir."http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm(Erişim tarihi: 16.04.2013)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2008/5-56 E., 2008/156 K. sayılı 03.06.2008 tarihli kararı

CYY'nın 150/2. maddeye göre atanan zorunlu müdafî (sanık çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise) ile asilin iradesinin çelişmesi halinde, zorunlu müdafîin iradesinin esas alınacağı kuralı getirilmiştir. CYY.nın 234. maddesi uyarınca mağdure için atanan zorunlu vekilin iradesine üstünlük tanınarak davaya katılma yönündeki isteminin kabulüne karar verilmesi yerine, onbeş yaşından küçük mağdurenin iradesi kabul edilerek katılma isteminin reddine karar verilmesi yasaya aykırıdır.

115 B.M. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi 3./1.m. "Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun yararı temel düşüncedir." http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/137-160.pdf (Erişim tarihi: 16.04.2013)

116 A.g.e. bkz. 7. s.169

117 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2011/6-155 E., 2011/172 K. sayılı 12.07.2011 tarihli kararı

"Uyuşmazlık, temyiz isteminin süresinde olup olmadığının saptanması açısından; zorunlu müdafîe yapılmış olan tebligatın kendilerine zorunlu müdafîi atandığından haberdar edilmeyen sanıklar açısından temyiz süresini başlatıp başlatmayacağı ile hükümde yasa yolu bildiriminin usulüne uygun şekilde yapılıp yapılmadığının belirlenmesine ilişkindir.

1- Zorunlu müdafîi atamasının yapıldığı tarih itibarıyla yürürlükte bulunan usul hükümlerine göre tayin edilmiş zorunlu müdafîe yapılan tefhim ve tebliğ, aynen vekaletnameli müdafîe yapıldığı

da olduğu gibi hukuki sonuç doğurur. Ancak; bunun ön şartı, kendisine bir zorunlu müdafîi atandığından sanığın haberdar edilmiş olmasıdır.

2- Kendisine zorunlu müdafîi atandığından haberdar olan sanık buna itiraz etmezse, zorunlu müdafîin yapmış olduğu ve kendisinin açıkça karşı çıkmadığı tüm tasarrufların sonuçlarına katlanmak durumundadır.

3- Kendisine zorunlu müdafîi atandığından sanığın haberdar edilmediği durumlarda ise; zorunlu müdafîe yapılmış bulunan tefhim ve tebliğ kendisine bağlanan hukuki sonuçları doğurmaz. Zorunlu müdafîe yapılan tebliğ, kendisine zorunlu müdafîi atandığından haberdar edilmeyen sanıklar açısından hukuki sonuç doğurmayacağından, Av. Ö. B.'a yapı-

Bu karar uyarınca; Yargıtay, sanıklara kanuni zorunluluk kapsamında yapılan müdafî görevlendirmelerinin hukuki sonuç doğurabilmesinin ancak, sanığın durumdan haberdar edilmesine bağlı kılmıştır. YCGK, temyiz süresinin sistemden görevlendirilen İhtiyari Müdafî yapılan tebliğ ile değil, son duruşmada müdafî olmadan katılan sanığın yüzüne karşı yapılan tefhimle başlayacağını belirtmiştir. Bu kararında, sistemden görevlendirilen müdafîinin ihtiyari değil de zorunlu müdafî olması halinde, sanığın tek başına katıldığı duruşmada; CMK188/1.m. uyarınca karar verilemeyeceğini, karar verilmesi halinde dahi temyiz süresinin tefhimle değil, zorunlu müdafîine yapılan tebligatla başlayacağını belirtmiştir¹¹⁸. Başka bir kararında Yargıtay,

lan tebliğle sanıklar açısından temyiz süresi de başlamayacaktır.”

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/1-164 E., 2010/193 K. sayılı 12.10.2010 tarihli kararı

“Mahkemenin istemi üzerine baro tarafından görevlendirilmiş olan zorunlu müdafîinin yüzüne karşı yapılmış olan tefhim, kendisine zorunlu müdafîi atandığından haberdar edilmeyen sanık Murat C. açısından hukuksal sonuç ifade etmediği gibi, temyiz süresini de başlatmayacağından, sanığın gerekçeli kararın kendisine tebliği üzerine verdiği temyiz dilekçesine istinaden temyiz davasının incelenmesi zorunluluğu bulunmaktadır.”

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/6-124 E., 2010/156 K. sayılı 22.06.2010 tarihli kararı

“Baro tarafından görevlendirilen zorunlu müdafîinin yüzüne karşı yapılmış olan tefhim, kendisine zorunlu müdafîi atandığından haberdar edilmeyen sanık açısından hukuksal sonuç ifade etmediği gibi, temyiz süresini de başlatmaz.”

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

- 118 bkz. 13 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/11-182 E., 2011/201 K. sayılı kararı. “Yargılama aşamasında CYY’nin 150/1 ve 156. maddeleri uyarınca sanığın istemi üzerine, Baro tarafından görevlendirilen müdafîin, zorunlu müdafîi konumunda olmaması nedeniyle, aynı Yasa’nın 188/1. maddesi kapsamında, yapılan tüm oturumlarda hazır bulunması zorunluluğu yoktur. Bu madde uyarınca görevlendirilen müdafîin, vekaletname ile sanık veya şüpheli tarafından savunma görevi için belirlenen müdafiden herhangi bir farkı bulunmamaktadır. Aksinin kabulü halinde, herhangi bir yasal dayanağı olmamasına karşın şüpheli veya sanığın istemde bulunması nedeniyle kendisine Baro tarafından görevlendirilen müdafîe, vekaletname ile seçilen müdafîe göre ayrıcalıklı bir konum verilmiş olacaktır. Bununla birlikte, vekaletname ile belirlenen müdafiden farklı olarak, CYY’nin 150/1. maddesine göre görevlendirilen müdafîin görevini yerine getirmedeği durumlarda, mahkemece yerine 151/1. maddesi uyarınca başka bir müdafîi görevlendirilecektir.

Bu nedenle, sanığın istemi üzerine CYY’nin 151/1 ve 156. maddeleri uyarınca görevlendirilen ve vekaletnameli müdafiden hukuken hiçbir farkı bulunmayan müdafîin yokluğunda duruşma yapılarak hüküm verilmesinde bir isabetsizlik olmadığından, hükmün sanığa tefhimi ile temyiz süresi işlemeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak da sanık müdafîinin, temyiz isteminin süresinden sonra yapıldığının kabulü gerekmektedir.

Bu itibarla, Yargıtay C.Başsavcılığı itirazının kabulüne, Özel Daire bozma kararının kaldırılmasına, sanık müdafîinin süresinden sonraki temyiz isteminin 5320 sayılı Yasa’nın 8. maddesi uyarınca halen yürürlükte bulunan 1412 sayılı CYUY’nin 317. maddesi uyarınca reddine karar verilmelidir.

5271 sayılı CYY’nin 151. maddesindeki düzenleme, tek başına ve diğer maddelerden bağımsız olarak değil, aynı Yasa’nın 150 ve 188/1. maddeleri ile 150. maddenin gerekçesiy-

zorunlu müdafisi olan bir sanığın, kendisine özel müdafii seçmiş olması nedeniyle tebliğnamenin artık yeni müdafie yapılmasıyla sonuç doğurabileceğine karar vermiştir¹¹⁹.

İncelenen kararlardan ayrı olarak sistemin ruhuna uygun olarak Yargıtay, zorunlu müdafilik kapsamında görevlendirilen müdafinin ücretinin haksız çıkan mali olanaklarından yoksun olduğu için müdafii görevlendirmesi yapılan şüpheliden veya sanıktan istenmesinin CMK 324 ve 325 m. ve Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği'nin 5.m. düzenlemelerine rağmen, Anayasa 90. m. İHAS 6.3(c) düzenlemesine aykırılık oluşturacağına karar vermiştir¹²⁰. Bu karar ile Yargıtay tarafından sistemin büyük oranda doğru algılanmış olduğu söylenebilir. Bu kararlarla da etkili bir hukuki yardımın sağlanıp sağlanmadığı ölçütüne göre değerlendirmeler yapıldığı ve genel olarak Yargıtay kararlarının AİHM kararları ile sistem açısından paralellik gösterdiği söylenebilir.

---

le birlikte ve aynı zamanda Yasa'nın bütünlüğü içinde ele alınmalı ve yorumlanmalıdır. Somut olayda, sanığa istemi üzerine görevlendirilen müdafii, biri sanığın savunmasının alındığı 05.05.2010 tarihli oturum olmak üzere iki oturuma katılmış, böylece sanık, savunmasını görevlendirilen müdafii huzurunda yapmıştır. Bu durumda, zorunlu müdafii konumunda olmaması nedeniyle yapılan bütün oturumlara katılma mecburiyeti bulunmayan sanığa istemi üzerine Baro tarafından görevlendirilen müdafinin görevini yerine getirmediği söylenemez.”

119 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/1-19 E., 2010/41 K. sayılı 02.03.2010 tarihli kararı.

“Yargılama aşamasında istem üzerine Baro tarafından CMK'nın 150. maddesi uyarınca görevlendirilen müdafinin görevi, sanığın kendisine vekaletname ile bir müdafii seçmesi nedeniyle sona ermiş bulunmaktadır. Bu tarihten sonra sanığın savunmasını vekaletname ile görevlendirdiği Av. Mehmet yapacağından Yargıtay C.Başsavcılığı tebliğnamesinin de bu müdafie tebliği gerekir. Bu nedenle, tebliğnamenin sanığın görevlendirdiği müdafii yerine, Baro tarafından atanan ve görevi sona ermiş bulunan müdafie tebliğ edilerek temyiz incelemesinin yapılması savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmektedir.”

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

120 Yargıtay 2.Ceza Dairesi 2009/48524 E., 2011/13291 K. sayılı 16.06.2011 tarihli kararı

“CMK'nın 150/3. maddesi uyarınca, mahkemesince Baro'ya yazı yazılarak sanığı savunmak üzere bir avukatın görevlendirilmesi nedeniyle, zorunlu müdafii için ödenen avukatlık ücretinin, dosyadaki bilgilerden mali olanaklardan yoksun olduğu anlaşılan sanığa, yargılama gideri olarak yükletilmesine karar verilmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6/3-c maddesindeki düzenlemeye açıkça aykırıdır. Zorunlu müdafii için ödenen avukatlık ücreti, yargılama gideri olarak sanığa yükletilmez.” <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 16.04.2012)

Yargıtay 6. Ceza Dairesi 2012/6243 E., 2012/14162 K. sayılı 12.07.2012 tarihli kararı:

“Sanığın savunmasını yapmak üzere zorunlu savunmanın görevlendirilmesi nedeniyle, savunmana ödenen avukatlık ücretinin, dosyadaki bilgilerden mali geliri bulunmadığı anlaşılan sanığa, yargılama gideri olarak yükletilmesine karar verilmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne açıkça aykırıdır.” <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi 16.04.2013)

VI. BÖLÜM

VI.Sistemin Mevcut Sorunları Ve Çözüm Önerileri

VI.a.Sistemin Mevcut Sorunları

Sistemin mevcut sorunlarının çeşitliliği nedeniyle bunların tespiti için başlıklandırma yapmak gerekmektedir. Sisteme ilişkin mevzuattan ve yargılama kültüründen kaynaklı eksiklik ve sorunların yanında, bir de bu hizmeti veren müdafilerin, hizmetin görülmesi sırasında ortaya çıkmış ve çözümsüzlüğe doğru giden sorunları bulunmaktadır.

Bunlar;

1. Mevcut yargılama kültüründen kaynaklı sorunlar.
2. TBB ve Barolar yapısal durumlarından kaynaklı sorunlar
3. Zorunlu Müdafilik Sistemi ve yoksulluk ilişkisi ile yoksulluğun dolaylı sonuçlarından kaynaklı sorunlar.
4. Müdafî ücretinin düşüklüğü, belirlenme ve ödenme usulü ile çözüm önerleri
5. Hizmet için öngörülen masrafın, hizmetin sonuna doğru ödemesi ve bu masrafın gerçekçi olmaması,

Sorunların ve çözüm önerilerinin incelenmesinden önce, sistemde görev alan müdafilerin bu sorunlara karşı davranış biçimlerine dair bir bilginin hatırlanmasının sorunların boyutları açısından önemli olduğu söylenebilir. Zorunlu Müdafilik Sistemi içinde görev yapan İstanbul Barosu Avukatları, Haziran 2009 tarihinde, masraf ve ücretlerinin uzun zamandır (10 – 12 aydır.) ödenmemesi nedeniyle, görev almama kararı almışlardır¹²¹. Adil yargılanma hakkının teminatı olan ve toplumsal savunmayı temsil eden Avukatlık mesleği mensuplarının

121 "Silivri ve Bakırköy Bölgesinde CMK Görevlendirilmeleri Durduruldu." <http://www.istanbulbarosu.org.tr/detail.asp?CatID=1&SubCatID=1&ID=4261> (Erişim tarihi: 16.04.2013)

bu gerekçelerle boykot yapmalarının, İnsan Hakları Hukuku ve Avukatlık Hukuku açısından uygun olup olmadığı da tartışmalı bir konudur. Müdafilerin bu kararı almasına yol açan sorunlar, çözümleri ile beraber aşağıda ele alınmıştır.

VI.b.Mevcut Yargılama Kültüründen Kaynaklı Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sistemin tüm sorunlarının en başında, ülkedeki mevcut yargılama kültüründen kaynaklı sorunların yer aldığını ve diğer sorunlara da kaynaklık ettiğini söyleyebiliriz. Sistemin uygulanabilmesinin, CMK'nın 156. m.' si ile soruşturma ve kovuşturma makamlarının Barodan müdafii talebine bağlı kılınması; yargılama kültürünün önemini ortaya koymaktadır. Buna neden olarak, Miranda kuralları arasında sayılan, kişinin susma hakkı, aleyhine delil vermeme hakkı, müdafii tutamayacak durumda olması halinde talebi ile kendisine ücretsiz bir müdafii görevlendirileceğine dair hak hatırlatmasının sağlıklı yapıp yapılmadığı konusu, yargılama kültürünün bu konuda duyarlılığa sahip olup olmadığı açısından önemlidir. gösterilebilir. Bu hak hatırlatmasının da gözaltı gibi süreli işlemler nedeniyle acele işlemlerin yer aldığı ve kişinin yalnız olduğu soruşturma aşamasında, çokça önemi olduğu söylenebilir. Soruşturma aşamasında CMK'nın 147. m. uyarınca, hak hatırlatması yapılmalıdır. Ancak, Yakalama Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 6. m., hak hatırlatmasının yazılı olarak yapılacağını düzenlemiş olması nedeniyle, şüphelilere, şüpheli ve sanık hakları formunun imza ettirilerek bu prosedür de usulen yerine getirilmiş olmaktadır¹²². Bu formun okutulup okutulmadığını ve doğru şekilde hak hatırlatmasının yapıp yapılmadığının denetiminin de yapılamadığı, İstanbul Barosu'nun talep üzerine müdafii görevlendirmelerini değerlendirmiş olduğumuz istatistikî bilgileri ile söylenebilir. Bu prosedürün usulüne uygun şekilde yerine getirilip getirilmediğini denetleyecek en önemli mekanizmanın Zorunlu Müdafii Sistemini olmasına rağmen, sistemin duruma müdahalesinin de bu şekilde etkisiz bırakılabildiği ve bu işlemlerin denetimsiz kalabildiği

122 01.06.2005 Tarihinde Kabul edilen Resmi Gazete'nin 25832 Sayısı ile 01.06.2005 tarihinde Yayınlanan ve İlan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 6.m. "Yakalanan kişiye, suç ayrımı gözetilmeksizin yakalama sebebi ve hakkındaki iddialar ile susma ve müdafiden yararlanma, yakalanmaya itiraz etme hakları ile diğer kanunî hakları ve itiraz hakkını nasıl kullanacağı, herhâlde yazılı, bunun hemen mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl bildirilir." [http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601.htm](http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601.htm) (Erişim tarihi: 16.04.2013)

söylenbilir. Talepleri halinde, ücretsiz müdafî hakları olduğunu bilmeyen şüphelilerin, alt sınırı beş yıl ve altında olan suçlar için müdafî yardımı almadan, soruşturma işlemlerine tabi tutulmaları uygulamada çokça görülebilmektedir. Aynı durumun yerleşik yargılama kültürü nedeniyle kovuşturma aşamasında da meydana geldiğini, Bilgi Üniversitesi’ nin araştırmasından anlamaktayız. Bu araştırma; hakim ve savcılarla da yapılan mülakatlara yer verilmiş bir alan araştırmasıdır. Araştırmada gözlemlenen yargılamaların %9,5’ inde, hakimler, Ceza Yargılamasının Kovuşturma aşamasında hakim olan sözlülük ilkesinin gereği olarak, gerçekten sanığa haklarını okumuştur. Hakimlerle yapılan mülakatlarda, Yargıtay’ ın aradığı özellik olması nedeniyle çoğu zaman, hak hatırlatmasının yapıldığının duruşma zaptına geçirilmesi ile yetinildiği belirtilmektedir¹²³. Bunun yanında, Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği’nin 5. m.’de haksız çıkması halinde, görevlendirilen müdafie ödenecek ücretin yargılama giderinden sayılacağı ve bu ücretin kendisinden tahsil edileceği ihtarının hak hatırlatması ile birlikte yapılmasının da işlemlerin daha başında bu hakkın kullanılmasına engel olduğunu söyleyebiliriz. Müdafie ödeyeceği ücreti düşünerek, şüpheli ve sanıkların bu haktan feragat etmekte oldukları, Bilgi Üniversitesi tarafından yapılan alan araştırmasındaki mülakatlarda da belirtilmiştir¹²⁴. Bu çalışmada görüşülen hakimlerin büyük bir kısmı, sanıkların yargılamanın nasıl işlediklerinin ve hakim ve savcıların yargı sürecindeki sorumluluklarının bilincinde olduklarına inanmaktadır. Görüşülen savcıların büyük bir kısmı, bu sisteme, şüpheli ve sanıkların erişiminde sıkıntı olmadığını belirtmişler, bir kısmı ise para ödemedikleri için şüpheli veya sanıkların avukatların kendilerini haklarıyla savunmayacağı düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir. Görüşülen avukatların çoğunluğu tarafından, şüpheli veya sanıkların bu hakkı yeterince verimli kullanamamasındaki en önemli nedenin hak hatırlatmasından kastedilenin ne olduğunu bilmemesi, müdafî kavramının Türkçe bir kavram olmaması nedeniyle kastedilenin ne olduğunu anlayamadıklarını, aksi durumda insanların lehine olan bir haktan vazgeçmesinin ihtimal dahilinde olmadığını, asıl sorunun insanların cehaletinin ve hakların bilincinde olmamaları olduğu belirtilmiştir. Bunun aksine, görüşülen hakim ve savcıların çoğunluğu tarafından şüpheli veya sanıkların kullanılan hukuk dilini ve hak-

---

123 A.g.e. bkz. 87. s. 66,67 s.

124 A.g.e.bkz.87 s. 66.

larını anlayabildiklerini belirtilmiştir¹²⁵. Bu duruma, bir de toplumda hakim olan avukat yardımına başvuran kişinin suçlu olduğu düşüncesini uyandıracığı algısı olduğu söylenebilir.

Anayasa Mahkemesi, Ceza Hukukunun, toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla ilgili olduğunu, hüküm kesinleşinceye kadar, şüpheli veya sanıktan müdafî ücreti istenmediğini, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında bu olanak sağlandıktan sonra, yardım kapsamında ödenen ücretin, yargılama giderleri olarak, ancak hüküm kesinleştikten sonra hükümlüden tahsilinin öngörülmesinin, kendisinden yargılama giderleri istenen kimsenin artık şüpheli veya sanık değil, hükümlü sıfatını alacağından bahisle 5320 S.K. 13. m.1. Fıkrasının, Anayasanın 36. m. uyarınca adil yargılanma hakkına aykırı olamayacağına hükmetmiştir¹²⁶. İşte burada Barolar ve Adalet Bakanlığı'na kamuoyunun bilgilendirmesi için büyük iş düşmektedir. Çünkü, haksız çıkmaları halinde şüpheli veya sanıklar, ödemek zorunda kalacakları avukatlık ücretinin çok büyük rakamlar olduğunu düşünmektedirler, oysa düşük tarife üzerinden belirlenmekte olan avukatlık ücretinin yüksek rakamlar olmadığı söylenebilir. Bu sorunun çözümü için Zorunlu Müdafilik için belirlenen Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin gazetelerde ilan yoluyla, televizyonlarda ise ana haber bültenlerinde, sosyal medyada belirli periyotlarda kamuoyuna duyurulması sağlanabilir. Adalet Bakanlığı ile TBB, Barolar, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Örgütleri (STK) ile Demokratik Kitle Örgütleri (DKÖ.) tarafından ortak veya ayrı ayrı olmak üzere, mahalle, ilçe veya semt ölçeğinde, periyodik olarak, haklar ve kullanım yollarına dair halka açık sürekli bilgilendirme toplantıları yapılabilir. Bu uygulamanın da TCK'nın 4. m. ile düzenlenen ve Ceza Hukuku'nun temel ilkelerinden olan kanunu bilmemek mazeret sayılmaz ilkesi açısından da yapmış olduğumuz tespitler ile de uygun ve zorunlu olduğu söylenebilir¹²⁷.

CMK'nın 151. m. ile baro tarafından görevlendirilmiş olan müdafinin duruşmada hazır bulunmaması veya vakitsiz olarak duruşmadan çekilmesi veya görevini yerine getirmekten kaçınması gibi nedenlerle görevini yapmaması hallerinde, istisnai olarak mahkeme tarafından

125 A.g.e.bkz.85-89 s.

126 http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2769&content=adil%20yarg%FDlanma%20hakk%FD (Erişim tarihi: 17.04.2013)

127 TCK 4.m. "Ceza Kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz."

da müdafî görevlendirmesi yapılabileceği düzenlenmiştir¹²⁸. Bu düzenlemenin CMUK’un 141. m.’ de benzer şekilde yer aldığını hatırlamakta fayda vardır. Bu da aynı düzenlemenin CMK ile de devam ettirildiğini göstermektedir¹²⁹. Bu şekilde mahkemelere de istisnai olarak, müdafî görevlendirme yetkisinin tanındığını maddenin gerekçesinden anlamaktayız¹³⁰. Düzenlemeye ilişkin YCGK, talep üzerine görevlendirilen zorunlu müdafinin bir duruşmada mazeret dilekçesi vermiş olmasını ve takip eden diğer duruşmaya da sadece katılmak dışında da hiçbir şey yapmamasını, müdafinin görevini yapmaktan kaçınması olarak değerlendirilerek, bu madde kapsamında mahkeme tarafından başka bir müdafî görevlendirmesi yapılmayarak, yargılamaya devam edilerek verilen kararın bozulmasına karar vermiştir¹³¹.

128 CMK 151. m. “150 nci madde hükmüne göre görevlendirilen müdafî, duruşmada hazır bulunmaz veya vaktisiz olarak duruşmadan çekilir veya görevini yerine getirmekten kaçınırsa, hakim veya mahkeme derhal başka bir müdafî görevlendirilmesi için gerekli işlemi yapar. Bu durumda mahkeme oturuma ara verebileceği gibi oturumun ertelenmesine de karar verebilir.

(2) Eğer yeni müdafî savunmasını hazırlamak için yeterli zaman olmadığını açıklarsa oturum ertelenir.”

129 CMUK 141. m. “138 inci madde hükmüne göre tayin olunan müdafî duruşmada hazır bulunmaz veya vaktisiz olarak duruşmadan çekilir veya vazifesini ifadan kaçınırsa reis maznuna derhal diğer bir müdafî tayin edebilir. Bu takdirde mahkeme duruşmanın talikine de karar verebilir.

Eğer yeni müdafî müdafaasını hazırlamak için vaktin müsait olmadığını beyan ederse duruşma tehir veya talik olunur. Müdafinin kusuru neticesi olarak duruşmanın talik olduğu hallerde müdafî hakkında tertip edilecek inzibati cezalardan maada bu talikten mütevellit masarifi dahi kendisine tahmil olunur.”

130 CMK Madde gerekçeleri 151. M. “Madde, 150 nci madde gereğince atanan avukatın görevine ilişkindir. Bu avukat duruşmaları noksatsız izleyecek, görevinin gereklerini yerine getirecektir. Görevini gereğince yerine getirmeyerek duruşmada hazır bulunmaz veya vaktisiz olarak duruşmadan çekilecek olursa hâkim veya mahkeme hemen başka bir avukat atayacaktır. Böylece 156 ncı maddede bir istisna getirilmekte ve avukatın atanması ile birlikte seçimi de hâkim veya mahkeme tarafından yapılmaktadır. Bu hâl duruşmanın ertelenmesi nedeni de olabilecektir.

Tasarıya göre ceza davasının bir duruşmada bitirilmesi esas kuraldır. Ancak ikinci fıkra, birinci fıkranın öngördüğü hâlde davanın erteleneceği bir hâli göstermektedir: Bu hâl avukatın savunmasını hazırlamak üzere yeterli zaman olmadığını açıklamasıdır.

Son fıkra, birinci fıkradaki karar ve atamaya neden olan avukat hakkında iki yaptırım öngörmüştür:

1. Avukat hakkında baroca disiplin cezası verilebilecek,
2. Ertelemeden doğan giderler, hâkim veya mahkeme kararı ile adı geçene yüklenecektir.

Madde hükmü yalnızca duruşmaya ilişkin olarak düzenlenmiştir.”

www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/cmkmaddegerekce.doc (Erişim tarihi: 17.04.2013)

131 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2008/9-148 E., 2008/169 K., 10.06.2008 tarihli kararı.

“1-Kendisine müdafî tayin edilmesi talebi bulunan sanığa müdafî olarak görevlendirilen ancak müdafilik görevini yapmaktan açıkça kaçınan Avukatın yerine yeni bir müdafî tayin edilmemesi,

AİHM'in sisteme ilişkin tüm kararlarında ve özellikle Artico – İtalya kararında; amaçlanmış olanın müdafii görevlendirmesi değil, hukuki yardım olduğu, hatta bu hukuki yardımın da etkili olması gerektiği belirtilmiştir. Yargıtay tarafından, özel müdafinin bulunması ve bu müdafinin görevinden istifa ettiğine dair bir beyanın da bulunmasına rağmen, mahkeme tarafından sanığın haberi olmadan müdafii görevlendirilmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı, bu durumda özel müdafie yapılacak tebligatların geçerli sayılacağı belirtilmiştir¹³². Yargıtay'ın bu kararının AİHM'in Goddi –İtalya kararına birebir uyduğu söylenebilir. Ancak, AİHM'in Poitrimol – İsviçre kararında olduğu gibi duruma yargılamanın bütünü açısından bakılması gerekmektedir. Müdafinin görevlendirilmiş olduğu ilk duruşmaya mazeret vermiş olması, bunu takip eden ikinci duruşmada da sadece hazır bulunmuş olmasının, savunma açısından yargılamanın bütünlüğünün göz önüne alınması halinde eksiklik olduğu söylenebilir. Bu iki duruşmada büyük bir hata veya eksikliğe yol açarak, sanığın aleyhine ağır bir karar verilmesi ihtimali bulunması nedeniyle yargılamanın bütünlüğü açısından bir değerlendirme yapılarak yeni müdafii görevlendirmesi talep edilmelidir.

AİHM'in Goddi – İtalya kararında; müdafinin etkili savunma yapmamış olduğuna yönelik iddia karşısında, mahkemenin serbest bir meslek olan müdafiliğin savunma şekli konusunda görüş beyan etme hak ve yetkisinin olmadığını belirtilmiştir. Yine Kamasinski – Avusturya kararında AİHM; görevlendirilmiş olan müdafinin görevinin

---

2-Davanın görüldüğü yer mahkemesinin yargı çevresi dışında başka bir suçtan cezası infaz edilmekte olan ve duruşmada hazır bulunmak istediğini yazılı olarak mahkemeye ileten sanığın duruşmada hazır edilip müdafii huzurunda bozmaya karşı diyecekleri sorulmadan direnme kararı verilmesi savunma hakkının açıkça kısıtlanması olup diğer yönleri incelenmeyen hükmün öncelikle bu usuli nedenlerle bozulmasına karar verilmelidir.”

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 17.04.2013)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/11-33 E., 2010/184 K., 05.10.2010 tarihli kararı.

“Sanığa CMKnın 150. maddesi uyarınca istemi üzerine görevlendirilen müdafinin yargılama aşamasında duruşmalar için bir kez mazeret dilekçesi vermek ve bir oturuma katılmak dışında herhangi bir işlem yapmamasını sanığın savunmasına ilişkin “görevini yerine getirmekten açıkça kaçınma” olarak kabul edilmiştir. Mahkemece derhal başka bir müdafinin görevlendirilmesi için CMK'nın 151. maddesine göre işlem yapılması gerekir. Görevini yerine getirmekten açıkça kaçındığı anlaşılan avukat ile sanık arasında CMK anlamında hukuken geçerli bir müdafilik ilişkisi kalmamıştır. Yerel mahkeme tarafından 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren CMKhükümleri uyarınca sanığa bir müdafii görevlendirilmesi gerekir.”

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 17.04.2013)

132 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2011/5 E., 2011/25 K., 29.03.2011 tarihli kararı. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 17.04.2013)

yapıp yapmadığı iddiasını sanık ile müdafî arasında halledilmesi gereken bir mesele olarak değerlendirmiştir. Sanık tarafından görevlendirilmiş müdafîinin bulunduğu yargulamalarda, müdafîinin görevini yapmadığından bahisle görevlendirme yapılamayacağı bu kararla görülmüş olmasına rağmen, kamuoyunda Balyoz Davası olarak da bilinen İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2010/283 Esas sayılı dosyası ile görülen davada, sanıklar tarafından görevlendirilmiş müdafîlerin mahkemenin adil yargılanma hakkına aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamaları nedeniyle etkili hukuki yardım veremediklerini ileri sürerek, duruşmalara katılmamaları üzerine, mahkeme tarafından sanıklara İstanbul Barosu'ndan müdafî görevlendirilmesi talep edilmiştir. Ancak, bu talep, İstanbul Barosu tarafından adil yargılanma hakkına aykırı bulunarak reddedilmiştir¹³³. Bunun üzerine, mahkeme tarafından İstanbul Barosu Başkanlığı hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur¹³⁴. Kamuoyunda KCK davası olarak da bilinen Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi' nin 2010/444 E. Sayılı dosyası ile görülen davada, sanıkların kendileri tarafından görevlendirilmiş müdafîlerinin olmasına rağmen, mahkeme tarafından Diyarbakır Barosu Başkanlığı' ndan yapılan müdafî görevlendirmesi talebinin aynı gerekçeyle reddedilmesi üzerine, mahkeme tarafından Diyarbakır Barosu Başkanlığı hakkında suç duyurusunda bulunulması ile aynı durum, daha önceki tarihlerde gerçekleşmiştir¹³⁵. Bu her iki örnek olayı, YC-GK'nın Goddi – İtalya kararına uygun olarak vermiş olduğu kararlarla¹³⁶ Kamasinski – Avusturya ve Croissant – Almanya kararları ile birlikte değerlendirmek gerekirse; buradaki örneğin Goddi – İtalya kararındaki olaya daha uygun olduğu söylenebilir. Croissant – Almanya kararında AİHM, avukat olan sanığa, kendisi tarafından görevlendirilmiş iki müdafîe rağmen, suçlamaların ağırlığı karşısında, sistem kapsamında, mahkemece üçüncü bir müdafî görevlendirilmiş olmasını ve

133 İstanbul Barosu açıklaması <http://www.istanbulbarosu.org.tr/Detail.asp?CatID=1&Sub-CatID=1&ID=6997> (Erişim tarihi: 17.04.2013)

134 “Balyoz Planı” davasında mahkeme, duruşmaya girmeyen sanık avukatları yerine yeni avukat tayin etmediği gerekçesiyle İstanbul Baro Başkanlığı'nda tayin işleriyle görevli kişiler hakkında suç duyurusunda bulunulmasına karar verdi. <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=336024> (Erişim tarihi: 17.04.2013)

135 Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi , terör örgütü PKK'nın şehir yapılanması olduğu iddia edilen KCK davasında, “yargılamayı engelledikleri” gerekçesiyle sanık avukatları ve mahkemenin talebine rağmen avukat görevlendirmeyen Diyarbakır Baro Başkanlığı yönetimi hakkında suç duyurusunda bulundu. <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1058690&CategoryID=77&Rdkref=1> (Erişim tarihi: 17.04.2013)

136 bkz. 104,126,127.

bu üçüncü müdafî için ödenen ücretin, yargılama sonunda haksız çıkmış olan sanıktan tahsil edilmesini; sistem kapsamında görevlendirilen üçüncü müdafîin savunmalarda etkili bir hukuki yardım sunmuş olması nedeniyle ihlal olarak saymamıştır. Alman Hukuk doktrininde, sanığın görevlendirmiş olduğu müdafîinin yanında, zorunlu müdafîinin de görev yapması, seçilmiş müdafîin duruşmaları boykot etme ihtimalinin varlığı halinde, zorunlu müdafîiliğin uygulanabileceği düşüncesi ile savunulmaktadır¹³⁷. Ancak AİHM'in belirttiğimiz kararları ile Alman Hukuk Doktrinindeki bu görüş çelişmektedir. Buradaki her iki örnek olayda ise durum, müdafîlerin suçlamalar karşısında yetersiz kalmalarından değil, aksine, mahkeme tarafından müdafîlere etkili bir savunma için gerekli koşulların sunulmamış olması nedeniyle Avukatlık Meslek Kuralları gereği, seçilmiş bu müdafîler tarafından duruşmaların boykot edilmesinden ibarettir. AİHM'in sistem için belirlemiş olduğu tüm ölçütlerin en önemlisi olan, etkili bir savunmanın etkili bir hukuki yardım için düşünülmüş olduğu belirlemesi ile sistemin adil yargılanma hakkının en temel ilkesi olan savunma hakkının kendisini savunamayacak durumda olanlar açısından bir yöntem ve bir teminat olarak düşünülmüş olmasıdır. Bu nedenle sistemin savunma hakkı aleyhine yorumlanmaması gerekir. Sistemi savunma hakkı aleyhine yorumlama düşüncesi ile zorunlu müdafî talepleri karşısında görevlendirme yapmayan baroların başkan ve yönetim kurulu üyeleri hakkında suç duyurusunda bulunan mahkemelerin 2003/43 Sayılı Birleşmiş Milletler (B.M.) Bangalor Yargı Etiği İlkeleri' ne savunma hakkı açısından uygun hareket edip etmediğinin de bu tip talepler açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir¹³⁸.

Medyaya yansıyan bu iki davada sanıkların vekalet ilişkisi ile görevlendirmiş olduğu müdafîlerinin itirazlarına rağmen, müdafîlerin mahkemelerin Avukatlık Meslek ilke ve Kurallarına aykırı buldukları uygulamaları nedeniyle etkili bir savunma görevinin artık imkansız olduğunu belirterek, duruşmalara girmemeleri üzerine, mahkemeler tarafından Barolardan CMK 150. m. uyarınca, zorunlu müdafî görevlendirme isteklerinin reddedilmiş olması tartışılırken, 17.06.2009 tarihinde İstanbul Barosu' nda, zorunlu müdafî olarak görev yapmakta olan Avukatların boykotları nedeniyle hazır bulunmadıkları yargılama faaliyetlerinin nasıl yürütüldüğü aynı ilgiyi maalesef görememiş-

137 A.g.e. Bkz. S. 239 (Alman Doktrini Englaender)

138 2003/43 Sayılı Birleşmiş Milletler (B.M.) Bangalor Yargı Etiği İlkeleri <http://www.agri.adalet.gov.tr/belgeler/bangalortr.pdf> (Erişim tarihi 17.04.2013)

tir. İstanbul Barosu’nda zorunlu müdafî olarak görev yapmakta olan Avukatların boykotları sırasında, İstanbul Barosu CMK Beyoğlu Bölge Sorumlusu olarak yapmış olduğum görevim nedeniyle, boykottan itibaren bir buçuk aylık dönemde, Beyoğlu Adliyesi’nde bulunan 3 ayrı Sulh Ceza Hakimliklerinin tutuklamaya ilişkin Değişik İş kararları tarafımdan incelenmiştir. Bu bir buçuk aylık dönemde, nöbetçi olan her üç Sulh Ceza Hakimliği’nde tutuklamaya ilişkin toplam; 125 sorgu işlemi yapıldığını, bu sorgu işlemindeki şüphelilerin toplamda 52 tanesinin Suça Sürüklenmiş Çocuk olduğu, tüm 125 işlemde ancak, 27 tanesinde müdafî ile sorgu işleminin yapılmış olduğu tarafımdan tespit edilmiştir. Bu 125 işlem sonucu 77 tutuklama kararı verildiği, yine tarafımdan tespit edilebilmiştir. CMK 91/6 ve 101/3 m. düzenlemelerinin Sorgu Hakimliği sırasında tüm şüpheliler için müdafî bulundurmaya zorunlu tutan düzenlemelerine rağmen, 98 civarındaki sorgu işlemi, hukuka aykırı olarak yapılmıştır. Tartışılması gereken asıl durum, yoksullara ilişkin hak ihlallerinin ne medyadan, ne devlet kurumlarından ne de barolardan gereken ilgiyi görmemiş olmasıdır.

Yargılama kültüründe bir başka sorun da soruşturma aşamasında, kolluğun kurumsal kültüründen kaynaklanmaktadır. Suçun niteliğinin Cumhuriyet Savcıları tarafından belirlenmesi gerekirken, yargılama kültürümüzden kaynaklı olarak, yargılamaya, konuya, olaya, şüpheli ve mağdura ilk temas eden makam olan kolluk tarafından yapılmakta olmasının bunun sonucu olarak, zorunlu müdafîliğin uygulanma alanını daraltmakta ve hak hatırlatılmasının istendiği gibi yapılmamış olması ile müdafîsiz soruşturma işlemleri sürdürülebilmektedir. Bu kolluk kültürü ile müdafî görevlendirmesi, zorunlu müdafîliğin kapsamında olan, alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçla isnad edilen bir şüphelinin fiilinin önce, cezası daha az bir suç ile nitelendirilerek, soruşturma işlemlerinin müdafîsiz yapılabilmesine olanak sağlandığı, İstanbul Barosu’ nun incelediğimiz istatistikî bilgileri ile gözlemlenmektedir. Varsayılan durumla başlayan bir soruşturma sonrası yapılan kovuşturmada; psikolojik olarak, bu aşamada yapılan soruşturma bilgilerinin yarattığı kanaatin pek kolay aşılabileceği düşünülemez. Bu nedenle, soruşturma aşamasında ifadenin sadece cumhuriyet savcıları tarafından alınması ve CMK 164. m. ile düzenlenmiş bulunan adli kolluğun biran önce oluşturulmasının, bu hakkın alanının genişletilmesi için de önemli olduğu düşünülmelidir¹³⁹. Şüpheli ve sanıklara hak hatırlatılmasının

139 CMK 164. m. “(1) Adli kolluk; 4.6.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu-

düzenlemeye uygun yapılmıyor olması ihtimali, talep şartına bağlı İhtiyari Müdafî görevlendirilmesinde, şüpheli ve sanıkların taleplerine de olanak bırakmadığını düşündürebilir. Nitekim, İstanbul Barosu verileri ile yapmış olduğumuz değerlendirmelerde; özellikle soruşturma aşamasında, talebe bağlı müdafî görevlendirmesinin hemen hemen hiçbir şekilde uygulanmıyor olmasını tespit etmiş olmamızla birlikte, buna neden olarak, hak hatırlatmasının doğru yapılmıyor olduğu gösterilebilir.

İstanbul Bilgi Üniversitesi tarafından yapılan alan araştırmasında; mülakatlarda hakimlerin hak hatırlatmasını sadece yazılı olarak zapta geçirmiş olmalarının kendileri için yeterli görüldüğü şeklinde beyanı da, zorunlu müdafîliğin talebe bağlı olarak kovuşturma aşamasında da uygulama olanağı bulamadığını, Türkiye şartları ve yargılama kültürü ile göstermektedir¹⁴⁰.

VI.c.TBB ve Baroların Yapısal Durumlarından Kaynaklı Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sistem, görevlendirilecek müdafinin seçimini, CMK ve Zorunlu Müdafîlik Yönetmeliği ile barolara bırakmıştır. İstanbul Barosu uygulamasında da CMK Yönergesi uyarınca, sistemde görev alan avukatlar için bir CMK Sicili oluşturulmuştur. Bölgelere göre ayrılmış bulunan bu sicilden, puan usulüne göre, sırada bulunan müdafî görevlendirilmektedir. Müdafiler, kayıtlı buldukları bölgelerin toplantısına katılmakla sistemden görev alabilmektedir. CMK Yönergesi uyarınca, bölge toplantıları, yılda en az 3 kere yapılır¹⁴¹. İstanbul Barosu

nun 8, 9 ve 12 nci maddeleri, 10.3.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 7 nci maddesi, 2.7.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesi ve 9.7.1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun (Değişik ibare: 5353 - 25.5.2005 / m.25) "4 üncü" maddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade eder.

(2) Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adli kolluğa yaptırılır. Adli kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir.(3) Adli kolluk, adli görevlerin haricindeki hizmetlerde, üstlerinin emrindedir."

140 Bkz. a.g.e. 87, s. 66, 67.Mülakat yapılan bir hakimin beyanı:

"Haklarının okunması yaklaşık on dakika alıyor, bütün bunların duruşma zaptına konulmasına gerek yok. Sadece sanığa haklarının hatırlatıldığını söylüyorsunuz, çünkü Yargıtay'ın bizden istediği bu, ve aynı zamanda AİHM'e de uygun."

141 Zorunlu Müdafîlik Yönergesi

Madde 16 : (Değişik,25.03.10-15/20)CMK Siciline kayıtlı avukatlar, aşağıda sunulan bölgelerden birinde görev alabilirler. Her avukat, bölgesinin toplantısına katılmakla, bölgesinin bağlı bulunduğu mahkemelerden de görev alabilir. Ağır Ceza Mahkemesi, Çocuk Mahkeme-

Yönetim Kurulu’nun 25.03.2010 tarihli 15/20 sayılı kararı ile CMK Yönergesi’ nin Bölge Toplantılarını düzenleyen 17. maddesinin değişmesinden önce, ayda bir kez bölge toplantısı yapılmakta ve avukatlar için toplantılara katılma zorunluluğu bulunmaktaydı. Değişiklikle toplantıların yılda 3 kere yapılması ve avukatların bu 3 toplantının en az ikisine katılması görev almak için yeterli sayılmıştır. Bölge toplantıların değişiklikle seyreltilmiş olması nedeniyle bölge Avukatlarının birbirlerini tanımaları, bölgelerinde yaşadıkları sorunları tartışıp ortak bir tavır geliştirmeleri gibi bir çok ortak çözüm üretme olanağı olumsuz etkilenmiştir. Ancak, önceki uygulamada da bölge toplantılarının verimsiz olması nedeniyle sadece imza föyüne imza atıp giden avukat çoğunluğunun bu değişiklikte payı olduğu söylenebilir. Avukat kitlesinin de zorunlu müdafilik sistemine ilgisinin canlı tutulmasını sağlayacak, özendirici önlemler alınması yine Barolara düşmektedir. Bu zorunluluk; Av. Kanunu’nun yanında, 27 Ağustos-7 Eylül 1990 tarihleri arasında Havana’da toplanan Suçların Önlenmesine ve Suçların Islahı Üzerine Birleşmiş Milletler Konferansı tarafından kabul edilmiş olan, Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler (Havana Kuralları)’ nın genel gerekçesinde belirtilen; Avukata ve Adli Hizmetlere Ulaşma başlıklı 3. ve 4. m. düzenlemeleri’ nin 3. ve 4. m.’leri, Avrupa Konseyi Statüsününün 15. /b m.’ne dayanarak Bakanlar Kurulu, Avrupa

si ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi olmayan bölgeler, ilgili mahkemelerin bağlı bulunduğu yargı yetkisi çevresindeki Ağır Ceza Mahkemesi, Çocuk Mahkemesi ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi bölgelerinden de görev alabilirler.

1-Bakırköy 2-Beşiktaş Ağır Ceza 3-Beykoz 4-Beyoğlu 5-Büyükçekmece 6-Çatalca 7-Eyüp 8-Fatih 9-İstanbul 10-Kadıköy 11-Kartal-Adalar 12- Küçükçekmece 13-Pendik 14-Sarıyer 15-Silivri 16-Sultanbeyli 17-Şile 18-Şişli 19-Tuzla 20-Ümraniye 21-Gaziosmanpaşa 22-Üsküdar

Madde 17 : (Değişik.25.03.10-15/20) Bölgede görev alan avukatlar yılda en az üç kez toplanırlar. Bu toplantıların en az ikisine katılmak, ertesi yıl görev alabilmenin ön koşuludur. Toplantılara katılmamanın tek geçerli mazereti, toplantı süresinde CMK uygulaması ile ilgili başka bir görevde bulunmaktır. Toplantı nisabı yoktur. Toplantı yer ve tarihini Servis ile birlikte Bölge Sorumluları belirler.

Mazeretler, bölge sorumlusuna bildirilir ve bölge sorumlusu tarafından değerlendirilir.

Toplantı öncesi hazırlan listesi yapılarak gündem oluşturulur. Toplantıların zorunlu gündemi Sorumlular Kurulu tarafından belirlenir. Toplantılarda uygulamalar saptanarak bölge sorunları görüşülür ve çözüm önerileri tartışılır. Geliştirilen öneriler rapor halinde Bölge Sorumlusu tarafından Sorumlular Kuruluna iletilir. Çalışma bölgesinin bağlı bulunduğu Çocuk Mahkemeleri, Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri, Ağır Ceza Mahkemeleri için de her toplantıda zorunlu bir gündem maddesi oluşturulur. Bu bölgelerle ilgili olarak geliştirilen öneriler, gerekli görüldüğünde, bu bölgenin toplantısına temsilci gönderilerek sözlü olarak da sunulabilir.

Toplantılarda kararlar katılan avukatların salt çoğunluğu ile alınır. Muhalefet şerhleri gerekçeli olarak tutanağa geçirilerek, alınan kararlar muhalefet şerhleriyle birlikte Sorumlular Kuruluna aktarılır.

Hazırlan listesi derhal Bölge Sorumlusu tarafından Servise ulaştırılır.

İnsan Hakları Sözleşmesi'nin hükümlerini dikkate alarak, hazırlanan Avrupa Konseyi Avukatlık Mesleğinin İcrasındaki Özgürlükler Hakkında 9 Numaralı Tavsiye Kararı'nın genel gerekçesinde, tüm şahısların avukatlara erişebilmesini düzenleyen IV. Prensipten kararlarının ilk 5 m. ve birlikleri düzenleyen V. Prensipten Kararının C. bendinde, Meksika'da 2 Ağustos 1991 tarihinde düzenlenen Uluslararası Avukatlar Birliği (UIA) Genel Kurulu tarafından kabul edilen Uluslararası Avukatlar Birliği Morelia Şartı'nın tüm maddelerinde ve 27 Ekim 2002 tarihinde Sydney'de toplanan Uluslararası Avukatlar Birliği (UIA) Genel Kurulu'na kabul edilmiş olan 21. Yüzyılda Avukatlık Meslek Kurallarına Dair Turin İlkeleri'nin genel gerekçesi ile Avukatın rolüne dair düzenlemelerle Barolara yüklenmiştir¹⁴².

Hazırın listesinde yer alan avukatlar, gönüllü olarak, CMK uygulamasında görev alan avukatların bu görevleri sırasında ve bu görevlerine ilişkin olarak uğradıkları her türlü saldırının önlenmesi, bu saldırılara müdahale edilmesi ve dayanışmaya ilişkin çalışmalar yapılmasını sağlarlar ve müşahit olarak atanmaya aday oldukları kabul edilir.

- 142 Avukatlık Kanunu'nun yanında 27 Ağustos-7 Eylül 1990 tarihleri arasında Havana'da toplanan Suçların Önlenmesine ve Suçların Islahı Üzerine Birleşmiş Milletler Konferansı tarafından kabul edilmiş olan Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler (Havana Kuralları)' in genel gerekçesi ile Avukata ve Adli Hizmetlere Ulaşma başlıklı 3. ve 4. Madde düzenlemeleri

"3. Hükümetler, yoksullara ve gerektiği takdirde mahrumiyet içinde bulunan diğer kimselere adli hizmet verilmesi için yeterli mali imkanlar ve başka kaynaklar sağlar. Avukatların meslek örgütleri bu hizmetlerin, imkanların ve kaynakların organize edilmesinde sunulmasında işbirliği yapar.

4. Hükümetler ve avukatların meslek örgütleri, kişilerin hukuka göre sahip oldukları haklar ve ödevler ile temel özgürlüklerin korunmasında avukatların rolü konusunda halkı bilgilendirmek için programlar yaparlar. Yoksul ve mahrumiyet içindeki diğer kimselere yardım ederken, onların haklarını arayabilecekleri ve gerektiği takdirde avukatın yardımını isteyebilecekleri bir konuma ulaşmaları için özel bir dikkat gösterir." http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari/Havana_Kurallari.pdf (Erişim tarihi: 17.04.2013)

Avrupa Konseyi Statüsünün 15. maddesi (b) bendine dayanarak Bakanlar Kurulu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin hükümlerini dikkate alarak; hazırlanan Avrupa Konseyi Avukatlık Mesleğinin İcrasındaki Özgürlükler Hakkında 9 Numaralı Tavsiye Kararı'nın genel gerekçesi ile Tüm Şahısların Avukatlara Erişebilmesini düzenleyen IV. Prensipten kararı

"1. Herkesin bağımsız avukatlarca sağlanan hukuki hizmetlerden etkin bir şekilde yararlanması için tedbirler alınmalıdır.

2. Avukatların ekonomik bakımdan zayıf kişilere de hukuk hizmeti vermeleri teşvik edilmelidir.

3. Üye devletlerin hükümetleri, adaletin gereği olarak etkin hukuki hizmetlerin ekonomik bakımdan zayıf kişilere ve özellikle de özgürlükleri kısıtlanmış kişilere etkin avukatlarca bedelsiz olarak sağlanmasını güvence altına almalıdır.

4. Avukatlık ücretlerini düzenleyen kanun ve düzenlemeler avukatlara makul düzeyde kazanç sağlayıcı ve kamunun hukuk hizmeti ihtiyacını karşılayıcı nitelikte olmalıdır.

5. Avukatların müvekkillerine karşı ifa edecekleri hizmet ücretin kamusal fonlardan tamamen veya kısmen ödenmesinden etkilenmemelidir."

Birlikleri düzenleyen V. Prensipten kararının C. Bendi ile

İstanbul Barosu bünyesinde CMK Yönergesi ile oluşturulan bölgeler için o bölgelerde görev alan Avukatların seçimi ile bölge sorumlusu seçileceği, bu bölge sorumlularının da oluşturacağı Sorumlular Kurulu eliyle de sistemde görev alan avukatların Baro nezninde temsili nin sağlanacağı düzenlenmiştir. Bu düzenleme uyarınca, Sorumlular Kuruluna İstanbul Barosu Yönetim Kurulu’nun CMK Merkezi’nden sorumlu Yönetim Kurulu Üyesinin başkanlık etmesi sorumluların kendi içinden seçeceği 3 kişiden oluşan Sekreteryası’nın temsili düzenlenmiştir. Sorumlular Kurulu Sekreteryası’nın Baro Meclisinde sistemde görev alan avukatları temsili de ayrıca Baro Meclisi Yönergesi ile düzenlenmiştir. CMK Yönergesi ile istisari nitelikte bir de Danışma Kurulu ve Sistemde görev alan avukatların yılda en az bir kez Genel Toplantı yaparak, sorunlarını tartışacağı düzenlenmiştir¹⁴³.

“Adli yardım ve danışmanlık da dahil olmak üzere, ekonomik bakımdan yetersiz durumda olan kişilerin adalete ulaşabilmelerini sağlamak için hazırlanan projelerde avukatların yer almasının desteklenmesi.” http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurullari/avr_konseyi_9_nolu_tavsiye_karari.pdf (site güncelleme tarihi 18.04.2013)

Meksika’da 2 Ağustos 1991 tarihinde düzenlenen Uluslararası Avukatlar Birliği (UIA) Genel Kurulu tarafından kabul edilen Uluslar Arası Avukatlar Birliği Morelia Şartı’nın tüm maddeleri http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurullari/morelia_sarti.pdf (site güncelleme tarihi 18.04.2013)

27 Ekim 2002 tarihinde Sydney’de toplanan Uluslararası Avukatlar Birliği (UIA) Genel Kurulu’na kabul edilmiş olan 21. Yüzyılda Avukatlık Meslek Kurallarına Dair Turin İlkeleri’nin genel gerekçesi ile Avukatın rolünü düzenleyen

“Avukatın rolü bütün kişilerin yasalar huzurunda korunmasını sağlamaktır.

Mesleklerini, bir yandan kendilerine emanet edilen menfaatleri korurken, bir yandan da yasaların bilinmesini, anlaşılmasını ve uygulanmasını gözetecek şekilde icra etmek avukatların hakkı ve görevidir.”

Ücretsiz Vekalet başlıklı düzenlemesi

“Yoksul insanlara mümkün olan en iyi savunmayı sağlamak için çaba göstermek avukatların görevidir.

Bu hizmetin verilmesi için gereken fiziki ve mali kaynakların sağlanmasını yetkili makamlardan istemek avukatların görevidir. Kaliteli bir savunmanın yapılamamasına neden olan her şey, bireyin temel haklarının ihlali olarak görülmelidir.” http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurullari/turin_ilkeleri.pdf (Erişim tarihi 18.04.2013)

143 CMK Yönergesi

“Madde 8 : CMK siciline kayıtlı ve aktif olan tüm avukatlar, genel toplantıya katılabilirler.

Genel Toplantı, yılda 1 kez yapılır. Bir başkan ve iki üyeden oluşan divan tarafından yönetilir. Divan açık oyla seçilir.

Genel Toplantı gündemleri, toplantı günü, yeri ve saati, toplantı öncesi Sorumlular Kurulu tarafından belirlenir. Toplantı sırasında en az 30 üyenin imzası ile gündem önerisi verilebilir ve Sorumlular Kurulunca kabul görürse talep edilen konu gündeme alınır.

Genel Kurul kararları oylamaya katılanların salt çoğunluğu ile alınır.

Olağan toplantılar dışında Genel Toplantı;

a-Katılanların alacağı karar ile,

b-CMK siciline kayıtlı avukatların %5’ini oluşturan avukatların Sorumlular Kuruluna yapı-

çağı yazılı bildirim üzerine,

c-Merkezden sorumlu Baro Yönetim Kurulu Üyesinin talebi ile, d-Sorumlular Kurulunun kararı ile,

2 ay içerisinde olağanüstü olarak toplanır. Toplantı talep eden gündemi de önerir.

Madde 9 : Genel Toplantıda, bölgesel düzeyde aşlamayan Merkezin genel sorunları görüşülerek karara bağlanır.

Madde 10 : Sorumlular Kurulu, Baro Yönetim Kurulunun merkezden sorumlu üyeleri ile Serviste görevli bir avukat (tercihan

Servis Sorumlusu) ve Bölge Sorumlusu avukatlardan oluşur.

Madde 11 : Sorumlular Kurulu,asgari ayda bir kez toplanır. Aylık toplantının, bölge toplantılarından sonra düzenlenmesine özen gösterilir. Bir sonraki toplantının tarihi, önceki toplantıda belirlenir. Sorumlular Kurulu, kurul üyelerinin tam sayısının en az 1/3'ünün katılımı ile toplanır ve kararlar, toplantı mevcudunun salt çoğunluğu ile alınır. Sorumlular Kurulu, Merkezden sorumlu Baro Yönetim Kurulu Üyesinin talebi veya Kurul üyelerinin beşte birinin çağrısı ile, bir hafta sonrası için olağanüstü olarak toplantıya çağırılabilir.

Sorumlular Kurulu ; Danışma Kurulu üyesi olarak görevli avukatları ya da toplantı gündemi ile ilgili olan diğer kişileri bilgisine başvurmak üzere davet edebilir.

Madde 12 :a- Sekreteryaya seçimini yapmak,

b-Bölge toplantılarının düzenli olarak gerçekleştirilmesini sağlamak,

c-Bölge toplantılarında görüşülecek gündemi belirlemek,

d-Bölge sorumlularının aylık raporlarını değerlendirmek,

e-Servisten gelen raporları incelemek ve bölgelere ulaştırılmasını sağlamak,

f-Bölge toplantılarında düzenlenen hazırlanmış listelerini esas alarak, görevlendirmelerle ilgili eşit dağılım ilkelerini belirlemek ve şikayetleri değerlendirmek ve bu konularda Servise gerekli önerilerde bulunmak,

g-Bölgelerden gelen şikayet ve önerileri gerektiğinde Danışma Kurulu'na ileterek, bu konuların yıllık çalışma raporu ile meslekçi eğitim seminerleri ve yayın çalışmaları ile ilgili raporların hazırlanmasında dikkate alınmasını sağlamak,

h-Danışma Kurulu'ndan gelen önerileri de dikkate alarak, yıllık çalışma planı ve buna uygun programlar belirlemek,

ı-Bölgelerden, Servisten ve Danışma Kurulu'ndan gelen önerileri dikkate alarak, meslek içi eğitim seminerlerinde işlenecek konular, seminerlerde eğitici olarak görevlendirilecek avukat ve akademisyenler, uygulanacak yöntemler konusunda tavsiyelerde bulunmak, Eğitim Seminerlerini izlemek,

j-Bölgelerden, Servisten ve Danışma Kurulu'ndan gelecek önerileri dikkate alarak, hangi konularda yayın yapılacağını belirlemek ve bunları önermek,

k-Merkez içindeki birimler arasında koordinasyon ve işbirliğini düzenlemek.

l-CMK görevi sırasında veya bu görevi nedeniyle herhangi bir saldırı veya baskıya maruz kalan avukat ile yardımlaşma ve dayanışmayı organize etmek, gerektiğinde müşahit tayin etmek,

m-Servis tarafından, baroca atanmadığı halde ve yasaya aykırı olarak müdafii ya da vekil sıfatı ile görev yaptığı bildirilen avukat hakkında inceleme yapmak, rapor düzenleyerek, disiplin soruşturması yapılmak üzere Yönetim Kuruluna sunmak,

n-Yıllık çalışma raporu hazırlamak.

o-Genel Toplantı gündemini belirlemek ve genel Toplantıya ilişkin çalışmaları yapmak.

Madde 13 : Sekreteryaya, Sorumlular Kurulu Üyelerinin kendi aralarından seçeceği 3 asil 3 yedek üyeden oluşur. Sekreteryaya, tüm yazım işlemlerini yerine getirir, toplantı ve karar tutanaklarını tanzim eder.Toplantıların organizasyonunu sekreteryaya tarafından gerçekleştirilir. Sorumlular Kurulu ile Merkezdeki diğer birimler ve Baro Yönetim Kurulu ile gerekli irtibat ve ilişkiler, sekreteryaya eliyle düzenlenir.

Mazeretsiz olarak üst üste 2 kez Sorumlular Kurulu toplantısına katılmayan Sekreteryaya Üyesi bu sıfatını kaybeder. Eksilen Sekreteryaya Üyesi yerine hemen seçim yapılır.

Madde 14 : Danışma Kurulu, Sorumlular Kurulunun CMK Siciline kayıtlı avukatlar arasından seçeceği 4 üye ile, Baro Yönetim Kurulunun aynı koşulları taşıyan avukatlar arasından atayacağı 3 üyeden oluşan ve istişari nitelik taşıyan organdır. Görev süresi bir yıldır. Yenisi seçilene dek, eski Kurulun ve/veya üyelerinin görevi devam eder.

Danışma Kurulu, en az dört üye ile toplantı yapabilir. Karar yeter sayısı, toplantı mevcudunun salt çoğunluğudur. Kurul, bölge toplantıları ve Sorumlular Kurulu toplantıları ile eşgüdümü sağlayabilecek zaman dilimlerinde toplanmaya özen gösterir. Danışma Kurulu, Sorumlular Kurulu ve Sorumlu Yönetim Kurulu üyesinin isteği üzerine olağanüstü toplantıya çağrılabilir.

Madde 15 : a- Sorumlular Kurulunun önerdiği konu ve amaçlar doğrultusunda çalışma programları önerisi hazırlayıp, bunlara ilişkin projeler geliştirmek,

b- Sorumlular Kurulunun ihtiyaç duyup önerdiği alan ve konularda gerekli eğitim projeleri üretmek, gerek CMK siciline kayıt için zorunlu meslekiçi eğitim programı, gerekse de Sorumlular Kurulunca belirlenen diğer eğitim çalışmalarının içeriği açısından öneriler oluşturmak,

c- Merkez tarafından düzenlenen seminer, panel, sempozyum, genel toplantı v.b toplantı tutanaklarından gerekli olanlarının kitap halinde veya internet üzerinden yayınlanmasına yönelik önerilerde bulunmak,

d- CMK uygulamalarına ilişkin her türlü haber ve yorumları izleyerek, müdahale gerektiği düşünülen haber ve yorumlara dair her türlü bilgi ve belgeyi Sorumlular Kurulunun bilgisine sunmak,

e- CMK uygulamaları ile ilgili temel yasa ve alt mevzuat tasarılarını izleyerek görüş oluşturmak,

f- Servis sorumluları tarafından kendilerine iletilen belgelerle ilgili olarak görüş ve değerlendirmelerde bulunarak Sorumlular Kuruluna öneri sunmak,

g-Sorumlular Kuruluna gündem önerisinde bulunmak,

h-Yönetim Kurulu ve Sorumlular Kurulunun verdiği diğer görevleri yerine getirmek”

İstanbul Barosu Baro Meclisi Yönergesi 4.m.

“Madde 4- Baro Meclisi Genel Kurulu:

Baro Başkanı, Yönetim Kurulu, Disiplin Kurulu Başkan ve üyeleri, Denetleme Kurulu üyeleri,

TBB. Delegatesi ve TBB organlarında Görev Alanlar,

Bölge Temsilcileri,

Merkez ve komisyonların, Başkan ve Yürütme Kurullarından 2 kişi olmak üzere 3'er kişi.

Yayın Kurulu,

SEM Yürütme Kurulu, Bölüm Başkanları,

SEM Yürütme Kurulu tarafından stajyer avukatlar arasından görevlendirilecek 3 kişi,

Önceki dönem Baro Başkanları,

Önceki dönem Baro Meclisi Divan Başkanları ve Üyeleri,

Bir önceki dönem Yönetim, Denetim ve Disiplin Kurulu Üyeleri,

CMK Sorumlular Kurulunun kendi aralarından seçtikleri 3 kişi,

Baro Genel Kurulu'nda, seçimi kazanan grubun dışında, seçime katılan tüm grupların aldıkları oy sayısına göre, 300 oy'un 1 Üye ile temsili hesaplanmak sureti ile (küsürat dikkate alınmadan) Başkan Adayı ile Yönetim, Disiplin ve Denetleme Kurulu Adayları arasından seçerek Baro Meclisi Divan Başkanlığına isimlerini bildirdikleri üyeleri

Baro Yönetim Kurulunca belirlenecek (5'i en çok 5 yıllık avukatlar arasında seçilen) 15 Avuktan oluşur.”

Artico – İtalya kararında belirtildiği gibi, suçlamanın ağırlığına, dosyanın karmaşıklığı' na ve istenen cezanın yüksekliğine göre tecrübeli müdafinin görev alması gereken bir yargılama için ülkemizde özel bir uygulama yapılamamaktadır. Uygulamada sistemin anlatıldığı bölümde, İstanbul Barosu bünyesinde CMK Siciline kayıtlı olarak sistemde yer alan avukatların yarısından fazlasının, 31.05.2012 tarihi itibarı ile 22 ile 35 yaşları arasında olduğunu tespit etmiştik. Yine, meslekte 10 yılın üzerinde kıdemini olan avukatların da sistemde yeni görev almaya başlamış olma ihtimalinin yüksek olduğunu, uygulamaya ilişkin bölümde nedenleri ile belirtmiş ve sistemde görev alan avukatların çoğunluğunun 10 yıldan çok daha az bir süre, ceza yargılamasında görev aldıklarını, bu sürenin bu alanda görev alan bir müdafii için tecrübesizlik sayılabilecek bir süre olduğu tespitinde bulunmuştuk. Bazı yargılamalardaki cezaların ağırlığı göz önünde bulundurularak, Artico – İtalya kararının rehberliğinde; sistemde 5 yılda kovuşturma aşamasında en az 20 dosyada ve soruşturma aşamasında en az 30 kez görevde bulunmamış müdafilere, Ağır Ceza Mahkemelerinin görev alanına giren suçlar bakımından görev verilmemesi önerilebilir. Ancak, sistemde görev alan müdafilerin büyük çoğunluğunun, sicile kayıt olmalarını takiben ilk 5 yıllık zaman zarfında faal olarak görev aldıkları ve sonraki yıllarda sistemden pek görev almadıkları görülmektedir. Bu 5 yıllık faal görev süresi sonrasındaysa sistemin çocuk yargılaması hariç, CMK 150/3.m. düzenlemesi uyarınca, alt sınırı 5 yıl ve üstü cezayı öngören Ağır Ceza Mahkemelerinin görev alanına giren suçlar bakımından ağırlıklı uygulanması nedeniyle bu yargılamalar için yeterli tecrübede müdafii için yeterli görevlendirmenin yapılamayacağı söylenebilir. Bunun yanında, çocuk yargılamalarının daha az önemde yargılamalar olarak görüldüğü düşünülebilir. Ancak, aynı kademelendirme, çocuk yargılamaları için de yapılabilir ve bu sayede sistemin daha etkin işlenmesini sağlanabilir.

Kolluk tarafından ancak müdafii huzurunda alınan savunmaların hükme esas alınabileceğini düzenleyen CMK 148/4 m. ile ceza yargılamasında müdafinin önemi belirtilmiştir¹⁴⁴. Yeni kanunda müdafie yüklenen öneme ve değişen mevzuat ve şartların yarattığı ihtiyaca rağmen, meslek içi eğitime süreklilik kazandırılmaması ve müdafilik

<http://www.istanbulbarosu.org.tr/komet.asp?CatID=41&SubCatID=79&ID=1089&konu=1020> (Erişim tarihi 18.04.2013)

144 CMK'nın 148/4 m. " Müdafii hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınmaz."

hizmeti veren müdafilerin etkin bir şekilde denetlenememesinin de sanık ve şüpheli hakları açısından, zorunlu müdafilik hizmetinin kalitesini tartışılır hale getirdiği söylenebilir. Bu duruma çözüm olarak, şüpheli veya sanığa görevlendirilen müdafinin, hizmet alıcıları tarafından bir listeden seçiminin yapılabilmesi, İHAS 6./3(c) m. düzenlenmesinin ruhuna daha uygun olacak ve müdafiler ile hizmet alıcıları arasında güven ilişkisinin kurulmasını sağlayabileceği ileri sürülebilir.

Ülkemizin şartlarının, İHAS 6/3.(c) m. ve AİHM’in ölçütleri ile beraber düşünülmesi halinde; özellikle özel müdafii ile temsil gücü olmayan toplumsal hiyerarşinin alt katmanlarında bulunan dezavantajlı gruplardan şüpheli ve sanıkların eğitim durumları ile mevzuatımızın hukuk dilinin yeterince anlaşılır olmaması, kolluk ve savcılığın profesyonelliğinin yanında, soruşturma ve kovuşturmalarının büyük çoğunluğu için zorunlu müdafiliğin hayati önemde olduğu söylenebilir. Sistemin daha yaygın ve tekili olarak uygulanabilmesine çözüm olarak; Adli yardımın ruhuna uygun yakın başvurusu ile herkesin kendi müdafii seçebileceği bir görevlendirme sistemi, kanuni düzenlemeler ile öngörülmelidir. Bu çözüm için CMK’nın müdafii görevlendirilmesi usulünü düzenleyen 150. m. gerekçesini de Anayasa Mahkemesi’nin Ceza Hukuku’nun, toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla ilgili olduğuna dair yorumu ve sosyal adalet amacına uygun olarak, yorumlamak mümkündür¹⁴⁵. Hukukun genel ilkelerinin varlığını kabul etmenin hukuk devletinin gereklerinden olduğu ve bu ilkelerin kanun koyucu tarafından dahi yok edilemeyeceği, Anayasa Mahkemesi tarafından 17.03.1986 tarihli, 1985/31 Esas, 1986/1 Sayılı Kararı ile de kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesi’nin bu görüşleri çerçevesinde hukukun genel ilkeleri, kanunlardan hatta

145 Anayasa Mahkemesi 12.03.2009 tarihli 2007/43 Esas Sayılı 2009 / 51 sayılı kararı, http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2769&content= (Erişim tarihi: 18.04.2013)

CMK 150. m. gerekçesi. “Madde, ceza soruşturmasında veya davasında avukat atanmasıyla ilgili temel esasları içermektedir. Aslında ceza davasında bir avuktan yararlanılabilmesi temel bir haktır. Ancak bunun sağlanması, ülkenin koşullarıyla orantılıdır.

Maddeye göre avukatın seçilmesi ve atanması şüpheli veya sanığın iradesine bağlıdır. Ancak adı geçenler bu seçimi yapabilecek durumda değillerse, istemleri hâlinde kendilerine 156 ncı madde uyarınca avukat seçilir ve atanır.

İkinci fıkra, zorunlu olarak avukat atanmasını gerektiren hâlleri göstermektedir. Bunlar, şüpheli veya sanığın:

1. On sekiz yaşını doldurmamış,
2. Sağır veya dilsiz,
3. Kendisini savunamayacak derecede malûl olmasıdır.

Bu kişilerin avukatı yoksa bunlara istemleri aranmaksızın avukat atanacaktır.”

Anayasa'nın değiştirilebilir hükümlerinden de üstün bir konuma getirilmektedir¹⁴⁶. Anayasa Mahkemesi' nin bu yaklaşımı da belirtilen çözümü destekler niteliktedir.

Tüm değerlendirmeler ışığında; Sistemin işleyişinin kamu otoritesi tarafından tek başına yönlendirilmesinin sakıncaları olduğu, yargılama kültürü göz önüne alındığında gözlemlenebilmektedir. Bu açıdan, Sisteme etkinlik kazandırabilmek ve sistemin sorunlarının çözümü için Barolar ve TBB bünyesinde, Zorunlu Müdafiliğin ortaya çıkış amacına uygun bir politikanın var edilmesine ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bunun için de sistemin yoksullukla olan ilişkisi ve etkin savunma eksenli olarak, avukat kamuoyuna yönelik popülist yaklaşımlardan uzak bir şekilde şekillenebilmesi için demokratik bir mekanizmanın var edilebilmesinin gerekli olduğu, hizmet kalitesi açısından söylenebilir. Öncelikle pilot uygulama olarak, İstanbul Barosu bünyesinde, bölge esasına göre görevlendirme ilkesi gereği, bölge toplantılarının karar alma süreçlerinde daha etkili kılınması, sorunlara, sorunun sahipleri tarafından çözüm üretilmesi ve alınan kararların müdafiler tarafından sahiplenilmesi için, Zorunlu Müdafilik Yönergesi'nin buna uygun şekilde tekrardan düzenlenmesine ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu nedenle, İstanbul Barosu CMK Merkezi'nin özerk bir yapı halinde, tabandan tavana örgütlenerek, bölgelerin seçilmiş sorumlularından oluşan, Sorumlular Kurulu'nun etkin bir karar mekanizmasına kavuşturulması zorunlu görünmektedir. İstanbul Barosu CMK Merkezi'nin Sorumlular Kuruluna bağlanarak, İstanbul Barosu bünyesinde kendi kendisini yöneten bir yapıya kavuşarak, yönetim değişikliklerinden etkilenmemesi bu çözümün sürekliliği için gerekmektedir. Bu sayede, söz, yetki ve karar alma hak ve olanağı, zorunlu müdafilik hizmeti veren müdafilere tanınmış olacak, bunun sonucunda, Sistemin yaşayan bir organizma haline kavuşarak, Baro yönetimlerinin değişmesine bağlı olmayan bir hizmet politikası ile istikrar kazanabileceği söylenebilir. Aynı yapının TBB bünyesinde de kurulması halinde, zorunlu müdafilik kültürü ile hareket eden bir yapının daha etkili bir hukuki yardımın yöntemlerini var edebileceğini ve kurum-sallaştırabileceğini söyleyebiliriz.

Sistem içerisinde görev alabilmek için katılımı zorunlu olan Bölge Toplantılarının sağlıklı bir yapıya kavuşturularak, görev alma ölçü-

146 Anayasa Mahkemesi 17.03.1986 tarihli1985/31 Esas Sayılı 1986/1 sayılı kararı, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, S. 22. S. 115

tünün bölge toplantısına katılıma bağlı şekilde devamı ve sistemde görev alan müdafilerin örgütlü kılınmasının sağlanmasının, hizmetin kalitesi açısından önemli olduğu söylenebilir.

İstanbul Barosu CMK Merkezi bünyesinde, Zorunlu Müdafilik Yönergesi ile Danışma Kurulu düzenlendiğini belirtmiştik. Bu kurulun yapacağı çalışmaların, tamamen Sorumlular Kurulu tarafından hazırlanacak meslek içi eğitim programlarına yansıtılarak, ihtiyaca uygun ve kaliteli bir eğitim faaliyeti sağlanmalıdır. Meslek içi eğitimi veren eğitimcilerin çoğunluğunun, pratik uygulamanın önemi nedeniyle zorunlu müdafilik hizmeti veren müdafiler tarafından oluşturulması önemlidir. Bunun için eğitimcilerin eğitimi konulu bir program hazırlanması ve yürütülmesi gerekmektedir. Bu sayede, kendisini var eden, üreten ve etkin kılan bir eğitim politikası, kadrosu ve sistemi ile Zorunlu Müdafilik kültürü oluşturulabilir.

Sistemin çözüm üretebileceği sorunlardan biri de avukatların meslekte bağlı çalıştırılmalarının ve işçileştirilmelerinin daha da yaygınlık kazanmış olmasıdır. Avukatların bağlı çalıştırılması ve işçileştirilmesinin öncelikle bir demokrasi sorunu olduğu ve buna kaynaklık edenin de toplumsal hiyerarşinin ürünü olan, mesleki hiyerarşi olduğu tespitinde bulunulabilir. Bağlı çalıştırılan işçileştirilmiş avukatların sayısının her geçen gün artıyor olması, mesleki faaliyetin de merkezileşmesinin doğal sonucunun olduğu söylenebilir. Bu merkezileşmenin küreselleşmenin sonucu olarak, sermayenin merkezileşmesi nedeniyle olduğu düşünülebilir. Sermayenin merkezileşme biçimi, hemen her meslekte olduğu gibi avukatlık mesleğini de uzmanlaşma gerekçesi ile sadece, kendi hakimiyetine ve hizmetine sokmayı beraberinde getirdiği tezlerinin bu nedenle ağırlık kazandığı söylenebilir. Bununla beraber, Sistemin, mesleki hiyerarşinin tepesindeki meslektaşlar tarafından da yedek işgücü üretiminin önündeki en büyük engellerden biri olarak görüldüğü gözlenmektedir. Aynı şekilde Ceza Hukuku alanında faaliyet gösteren avukatlar tarafından da sistem sayesinde ceza avukatlığının öğrenilir olması, istenmeyen bir rekabet ortamı olarak dile getirilmektedir.

Herkes için adalet, adil yargılanma hakkının gereği olarak, silahların eşitliği, etkin savunma, adalete erişim hakkı gibi yeni ve pozitif hukukun kazanımı olan ilkelerin savunusunun yanında, mesleki hiyerarşinin aksine, Avukatlık mesleğinin bağımsız olarak yapılabilmesine olanak tanıdığı için bu Sistemin sunduğu çözümlere meslekçi

bir bakış açısından olabildiğince kaçınarak, popülist olmadan dikkat çekmenin ve eksikliklerini gidermenin, Baroların ve TBB' nin savunmanın geleceği açısından en temel görevlerinden olduğu tespitinde bulunulabilir.

VI.d.Zorunlu Müdafilik Sistemi ve Yoksulluk İlişkisi İle Yoksullar Açısından Savunma Hakkının Etkin Kılınması İçin Çözüm Önerileri

Ödeme gücü olanların, birçok olanağa sahip olabildiği düşünüldüğünde, yoksulluk ve dışlanma ilişkisinin de doğru orantılı olduğu iddiası abartılı olmayacaktır. Bu dışlanma ve engellenmenin de suça zemin hazırlayabilecek etkenlerden olduğu söylenebilir. Yoksulluğun dışlanma yaratması ve bu dışlanmanın da marjinalleşme ile suça eğilim yarattığı, bilimsel çalışmalarla da iddia edilmektedir¹⁴⁷. Tüm kanuni değişikliklere ve kısıtlamalara rağmen, sistem, çocuk yargılamalarında zorunlu olarak, uygulanmaya devam etmektedir. Bu nedenle, sistemi, sağlıklı verilerin daha çok bulunabilmesi açısından suç ve çocuk suçluluğu üzerinden yoksulluk bağlamında ele almak yerinde olabilir. Buna ilişkin 2007 yılında yapılmış bir araştırmada S.S.Ç.' ler için yapılan istatistiki bilgilere göre, bu durumda olan çocukların % 58,1'inin ailesinin aylık gelirinin 300 - YTL'den az olduğu tespit edilmiştir¹⁴⁸. Aynı çalışmada; S.S.Ç.'lerin % 80' inin eğitimine devam etmediğine ilişkin veriye ulaşılmıştır. 2007 yılı verileri itibari ile asgari ücretin 476,70 - YTL ile 491,40 - YTL gibi iki ayrı şekilde değişiklik gösterdiğinin göz önünde bulundurulması halinde, bu durumda olan çocukların ailelerinin asgari gelir seviyesinin altında aylık gelirlerinin olduğu tespit edilebilir¹⁴⁹. Bu durumda olan S.S.Ç.' lerin ailelerinin oturdukları evin mülkiyetine sahip olanlarının oranının % 14,3 olduğu tespit edilmiştir. S.S.Ç.'lerin ailelerindeki çocuk sayısına dair 2007 yılına ait başka bir araştırmada, ailelerin tamamına yakınının 3 veya daha fazla çocuklu olduğu, 6 veya daha fazla çocuklu ailelerin oranının ise % 40 olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmanın S.S.Ç.'lerin eğitim durumuna ilişkin yer verdiği araştırmasında, eğiti-

147 Sallan Gül, Songül/Gül, Hüseyin. "Sosyal Devlet Çözülürken Kamu Yönetimi ve Sosyal Güvenlik Reformu" . Nisan – Haziran 2004, S. 106 -107.Gökçeoğlu Balcı, Şebnem " Tutunamayanlar ve Hukuk" Dost Yayınevi 2007 bs. s. 16, 154

148 Dr. Eylem Ümit Mekandan İmkana Çocuk Suçluluğunu Habitusu Ceza Ehliyeti İlişkisi Ankara Barosu Yayınları 2007 s. 216 Tablo 31.
<http://www.ankarabarusu.org.tr/Sitelер/1940-2010/Kitaplar/pdf/m/mekandan-imbkana.pdf>.

149 http://www.alomaliye.com/yillar_iti_asgari_ucretler.htm (Erişim tarihi: 18.04.2013)

me devam etmeyen çocukların oranı % 80 olarak tespit edilmiştir¹⁵⁰. Yine S.S.Ç.’lerin % 80’ inin eğitime devam edememesi nedeniyle bu sistemden yararlanan yoksulların büyük çoğunluğunun eğitimsiz olduğu tespitinde bulunulabilir. Eğitimsiz bu insanların haklarındaki suçlamayı ve haklarını, var olan yargılama kültürü içinde tam olarak kavrayamadıkları da çalışmanın bütünü içerisinde gözlemlenebilir.

Suçta sürüklenmiş çocukların % 58,1’ inin ailesinin aylık gelirinin asgari ücretin altında olduğu tespiti ve bu çocukların büyük çoğunluğunun üç ve daha çok çocuklu ailelere mensup olduğu tespiti ile asgari ücretin altında elde edilen aylık gelire geçinmek zorunda kalan hane halkı sayısı düşünüldüğünde, S.S.Ç.’lerin yarısından fazlasının yoksul olduğu söylenebilir. Bu da suç ile yoksulluk arasında bir bağ kurulabilmesine yardımcı olabilir. Bu bağ nedeniyle de ücretsiz müdafî yardımına en çok ihtiyaç duyan kesimlerin, ödeme gücü olmayan ve suça en yakın olduğu söylenebilecek olan yoksullar olduğu görülmektedir. Bu çalışmadan da elde edilen çocuk suçluluğu ile yoksulluk arasındaki sıkı bağa dair bilgi ışığında gerek, CMUK gerekse CMK’nın tüm çocuk yargılamalarında müdafiliği zorunlu tutmuş olması ile bu sistemden en çok yoksulların faydalandığı söylenebilir.

Bu nedenle yoksulları hedefleyen geçici özel önlemler alınarak, öncelikle temel insan hakları ile bunların kullanımına yönelik eğitici ve bilinçlendirici medyatik kampanyalar yapılmalıdır. Bu kampanyalara eş olarak, kolluğun sadece adli kolluk olarak örgütlenerek, daha iyi denetlenmesi ile özellikle soruşturmanın amiri olan savcılarının bağımsız çalışmaları, mali bağımsızlığı da kapsar şekilde sağlanmalıdır. En önemli geçici özel önlem olarak da yönetiminde Barolar ve çeşitli S.T.K.’lardan temsilcilerin de bulunduğu, özerk kamu kurumları eli ile de bu hakların kullanımı her sene raporlanmalı ve denetlenmelidir.

VI.e.Müdafî Ücreti, Belirlenme ve Ödenme Usulü İle Çözüm Önerileri

Sistem içerisinde görev alan müdafilere ödenecek avukatlık ücreti ve ödeme usulü, Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği’nin 4. m. ile düzenlenmiştir¹⁵¹. Sistem içerisinde görev alan müdafilere ödenecek Avukatlık

150 A.g.e.bkz.76. S. 218 tablo 34 – s. 226 tablo 42 ve s. 224 tablo 41

151 Yönetmelik 4.m.

“d) Ücret: Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince baro tarafından görevlendirilen müdafî veya vekile Tarife gereğince ödenecek meblâğı, 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri uyarınca mutâat olan taşıta göre gerçek masraf üzerinden yapılan zo-

ücretinin tespiti için de CMK ve 5320 S.K. 13. m. Uyarınca, her yıl, bir ödeme tarifi yayımlanmaktadır. Bu tarife uyarınca, 01.01.2012 tarihinden itibaren, bu sistem içerisinde görev alan müdafilere, Avukatlık Asgari Ücret tarifesi için üçte birinden daha düşük ücretler ödenmektedir¹⁵². 5560 S.K. 30. m. ile 5320 S.K.'nin 13. m.'nin değiştirilmesi sonucu; harçlardan ve para cezalarından %15 oranındaki bedelin TBB' ye, oradan da sistemde görev alan müdafilere aktarılmasına son verilerek, ödemenin kaynağı olarak Adalet Bakanlığı'nın gösterilmiş olduğunu ve bu konudaki yönetmelik yapma yetkisinin de Adalet Bakanlığı'nda olduğunun düzenlenmiş olduğu, uygulamaya ilişkin bölümde tarafımızdan belirtilmiştir. Bu değişiklik sonrası hazırlanan Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği'nin 5.m. düzenlemesi ile hak hatırlatması ile birlikte, yargılama sonunda haksız çıkması halinde, şüpheli veya sanıktan, görevlendirilen müdafii için ödenen ücretin tahsil edileceğine dair ihtar yapılmaktadır¹⁵³. 5320 S.K. 13.m.'nin 5560 S.K.'nin 30. m.'si ile değişmesi sonrası, zorunlu müdafilere ödenen ücretin, maddi gücü olanlardan tahsili için TBB' nin rücu hakkı olduğuna dair

---

runlu yol giderlerini, acele ve zorunlu hâllerde ise, bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinde sayılan mercilerin kabulü üzerine mutat taşıt dışındaki araçlarla yapılan zorunlu yol giderlerini ve müdafii veya vekil tarafından ödenen temyiz, istinaf ve itiraz harçlarını.”

152 Resmi Gazete'nin 28512 Sayısı ile 29/12/2012 tarihinde Yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanunu Gereğince Görevlendirilen Müdafii ve Vekillere Yapılacak Ödemelere İlişkin 2013 yılı tarifesi. 4.m.

- a) Soruşturma evresinde takip edilen işler için 182 TL,
- b) Sulh ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için 282 TL,
- c) Asliye ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için 310 TL,
- ç) Ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için 561 TL,
- d) Çocuk mahkemeleri:
  - 1) Çocuk mahkemelerinde takip edilen davalar için 310 TL,
  - 2) Çocuk ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için 561 TL,
- e) Askeri mahkemelerde takip edilen davalar için 310 TL,
- f) İcra Ceza ve Fikri ve Sinaî Haklar ceza mahkemesi gibi mahkemeler ile İnfaz Hâkimliklerinde takip edilen davalar için 310 TL,

g) Kanun yolları mahkemeleri:

- 1) Bölge adliye mahkemelerinde görülen duruşmalı davalar için 561 TL,
- 2) Yargıtay' da görülen duruşmalı davalar için 630 TL

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121229.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121229.htm> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

153 Resmi Gazete'nin 25832 Sayısı ile 01/06/2005 tarihinde Yayımlanan ve İlan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 6.m. "...Yakalanan kişiye, suç ayrımı gözeltilemez yakalama sebebi ve hakkındaki iddialar ile susma ve müdafiden yararlanma, yakalanmaya itiraz etme hakları ile diğer kanunî hakları ile itiraz hakkını nasıl kullanacağı, herhâlde yazılı, bunun hemen mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl bildirilir..."

düzenleme de ortadan kaldırılmıştır. CMK 324. ve 325. m.’leri ile bu ödemelerin yargılama giderinden sayılacak olması nedeniyle müdafii için devletin yapmış olduğu giderler artık haksız çıkan taraftan yargılama giderlerinin tahsiline ilişkin usuller ile tahsil edilmektedir.

Sistem içerisinde görev alan müdafilere yapılacak olan ödemelerin usulü, Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği’nin 11. m. ile düzenlenmiştir. Bu yönetmelik düzenlemesi, sistemde görev alan müdafilerin ücretlerinin ödenmesi işlemlerinin soruşturma veya kovuşturmanın yapıldığı yer Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenleneceği şeklindedir¹⁵⁴. Müdafilik ücreti; soruşturma veya kovuşturma aşamasında görev aldığı işleme ilişkin evrak ile belirlenen tarifeye uygun düzenlenmiş olan avukatlık serbest meslek makbuzunu, bağlı bulunduğu baroya sunmakta ve Baro, Savcılık ve Mal Müdürlükleri ile Vergi Daireleri arasındaki işlemler sonrası, Savcılığın oluru ile Adalet Bakanlığı’na gönderilen ödeme emirleri, bakanlık tarafından çıkarılan ödenekle müdafinin baroya bildirmiş olduğu banka hesap numarasına aylar süren bürokratik işlemlerin sonucunda, vergileri düşülerek, ödenmektedir. Makbuzun düzenlendiği tarih ile ödemenin müdafie yapıldığı tarih arasında ücret, makbuzun vergi dairesine beyan edilmiş olması nedeniyle peşinen vergilendirilmiş olmaktadır. Ücretin, Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği’nin yürürlüğe girdiği 21.05.2007 tarihi itibari ile ceza yargılamasının sav tarafını oluşturan savcılık makamı eliyle ödeniyor

154 52. Yönetmelik 11.m. “(1) Müdafii veya vekil; soruşturma evresinde ifade alma ve sorguya, kovuşturma evresinde ise bir oturuma katılmakla Tarifede belirlenen meblâğı almaya hak kazanır.

(2) Zorunlu yol giderlerine de buna ilişkin belge, gider pusulası veya avukatın rayice uygun yazılı beyanı üzerine hak kazanılır.

(3) Müdafii veya vekilin; görevlendirme yazısı, katıldığı soruşturma veya kovuşturma evresine ilişkin tutanağın onaylı örneği, evrakın çok sayıda olması hâlinde ilk ve son sayfası ve varsa yapmış olduğu zorunlu yol giderlerine ilişkin belge, gider pusulası veya rayice uygun yazılı beyanı ile

(4) Müdafii veya vekil sigortalı olarak çalışmakta ise yanında çalıştığı avukatın, avukatlık bürosu ya da avukatlık ortaklığı şeklinde çalışmakta ise büro veya ortaklığın serbest meslek makbuzunu kullanır.

(5) Cumhuriyet başsavcılığınca listeler ve ekindeki dayanak belgeler incelendikten sonra, müdafii veya vekile ödenmesi gereken Tarifede yazılı meblağ ile varsa zorunlu yol giderlerini de kapsayan toplam ücret, ödeme emri belgesiyle, serbest meslek makbuzunu düzenleyen müdafii veya vekilin bildireceği banka hesabına ödenir.

(6) Cumhuriyet başsavcılığınca, müdafii veya vekil tarafından karşılanması durumunda temyiz, istinaf ve itiraz harçlarına ilişkin dayanak belgeler incelendikten sonra ödenmesi gereken meblağ, 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 67 nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince herhangi bir kesintiye tabi olmaksızın müdafii veya vekilin bildireceği banka hesabına ödenir.

(7) Beşinci ve altıncı fıkra gereğince yapılan ödemeler, yargılama giderlerinin hesabında dikkate alınmak üzere soruşturma ya da kovuşturma dosyasına bildirilir.”

olması ile savunma üzerinde vesayet yaratılmasına yol açacağı söylenebilir. Bu durumun, adil yargılanma hakkı açısından silahların eşitliği ilkesine aykırı olduğu düşünülmelidir. Bu iddia karşılık, müdafie ödenecek ücretin, Adalet ve Maliye Bakanlıklarınca belirlenmesinin, bu ücretin de soruşturma ve kovuşturma organları tarafından ödenecek olmasının, İHAS 6.m. uyarınca, adil yargılanma hakkının ihlali olduğu belirtilerek, 5320 S.K. 13. m.' iptali istemi ile açılan davada; Anayasa Mahkemesi tarafından bu durumun adil yargılanma hakkı açısından hukuka ve Anayasaya' nın 36. m.'ne aykırı olmadığına karar verilmiştir¹⁵⁵. Aynı şekilde, Danıştay tarafından da ayrıksı ücret tarifesi belirlenmesinin hukuka uygun olduğuna karar verilmiştir¹⁵⁶.

155 Resmi Gazete'nin 25.06.2009 tarihinde 27269 sayısı ile Yayımlanan Anayasa Mahkemesi' nin 2007/14 Esas, 2009/48 Karar sayılı 12.03.2009 tarihli kararı.

"E- 23.3.2005 Günlü, 5320 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 13. Maddesinin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, avukatın baro tarafından görevlendirilmesine rağmen avukata ödenecek ücretin Adalet ve Maliye Bakanlıklarınca belirlenmesinin ve bu ücretin de soruşturma ve kovuşturma organları tarafından ödenecek olmasının, Anayasa'nın 90. maddesi gereği iç hukuk kuralı haline gelen AİHS.'nin 6. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı ve savunma hakkının özüne bir müdahale olduğu gibi savunma hakkının bağımsızlığı da önemli ölçüde zedelediği, Anayasa Mahkemesi'nin "avukatlık mesleği ile ilgili bir düzenleme yapılırken bu mesleğin her şeyden önce bir serbest meslek olduğunun gözden uzak tutulmaması gerektiği", "avukatlığın bir kamu hizmeti sayılmış olsa dahi, kamusal yönü çok yoğun olan Devlet memuriyeti görev ve hizmetleriyle aynı nitelikte görülüp aynı ölçülere tabi kılınmayacağı"na ilişkin 1.3.1985 günlü, E:1984/12, K:1985/6 ve 23.6.1989 günlü, E:1988/50, K:1989/27 sayılı kararlarında belirtilen yorumu ile bağdaşmadığı, iptali istenilen düzenleme ile uygulama yapıldığında hukuka uygun ve adaletli bir sonuç elde etme imkanının bulunmadığı ve bu nedenlerle kuralın Anayasa'nın 2., 11., 13., 36. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İptali istenilen kural müdafie ve vekil ücretini düzenlemektedir. Buna göre zorunlu müdafilik ve vekillik için, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü de alınarak Adalet ve Maliye Bakanlıkları tarafından birlikte tespit edilecek ücret, Adalet Bakanlığı bütçesinde bu amaçla yer alan ödenekten karşılanacaktır. Müdafie ve vekile ödenecek ücret yargılama giderlerinden sayılmış ve böylece mahkumiyet halinde sanıktan tahsil edilerek bütçeye geri dönüşünün sağlanması amaçlanmıştır. Bu konudaki ödeme ve uygulamaların ayrıntıları Türkiye Barolar Birliğinin görüşü de alınarak Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenecektir.

Düzenlemenin amacının, önceki dönemde ödeme ile ilgili ortaya çıkan sıkıntılarını giderilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Barolar Birliği tarafından görevlendirilen müdafilere ödenecek ücretler Adalet ve Maliye Bakanlıkları tarafından aktarılacak kaynaklarla karşılanabilecektir.

Ücretin belirlenmesi, ödenmesi ve buna ilişkin uygulamaların Adalet ve Maliye Bakanlıklarınca yönetmelikle düzenlenmesinin Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen savunma ve adil yargılanma hakkı ile ilgili kurulamadığından kural Anayasa'ya aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir." <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090625.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090625.htm> (Erişim Tarihi: 18.04.2013)

156 Danıştay 8. Daire Başkanlığı' nın 2010/3434 E., 2010/5412 K. sayılı 22.10.2011 tarihli kararı. "Esasen, adli yardımın amacı, maddi olanakları sınırlı olan kişilere avukatın hukuksal yardımını sağlayarak yargısal koruma altına almak olduğundan, bu haliyle kamu hizmetinin gerekleri ve kamu yararı gözetilerek düzenlenip yayımlanan dava konusu Tari-

Zorunlu Müdafilik Yönetmeliğın 11. m.’sinin ödeme emrinin Cumhuriyet Savcılıkları tarafından hazırlanacağını düzenlemiş olması nedeniyle müdafiler tarafından düzenlenen makbuzlarda, müvekkil, yani müşteri olarak, Cumhuriyet Savcılıklarının belirtilmesi gerekmektedir. Vergi mükellefi olmayan Cumhuriyet Savcılıkları için stopajlı düzenlenen makbuzlar nedeniyle stopajların Vergi Dairelerine ödenmesi yükümlülüğü Savcılıklara geçmektedir. Ancak, Savcılıklar, vergi mükellefi olmadıklarından, yedinde bırakılan stopajın Savcılıklar tarafından Vergi Dairesine ödenmesinde zorluklar yaşanmaktadır. Bu nedenle; Vergi Dairelerinden sistemde görev alan müdafilerin iade vergi alacaklarının, vergi borçlarına mahsup edilmesi istekleri, Savcılıkların stopajları ödememesi nedeniyle, yerine getirilememektedir. Mahsup işleminin zamanında yapılamaması yanında, ödenmesi gereken ücretlerin 6183 S.K. Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun (6183 S.K.)’ın 22/A maddesine aykırı olarak, Maliye Bakanlığı’nın 29.09.1993 tarihli ve 1993/6 Seri No.lu ve 02.04.2002 tarihli ve 2002/1 Seri No.lu Tahsilât İç Genelgesi ile vergi borçlarına karşılık ödenmeden, kaynakta kesinti yapılmakta, hatta banka hesaplarına elektronik ortamda haciz uygulanmaktadır¹⁵⁷. Bunun yanında

fede, mesleğın kamu hizmeti niteliğinin ağır bastığı da göz ardı edilemez.

1412 sayılı Yasanın 146. maddesi ile anılan Yasa gereğince yapılacak hukuki yardımlar için Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinden ayrı olarak tarife düzenlenmesine yasa ile olanak tanınmıştır. Farklı bir Yasal düzenlemeden (1136 sayılı Avukatlık Yasası) kaynaklanan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin ihdas ediliş amacı ile dava konusu tarifenin ihdas ediliş amacı dikkate alındığında dava konusu düzenleme ile Anayasal eşitlik ilkesine aykırı bir hukuki durum yaratıldığı iddiasının dayanaksız olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Bu duruma göre ihdas ediliş amacına ve 1412 sayılı Yasa hükümlerine uygun olarak düzenlendiğı anlaşılan dava konusu 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Gereğince Yapılacak Hukuki Yardımlar İçin Avukatlık Ücret Tarifesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.”

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

157 Maliye Bakanlığı’nın 29.09.1993 tarihli ve 1993/6 Seri No.lu ve 02.04.2002 tarihli ve 2002/1 Seri No.lu Tahsilât İç Genelgesi’ ne dair Barolar Birliğı Maliye Bakanlığı yazışmaları.

http://eski.barobirlik.org.tr/calisma/duyuru/pdf/tara_20080924143513.pdf (Erişim Tarihi: 18.04.2013)

30.03.2006 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete’nin 26133 Sayısı ile 08.04.2006 tarihinde Yayımlanan ve İlan edilen 5479 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Özel Tüketim Vergisi Kanunu Ve Vergi Usul Kanununda Değışiklik Yapılması Hakkında Kanun’ un 5. Maddesi ile değışik 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun’ un 79. m.

“Tahsil dairelerince düzenlenen haciz bildirimleri; amme borçlusunun hak ve alacaklarının bulunabileceğı bankaların şubelerine doğrudan veya mahallindeki tahsil dairesi aracılığı ile tebliğ edileceğı gibi Maliye Bakanlığınca belirlenecek tutarın üzerindeki alacaklar için doğrudan bankaların genel müdürlüklerine de tebliğ edilebilir. Haciz bildirisi bankanın genel müdürlüğüne de tebliğ edilmiş ise tüm şubelerini kapsayacak şekilde beyanda bulun-

başka bir avukatın yanında bağlı çalışan müdafilerin, kendi hesaplarına sistemde aldıkları görevlerin ücretleri, yanlarında çalıştıkları avukatların vergi borcu olduğundan bahisle verginin şahsiliği ilkesine aykırı olarak, kesintiye uğramaktadır. **Danıştay, bu şekilde; başka bir avukatın yanında sigortalı olarak çalışan avukatın, sigortalısı olduğu avukatın serbest meslek makbuzunu kullanmasının, ücretin ödeme usulüne ilişkin bir prosedür olduğunu ve serbest meslek makbuzu kullanılan avukatı hak sahibi yapmayacağından, müdafilik görevi yapan davacıya ödenmesi gereken ücretin, yanında çalıştığı avukatın vergi borcuna mahsup edilemeyeceğine karar vermiştir**¹⁵⁸. Tüm bu bürokratik sorunların da müdafiler açısından sistemi özendirici olmadığı söylenebilir.

Sistemde görev alan müdafiler için Zorunlu Müdafî ücretlerinin düşüklüğü sorununun yanında, bu ücretlerin makbuzlandırılmasına karşın, geç ödenmesi, ücretin makbuzlandırıldığı tarih ile ödendiği tarih arasında vergilendirilmesi ve bu verginin ödeme gününden çok önce talep edilmesi ile bu verginin zamanında ödenmemesi halinde, buradan tahakkuk eden verginin, 6183 S.K. uyarınca vergi borçları için işletilen gecikme faizine tabi tutulması söz konudur. Oysa, devlet tarafından yapılmamış bir ödemenin vergisinin, hatta bu verginin gecikme faizinin talep edilmesinin yanında, makbuz tarihi ile ödeme tarihi arasındaki zaman için müdafilere faiz ödemesi yapılmaması da ayrı bir çelişki yaratmaktadır.¹⁵⁹

ma yükümlülüğü bankanın genel müdürlüğüne aittir.” <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/04/20060408.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/04/20060408.htm> (Erişim tarihi 18.04.2013)

158 Danıştay 3. Daire Başkanlığı' nın 2010/205 E., 2011/5144 K. sayılı 23.09.2011 tarihli kararı.

“Avukat olan ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca görevlendirilen davacının müdafilik ücretinin tarafına ödenmesi istemiyle yaptığı başvurunun, yanında sigortalı olarak çalıştığı avukatın vergi borcu nedeniyle reddedilmesi yolundaki işlemin iptali ile söz konusu ücretin yasal faiziyle birlikte iadesi istemiyle açılmıştır. Davacının, nezdinde sigortalı olarak çalıştığı avukatın serbest meslek makbuzunu kullanması gerektiği, bu durum ücretin ödeme usulüne ilişkin bir prosedür olup, serbest meslek makbuzu kullanılan avukatı hak sahibi yapmayacağından, müdafilik görevi yapan davacıya ödenmesi gereken ücretin, yanında çalıştığı avukatın vergi borcuna mahsup edilmesinde hukuka uygunluk bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemi iptal eden, yasal faiz istemi yönünden ise davayı reddeden Vergi Mahkemesinin kararı isabetlidir.” <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

159 21.07.1953 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete'nin 8469 Sayısı ile 28.07.1953 tarihinde Yayımlanan ve İlân edilen 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8469.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8469.pdf> (Erişim Tarihi: 18.04.2013)

5320 S.K. 13. m.’si ile sistemde görevlendirilen müdafî ve vekile, Avukatlık Ücret Tarifesi’nden ayrı olarak, TBB’nin de görüşü alınarak, Adalet ve Maliye Bakanlıkları tarafından birlikte tespit edilecek bir ücretin ödeneceği düzenlenmiştir¹⁶⁰. Av. K.’nın 164/3. m.’nin Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi’nin altında vekalet ücreti kararlaştırılmayacağı düzenlemesine rağmen, 5320 S.K. ile özel kanun olan Av.K.’ya kanuni bir düzenleme ile aykırılık yaratılmış ve bu aykırılığın uygulamasına da TBB’nin ortak edilmiş olduğu söylenebilir¹⁶¹. 5230 S.K. 13. m.’sinin, her yıl belirlenen Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi’nin belirlenme usulünü düzenleyen Av. K. 168.m.’ye uyumlu hale getirilmesi için 03.01.2013 tarihinde CHP İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal tarafından TBMM’ye kanun teklifi verilmiştir. Bu kanun teklifinde sadece Zorunlu Müdafilik ücretlerinin Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi’ndeki rakamlara çekilmesi değil, aynı zamanda silahların eşitliği ilkesi gereği, görevlendirilen müdafî/vekillere dosya fotokopi gideri ve görev yerine ulaşmak için avukatın saygınlığına yaraşır ulaşım giderinin de ödenmesi gerektiği, gerekçesinde belirtilerek, değişiklik talep edilmiş-

160 <http://www.istanbulbarosu.org.tr/Document.asp?Konu=721&DocumentIndex=avhukuk/resmiucretcizelge.htm> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

161 19.03.1969 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete’nin 13168 Sayısı ile 07.04.1969 tarihinde Yayımlanan ve İlan edilen 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu’nun 164/3. m. “...Avukatlık asgari ücret tarifesi altında vekâlet ücreti kararlaştırılmaz. Ücretsiz dava alınması halinde, durum baro yönetim kuruluna bildirilir...”

168. m. “(Değişik: 4667 - 2.5.2001 / m.81) Baronun yönetim kurulları, her yıl Eylül ayı içerisinde, yargı yerlerindeki işlemler ile diğer işlemlerden alınacak avukatlık ücretinin asgari hadlerini gösteren birer tarife hazırlayarak Türkiye Barolar Birliğine gönderirler.

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca, baro yönetim kurullarının teklifleri de göz önüne alınmak suretiyle uygulanacak tarife o yılın Ekim ayı sonuna kadar hazırlanarak Adalet Bakanlığına gönderilir. (Ek cümle : 5904 - 16.6.2009 / m.35 / Yürürlük / m.40) “Şu kadar ki hazırlanan tarife; genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davalar ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan her türlü davalar için avukatlık ücreti tutarı maktu olarak belirlenir.” Bu tarife Adalet Bakanlığına ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde Bakanlıkça karar verilmediği veya tarife onaylandığı takdirde kesinleşir. Ancak Adalet Bakanlığı uygun bulmadığı tarife bir daha görüşülmek üzere, gösterdiği gerekçesiyle birlikte Türkiye Barolar Birliğine geri gönderir. Geri gönderilen bu tarife, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca üçte iki çoğunlukla aynen kabul edildiği takdirde onaylanmış, aksi halde onaylanmamış sayılır; sonuç Türkiye Barolar Birliği tarafından Adalet Bakanlığına bildirilir. 8 inci maddenin altıncı fıkrası hükümleri kıyasen uygulanır.

Avukatlık ücretinin takdirinde, hukuki yardımın tamamlandığı veya dava sonunda hüküm verildiği tarihte yürürlükte olan tarife esas alınır.”

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13168.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13168.pdf> (Erişim Tarihi: 18.04.2013)

tir¹⁶² . Ancak bu değişiklik teklifi, henüz TBMM'de görüşülmemiştir. 2013 yılı için Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi' nde belirlenen ücretlerin, Zorunlu Müdafilik için belirlenen tarifedeki ücretlerle kıyaslanmasının yapılması gerektiğinde;

Ağır Ceza Mahkemeleri için Avukatlık ücretinin 2.640,00 - TL, Zorunlu Müdafiler için belirlenen tarifede 561,00 – TL,

Asliye Mahkemeleri için Avukatlık ücretinin; 1.320,00 - TL, Zorunlu Müdafiler için belirlenen tarifede 310,00 – TL,

Sulh Mahkemeleri için Avukatlık ücretinin; 660,00 – TL, Zorunlu Müdafiler için belirlenen tarifede 282,00 – TL olması nedeniyle aradaki farkların, mahkemesine göre, üç veya dört katına yakın olduğu söylenebilir¹⁶³. Yine bu iki tarife arasındaki bir fark da Zorunlu Müdafilik için belirlenen tarifede, Anayasa Mahkemesi'ne veya AİHM'e bireysel başvuru için Avukatlık ücretinin öngörülmemiş olmasıdır. Danıştay tarafından avukatlık hizmetinin kamu hizmeti niteliğinin ağır bastığı belirtilerek, sistem için düzenlenen Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin Av. K. 168.m.'den farklı olarak düzenlenmiş olmasının tarifelerin düzenleme amaçlarının göz önünde tutulması ile Anayasal eşitlik ilkesine aykırı olmadığına karar verilmiştir¹⁶⁴ .

162 5320 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 13. Maddesinin 1. Fıkrasında Değişiklik Yapılmasına Dair Teklif. <http://www.tbmm.gov.tr/d24/2/2-1127.pdf> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

163 Resmi Gazete'nin 28512 Sayısı ile 29.12.2012 tarihinde yayımlanan ve ilân edilen Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121229.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121229.htm> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

164 T.C. Danıştay 8. Dairesi Başkanlığı'nın 2010/3434 E., 2010/5412 K sayılı 22.10.2010 tarihli kararı.

“Adli yardımın amacı, maddi olanakları sınırlı olan kişilere avukatın hukuksal yardımını sağlayarak yargısal koruma altına almak olduğundan, bu haliyle kamu hizmetinin gerekleri ve kamu yararı gözetilerek düzenlenip yayımlanan dava konusu Tarifede, mesleğin kamu hizmeti niteliğinin ağır bastığı da göz ardı edilemez.

1412 sayılı Yasanın 146. maddesi ile anılan Yasa gereğince yapılacak hukuki yardımlar için Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinden ayrı olarak tarife düzenlenmesine yasa ile olanak tanınmıştır. Farklı bir Yasal düzenlemeden (1136 sayılı Avukatlık Yasası) kaynaklanan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin ihdas edilmiş amacı ile dava konusu tarifinin ihdas edilmiş amacı dikkate alındığında dava konusu düzenleme ile Anayasal eşitlik ilkesine aykırı bir hukuki durum yaratıldığı iddiasının dayanaksız olduğu açıkça anlaşılmaktadır. 1412 sayılı Yasa hükümlerine uygun olarak düzenlendiği anlaşılan dava konusu 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu Gereğince Yapılacak Hukuki Yardımlar İçin Avukatlık Ücret Tarifesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.”<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

Av. K. 164. m. uyarınca, Avukatlık Asgari Ücret Tarifесinin altında bir ücretle bir avukatın iş yapması disiplin suçudur. Ancak, CMUK’nın 146. m. düzenlemesi ile ve 5320 S.K’nın yürürlüğe girdiği 01.06.2005 tarihinden bu güne ortaya çıkan uygulama ile de bu durumun kurumsal hale getirildiği tespitinde bulunulabilir. Bu yasaklayıcı düzenlemeye rağmen, Sistem içerisinde görev alan müdafilerin ücretlerinin 5320 S.K.’nın 13. m.’si ile Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi’ nin altında belirlenmesinin, Avukatlık Hukuku açısından çelişki yarattığı söylenebilir. 5320 S.K.’nın 13. m. düzenlemesinde; verilen müdafilik hizmeti için Sistem içerisinde görev alan müdafilere ödenecek ücretin belirlenmesinde, bu sistemde görev alan avukatların örgütlülüğüne ve gücüne göre bir ücret politikasını uygulanacağıının emarelerinin mevcut olduğu söylenebilir. Anayasa’nın 55. m.’sindeki ücrette adaletin sağlanması ile ilgili düzenlemeye ve Av. K.’nın 164/3. m.’ ne aykırı olarak, zorunlu müdafilik ücretinin hukuki denetimini yapacak olan TBB gibi kurumlar tarafından Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi’ nin altında belirlenmesinin, çelişkili bir durum oluşturduğu yine söylenebilir¹⁶⁵. Bu durum ile ücretlendirmenin yargılama kültürü açısından, sadece bir meblağ belirlemeden öte bir anlam taşıdığı, uygulamanın geldiği yer açısından maalesef görülmektedir.

Zorunlu müdafilik hizmetinin, diğer avukatlık hizmetlerinden ayrı, ikinci sınıf olarak görülmesine ve ayrı ücretlendirilmesine karşın, Sistemde görev alan avukatların daha örgütlü ve talepkar olmalarının kaçınılmaz olduğu da savunmanın etkili ve pratik olabilmesi için söylenebilir. Sistemde görev alan avukatların, sisteme ait tüm sorunlarında da olduğu gibi, ücretin tahsil edilmesinin bile angaryaya dönüşmüş olmasının asıl nedeni; sistemde görev alan avukatların ve hizmet alıcısı kesimlerin örgütsüz ve dolayısıyla güçsüz olması gösterilebilir. Ancak, Avukatlık Hukuku açısından yapılan bu değerlendirmenin yanında, sitemin asıl varoluş nedeninin adil yargılanma hakkı kapsamında, kişilerin savunma hakkının sağlanması olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle ücret konusunda yapılacak tartışmalarda bu ücretin dava sonunda hak-

165 07.11.1982 tarihinde 2709 Sayılı Kanun ile kabul edilen T.C. Anayasası’ nın 55. m. “Ücret emeğin karşılığıdır.

Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.

(Değişik: 3/10/2001-4709/21 md.) Asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur.”

http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf (Erişim tarihi: 18.04.2013)

sız çıkan taraftan ya hiç alınmaması ya da gücü oranında tahsiline imkan tanıyan bir düzenleme için hem 5320 S.K.'nın 13. m., hem CMK'nın 324., 325.m.'leri ile Av. K. 164., 168.m.'leri hem de Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği'nin değişmesine çaba sarf etmek, sistemin tutarlılığı için gereklidir. Aksi taktirde; Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nde belirlenen ücretlerin, Sistem için de geçerli olması halinde, hak hatırlatması ile bu bedellerin dahi kendileri için yüksek olacağı düşüncesinde olan hak sahiplerinin, haksız çıkmaları halinde, kendilerinden tahsil edilmesi korkusu nedeniyle İhtiyari Müdafiliğin yani talebe bağlı olarak yapılan görevlendirmelerdeki müdafiliğin önünü avukatlar olarak tıkamış olabiliriz. Buradaki gücü oranındaki ölçütü, her yıl Sendikalar tarafından yayınlanan fakirlik sınırının üzerinde gelir elde etme olarak belirlenebilir. Bu ölçütü, sadece çözüm için bir öneriden ibarettir, bu oran daha yüksek olarak da belirlenebilir. Yargıtay, sistem tarafından görevlendirilen müdafie ödenen ücretin yargılama giderlerinden sayılarak, mali gücü olmayan sanığa yükletilmesinin AİHS'in 6/3(c) maddesi-ne aykırı bulmuştur¹⁶⁶.

166 Yargıtay 6. Ceza Dairesi'nin 12.07.2012 tarihli 2012/6243 Esas Sayılı 2012 / 14162 K. sayılı kararı, "5320 sayılı Yasanın 13/1. maddesinde, Ceza Muhakemeleri Kanunu gereğince soruşturma ve kovuşturma makamlarının istemi üzerine baro tarafından görevlendirilen müdafii ve vekile ücret ödeneceği, bu ücretin yargılama giderlerinden sayılacağı, 5271 sayılı CMK'nun 324. maddesinde yargılama giderlerinin neleri kapsayacağı ve aynı Yasanın 325 maddesinde de, bütün yargılama giderlerinin cezaya ya da güvenlik tedbirine mahkum edilen sanığa yükleneceğinin düzenlenmiş olmasına karşın, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6/3-c maddesinde, her sanığın kendi kendini savunmaktan başka, kendisinin seçeceği ya da mali olanaklardan yoksun bulunuyor ve adaletin selameti gerektiriyorsa, mahkemece görevlendirilecek bir avukatın para ödemeksizin yardımından, yararlanma hakkına da sahip olduğu belirtilmiş ve TC.Anayasa'sının 90. Maddesinin son fıkrasında usulüne uygun olarak yürürlüğe konulmuş uluslararası sözleşmelerin yasa gücünde olduğu, anayasaya aykırılıklarının ileri sürülemeyeceği ve temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası sözleşmelerle yasaların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda uluslararası sözleşme hükümlerinin esas alınacağı belirtilmiştir. Anılan maddeye göre, hakim uyumsuzluklarda, temel hak ve özgürlükleri düzenleyen ulusal yasalarla, uluslararası sözleşmelerin çelişmesi durumunda şüphesiz ki uluslararası sözleşme hükümlerine göre hareket etme durumundadır.

Bu açıklamalar ışığında;

Mahkemece 5271 sayılı Yasası'nın 150/3. maddesi uyarınca, sanığın savunmasını yapmak üzere zorunlu savunmanın görevlendirilmesi nedeniyle, savunmana ödenen avukatlık ücretinin, dosyadaki bilgilerden mali geliri bulunmadığı anlaşılan sanığa, yargılama gideri olarak yükletilmesine karar verilmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6/3-c maddesindeki düzenlemeye açıkça aykırı olduğundan,

Bozmayı gerektirmiş, sanık M.B. savunmasının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görül-müş olduğundan hükmün açıklanan nedenle isteme aykırı olarak BOZULMASINA, bozma nedeni yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi aracılığıyla CMUK'nun 322. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak, hüküm fıkrasından yargılama giderlerinin tahsiline ilişkin bölümden "462.00 TL müdafii giderinin" çıkarılarak, diğer yönleri usul ve yasaya uygun bulunan hükmün düzeltilerek onanmasına,

Bu karar da mali gücü olmayan yoksullar için öncelikli olarak öngörölmüş bir sistem olan Zorunlu Müdafilik için ödenen ücret ve masrafın yargılama giderinden sayılmaması ve ücretin belirlenmesi konusunda çoklu çözümlerin düşünölməsi gerektiğini önümüze oymaktadır. Sistemden yararlananlardan haksız çıkmaları halinde mali gücüne bakılmaksızın, müdafii ücretinin yargılama giderinden sayılarak alınmasını, İHAS 6.m.’ye aykırı olduğuna ilişkin Yargıtay kararları olduğu, bu kararların değerlendirildiği bölümde görölmüştür. Bu aykırılık, Çankırı 1. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 2011/141 E. sayılı dosyası ile Hakim Ömer Faruk Eminağaoğlu tarafından Anayasa Mahkemesi’ne 10.12.2012 tarihinde yapılan başvuruda da yinelenmiştir¹⁶⁷. Yoksulluk ve suç bağlamında değerlendirmelerimizin olduğu bölümde de sistemin büyük çoğunluğunun yoksullara hizmet ettiği görölmektedir. Bunların sonucu olarak, birinci kuşak haklar içerisinde tanımlanan Adil yargılanma hakkının temel ilkesi olan savunma hakkının en etkin mekanizması olan Zorunlu Müdafilik sisteminin finansmanının mali gücü olmayanlardan sağlanmaya çalışılmasının, sistemin varoluşuna kaynaklık eden ruha aykırı olduğu tespitinde bulunulabilir.

Sistemde görev alan müdafilere ödenecek ücretin belirlenmesinde bu ücretin Avukatlık Hukukunun kurallarına aykırı ve çok düşük belirlenmesi konusu, tamamen sistemin devamlılığı açısından görev alan müdafilerin özendirilmesinin de sağlanabilmesinin yollarının tartışılabilmesi için değerlendirmeye alınmıştır. Yapılacak tartışmalarda müdafilerin hakları, asıl hak sahibi olanların menfaatleriyle karşı karşıya getirilmeden, kader birliğine yol açacak çoklu çözümler için Barolara ve TBB’ye popölizme düşmeden öncelikli görevlerin düştüğü açıktır.

Bugün gelineen noktada, sistemde görev alan müdafilerin gücünün, ücretin belirlenmesi konusunda görüşüne başvuru olan TBB nezdinde, baskı yapacak düzeyde kendini hissettirememesinin, savunmayı temsil eden avukatlık mesleğinin yargılamanın diğer unsurları karşısındaki durumundan bağımsız düşünölemeyecek, bütünsel bir sorun olduğu tespitinde bulunabiliriz. Her ne kadar, hizmeti verenler üzerindeki uygulamalarını, adeta bir laboratuvar uygulamalarına dönüş-

12.07.2012 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.” <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

türerek, devletin, dönemsel olarak gücünü ölçtüğü düşünülse de bu sistem sayesinde sistemde görev alan müdafiler eliyle de savunma tarafının, zaman zaman sistemin değişmesi yönündeki taleplerini, kitlesel olarak dile getirme şansı bulduğu söylenebilir.

VI.f.Hizmet İçin Öngörülen Masrafın Hizmetin Sonuna Doğru Ödenmesi Ve Bu Masrafın Gerçekçi Olmaması

Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği'nin 4/d. m.' si; ücretsiz hukuki yardım için müdafiler tarafından yapılan masrafı, ücret başlığı altında saymıştır¹⁶⁸. Yönetmeliğin 8./2 (3).m.' si ile müdafilere, görevlendirme ile birlikte peşinen bir masraf verilmeyeceği, zorunlu yol ve kanun yolları için ödenen harçların yargılama giderinden sayılacağı ve müdafie ayrıca ödeneceği belirtilmiştir¹⁶⁹. Yönetmeliğin 4.m.' sinde; masrafın ücret içerisinde sayılmış olması nedeniyle de masraf, ücrete ilişkin usulle ödenmektedir. Ancak, bu masraf kalemleri arasında, fotokopi giderinin sayılmamış olması nedeniyle etkili bir hukuki yardım için bu en önemli masraf kalemi ödenmemektedir. Bu düzenlemede de masrafın niteliği, yol gideri ile sınırlı tutulmuştur. Müdafilere ödenecek yol giderinden de %20 Gelir Vergisi kesintisi yapılmaktadır. Yol için müdafie tarafından öncelikle kendi hesabına yapılan harcamanın ödenmesi aşamasında, gelirden sayılarak kesintiye tabi tutulmasının hukuka aykırı olmasına rağmen, birçok Vergi Dairesi tarafından bu uygulamaya devam edilmektedir. Bu konuda İstanbul Barosu Avukatlarından Av. Tevfik İçel tarafından CMK Yönetmeliği' nin 4/d m.' si uyarınca, görevi sırasında yapmış olduğu yol giderlerine ilişkin usulünce düzenlediği rayice uygun yazılı beyanı ile yol giderleri talep edilmiş, ödenmesine karar verilen bu yol giderleri, gelir vergisine tabi tutulmuş ve kesinti yapılarak kendisine ödenmiştir. Bunun üzerine; 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu (G.V.K.) 65, 66, 67, 68. m.lerine göre, serbest meslek kazancı tarif edilmiş ve özellikle 68/3. m.' sinin mes-

168 Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği 4.d) Ücret: Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince baro tarafından görevlendirilen müdafie veya vekile Tarife gereğince ödenecek meblâğı, 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri uyarınca mutad olan taşıta göre gerçek masraf üzerinden yapılan zorunlu yol giderlerini, acele ve zorunlu hâllerde ise, bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinde sayılan mercilerin kabulü üzerine mutad taşıt dışındaki araçlarla yapılan zorunlu yol giderlerini ve müdafie veya vekil tarafından ödenen temyiz, istinaf ve itiraz harçlarını ifade eder.

169 Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği 8.m. "2) Müdafie veya vekilin görevi gereği yaptığı zorunlu yol giderleri ile kendisi tarafından karşılanması durumunda temyiz, istinaf ve itiraz harçları ayrıca ödenir.
(3) Müdafie veya vekile Tarife gereğince ödenen meblâğ, zorunlu yol giderleri ve müdafie veya vekil tarafından ödenen temyiz, istinaf ve itiraz harçları yargılama giderlerinden sayılır."

leki faaliyet ile ilgili yol giderlerinin vergiye tabi gelirden indirileceğini açıkça belirtilmiş olması nedeniyle yol giderinin serbest meslek kazancı gibi vergilendirilmesinin usul ve kanuna aykırı ve çifte vergilendirmeye yol açtığı savıyla işlemin iptali için Av. Tevfik İçel tarafından, İstanbul 10. Vergi Mahkemesi’ nin 2012/1870 E. sayılı dosyası ile dava açılmıştır¹⁷⁰. İstanbul 10. Vergi Mahkemesi 2012/2902 K. sayılı ilamı

170 31.12.1960 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete’nin 10700 Sayısı ile 06.01.1961 tarihinde Yayımlanan ve İlân edilen 193 Gelir Vergisi Kanunu <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10700.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10700.pdf>

Serbest Meslek Kazançları

Serbest meslek kazancının tanımı:

Madde 65 – (Değişik: 19/2/1963 - 202/31 md.) Her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır.

Serbest meslek faaliyeti; sermayeden ziyade şahsi mesaiye ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmıyan işlerin iş verene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır.

Tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin aldıkları ücretler ile kolektif, adi komandit ve adi şirketler tarafından yapılan serbest meslek faaliyeti neticesinde doğan kazançlar da, serbest meslek kazancıdır.

Serbest meslek erbabı:

Madde 66 – Serbest meslek faaliyetini mütat meslek halinde ifa edenler, serbest meslek erbabıdır. Serbest meslek faaliyetinin yanında meslekten başka bir iş veya görev ile devamlı olarak uğraşılması bu vasfı değiştirmez.

Bu maddenin uygulanmasında:

1. Gümrük Komisyoncuları, bilümun borsa ajan ve acentaları, noterler, noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar;
2. Bizzat serbest, meslek erbabı tarifine girmemekle beraber serbest meslek erbabını bir araya getirerek teşkilat kurmak veya bunlara sermaye temin etmek suretiyle veya sair suretlerle serbest meslek kazancından hisse alanlar.
3. Serbest meslek faaliyetinde bulunan kolektif ve adi şirketlerde ortaklar, adi komandit şirketlerde komanditeler;
4. (Ek: 22/7/1998 - 4369/36 md., Değişik: 9/4/2003-4842/6 md.) Dava vekilleri, müşavirler, kurumlar ve tüccarlarla serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerini takip edenler ve konser veren müzik sanatçıları;
5. Vergi Usul Kanununun 155 inci maddesinde belirtilen şartlardan en az ikisini taşıyan ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi mesleki faaliyette bulunanlar (Şartlardan en az ikisini taşımayanlar ile köylerde veya son nüfus sayımına göre belediye içi nüfusu 5.000’i aşmayan yerlerde faaliyette bulunanların bu faaliyetlerine ilişkin kazançları gelir vergisinden muafır);

Bu işleri dolayısıyla serbest meslek erbabı sayılırlar.

Serbest meslek kazancının tesbiti:

Madde 67 – Serbest meslek kazancı bir hesap dönemi içinde serbest meslek faaliyeti karşılığı olarak tahsil edilen para ve ayınlar ve diğer suretlerle sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlardan bu faaliyet dolayısıyla yapılan giderler indirildikten sonra kalan farktır.

Müşteri veya müvekkilinden, serbest meslek faaliyeti ile ilgili olmak üzere para ve ayın şeklinde alınan gider karşılıkları kazançta ilave edilir.

(Ek: 24/12/1980 - 2361/46 md.) Amortismanı tabi iktisadi kıymetlerin elden çıkarılması

halinde Vergi Usul Kanununun 328 inci maddesine göre hesaplanan müspet fark kazançta eklenir.

Vergi, resim, harç, keşif, şahitlik, bilirkişilik ve ekspertiz gibi hususlara harcanmak üzere müşteri veya müvekkilden alınan ve tamamen bu hususlara sarf edilen para ve ayınlar kazanç sayılmaz.

(Değişik: 19/2/1963 - 202/32 md.) Serbest meslek erbabı, mesleki kazançlarını Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tuttıkları "Serbest meslek kazanç defteri" ne istinaden tesbit ederler. 65 inci maddenin son fıkrasında yazılı şirketler de mesleki kazançlarını "Serbest meslek kazanç defteri" üzerinden tesbit ederler. Bu şirketlerin bilanço esasına göre tuttıkları defterler serbest meslek kazancı defteri yerine geçer.

Serbest meslek erbabı için:

- 1 - İttıla hasıl etmeleri kaydıyla, namlarına, kamu müessesesine, icra dairesine, bankaya, notere veya postaya para yatırılması;
- 2 - Serbest meslek kazancı olarak doğan alacağın başka bir şahsa temlik (Temlikin ivazlı olup olmadığına bakılmaz. İvazlı temliklerde ivazın tahsil şartı aranmaz.) veya müşterisine olan borcu ile takası;

Tahsil hükmündedir.

Yabancı parasiyle yapılan ödemeler, ödeme gününün borsa rayici ile borsada, rayici yoksa Maliye Bakanlığınca tesbit edilecek kur üzerinden Türk parasına çevrilir.

(Ek: 19/2/1963 - 202/32 md.) Biletle girilen yerlerde faaliyette bulunan dar mükellefiyete tabi serbest meslek erbabı diledikleri takdirde, bilet bedelleri tutarından, bu bedellere dahil resimler düşüldükten sonra kalan miktarın yarısı safi kazanç sayılmak suretiyle vergilendirilirler.

Mesleki giderler:

Madde 68- (Değişik: 25/12/2003-5035/13 md.)

Serbest meslek kazancının tespitinde aşağıda yazılı giderler hasıllattan indirilir:

1. Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler (ikametgâhlarının bir kısmını iş yeri olarak kullananlar, ikametgâh için ödedikleri kiranın tamamı ile ısıtma ve aydınlatma gibi diğer giderlerin yarısını indirebilirler. İş yeri kendi mülkü olanlar kira yerine amortismanı, ikametgâhı kendi mülkü olup bunun bir kısmını iş yeri olarak kullananlar amortismanın yarısını gider yazabilirler.).
2. Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müştemilatındaki iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı (bu primlerin ve aidatın geri alınmamak üzere Türkiye'de kain sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliği haiz bulunmaları şartıyla) ile 27 nci maddede yazılı giyim giderleri.
3. Mesleki faaliyetle ilgili seyahat ve ikamet giderleri (seyahat maksadının gerektirdiği süre ile sınırlı olmak şartıyla).
4. Mesleki faaliyette kullanılan tesisat, demirbaş eşya ve envantere dahil taşıtlar için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar (amortismanı tâbi iktisadi kıymetlerin elden çıkarılması halinde aynı Kanunun 328 inci maddesine göre hesaplanacak zararlar dahil).
5. Kiralanan veya envantere dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri.
6. Alman mesleki yayımlar için ödenen bedeller.
7. Mesleki faaliyetin ifası için ödenen mal ve hizmet alım bedelleri.
8. Serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla emekli sandıklarına ödenen giriş ve emeklilik aidatları ile mesleki teşekküllere ödenen aidatlar.
9. Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen meslek, ilan ve reklam vergileri ile iş yerleriyle ilgili aynı vergi, resim ve harçlar.
10. Mesleki faaliyetle ilgili olarak kanun, ilam ve mukavelemeye göre ödenen tazminatlar.

ile Avukatların zorunlu müdafî olarak, görevleri sırasında yapmış oldukları yol giderlerinin, GVK’nın 35. ve 67. m. leri uyarınca serbest meslek kazancına dahil edilerek, gelir vergisine tabi tutulmasının hukuka aykırı olduğuna, yapılan kesintinin iadesine karar verilmiştir¹⁷¹.

Masrafa ilişkin sayılan sorunların çözümsüz bırakılmasının yanında; 492 Sayılı Harçlar Kanunu (Harçlar Kanunu)’nun (1) sayılı tarifesinde, 31.03.2011 tarihinde 6217 Sayılı Kanun ile değişiklik yapılarak, artık Ceza Davalarında da temyiz yoluna başvurmak için harç ödenmesi zorunlu hale getirilmiştir¹⁷². Bu değişiklik sonucunda da Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği’nin ücreti düzenleyen 4/d. fıkrasının 10.06.2011 tarihinde 27960 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan şekilde değiştirilmesiyle müdafî tarafından ödenen temyiz, istinaf ve itiraz harçları da ücret olarak, sayılmıştır. Bu şekilde bu harçların ödenmesi de masraf verilmeyen zorunlu müdafilere yükletilmiştir. Bu ödemenin önce, müdafiler tarafından yapılması, yapılan ödemenin makbuzla sunulması sonrası, gelir vergisinden muaf olmak üzere,

---

Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile serbest meslek erbabının suçlarından doğan tazminatlar gider olarak indirilemez.

171 İstanbul 10. Vergi Mahkemesi’ nin 2012/1870 E, 2012/2902 K. sayılı ilamı.

172 31.03.2011 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete’nin 27905 Sayısı ile 14.04.2011 tarihinde Yayımlanan ve İlan edilen 492 Sayılı Harçlar Kanunu’nun (1) sayılı tarifesinde değişiklik yapan 6217 Sayılı Kanun’un 13. m. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-1.htm>

Madde 13 – 492 sayılı Kanunun (1) sayılı Tarifesinin “A – Mahkeme Harçları” bölümünün “Hukuk ve ticaret davalarıyla, idarî davalarda ihtilafsız yargı konularında ve icra tetkik mercilerinde” başlığında yer alan “Hukuk” ibaresinden sonra gelmek üzere “, ceza” ibaresi eklenmiş, “IV. Temyiz ve itiraz harçları” kısmı başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aynı Kanunun (2) sayılı Tarifesinin “II – Maktu harçlar” bölümünün (11) numaralı bendine “miras taksim mukaveleleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “mirasçılık belgesi,” ibaresi eklenmiştir.

“IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları:

- a) Yargıtay hukuk dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 90 TL
- b) Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 40 TL
- c) Danıştaya yapılacak temyiz başvurularında 90 TL
- d) Yürütmenin durdurulmasına ilişkin itirazlar dahil olmak üzere bölge idare mahkemelerine itirazın yapılacak başvurularda 50 TL
- e) Bölge adliye mahkemeleri hukuk dairelerine yapılacak istinaf yolu başvurularında 50 TL
- f) Bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerine yapılacak istinaf yolu başvurularında 20 TL
- g) İdarî yaptırımlar konusunda sulh ceza mahkemelerince verilen son karara karşı itirazın yapılacak başvurularda 20 TL
- h) İcra mahkemelerinin kararlarına karşı itirazın yapılacak başvurularda 20 TL

müdafiye ödeneceği, aynı Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği'nin 11. m.'nin değişikliği ile düzenlenmiştir¹⁷³. Savunma hakkının ihlali anlamına gelecek kanun yolu başvuru harcı zorunluluğu yanında, ödemenin müdafiler tarafından yapılması ile bu ödemenin geri ödenmesi için de müdafilerin artı bir kırtasiyeye boğulması sonucu da ortaya çıkmıştır. Bu kanun değişikliği, Anayasa Mahkemesi'nin 2011/54 E. 2011/142 K. sayılı ilamı ile altı ay sonra yürürlükten kaldırılmak üzere, 20.10.2011 tarihinde, Anayasa'nın 2, 5 ve 36.m.'lerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir¹⁷⁴. Savunma hakkının etkin kullanımına engel olan temyiz ve itiraz yoluna başvurmak için harç zorunluluğu bu şekilde tam bir yıl yürürlükte kalmıştır. Anayasa Mahkemesi kararında belirtildiği gibi 20.04.2012 tarihinde son bulması gereken bu uygulama; mahkemeler tarafından Adalet Bakanlığı'nın iptale ilişkin bu konuda bir genelge yayımlanması nedeniyle Haziran 2012

173 10.06.2011 tarihinde 27960 Sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanunu Gereğince Müdafî ve Vekillerin Görevlendirilmeleri ile Yapılacak Ödemelerin Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110610-2.htm>

“d) Ücret: Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince baro tarafından görevlendirilen müdafî veya vekile Tarife gereğince ödenecek meblağı, 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri uyarınca mutad olan taşıta göre gerçek masraf üzerinden yapılan zorunlu yol giderlerini, acele ve zorunlu hâllerde ise, bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinde sayılan mercilerin kabulü üzerine mutad taşıt dışındaki araçlarla yapılan zorunlu yol giderlerini ve müdafî veya vekil tarafından ödenen temyiz, istinaf ve itiraz harçlarını.”

Aynı Yönetmeliğin 11/(6) Cumhuriyet başsavcılığınca, müdafî veya vekil tarafından karşılanması durumunda temyiz, istinaf ve itiraz harçlarına ilişkin dayanak belgeler incelendikten sonra ödenmesi gereken meblağ, 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 67 nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince herhangi bir kesintiye tabi olmaksızın müdafî veya vekilin bildireceği banka hesabına ödenir.

174 Resmi Gazete'nin 28157 Sayısı ile 29.12.2011 tarihinde Yayımlanan ve İlân edilen Anayasa Mahkemesi'nin 20.10.2011 tarihli 2011/54 E., 2011/142 K. sayılı ilamı.

“Harç, kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu hizmetlerden yararlananlardan, bu yararlanmaları karşılığı alınan bedeldir. Ceza yargılamasında re'sen araştırma ilkesi geçerli ve ilgilinin kendi rızası dışında hakkında kamu davası açılması söz konusu ise de, Yargıtay ceza daireleri tarafından verilen temyiz incelemesi biçimindeki yargı hizmeti, harca tabi olmayan on beş sene ve daha fazla hapis cezalarına hükmedilmesi hâli dışında, temyiz hakkı bulunanın kendi iradesiyle yaptığı temyiz başvurusu üzerine verilmektedir. Söz konusu hizmeti talep edenlerden, bunun karşılığında harç alınması, harçlara ilişkin genel prensiplere aykırı değildir.

Kanun koyucununun yargı hizmetlerinin verilmesi karşılığında harç alınması biçiminde düzenleme yapma yetkisi bulunmakla birlikte, bunun Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında bulunan mahkemeye erişim hakkını engellememesi için, “harcın miktarının makul olması”, “harcın alınmasında haklı bir amacın olması”, “ulaşılacak istenen amaç ile harç miktarı arasında orantı olması” ve “ödeme gücü olmayanlar bakımından etkili adli yardım sisteminin olması” ölçütlerine uyulması gerekir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları da bu yöndedir (Tolstoy-Miloslavsky/İngiltere, 13.6.1995, No: 18139/91; Kreuz/Polonya, 18.6.2001, No: 28249/95; Bakan/Türkiye, 12.6.2007, No: 50939/99; Ülger/Türkiye, 26.6.2007, No: 25321/02.)” <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111229-13.htm> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

tarihine kadar sürdürülmüştür. Bu uygulama, hukuk devleti ilkesinin, Anayasa’nın Adil Yargılanma Hakkını Düzenleyen 36. m.’nin ve de İHAS 6. m.’sinin açık ihlalini oluşturmaktadır. Ceza Yargılamasında Kanun yoluna başvuru için harç ödenmesi zorunluluğu; İHAS’ın sözleşmecî devletlere yüklemiş olduğu adil yargılanma hakkının kullanımındaki pozitif yükümlülüğe de aykırıdır.

6245 Sayılı Harcırah Kanunu’nun (6245 S.K.) 4. m.; memur ve hizmetli olmamakla birlikte, kurumlarca geçici olarak görevlendirilenlere de harcırah verilebileceğini düzenlemiştir¹⁷⁵. Kaldı ki TCK’nın 6.m.’si ve bu maddenin gerekçesinde Avukatlar, kamu görevlisi olarak tanımlanmaktadır. 6245 S.K.’nın 6. m., harcırah hesabının, gidip gelmeye en uygun ve kullanılması mutata olan yol ve taşıt aracı üzerinden bu hesaba muayyen tarifeli taşıtın da esas alınabileceği, yolculukta geçen süreye göre ödenmesi gereken taşıt ücretlerini belirleme görevinin, memur ya da hizmetlinin bağlı bulunduğu daireye ait olduğunu düzenlemiştir¹⁷⁶.

175 0.02.1969 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete’nin 8630 Sayısı ile 18.02.1954 tarihinde Yayınlanan ve İlan edilen 6245 Sayılı Harcırah Kanunu’nun 4. m.

Madde 4 –(Değişik: 11/12/1981 - 2562/2 md.)

Bu Kanunda belirtilen hallerde:

1. Bu Kanun kapsamına giren kurumlarda çalışan memur ve hizmetliler ile aile fertlerine ve aynı kurumlarda fahri olarak çalışanlara;
2. Memur veya hizmetli olmamakla beraber kurumlarca geçici bir vazife ile görevlendirilenlere;
3. Kadrosuzluk dolayısıyla açıkta kalan memurlara ve bunların aile fertlerine;
4. Hizmetlilerden cezaen olmamak üzere vazifelerine son verilenlere ve bunların aile fertlerine;
5. Memur veya hizmetlinin vefatında aile fertlerine, çocuklara refakat ettirilecek memur ve hizmetlilere;
6. Hükümlü, tutuklu veya gözetim altında bulunduranların sevkinde ya da refakatle görevlendirilen erbaş ve erlere;
7. (Mülga: 31/7/2003-4969/1 md.)
8. Millî ve resmi spor temaları dolayısıyla seyahat edecek sporcu ve idarecilere;
9. Birlik halinde yabancı memleketlere gönderilecek Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına ve bunların Türkiye’de bırakacakları aile fertlerine;
10. Aile ile birlikte oturulması yasak edilen bölgelerdeki askeri şahısların aile fertlerine;
11. Bu Kanunda belirtilen özel hallerde askeri öğrenciler ile erbaş ve erlere;

Harcırah verilir.

(Mülga fıkra: 31/7/2003-4669/1 md.)

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8637.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8637.pdf> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

176 6245 S.K. 6.m. Harcırah hesabında esas tutulacak yol:

(Değişik: /11/12/1981 - 2562/3 md.)Harcırah, bu kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, gidip gelmeye en uygun ve kullanılması mutata olan yol ve taşıt araçları üzerinden verilir.

Bu düzenlemeler ile görüleceği üzere; yol giderinde kullanılan vasıta için mutata taşıt ölçü alınmış, bu şekilde toplu taşıt belirtilmiştir. Toplu taşıtın istisnası olarak, acele ve zorunlu hallerde mutata taşıt dışında da başka taşıtların kullanılması halinde, Cumhuriyet Savcılıklarının kabulü ile masraf olarak ödenebileceği belirtilmiştir. Oysa, taksiler de, muayyen tarifeli taşıtlardandır. Uygulamada, CMK Yönetmeliği' nin hizmet için öngörmüş olduğu masraf, şehir dışında bulunan cezaevlerine ulaşımı dahi karşılamamaktadır. Çünkü; birçok cezaevine mutata taşıt olarak nitelenen toplu taşıma araçları gitmemekte, giden cezaevlerinde ise nadir aralıklarla hizmet vermeleri nedeniyle müdafiler için anıyaya dönüşmektedir. Uzak cezaevlerine ulaşım konusunda görevi olmamasına rağmen, şimdilik İstanbul Barosu Yönetimince Cezaevlerine servis uygulaması yapılarak, çözüm bulunmuştur. Bu nedenle o uzaklıktaki cezaevleri için hatta duruşmalar için taksi kullanıldığında ise savcılıklar tarafından ödeme için onay verilmemektedir. Bu durumun hizmet kalitesi açısından müdafinin duruşma öncesi müvekkili ile görüşme zorunluluğunu müdafinin vicdanına bıraktığı söylenebilir. Ancak, bu servisler de sabahın erken saatlerinde cezaevine gitmekte, dönüşü ise akşam mesai saati bitiminde olduğundan hizmet, tek gidiş ve geliş şekline uygulanmaktadır. Bunun istisnası olarak bir cezaevinde birkaç saatte bir servis uygulanmaktadır.

5245 SK 8. m. ile memur ya da hizmetli olmayanların harcırahının, harcırah kavramı içinde değerlendirilebilmesi ile bilgi seviyeleri, faaliyet sahaları ile mahalli şartlar dikkate alınarak, kıyasen ilgili kurumca takdir edileceği öngörülmektedir¹⁷⁷. Bu düzenlemelere da-

Gidip gelmeye en uygun ve kullanılması mutata olan bu yolda hem muayyen, hem gayrimuayyen tarifeli taşıt işletilmekte ise harcırah hesabında muayyen tarifeli taşıt esas alınır. Bu yol ve taşıt, yolculukta geçen süreye göre memur veya hizmetli ile ailesi için ödenmesi gereken gündelik ve taşıt ücretleri toplamı dikkate alınarak memur veya hizmetlinin mensup bulunduğu dairece tespit olunur.

Birinci fıkraya göre takip edilmesi gereken yolun dışında bir yoldan veya kullanılması gereken taşıt aracından başka bir araçla yolculuk yapılmasının işin gereğine göre zorunlu olması halinde, bu yol ve taşıt aracına ilişkin masrafların kabulü merkezde ita amiri veya bu durumda olan amirlerin, taşrada memur veya hizmetlinin mensup olduğu kurumun ita amiri durumunda olan kimsenin veya mahallin en büyük askeri ve mülki amirinin önceden verilmiş yazılı bir emri bulunmasına bağlıdır.

(Ek: 14/1/1988 - KHK-311/12. md.) Ancak, işin veya hizmetin gerekli kıldığı durumlarda uçak kiralamak suretiyle seyahat edilebilmesi, seyahatin yurtiçinde olması ve bu seyahatle ilgili Bakanın veya misafiri yabancı Bakanın bizzat katılması hallerinde mümkündür.

177 5245 S.K. 8.m. Memur veya hizmetli olmadıkları halde bu Kanuna tabi kurumlarca geçici bir görev ile görevlendirilenlere verilecek yol masrafı ve gündelik, bunların bilgi seviyeleri ve faaliyet sahaları ile mahalli şartlar dikkate alınarak 4 ncü dereceye kadar olan memurlardan herhangi birine verilen yol masrafı ve gündeliğe kıyasen ilgili kurumca takdir olunur. Ancak, ilgili Bakanlığın teklifi ve Maliye Bakanlığının olumlu görüşü üzerine, bu gibi

yanılarak, müdafilere ödenecek harcırahın; TBB ve Adalet Bakanlığı tarafından belirlenmesinin de olanak dahilinde olduğu söylenebilir. Aksi taktirde, CMK’nın 149/3 m. soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, yanında olma ve hukukî yardımda bulunma hakkının engellenemeyeceği düzenlemesine rağmen, ceza yargılamasının her aşamasında şüpheli veya sanığın müdafininin yardımından yararlanabilmesi, masraf yoksunluğu nedeniyle fiilen engellenmiş olacaktır. Bu şartlar altında görev yapan müdafilerin, barolar tarafından görevlerinin gereklerine uygun davranıp davranmadıkları da denetlenememektedir. Hizmet alıcılarının da haklarını tam olarak bilmemeleri sonucu, etkili hukuki yardımın öncelenmediği, yasak savıcı bir mantıkla var gösterildiği bir sistemin zımnen sürdürülmekte olduğu gelinen noktada söylenebilir.

Masrafa ilişkin en önemli sorunlar; masrafın, hizmetin sonuna doğru ödenmesi, gerçekçi olmaması ve cezaevlerinin uzaklıklarına rağmen, masraf kaleminde öngörülen yol masrafının otobüs ücreti ile yorumlanarak ödenmesidir. Bunun da her seferinde özellikle İstanbul’ da cezaevlerine ulaşımı mümkün kılmadığı gibi 10-15 celseyi bulan yargılamaların duruşmalarına ulaşım masrafının karşılanmamasına neden olmaktadır. Adil Yargılanma Hakkı açısından, görevlendirilen müdafinin etkili bir hukuki yardım verebilmesi için görevlendirme ile birlikte, peşinen masraf avansı verilmesi öngörülmelidir. Bunun için 6245 S.K.’dan ayrı, ayrıksı, kanuni düzenleme yapılması gerektiği söylenebilir. 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (5018 S.K.) 35. m.’ si ile ön ödeme usulü düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile de ayrı bir kanuni düzenlemeye dahi gerek olmadan da acele ve zorunlu giderler için avans vermek ya da kredi açmak yolu ile ön ödeme yapma olanağının mevcut olduğu görülebilir¹⁷⁸. Müdafilere,

kimselerden icab edenlere 4. dereceden daha yüksek memurlara ödenebilecek yol masrafı ve gündelik verilebilir. Sözleşmeli olarak çalıştırılıp da sözleşmelerinde verilecek harcırah belirtilmiş olan kimseler hakkında bu madde hükmü uygulanmaz. Henüz rütbe almamış askeri öğrencilerin öğrenim, resmi davet ve mübadele nedeniyle yurtdışında buldukları sürece kendilerine teğmen rütbesindeki subayın yurtdışı gündeliği bu Kanunun yurtdışı gündeliklerine ilişkin hükümleri göz önünde bulundurulmak suretiyle ödenir.

178 0.12.2003 tarihinde kabul edilen Resmi Gazete’nin 25326 Sayısı ile 24.12.2003 tarihinde Yayımlanan ve İlân edilen 5018 S.K. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu 35.m.

Harcama yetkilisinin uygun görmesi ve karşılığı ödeneğin saklı tutulması kaydıyla; ilgili kanunlarda öngörülen haller ile gerçekleştirme işlemlerinin tamamlanması beklenilemeyecek ivedi giderler ve her yıl merkezî yönetim bütçe kanununda belirlenecek tutarların altında kalan giderler için avans vermek veya kredi açmak suretiyle ön ödeme yapılabilir. Sözleşmesinde belirtilmek ve yüklenme tutarının yüzde otuzunu geçmemek üzere, yüklenicilere, teminat karşılığında bütçe dışı avans ödenebilir. İlgili kanunların bütçe dışı avans

bütçe dışı avansın da ödenebilmesi bu şekilde mümkündür. Bunun sonucunda müdafiler, maddi sıkıntılar yaşamadan cezaevine gidebilecek, yeterli araştırmayı yapabilecek, çok sayıda klasörü bulan dosyalarının fotokopilerini alabilecek, duruşmaları sonuna kadar takip edebilecek ve de Yargıtay'a mürafaaya gidebilecektir. Hatta müdafiler, gerekli olması halinde, Anayasa Mahkemesi' ne veya AİHM'e kadar davasını götürerek, görevini yerine getirebilecektir. CMK' nın 67. m.' si ile tanınan bilirkişiye de dışarıdan rapor hazırlatılabilmesi hakkının kullanılabilmesi için dahi masrafların nitelikli hale getirilmesi gerekmektedir¹⁷⁹. Bunun için masraf ve ücret sorunu nedeniyle zorunlu

ödenmesine ilişkin hükümleri saklıdır.

Açılmış akreditiflere ilişkin kredi artıkları ertesi yıla devredilmekle birlikte ödenekleri iptal olunur. Devredilen kredi artıklarının karşılığı, genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde Maliye Bakanı, diğer kamu idarelerinde üst yönetici tarafından ilgili idare bütçesinde açılacak özel bir tertibe ödenek kaydolunur.

Sözleşmelerin bitim tarihlerinde henüz bir kısım hizmet yerine getirilememiş veya zorunlu nedenlerle sözleşmenin uygulanmasına başlanılamamış ancak, ilgili idarece ek süre verilmiş ve bu süre ertesi malî yıla taşınmış ise; yıl sonunda yüklenme artışı devredilir ve bu tutarlara ilişkin ödenekler hakkında akreditiflerle ilgili hükümler uygulanır. Devredilen yüklenme artışı karşılığı hizmet ek süre içinde yerine getirilerek kanıtlayıcı belgeleri verildiğinde, tutarı hizmetin yapıldığı yıl bütçesine gider kaydıyla ödenir.

Her mutemet ön ödemelerden harcadığı tutara ilişkin kanıtlayıcı belgeleri, ilgili kanunlarında belirtilmemiş olması halinde avanslarda bir ay, kredilerde üç ay içinde muhasebe yetkilisine vermek ve artan tutarı iade etmekle yükümlüdür. Süresi içerisinde mahsup edilmeyen avanslar hakkında 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde ön ödeme şekilleri, devir ve mahsup işlemleri, yapılacak ön ödemelerin idareler ve gider türleri itibarıyla miktarı ve oranlarının belirlenmesi, mutemetlerin görevlendirilmesi ve diğer işlemlere ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca hazırlanacak ve Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Diğer kamu idarelerinde ön ödemeye ilişkin usul ve esaslar bu madde hükümleri dikkate alınmak suretiyle ilgili mevzuatlarında düzenlenir.

2.7.1992 tarihli ve 3833 sayılı Kanunun avans ve kredi işlemlerine ilişkin hükümleri saklıdır.

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

179 5237 S.K. 67.m. (1) İncelemeleri sona erdiğinde bilirkişi yaptığı işlemleri ve vardığı sonuçları açıklayan bir raporu, kendisinden istenen incelemeleri yaptığını ayrıca belirterek, imzalayıp ilgili mercie verir veya gönderir. Mühür altındaki şeyler de ilgili mercie verilir veya gönderilir ve bu husus bir tutanağa bağlanır.

(2) Birden çok atanmış bilirkişiler değişik görüşleri yansıtmışlarsa veya bunların ortak sonuçlar üzerinde ayrık görüşleri varsa, bu durumu gerekçeleri ile birlikte rapora yazarlar.

(3) Bilirkişi raporunda, hakim tarafından yapılması gereken hukuki değerlendirmelerde bulunulamaz.

(4) Bilirkişi tarafından düzenlenen rapor örnekleri, duruşma sırasında Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafiiye veya kanuni temsilciye doğrudan verilebileceği gibi; kendilerine iadeli taahhütlü mektupla da gönderilebilir.

(5) Bilirkişi incelemeleri tamamlandığında, yeni bilirkişi incelemesi yapılması veya itirazların bildirilmesi için istemde bulunabilmelerini sağlamak üzere Cumhuriyet savcısına,

müdafî yardımına konu yargılamaların diğer ceza yargılamalarından ayrı olarak, Anayasanın eşitlik ilkesine aykırılık yaratan sorunları, ortadan kaldırılmalıdır.

5018 Sayılı Kanun, uygulamanın aksine, sistem için öngörülen masraf ve ödenekleri açısından da Av.K. 164/4. m. düzenlemesi uyarınca, avukatlık ücretinin önceliğe sahip olduğu, Av. K. 173/3. m. hükmü uyarınca, avukatın üstlendiği işle ilgili masraf ve avansların peşin ödenmesi gerektiği yönündeki düzenlemesinin uygulanmasına da olanak sağlamaktadır. Bunun yanında, Av. K.’nin 164/4. ve 173/3. m’leri, CMK uygulaması açısından yaratılan fiili durumda, göz ardı edilmektedir. Bu nedenle, TBB, 5018 S.K.’nin kapsamındaki norm ve uygulamaların, Av.K.’nin temel kuralları ile uygunluğunun sağlanması için çalışmalar yürütmelidir. AİHM, Van Der Musselle - Belçika kararı ile bu şartlar altında zorunlu müdafilik hizmetinin, İHAS 4. m. gereğince zorla çalıştırma yasağına aykırı olmadığına karar vermiştir¹⁸⁰. Ancak, uygulamanın, bu hali ile Anayasa’nın zorla çalıştırma yasağını düzenleyen 18. m. kapsamında angarya olduğu söylenebilir.

Sistemdeki masraf uygulamasına örnek olması açısından, Beyoğlu Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi’ nin 2008/ 121 Esas sayılı dosyasından tarafıma yapılmış olan bir görevlendirme için, dosya fotokopisi ve devam edecek duruşmalar için masraf avansının bu görevlendirme ile birlikte verilmesini, bu masraflar verilmeden dosya fotokopisini edinemeyeceğimi ve dolayısıyla etkili bir hukuki yardım sunulamayacağı belirtilerek tarafımdan mahkemesinden talepte bulunulmuştur. Bu talebim, mahkemenin ödemeye ilişkin muhatapların Adalet Bakanlığı olduğu belirtilen kararı ile reddedilmiştir. Beyoğlu Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi’nin bu kararına, tarafımdan süresi içerisinde, Bakırköy Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi’ne itiraz edilmiştir. İtirazım, Bakırköy Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi’nin 2009/232 Esas, 2009/232 Değişik İş Sayılı ilamı ile ve aynı gerekçelerle reddedilmiştir. Bakırköy Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi’ nin bu kararı üzerine; tarafımdan aynı talepler, 01.02.2010 tarihinde, 2010/352 Muhaberat numaralı

katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafîne veya kanuni temsilciye süre verilir. Bu kişilerin istemleri reddedildiğinde, üç gün içinde bu hususta gerekçeli bir karar verilir.

(6) Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafî veya kanuni temsilci, yargılama konusu olayla ilgili olarak veya bilirkişi raporunun hazırlanmasında değerlendirilmek üzere ya da bilirkişi raporu hakkında, uzmanından bilimsel mütalaa alabilirler. Sadece bu nedenle ayrıca süre istenemez.

başvuru ile Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı' na yöneltilmiştir. Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı, bu başvuru üzerine, Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı' ndan görüş sormuştur. Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından talebin, Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği' nin Görevin Sona Ermesi Başlıklı 7./ç m. ile 10/9.m. kovuşturma aşamasında bir oturuma katılınması halinde, hizmetin gerçekleştirilmesinden sonra ödeme yapılabileceği düzenlemesi kapsamında, tarafıma masraf avans ödemesi yapılamayacağı yönünde görüş belirterek karar kurulmuştur. Bu karar üzerine tarafımdan Ankara 16. İdare Mahkemesi' nin 2010/675 Esas sayılı dosyası ile bu kararın iptali için dava açılmıştır. İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından Av.K. 76. ve 95. m.'leri uyarınca, bu davaya katılma talebinde bulunulmuş, mahkeme tarafından bu talep, 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun (HMUK) 31. m.' si uyarınca yerinde görülerek, 03.12.2010 tarihli ara kararı ile İstanbul Barosu Başkanlığı' nın davaya katılmasına karar verilmiştir. Açılan bu dava, Ankara 16. İdare Mahkemesi' nin 30.03.2011 tarihli 2010 / 675 E. 2011 / 302 Karar sayılı kararı ile; zorunlu müdafilere yapılacak ödemelerin Zorunlu Müdafilik Yönetmeliği ile düzenlenmiş olması ve bu yönetmelikte tarafımdan talep edilen dosya fotokopi masrafı ve avans adı altında bir ödeme şeklinin yer almamış olması, gerekçe gösterilerek, mahkemenin 2010/675 Esas, 2011/302 Karar sayılı kararı ile reddedilmiştir¹⁸¹. Mahkemenin kararı; hem tarafımdan hem de İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından iki ayrı başvuru ile temyiz edilmiş, temyiz incelemesi, Danıştay 8. Dairesi' nin 2011/6485 Esas sayılı dosyası ile devam etmektedir¹⁸².

Zorunlu müdafilik için kullanılacak kaynaklar, kamusal kaynaklar olmalıdır. Ancak, kamusal kaynağın salt devlet bütçesi olmadığı, genel bütçeden bu iş için ayrılacak payın dışında, yeni kaynakların oluşturulması gerektiği kabul edilmelidir. Özellikle mevcut durumda, yakın başvurusu ile yapılan müdafi görevlendirmelerinin bedelinin devlet tarafından ödenmemesi, müdafi ücret ve masraflarının geç ödenmesi ile gerçekçi olmayan masraf ödenekleri göz önüne alındığında, bu hizmetin yürütülebilmesi için yeni kaynakların oluşturulması, kaçınılmaz görülmektedir. Bu kaynaklar, DKÖ'ler, STK'lar, yerel yönetimler ve çeşitli kuruluşlarla işbirliği yapılarak, özel kanunlarla dayanişma fonları kurulması ve talih oyunlarından milli savunmaya

181 Ankara 16. İdare Mahkemesi' nin 2010/675 Esas, 2011/302 Karar sayılı kararı.

182 Danıştay 8. Dairesi' nin 2011/6485 Esas sayılı dosyası

olduğu kadar, toplumsal savunmaya da kaynak aktarılması sağlanarak, oluşturulabilir. Bunun yanında, hizmet alıcılarından veya CMK Siciline kayıtlı olmayan avukatlardan koşullu bağış alınarak da bu kaynağa katkı sağlanabilir. Sistemin ve Yakın Atamasının etkinleştirilerek, kurumsallaştırılması için DKÖ’ler, STK’lar ve yerel yönetimlerle ortak çalışmalar yapılmalıdır. Bu sayede, savunmanın toplumsal tarafı belirginleştirilerek, bu kurumlar ile birlikte toplumsal kader birliği yaratılabilir. Bunların sonucunda, sorunun özelde İstanbul’da görev alan 4991 avukatın veya yönetim yapısına göre sisteme sahip çıkan Baroların sorunu olmaktan çıkartılıp, sistem, yaygınlaştırılarak, bu hizmetten yaralanan toplumsal hiyerarşinin en altında bulunan dezavantajlı yurttaşlar ile buluşturularak, sistemin devamlılığı için özerk bağımsız bir yapı sağlanabilir.

VII. BÖLÜM

VII.Sonuç

Zorunlu Müdafilik Sisteminin öncelikle müdafii seçmek için mali olanaklardan yoksun olanlar için öngörülmüş olduğunu, AİHM kararları ışığında söyleyebiliriz. CMK'nın 150. m. gerekçesinde; ceza davasında bir müdafiden yararlanılabilmeyen müdafii seçmek için mali olanaklardan yoksun olmanın dışında da temel bir hak olduğu, ancak, bunun sağlanmasının, ülkenin koşullarıyla orantılı olması gerektiği belirtilmiştir. CMK'nın bu gerekçesinde belirtilen orantılılığın, T.C. Anayasası'nın 65. m. düzenlemesi ile birlikte okunması halinde; mali önceliklerin, bu yoksulların ihtiyacına göre değil de politikalara yön verme gücü olan sermayedarlara göre şekillenme ihtimalinin daha yüksek olduğu kapitalist sistem göz önüne alındığında, rahatlıkla söylenebilir. Mali yük gerekçesi ile 5560 S.K. ile CMK 150. m.'sinin malul ve 18 yaşından küçükler dışındakiler için zorunlu müdafii görevlendirme ölçütü olan üst sınırı beş yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçlar ibaresinin alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar şeklinde, değiştirilmesi gibi bu sınır, daha yukarı çekilerek, sistemin kağıt üzerinde bırakılabilme tehlikesinin her zaman var olduğu tespitinde bulunulabilir¹⁸³.

AİHM kararlarında görüldüğü üzere, İHAS 6/3(c). m. uyarınca, adaletin selametinin gerektirdiği hallerde, müdafii hakkının vücut bulabileceği gözetildiğinde, Anayasanın 65. m. düzenlemesinin burada da karşımıza çıktığı görülecektir. Ancak, sosyal haklardan farklı olarak, savunma hakkı açısından, bu hakkın bir mekanizmaya kavuşmuş olduğu bir gerçektir. Geriye kalan, bu hakkın daha etkin ve sık olarak, yoksullar tarafından talep edilmesinin sağlanması gereğidir.

Yoksullukla sistemin ilişkisinin değerlendirildiği bölümde yer verdiğimiz istatistiklerin ışığında, yoksullukla suç arasında bağ olduğu

183 T.C. Anayasası 65.m. – (Değişik: 3.10.2001-4709/22 md.)Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir. <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?1=template&id=188&lang=0> (Erişim tarihi: 18.04.2013)

özellikle söylenebilir. Bu bağ nedeniyle de zorunlu müdafii yardımına en çok ihtiyaç duyan kesimlerin zaten ödeme gücü olmayan ve suça en yakın olan yoksullar olduğu görülmektedir. Ödeme gücü olanların her olanağa sahip olabildiği düşünüldüğünde, yoksulluk ve dışlanma ilişkisinin de doğru orantılı olduğu iddiası abartılı olmayacaktır. Bu dışlanma ve engellenmenin de suça zemin hazırlayabilecek etkenlerden olduğu görülmektedir. Temel haklardan olan adil yargılanma hakkının en önemli ilkelerinden savunma hakkından bu kesimdeki insanların mahrum bırakılmaması için bu sisteme daha fazla etkinlik kazandırılması gerekmektedir. Bunun da sistem içerisinde görev alan müdafilerin masraf ve ücret sorunlarının işlendiği bölümde görüldüğü gibi etkin hukuki yardım için yeterli kaynak ayrılması ve bu konuda kamuoyunun bilinçlendirilerek, takipçi bir yapıya kavuşturulması ile olanaklı olduğu tespitinde bulunulabilir. Hakkın varlığından, hakkın sahiplerinin daha çok haberdar edilmesinin sağlanması, bu hakkın kullanımı nedeniyle ortaya çıkan maliyetin, haksız çıkmış olsalar dahi bu haktan yararlananlardan talep edilmemesi ya da daha düşük bir oranda katkı payı ile simgeleştirilmesi yoluyla da sistemin daha ulaşılabilir bir noktaya taşınması sağlanabilir.

Hizmet kalitesi açısından yapılan değerlendirmede; devlet tarafından yapılması gerekenlerin özellikle ücret ve masrafa ilişkin sorunların değerlendirilmesi sırasında belirtilmiştir. CMK 148/4 m. düzenlemesi ile kolluk tarafından ancak müdafii huzurunda alınan ifadenin hükme esas alınabileceğini düzenlemesi ile ceza yargılamasında müdafinin önemi belirtilmiştir¹⁸⁴. Bu düzenleme ile CMK’ da müdafie yüklenen önem ve değişen mevzuat ve şartların yarattığı ihtiyaca rağmen, Barolar ve TBB tarafından meslek içi eğitime süreklilik kazandırılmaması ve müdafilik hizmeti veren müdafilerin etkin bir şekilde denetlenememesinin de sanık ve şüpheli hakları açısından zorunlu müdafilik hizmetinin kalitesini tartışılır hale getirmekte olduğuna çalışmamız içerisinde değinilmiştir. Bu duruma çözüm olarak; şüpheli veya sanığa görevlendirilen müdafinin hizmet alıcıları tarafından bir listeden seçiminin yapılması, İHAS 6./3(c) m. düzenlemesinin ruhuna daha uygun olacak ve müdafiler ile hizmet alıcıları arasında güven ilişkisinin kurulmasını sağlayabileceği önerilebilir.

Sistem, Avukatlık mesleğinin bağımsız yapılabilmesine olanak

¹⁸⁴ CMK’nın 148/4 m. “ Müdafii hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınmaz.”

sağlayabilen bir yapıdadır. Yine, müdafî, vekil eden arasındaki parasal ilişkiyi kaldırmış olması nedeniyle toplumda, avukatlık mesleğine bakışı da değiştirerek, sistemin mesleğe meşruiyet kazandırıcı etkilerinin de olduğu söylenebilir.

Sistemin, İnsan Hakları Hukuku mekanizmaları ile daha da güçlendirilmesi gerekmektedir. Savunma hakkının daha etkin pratik kullanımını sistemde yapılacak güçlendirmenin niteliğine bağlıdır. Bunun için sistemin Anayasal güvenceye kavuşturulması gerektiğini düşünülmalıdır. Anayasal güvenceye kavuşturulmuş bir sistem işleyişinde, bürokratik engellerin daha az etkisi olacağı da öngörülebilir.

Çalışmada ileri sürülen ve yukarıda özetlenen önerilerin hayata geçirilebilmesi halinde; Zorunlu Müdafilik Sistemi ile bir yönetme ve denetleme tezahürü de olarak da nitelenen Ceza Adalet Sistemi'nde, dezavantajlı gruplar için adil yargılanma hakkı açısından önemli bir denetleme mekanizması da bu hakkın özüne uygun olarak sağlanabilir. Böylece, sadece parası olanların değil, adalete daha çok ihtiyacı olan dezavantajlı gruplar için de hak arama olanağının ve kültürünün oluşturulmasının nüveleri yaratılabilir ve adalete erişim bir nebze de olsa sağlanabilir.

KAYNAKÇA VE ELEKTRONİK AĞ ADRESLERİ

Tüm Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları, mahkemenin kararlarının yer aldığı HUDOG sitesinden alınmıştır.

1. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1172pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1172.pdf>
2. Kunter, Nurullah/ Yenisey, Feridun/ Nuhoglu, Ayşe. “ Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku”. Beta Yayınları 18. bs. 2010
3. Centel, Nur/ Zafer, Hamide. “Ceza Muhakemesi Hukuku”. Beta Basım Yayım 7. bs. 2010
4. Ünver, Yener/ Hakeri, Hakan “Ceza Muhakemesi Hukuku”. Adalet Yayınevi 5. Baskı 2012
5. Centel, Nur. “Ceza Muhakemesi Hukunda Müdafii”. Kazancı Matbaacılık. Baskı 1984
6. Öztürk, Bahri/Erdem M. Ruhan.” Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku” Seçkin Yayınları. 2006 9. bs. s. 310,311.
7. Mahmutoglu, Fatih Selami/Dursun, Selma. “Müdafin Yasaklılık Halleri” Seçkin Yayınevi 2004 bs.
8. Kocaoğlu, Serhat Sinan. “Tarihsel Perspektifi ile Türk - İslam Hukukunda Savunma Hakkı ve Müdafii”. Ankara Barosu Dergisi Nisan-2010.
9. Erem, Faruk. “ Diyalektik Açından Ceza Yargılaması Hukuku” Işın Yayın. Bs. 1986,
10. Kocaoğlu, S.Sinan. “Müdafii” Seçkin Yayıncılık, Şubat-2011 bs.
11. <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2010-4/2010-4-kocaoğlu-ss.pdf>
12. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/07/20030719.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/07/20030719.htm>
13. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/05/20040522.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/05/20040522.htm>
14. <http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/view.asp?action=html&documentId=695301&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27F-D8FB86142BF01C1166DEA398649>
15. <http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13972/88&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
16. <http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=12744/87&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
17. <http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=33170/96&sessionid=93539203&skin=hudoc-fr>

18. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=19380/92&sessionid=93597398&skin=hudoc-en>
19. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=695297&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27F-D8FB86142BF01C1166DEA398649>
20. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=COOKE&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
21. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=9783/82&sessionid=93597398&skin=hudoc-en>
22. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=14032/88&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
23. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=14861/89&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
24. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=28501/95&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
25. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=8398/78&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
26. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13611/88&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
27. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=63378/00&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
28. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=13972/88&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
29. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=801200&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27F-D8FB86142BF01C1166DEA398649>
30. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=696713&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27F-D8FB86142BF01C1166DEA398649>
31. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=696714&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27F-D8FB86142BF01C1166DEA398649>
32. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=695857&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27F-D8FB86142BF01C1166DEA398649>
33. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=816018&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27F-D8FB86142BF01C1166DEA398649>
34. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=843647&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27F-D8FB86142BF01C1166DEA398649>

35. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=14032/88&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
36. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=14861/89&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
37. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=29731/96&sessionid=93410897&skin=hudoc-en>
38. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=DELCOURT&sessionid=94181435&skin=hudoc-en>
39. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=24294/94&sessionid=94177826&skin=hudoc-en>
40. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=8966/80&sessionid=93597398&skin=hudoc-en>
41. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=38784/97&sessionid=92962404&skin=hudoc-en>
42. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=92962404&skin=hudoc-en&action=request>
43. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=2&portal=hbkm&action=html&highlight=5100/71&sessionid=94859373&skin=hudoc-en>
44. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=39665/98&sessionid=94859373&skin=hudoc-en>
45. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=9024/80&sessionid=94881099&skin=hudoc-en>
46. <http://www.istanbulbarosu.org.tr/Document.asp?Konu=302&15.01.2010DocumentIndex=cmuk/icyonetmelik.htm>
47. <http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/IPTALITIRAZ15.01.2010.htm>
48. Jahic/Kalem/Elveriş, Mahkemede Tek Başına İstanbul Mahkemelerinde Müdafiliğin Erişilebilirliği, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
49. http://eski.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/avukatlik_kanunu/AvK_2010.doc
5550. http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=-karar&id=2769&content=
50. <http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihs/aihs.htm>
51. http://www.avrupakonseyi.org.tr/aihm/2010_235.html
52. www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihm/karar/salduz26.02.2009.doc
53. www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihm/karar/salduz26.02.2009.doc
54. http://www.adliscil.adalet.gov.tr/istatistik_2010/cocuk/cocuk4.pdf
55. http://www.adliscil.adalet.gov.tr/istatistik_2010/ceza/ceza7.pdf
56. http://www.adliscil.adalet.gov.tr/istatistik_2010/Savcılık/Savcılık6.pdf

57. <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=template&id=188&lang=0>
58. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21422.p59.df&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21422.pdf>
60. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061219.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061219.htm>
61. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm>
62. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/12/20041217.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/12/20041217.htm>
63. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090625.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090625.htm>
64. <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0535.pdf>
65. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/03/20070302.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/03/20070302.htm>
66. <http://supreme.justia.com/us/384/436/case.html>.
67. http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/yonetmelikler/2012/adli_yar-dim_yon.pdf
68. <http://www.istanbulbarosu.org.tr/Document.asp?Konu=302&DocumentIndex=c-muk/icyonetmelik.htm>
69. <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1122913&CategoryID=77>
70. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601.htm>
71. B.M. Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler İçeren Havana Kuralları (Havana Kuralları) .http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/avukatlik_kanunu/AvK_Eylul_Ekim_2011.pdf
72. Jahic/Kalem/Elveriş, Mahkemede Tek Başına İstanbul Mahkemelerinde Müdafiliğin Erişilebilirliği İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Kasım 2007.
73. Jahic Galma, Elveriş İdil, TBB Dergisi 90 Sayı Eylül-Ekim 2010, Müdafiliğe İlişkin bir Değerlendirme: Değişen Kanunlar, Değişmeyen Sonuç
74. İstanbul Barosu CMK Servisi 2011 ve 2012 Mayıs ayına kadar olan dönem için yapılmış olan müdafî görevlendirme sayılarına ilişkin kayıtlar.
75. İstanbul Barosu CMK Servisi Kayıtları.
76. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>

77. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
78. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
79. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
80. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
81. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
82. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
83. <http://www.sanyoluhaber.com/gundem/Yargitaydan-Balyoza-emsal-olacak-karar/764595/>
84. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
85. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
86. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
87. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
88. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
89. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
90. <http://www.istanbulbarosu.org.tr/detail.asp?CatID=1&SubCatID=1&ID=4261>
91. http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2769&content=adil%20yarg%FDlanma%20hakk%FD
92. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/04/20060408.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/04/20060408.htm>
93. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
94. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>
95. <http://www.istanbulbarosu.org.tr/Detail.asp?CatID=1&SubCatID=1&ID=6997>
96. <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=336024>
97. <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1058690&CategoryID=77&Rdkref=1>
98. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050331m1.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050331m1.htm>
99. <http://www.istanbulbarosu.org.tr/Document.asp?Konu=304&DocumentIndex=c-muk/odemetarife.htm>
100. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10700.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10700.pdf>
101. http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari/Havana_Kurallari.pdf
102. http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari/avr_konseyi_9_nolu_tavsiye_karari.pdf
103. http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari/morelia_sarti.pdf

104. http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari/turin_ilkeleri.pdf
105. <http://www.agri.adalet.gov.tr/belgeler/bangalortr.pdf>
106. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090625.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090625.htm>
107. <http://www.istanbulbarosu.org.tr/Document.asp?Konu=721&DocumentIndex=avukuk/resmiucretcizelge.htm>
108. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13168.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13168.pdf>
109. <http://www.istanbulbarosu.org.tr/komet.asp?CatID=41&SubCatID=79&ID=1089&konu=1020>
110. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111221.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111221.htm> (Erişim)
111. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8469.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8469.pdf>
112. http://eski.barobirlik.org.tr/calisma/duyuru/pdf/tara_20080924143513.pdf
113. http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf
114. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8637.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8637.pdf>
115. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm>
116. Danıştay 8. Dairesi' nin 2011/6485 Esas sayılı dosyası
117. <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0535.pdf>
118. <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=template&id=188&lang=0>
119. Dr. Eylem Ümit Mekandan İmkana Çocuk Suçluluğunu Habitusu Ceza Ehliyeti İlişkisi
Ankara Barosu Yayınları 2007 sayfa 216 <http://www.ankarabarusu.org.tr/Sitelers/1940-2010/Kitaplar/pdf/m/mekandan-imbkana.pdf>.
120. http://www.alomaliye.com/yillar_iti_asgari_ucretler.htm
121. http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=2769&content=
122. Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi,
123. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601.htm>
124. Av. Güneş Gürseler, Türkiye Barolar Birliği Genel Sekreteri, Ceza Muhakemesi Yasası Kapsamında Baro Tarafından Müdafî Ve Vekil Görevlendirilmesinde Yaşanılan Sorunlar Ve Çözümleri Üzerine Değerlendirme Ya da "Bedava Ceza Avukatlı-

ğr” Eylül 2005 http://www.barobirlik.org.tr/calisma/duyuru/belgeler/2005_86_beda-va_ceza_avukatligi.doc

125. http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/yonetmelikler/cmuk.aspx

126. Sallan Gül, Songül/Gül, Hüseyin. “Sosyal Devlet Çözülürken Kamu Yönetimi ve Sosyal Güvenlik Reformu” . Nisan – Haziran 2004.Gökçeoğlu Balcı, Şebnem “Tutunamayanlar ve Hukuk” Dost Yayınevi 2007 bs.

127.<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715.htm>

MAHKEME KARARLARI DİZİNİ

1. John Murray–Birleşik Krallık Başvuru No: 18731/91 - 08. 02. 1996

2. Imbrioscia - İsviçre Başvuru No: 13972/88 - 24.11.1993

3. Benham–Birleşik Krallık 19380/92 – 10.06.1996

4. Brennan – Birleşik Krallık 39846/98 – 16.10.2001

5. Averil – Birleşik Krallık 36408/97 – 06.06.2000

6. Magee- Birleşik Krallık 28135/95 – 06.06.2000

7. Salduz Türkiye Kararı 36391/02 - 26.04.2007

8. Salduz Türkiye Kararı 36391/02 - 27.11.2008

9. Artico – İtalya 6694/74 – 13.05.1980

10. Airey – İrlanda 6289/73- 09.10.1979

11. Colozza – İtalya 9024/80 – 12.02.1985 paragraf 27-33

12. Cooke – Avusturya 25878/94 – 08.02.2000

13. Lala - Hollanda 14861/89 – 22.09.1994

14. Krombach – Fransa 29731/96 – 13.02.2001

15. Magee – Birleşik Krallık 28135/95 – 06.06.2000

16. Monnel ve Morris – Birleşik Krallık 9562/81 – 02.03.1987

17. Kamasinski – Avusturya 9783/82 – 19.12.1989

18. Quaranta – İsviçre 12744/87 – 24.05.1991

19. Biba – Yunanistan 33170/96 – 26.09.2000

20. Croissant – Almanya 13611/88 – 25.09.1992

21. Mayzit – Rusya 63378/00 – 20.01.2005

22. Pobornikoff – Avusturya 28501/95 – 03.10.2000

23. Pakelli – Almanya 8398/78 – 25.04.1983

24. Campbell ve Fell – Birleşik Krallık 7819/77 – 28.06.1984

25. Poitrimol – Fransa 14032/88 – 23.11.1993
26. Delcourt – Belçika 2689/65- 17.01.1970
27. Engel ve Diğerleri – Hollanda 5100/71 – 08.06.1976
28. Ezeh ve Connors – Birleşik Krallık 39665/98, 40086/98 – 09.10.2003
29. Pham Hoang – Fransa 13191/87 – 25.09.1992
30. Granger – Birleşik Krallık 11932/86 – 28.03.1990
31. Twalib – Yunanistan 24294/94 – 09.06.1998 paragraf 50-55
32. Goddi – İtalya 8966/80 – 09.04.1984
33. Morris – Birleşik Krallık 38784/97 – 26.02.2002
34. Van Der Mussele - Belçika 8919/80 - 23.11.1983
35. Anayasa Mahkemesi' nin 12.03.2009 tarihli 2007/9 Esas, 2009/49 Sayılı Kararı
36. U.S. Supreme Court Miranda v. Arizona, 384 U.S. 436 (1966) 1966 yılında ABD Yüksek Mahkemesi'nin kararı
37. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2011/11-30 E., 2011/101 K. sayılı 17.05.2011 tarihli kararı
38. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2011/633 E., 2011/2463 K. sayılı 20.04.2011 tarihli kararı
39. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/11-128 E., 2010/153 K. sayılı 15.06.2010 tarihli kararı
40. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2006/1-131 E., 2006/46 K. sayılı 30.06.2006 tarihli kararı
41. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2011/6-155 E., 2011/172 K. sayılı 12.07.2011 tarihli kararı
42. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/1-164 E., 2010/193 K. sayılı 12.10.2010 tarihli kararı
43. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/6-124 E., 2010/156 K. sayılı 22.06.2010 tarihli kararı
44. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/1-19 E., 2010/41 K. sayılı 02.03.2010 tarihli kararı
45. Yargıtay 2. Ceza Dairesi 2009/48524 E., 2011/13291 K. sayılı 16.06.2011 tarihli kararı
46. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2008/9-148 E., 2008/169 K., 10.06.2008 tarihli kararı
47. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2010/11-33 E., 2010/184 K., 05.10.2010 tarihli kararı
48. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2011/5 E., 2011/25 K., 29.03.2011 tarihli kararı
49. Ankara 16. İdare Mahkemesi' nin 2010/675 Esas, 2011/302 Karar sayılı kararı
50. Anayasa Mahkemesi'nin 12.03.2009 tarihli 2007/14 Esas, 2009/48 Sayılı Kararı
51. Anayasa Mahkemesi'nin 12.03.2009 tarihli 2007/43 Esas, 2009 / 51 sayılı kararı,
52. Anayasa Mahkemesi'nin 17.03.1986 tarihli 1985/31 Esas, 1986/1 sayılı kararı

